

МІНІСТЕРСТВО СІМ'Ї ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ
Департамент ринку праці

**Життя
і робота
в Польщі**

**ЖИТТЯ І РОБОТА
В ПОЛЬЩІ**

Ministry of Family and
Social Policy

Варшава, 2022

Брошура адресована громадянам країн-членів Європейського Союзу або Європейської асоціації вільної торгівлі, які мають намір зробити професійну кар'єру і жити в Польщі, та громадянам України, які приїхали до Польщі після 24 лютого 2022 року у зв'язку з воєнними діями на території України та користуються правами, наданими їм Законом від 12 березня 2022 року «Про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави».

Розробив:

Департамент ринку праці

Міністерства Сім'ї та соціальної політики

спільно з відповідними компетентними органами

© Copyright by Міністерство Сім'ї та соціальної політики

Видавництво:

Міністерство Сім'ї та соціальної політики

вул. Новгородзка 1/3/5

00 -513 Варшава

Безкоштовний примірник

1. Вступ	6
2. Загальна інформація про Польщу	8
2.1. Коротко про Польщу	8
2.2. Адміністративний поділ	10
2.3. Політична, адміністративно-правова система	11
3. Життя та перебування в Польщі	14
3.1. Реєстрація та дозвіл на перебування	14
3.2. Як знайти помешкання	22
3.3. Вартість життя	26
3.4. Транспорт	29
3.5. Автомобіль та водійські права	32
3.6. Догляд за дітьми до 3 років	43
3.7. Система освіти	45
3.8. Як знайти школу	67
3.9. Медичне обслуговування	73
3.10. Приватне життя	84
3.11. Культурне та громадське життя	89
3.12. Про що слід пам'ятати перед в'їздом і після прибуття в Польщу	94
4. Робота в Польщі	97
4.1. Вільне пересування працівників в ЄС/ЄАВТ	97
4.2. Як знайти роботу	101
4.3. Як клопотатися про працевлаштування	104
4.4. Визнання професійної кваліфікації	106
4.5. Надання транскордонних послуг	110
4.6. Види працевлаштування	111
4.7. Трудовий договір	113
4.8. Стажування та професійна практика	115
4.9. Професійна підготовка	128
4.10. Відрядження працівників	134
4.11. Безпечні та гігієнічні умови праці	144
4.12. Спеціальні категорії працівників	156
4.13. Робочий час	159
4.14. Відпустка	161
4.15. Представництво працівників	168
4.16. Трудові спори - страйки	171
4.17. Припинення трудових відносин	172

4.18. Безробіття та підтримка працевлаштування, що надається урядами праці	176
4.19. Ведення господарської діяльності	186
5. Доходи, оплата праці та податки	195
5.1. Доходи та оплата праці	195
5.2. Податки	198
5.3. Податкові пільги та звільнення від сплати податків для фізичних осіб	209
5.4. Податкові декларації фізичних осіб	218
5.5. Рух капіталу та платежів	221
6. Соціальне страхування в Польщі	223
6.1. Система соціального страхування в Польщі	223
6.2. Координація систем соціального забезпечення	226
6.3. Страхування здоров'я	236
6.4. Пільги для сімей з дітьми	242
6.5. Пенсія за віком та допомога для людей похилого віку	249
6.6. Пенсія за інвалідністю	255
6.7. Допомога у зв'язку з нещасними випадками на виробництві та професійними захворюваннями.....	260
6.8. Допомога по безробіттю - перерахування	263
7. COVID-19 – вплив епідемії на життя і працю у Польщі в 2020 році	271
7.1. Загальні відомості про епідемію	271
7.2. Правила в'їзду на територію Польщі під час епідемії	272

1. Вступ

Життя та робота в державах-членах Європейського Союзу («ЄС») або Європейської асоціації вільної торгівлі («ЄАВТ»), до якої входять Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія та Швейцарія, пов'язане з багатьма аспектами. Перш ніж прийняти рішення про переїзд в одну з цих країн, варто ознайомитися з умовами життя та роботи в цій ній.

Інформація про умови життя та роботи в Польщі є однією з послуг мережі EURES (Європейська мережа служб зайнятості), яка надається іноземцям – громадянам країн ЄС або ЄАВТ.

Створена в 1993 році, мережа EURES – це мережа співпраці державних служб зайнятості та інших уповноважених організацій ЄС на місцевому, регіональному, національному та європейському рівнях, метою якої є підтримка мобільності працівників на європейському ринку праці.

Департамент ринку праці при Міністерстві сім'ї та соціальної політики, в рамках координації мережі EURES Poland, видав брошуру «**Життя та робота в Польщі**» з метою підтримки громадян країн-членів ЄС або ЄАВТ, які планують оселитися та працювати в Польщі.

Брошура містить інформацію про життя та перебування в Польщі, роботу та ведення бізнесу, доходи, винагороду, податки, соціальне забезпечення та інші питання, корисні для громадян країн-членів ЄС або ЄАВТ.

Інформація відображає правовий стан станом на 1 липня 2022 року та стосується громадян Австрії, Бельгії, Болгарії, Хорватії, Кіпру, Чехії, Данії, Естонії, Фінляндії, Франції, Греції, Іспанії, Нідерландів, Ірландії, Ісландії, Ліхтенштейну, Литви, Люксембургу, Латвії, Мальти, Німеччини, Норвегії, Португалії, Румунії, Словаччини, Словенії, Швейцарії, Швеції, Угорщини та Італії.

Крім того, цей випуск брошури містить інформацію для громадян України, які прибули до Польщі після 24 лютого 2022 року у зв'язку з воєнними діями, що ведуться в Україні, та реалізують права, надані їм Законом від 12 березня 2022 року «Про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом у цій країні». Термін «**громадянин України**», який використовується в брошурі, включає в себе правомочну особу, зазначену у вищезазначеному законі, а саме:

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПОЛЬЩУ

- **громадянин України**, який прибув на територію Польщі з території України у зв'язку з воєнними діями, що ведуться на території цієї країни, та громадянин України, який має Карту поляка, який прибув на територію Польщі з найближчою родиною у зв'язку з цими воєнними діями,
- **чоловік/дружина громадянина України, що не має громадянства**, за умови, що він/вона прибув\-ла на територію Польщі з території України у зв'язку з воєнними діями, які ведуться на території цієї країни, і не є громадянином Польщі чи країни-члена ЄС.

Електронна версія брошури доступна на вебсайті <https://eures.praca.gov.pl>.

Сподіваємося, що інформація, яка міститься в брошурі, буде корисною громадянам країн-членів ЄС або ЄАВТ, а також громадянам України у прийнятті рішень щодо працевлаштування та проживання в Польщі.

*Департамент ринку праці
Міністерство Сім'ї та соціальної політики*

2.1. Коротко про Польщу

Назва держави	Республіка Польща (РП)
Герб	 Прапор
Офіційна мова	Польська
Столиця	Варшава
Воєводські міста	Білосток, Гданськ, Катовіце, Кельце, Краків, Люблін, Лодзь, Ольштин, Ополе, Познань, Жешув, Щецин, Торунь, Варшава, Вроцлав, Зелена Гура
Політична система	Парламентська демократія. Законодавчу владу здійснює двопалатний парламент (Сейм - 460 депутатів, Сенат - 100 сенаторів), виконавчу - Рада міністрів і Президент, а судову владу - незалежні суди
Адміністративний поділ	Триступенева структура місцевого самоврядування, що складається з: гмінного, повітового (включаючи міста з правами повіту) та воєводського самоврядування. Польща поділена на 2477 гмін, 314 повітів, 66 міст з правами повіту та 16 воєводств (Підкарпатське, Малопольське, Люблінське, Свєнтокшиське, Мазовецьке, Сілезьке, Великопольське, Куявсько-Поморське, Лодзьке, Поморське, Нижньосілезьке, Любуське, Опольське, Вармінсько-Мазурське, Західнопоморське, Підляське воєводство)
Географічне положення	Розташована в Центральній Європі на березі Балтійського моря. Межує на сході – з Росією, Литвою, Білоруссю, Україною, на півдні – зі Словаччиною та Чехією, а на заході – з Німеччиною.

Площа	312,696 тис.км ²
Кількість населення	Близько 37,6 млн
Клімат	Клімат помірний Середня температура влітку коливається від 16,5 °С до 20 °С, взимку - від -6°С до 0°С. Найспекотніший місяць - липень. Найхолодніший місяць - січень
Віровизнання	Католики - 86,9%, православні - 1,31% та інші конфесії
Етнічний склад	Майже однорідний Поляки становлять близько 97% населення. Найбільш численні національні меншини: Німці, українці та білоруси
Центральний банк	Національний Банк Польщі із місцезнаходженням у Варшаві за адресою: вул. Свєнтокшиська 11/21
Валюта	Середній курс євро (EUR) у першому півріччі 2022 р. за даними Національного Банку Польщі - 4,6365 PLN (PLN) ¹ ; Вартість 1 PLN приблизно 0,21 EUR
Екстрені телефони	112 - центр екстреної допомоги (загальний номер екстреної допомоги), 997 - поліція, 998 - пожежна служба, 999 - швидка допомога, 984 - служба рятування на воді, 985 - морська та гірська допомога, 987 - центр кризового управління, 996 - антитерористичний центр, 986 - муніципальна служба (не у всіх містах) - (дзвінки безкоштовні)
Вихідні дні	1 січня - Новий рік, 6 січня - Свято Трьох Королів, Великдень (перехідне свято), 1 травня - День праці, 3 травня - Національний день 3 травня, Зіслання Святого Духа (перехідне свято, що припадає на неділю), Боже Тіло (перехідне свято), 15 серпня - Успіння Пресвятої Богородиці, 1 листопада - Всіх Святих, 11 листопада - День Незалежності, 25 і 26 грудня - Різдво Христове.
Посилання	https://poland.pl/ https://www.careersinpoland.com/ https://www.paih.gov.pl/pl

¹ Перерахунок сум із PLN у EUR, наведений у брошурі, здійснено за середнім курсом EUR за перше півріччя 2022 року за даними Національного банку Польщі.

2.2. Адміністративний поділ

2.3. Політична, адміністративно-правова система

Польща — держава з республіканським устроєм і парламентською демократією з парламентсько-кабінетною системою правління. Принципи функціонування держави визначені в Конституції, яка є основним нормативно-правовим актом. У Польщі існує система законного права, основною формою якого є закон.

Політична система в Польщі ґрунтується на тристоронньому розподілі влади на законодавчу, виконавчу та судову. Законодавча влада належить двопалатному парламенту (Сейм - нижня палата - 460 депутатів, Сенат - верхня палата - 100 сенаторів), що призначається на загальних виборах на 4-річний термін. Сейм ухвалює закони та здійснює контроль за державними органами, зокрема Радою Міністрів. Вища контрольна палата підпорядковується Сейму як найвищий контрольний орган в державі. Основним завданням Сенату є спільне формування польського законодавства разом із Сеймом. Виборчий закон передбачає систему пропорційну виборчу систему до Сейму та мажоритарну виборчу систему до Сенату. Закон про вибори до Сейму в Польщі передбачає виборчий бар'єр у 5% - для партій, або 8% - для виборчих коаліцій.

У Сеймі та Сенаті діючої каденції, обраної на 2019-2023 роки, функціонують: Депутатська фракція «Право і справедливість», «Громадянська коаліція» («Громадянська платформа», «Новочесна», «Ініціативна Польща», «Зелені»), «Коаліційна парламентська фракція лівих» («Нові ліві», «Разом»), «Парламентська фракція польської коаліції» (Польський народний клуб Партія, Союз європейських демократів, консерваторів), Депутатська фракція Кукіз'15 – «Демократія безпосередня», Фракція депутатів Конфедерації, Депутатська фракція Польща 2050, Парламентське коло Ярослава Говіна, Асоціація у справах Польщі, «Парламентарне коло PPS», 1 незалежний депутат.

Виконавча владу здійснює Рада Міністрів і Президент. Внутрішню та зовнішню політику держави здійснює Уряд, тобто Рада Міністрів, яку очолює Голова Ради Міністрів (Прем'єр-міністр). Рада Міністрів координує та контролює роботу урядової адміністрації. Голова Ради Міністрів здійснює контроль за місцевою владою та є офіційним керівником працівників органів державної влади. Прем'єр-міністр і - за його поданням - міністри призначаються Президентом Республіки Польща.

Президент Республіки Польща є найвищим представником Республіки Польща, який обирається на 5-річний термін на загальних виборах, стежить за дотриманням Конституції та є Верховним головнокомандувачем Збройних Сил Польщі.

Судову владу здійснюють незалежні суди і трибунали на чолі з Верховним Судом і незалежним Державним трибуналом та Конституційним трибуналом. Верховний суд здійснює нагляд за діяльністю загальних і військових судів і є вищою інстанцією для оскарження рішень нижчих судів. Діяльність органів державного управління контролюється Вищим адміністративним судом та іншими адміністративними судами. Конституційний трибунал вирішує питання про відповідність Конституції законів і міжнародних договорів, цілей і діяльності політичних партій, вирішує спори про повноваження між центральними конституційними державними органами. Державний трибунал вирішує питання конституційної відповідальності вищих державних посадових осіб, таких як Президент Республіки Польща, Прем'єр-міністр та члени Ради Міністрів.

Гарантії цивільних прав містяться в нормативно-правових актах, з яких найвище значення має Конституція. Конституція також надає громадянам, які належать до національних та етнічних меншин, свободу зберігати й розвивати власну мову, підтримувати звичаї та традиції, розвивати власну культуру.

З 1999 року існує трирівневий територіальний поділ Польщі на гміни (2477), повіти (314), міста зі статусом повіту (66) та воєводства (16). Гміни та повіти є ланками територіального самоврядування, причому гміна є найменшою адміністративною одиницею в Польщі, а воєводства є органами влади та місцевого самоврядування. Воєвода є представником Уряду у воєводстві. Найважливішим представником воєводського самоврядування є Маршалок. Органами місцевого самоврядування, які здійснюють владу та контроль, є ради. До їх основних обов'язків відноситься прийняття місцевого законодавства, затвердження бюджетів, стягнення місцевих податків і зборів. Вибори до гмінних, повітових і воєводських зборів є загальними, рівними, прямими і проводяться шляхом таємного голосування.

Державні служби зайнятості в Польщі складаються з органів зайнятості (міністр, відповідальний за питання праці, воєводи, воєводські маршалки та повітові старости) і повітові уряди праці (340 відділень) та воєводські уряди праці (16 відділень та їх філій), офісу, який забезпечує діяльність Міністра, до компетенції якого входять питання праці і воєводських урядів. Загальна

політика ринку праці встановлюється на національному рівні, але уряди праці, як повітові, так і воєводські, мають можливість доповнити її для задоволення місцевих потреб ринку праці.

Більше інформації

<https://www.sejm.gov.pl> Сейм Республіки Польща

<https://www.senat.gov.pl> Сенат Республіки Польща

<https://www.prezydent.pl> Президент Республіки Польща

<https://www.gov.pl/web/premier> Канцелярія Голови Ради Міністрів

<https://www.gov.pl/web/mswia> Міністерство внутрішніх справ та адміністрації

<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc> Міністерство юстиції

<https://www.gov.pl/web/rodzina> Міністерство Сім'ї та соціальної політики

<https://psz.praca.gov.pl/> Вортал Державних служб зайнятості

3. ЖИТТЯ ТА ПЕРЕБУВАННЯ В ПОЛЬЩІ

3.1. Реєстрація та дозвіл на перебування

В'їзд на території Польщі

Громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ може в'їхати на територію Польщі на підставі **дійсного документа подорожі** або **іншого документа, що підтверджує його особу та громадянство**. Член сім'ї громадянина країни-члена ЄС або ЄАВТ, який не має громадянства країни-члена ЄС або ЄАВТ, може в'їхати на територію Польщі на підставі **дійсного документа подорожі та візи**, якщо це потрібно. Заява на візу подається консулу Республіки Польща або начальнику прикордонної застави на кордоні.

Членом сім'ї громадянина країни-члена ЄС або ЄАВТ вважаються:

- член подружжя,
- прямий «нащадок» (нащадок по прямій лінії: дитина) цього громадянина або його подружжя, віком до 21 року або, яка перебуває на утриманні цього громадянина або його подружжя,
- прямий «предок» (предок по прямій лінії: батько, мати) цього громадянина або його подружжя, які перебувають на утриманні цього громадянина або його подружжя,
- прямий «предок» неповнолітнього громадянина ЄС (предок по прямій лінії: батько, мати), який фактично опікується цим неповнолітнім громадянином ЄС і на утриманні якого знаходиться цей неповнолітній громадянин ЄС,
- прямий «предок» неповнолітнього громадянина ЄС (предок по прямій лінії: батько, мати), який фактично опікується цим неповнолітнім громадянином ЄС і на утриманні якого знаходиться цей неповнолітній громадянин ЄС,

Громадянину країни-члена ЄС або ЄАВТ або члену сім'ї, який не є громадянином ЄС, може бути відмовлено у в'їзді, якщо:

- його в'їзд відбувається в період внесення до списку іноземців, перебування яких на території Польщі є небажаним,
- це вимагається з міркувань оборони чи безпеки держави чи захисту громадської безпеки та порядку
- він не має документа, що дає йому право на в'їзд, якщо він не доведе у спосіб, що не викликає сумнівів, що він може користуватися правом на вільне пересування людей,
- це необхідно з міркувань охорони публічного здоров'я.

Реєстрація

Громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ та член сім'ї, який не є громадянином цих країн, зобов'язані **зареєструватися за місцем постійного або тимчасового перебування, що триває понад 3 місяці**, не пізніше 30-го дня з дати прибуття в це місце. Реєстрація в помешканні проводиться виключно з метою реєстрації та має на меті підтвердження факту перебування особи в місці, де вона зареєструвалася.

Реєстрація на постійне та тимчасове перебування терміном понад 3 місяці здійснюється письмово у паперовій формі на відповідній формі із власноручним підписом в органі гміни, уповноваженому за місцезнаходженням нерухомості, у якій проживає особа, з пред'явленням дійсного документу подорожі або іншого документа, що підтверджує її особу та громадянство. Член сім'ї громадянина ЄС, крім дійсного проїзного документа, пред'являє також дійсну карту перебування члена сім'ї, а якщо такої можливості немає - інший документ, що підтверджує, що він є членом сім'ї громадянина ЄС. Під час реєстрації, до форми слід додати підтвердження перебування в помешканні, видане власником або іншою особою, що має право власності на помешкання, та документ, що підтверджує право власності на помешкання, для ознайомлення, наприклад, цивільно-правовий договір або витяг з поземельної книги.

Реєстрацію можна здійснити особисто або через представника. Крім того, іноземець з довіреним профілем (eGo) може зареєструватися письмово у формі електронного документа через форму, підписану електронним кваліфікованим підписом або довіреним підписом. Реєстрація перебування є безкоштовною послугою. Під час реєстрації перебування також буде надано номер PESEL.

Перебування в Польщі терміном до 3 місяців - не потрібно реєструвати своє перебування

Громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ та член сім'ї, який не є громадянином цих країн, **можуть перебувати на території Польщі до 3 місяців без необхідності реєстрації свого перебування**. Під час перебування на території Польщі громадянин зобов'язаний мати при собі дійсний документ подорожі або інший дійсний документ, що підтверджує його особу та громадянство. Член сім'ї, який не є громадянином країни-члена ЄС або ЄАВТ, повинен мати дійсний документ подорожі і візу, якщо це необхідно.

Перебування в Польщі понад 3 місяці - необхідно зареєструвати своє перебування

Громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ **може перебувати в Польщі понад 3 місяці**, якщо:

- є найманим працівником або самозайнятою особою на території Польщі,
- має достатні фінансові ресурси, щоб утримувати себе та членів своєї сім'ї в Польщі, щоб не становити тягар для соціальної допомоги та охоплюється загальним медичним страхуванням, або має право на медичні пільги відповідно до положень про координацію систем соціального забезпечення, або має приватне страхове медичне обслуговування, яке покриває всі витрати, які можуть виникнути під час його перебування в Польщі,
- навчається або здійснює професійну підготовку і охоплений загальним медичним страхуванням, або є особою, яка має право на медичну допомогу відповідно до положень про координацію систем соціального забезпечення, або має приватне страхове медичне обслуговування, яке покриває всі витрати, які можуть виникнути під час його перебування в Польщі та має достатні фінансові ресурси, щоб утримувати себе та членів своєї сім'ї в Польщі, щоб не становити тягар для соціальної допомоги,
- є чоловіком (дружиною) громадянина Польщі,
- шукає роботу, проте у такому випадку його перебування без реєстрації перебування не може перевищувати 6 місяців, якщо після закінчення цього терміну він не доведе, що активно продовжує пошук роботи та має реальні шанси на працевлаштування.

Якщо перебування на території Польщі перевищує **3 місяці**, то:

- громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ зобов'язаний **зареєструвати своє перебування**,
- член сім'ї громадянина країни-члена ЄС або ЄАВТ, який не є громадянином цих країн, зобов'язаний отримати карту перебування, яка видається, зазвичай, на 5 років (або на менший термін, відповідно до періоду передбачуваного перебування громадянина ЄС, до якого приєднується член сім'ї або з яким він перебуває на території Польщі).

Для того, щоб зареєструвати перебування громадянина країни-члена ЄС або ЄАВТ у Польщі або отримати картку перебування, необхідно **подати відповідну заяву** та необхідні документи воєводи, компетентному за місцем проживання громадянина ЄС у Польщі.

За видачу довідки про реєстрацію перебування громадянина ЄС та за видачу карти перебування **оплата не стягується**.

Право на постійне перебування в Польщі - клопотання про підтверджуючі документи

Після 5 років безперервного перебування на території Польщі громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ отримує право на постійне перебування за умови, що на той момент він мав право перебувати в Польщі. Член сім'ї, який не є громадянином цих країн, набуває право на постійне перебування після 5 років безперервного перебування на території Польщі разом з громадянином країни-члена ЄС або ЄАВТ за умови, що в цей час він мав право перебувати в Польщі, як член сім'ї громадянина ЄС/ЄАВТ. Перебування вважається безперервним, якщо відповідна особа не виїжджала з Польщі більше 6 місяців на рік (сукупно). Однак перебування за межами Польщі може бути довшим у зв'язку з: проходженням обов'язкової військової служби або надзвичайною особистою ситуацією, зокрема через: вагітність, пологи, хворобу, навчання, професійне навчання, відрядження, за умови, що цей період не перевищує 12 місяців сукупно.

Щоб отримати документ, що **підтверджує право на постійне перебування** в Польщі, або отримати **Карту постійного перебування**, необхідно **подати відповідну заяву** та необхідні документи до воєводи, компетентного за місцем проживання громадянина ЄС у Польщі. Ці документи воєвода видає **безкоштовно**.

Відмова в реєстрації перебування громадянина країни-члена ЄС або ЄАВТ або у видачі Карти перебування

Воєвода видає рішення **про відмову** в реєстрації перебування громадянина країни-члена ЄС або ЄАВТ або у видачі карти на проживання, якщо:

- це вимагається з міркувань національної оборони чи безпеки чи захисту громадської безпеки та порядку, або,
- у процедурі про видачу документа, що підтверджує право на постійне перебування або про видачу карти постійного перебування, заявник подав заяву, що містить неправдиві персональні дані чи неправдиву інформацію, чи додані документи, що містять такі дані чи відомості, або дав неправдиві свідчення чи приховував правду, підробив чи змінив документ, щоб використовувати його як автентичний, або такий документ був використаний як автентичний, або
- подає клопотання на реєстрацію перебування або видачу карти проживання з метою обходження вимог закону, що діють в іншій державі-члені ЄС або ЄАВТ, що регулюють правила в'їзду, перебування та виїзду з території ЄС,
- шлюб з громадянином країни-члена ЄС, або ЄАВТ, або РП був укладений фіктивно.

До компетенції воєводи належать також наступні питання: анулювання реєстрації перебування, заміна чи видача нової довідки про реєстрацію перебування, видача, заміна чи анулювання карти перебування, а також питання видачі, заміни чи анулювання документа, що підтверджує право на постійне перебування або карти постійного перебування. Рішення воєводи може бути оскаржене Голові Управління у справах іноземців у Варшаві через компетентного воєводу. Письмові оскарження подаються протягом 14 днів з дня отримання рішення.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадяни України мають право на **легальне проживання в Польщі** протягом **18 місяців, починаючи з 24 лютого 2022 року**, якщо вони прибули до Польщі з 24 лютого 2022 року з території України у зв'язку з воєнними діями та заявляють про бажання залишитися в Польщі.

Громадяни України **втрачають** це право, якщо залишають Польщу на **термін довший ніж 1 місяць**.

Вищезазначені правила не поширюються на осіб, яким доручено виконувати роботу чи послуги за межами Польщі суб'єктами, що діють у Польщі, а також на моряків і рибалок.

До закінчення вищезазначених 18 місяців (але після **9 місяців перебування в Польщі**) громадянин України може отримати **посвідку на тимчасове проживання**, яка надається терміном **на 3 роки**. Заява на отримання дозволу на тимчасове проживання подається до воєводи за місцем перебування громадянина України в Польщі.

Громадянам України - за їх бажанням - присвоюється **номер PESEL**.

Якщо громадянин України перебуває в Польщі на підставі **національної візи** і останній день його перебування в Польщі припадає на період з 24 лютого 2022 року, термін перебування **продовжується до 31 грудня 2022 р.** Нова віза у проїзний документ іноземця не вклеюється. Національна віза в період продовження терміну перебування та терміну дії не дає права на перетин кордону.

Якщо останній день терміну дії **посвідки на тимчасове проживання** громадянина України припадає на період з 24 лютого 2022 року, термін її дії продовжується до 31 грудня 2022 р. Продовження терміну дії посвідки на тимчасове проживання **не дає права** на отримання нової посвідки на проживання.

Якщо останній день дозволеного терміну перебування громадянина України на підставі шенгенської візи або в рамках безвізового режиму на території Польщі припадає на період з 24 лютого 2022 року, а перебування почалося раніше цієї дати, його перебування на цій території **вважається законним протягом 18 місяців**.

Заяву на отримання номера PESEL може подати будь-яка особа, яка з 24 лютого 2022 року прибула до Польщі з території України чи через інші країни у зв'язку з воєнними діями, що ведуться в Україні, та:

- має громадянство України, або
- є чоловіком/дружиною громадянина України, але не має українського чи польського громадянства чи громадянства країни-члена ЄС, або
- має громадянство України та Карту поляка, або
- є членом найближчої родини особи, яка має українське громадянство та Карту поляка.

Заяву на отримання номера PESEL **не можуть** подавати громадяни України, які мають:

- дозвіл на постійне проживання,
- дозвіл на тимчасове проживання,
- дозвіл на проживання довготермінового резидента Європейського Союзу,
- статус біженця,
- додатковий захист,
- дозвіл на перебування з гуманітарних причин,
- дозвіл на толероване перебування,
- подали у Польщі заяву про міжнародний захист або хтось подав таку заяву від їх імені,
- заявили про намір подати заяву про міжнародний захист у Польщі або особи, яких такі заяви стосуються.

Заява на отримання номера PESEL **подається особисто** в будь-який муніципальний орган. У випадку, якщо особа за станом здоров'я чи інвалідністю не може подати заяву особисто за місцем знаходження влади гміни, влада гміни забезпечує можливість подання заяви за місцем проживання цієї особи.

Від імені недієздатної чи обмежено дієздатної особи, яка претендує на отримання номера PESEL, або особи, яка за станом здоров'я чи інвалідністю не може самостійно подати заяву, **заяву подає один із батьків, опікун, куратор, тимчасовий опікун або особа, яка фактично здійснює піклування над дитиною**. У разі відсутності таких осіб номер PESEL може бути присвоєно управлінням.

Під час подачі заяви на отримання номера PESEL необхідно надати документ, що підтверджує особу, та дані, зазначені в заяві. Якщо у особи немає такого документа, то підписання заяви з правової точки зору прирівнюється до заяви про достовірність вказаних даних. Додатково додається кольорова фотографія на фотопапері розміром 35 мм x 45 мм (ширина x висота). Відбитки пальців будуть взяті під час подачі заяви. У дітей віком до 12 років відбитки пальців не збираються.

Подаючи заяву на отримання номера PESEL, ви також можете отримати

довірений профіль, який дозволить вам вирішувати багато офіційних справ через Інтернет. Щоб отримати довірений профіль, необхідно мати **робочий мобільний телефон із номером польського оператора**, єдиним користувачем якого є заявник, та електронну адресу, яку використовує ця особа.

Особи, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями в Україні, і **чис перебування в Польщі триватиме більше 30 днів, зобов'язані зареєструватися** за адресою проживання. Така особа повинна спочатку подати заяву на отримання номера PESEL, а потім зареєструватися за місцем тимчасового перебування.

Особи, які проживають на території Польщі, зобов'язані зареєструватися у місці тимчасового перебування на період, протягом якого вони можуть легально перебувати на території Польщі.

Обов'язок реєстрації виконується в управлінні гміни, в якій особа проживає. Під час реєстрації необхідно подати до управління гміни заповнену та підписану анкету-заяву на тимчасове проживання, яка містить підтвердження факту перебування особи від власника чи іншої особи, яка має право власності на житло, та документ, що підтверджує право власності на приміщення власника або організації, яка володіє приміщеннями. Документом, що підтверджує право власності на приміщення, може бути, зокрема, цивільно-правовий договір, витяг із земельного та іпотечного реєстру, рішення адміністративного суду чи рішення суду. Якщо особа, яка реєструється, має право власності на приміщення (наприклад, має договір оренди) - вона сама підтверджує факт перебування особи в приміщенні. Під час реєстрації також необхідно пред'явити дійсний проїзний документ або інший дійсний документ, що посвідчує особу та громадянство особи, якщо у особи є такий документ.

Плата за реєстрацію **не стягується**.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/gov/uslugi-dla-obywatela/#meldunek-i-wybory>

Реєстрація та вибори

<https://www.gov.pl/web/udsc/urząd-do-spraw-cudzoziemcow>

Уряд у справах іноземців

Більше інформації для громадян України

<https://www.gov.pl/web/gov/uzyskaj-numer-pesel-oraz-profil-zaufany--usluga-dla-obywateli-ukrainy> Отримання номера PESEL та довіреного профілю - послуга для громадян України

<https://www.gov.pl/web/gov/otrzymaj-numer-PESEL-ta-dovirenyy-profil-posluha-dlya-hromadyan-Ukrainy-u-zvyazku-zi-zbroynym-konfliktom-na-terytoriyi-tsiyeyi-krainy> Отримайте номер PESEL і довірений профіль - сервіс для громадян України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї країни

<https://www.gov.pl/web/ua/de-mozhna-podaty-zayavku-na-otrzymannya-numera-PESEL> Дізнайтеся, де можна подати заяву на отримання PESEL українською мовою

3.2. Як знайти помешкання

Доступ до помешкань

Громадяни країн-членів ЄС або ЄАВТ **можуть як орендувати квартири, так і отримати у власність житло на умовах**, що застосовуються до польських громадян - польські закони не дискримінують цих громадян у доступі до квартир та інструментів, що підтримують їх оренду чи придбання.

Особи, які проживають у даній гміні та відповідають певним критеріям (в тому числі критерію доходу), можуть подати заяву на оренду гмінного житла. Ці квартири характеризуються низькою орендною платою, але найчастіше вони також нижчого стандарту.

Квартири з орендною платою нижче ринкової також будують **соціальні житлові ініціативи (społeczne inicjatywy mieszkaniowe (SIM))**, які діють у близько 200 містах. Сегмент соціального орендного житла задовольняє житлові потреби осіб із середнім заробітком. Претендент на таку квартиру повинен відповідати певному критерію доходу (залежно від місця розташування квартири та розміру домогосподарства) і не може володіти іншою квартирою. Найчастіше він також повинен сплатити внесок, який становить 30% вартості квартири. Внесок повертається в кінці терміну оренди. Для створення таких житлових об'єктів SIM-и, комунальні підприємства та житлово-будівельні кооперативи можуть клопотатися про

пільгове поворотне фінансування за рахунок субсидії з державного бюджету.

Орендарі нових квартир та квартир, на яких проводяться заходи з ревіталізації (створених у рамках співпраці інвесторів та ґмін), можуть клопотатися про субсидію на оренду. Субсидії надаватимуть особам, які відповідають певним умовам, у т.ч доходи, майно, пов'язані з користуванням квартирою. Розмір субсидії залежатиме від кількості людей у домогосподарстві та буде диференційований залежно від регіону (це залежатиме від вартості будівництва в певному місці розташування). За відбір орендарів відповідатиме ґміна. На основі критеріїв, встановлених ґміною (наприклад, розмір доходу, кількість дітей, інвалідність, робоча міграція), буде створено перелік орендарів, з якими інвестор укладатиме договори оренди, за умови, що вказані ґміною орендарі мають орендну здатність (здатність регулярно платити орендну плату).

З 9 лютого 2022 року критерій доходу становить 2265 злотих (488 євро) у домогосподарстві з однієї особи та 1698,76 злотих (366 євро) у домогосподарстві з кількох осіб.

Новим рішенням, доступним у Польщі для пошуку квартири для проживання, є **соціальні агентства оренди (spoleczne agencje najmu (SAN))**. У цій моделі соціальне агентство оренди (суб'єкт, який співпрацює з ґміною на підставі договору) орендує квартири у приватних власників, а потім здає їх в оренду особам, які відповідають економічним чи соціальним критеріям, зазначеним у відповідному рішенні ради ґміни. Людина, яка шукає квартиру, звертається до ґміни, де перевіряють її відповідність необхідним критеріям, і якщо вони відповідають, її скеровують у SAN для вибору квартири.

Пошук житла

Ви можете самостійно шукати квартири для оренди або придбання, читаючи оголошення в газетах і на сайтах, розміщуючи власні оголошення в газетах та інтернет-порталах, а також за допомогою агента з нерухомості. Користування послугами агента з нерухомості збільшує вартість пошуку житла на суму комісійних, що виплачуються цьому агенту. При оренді зазвичай це еквівалент місячної вартості оренди, при купівлі – приблизно 2-3% від вартості житла.

Якщо ви шукаєте квартиру самостійно, ви можете звернутися до бюро продажу обраного девелопера, перевірити інвестицію з точки зору дотримання законодавства – переглянути земельний кадастр та звернутися до Національного судового реєстру, щоб перевірити, чи є у компанії дозвіл

на будівництво, чи не є вона банкрутом тощо.

Купуючи квартиру, ви можете скористатися послугами агента з нерухомості (наприклад, агентство нерухомості), або укласти договір із забудовником чи житловим кооперативом. Більшість девелоперів вимагають оплати першого платежу через три-сім днів після підписання договору.

Будь-якій діяльності, що здійснює агент з нерухомості, має передувати укладення договору про надання посередницьких послуг. У договорі про надання посередницьких послуг повинно бути визначено конкретну професійну діяльність, яку буде виконувати посередник, а отже, на яку винагороду він має право. У договорі також вказується посередник, відповідальний за його виконання, та заява про страхування відповідальності перед третіми особами за збитки, заподіяні у зв'язку з посередницькою діяльністю. Договір про надання посередницьких послуг – це договір про т. зв «належна діяльність», а не «результат». Тому посередник зобов'язується, наприклад, не знайти, а шукати житло.

Купівля або оренда житла

Для купівлі будь-якого виду нерухомості в Польщі необхідний договір, укладений у нотаріуса у формі **нотаріального акту**.

Договір оренди житла може бути укладений як на певний строк, так і на невизначений строк. Положення Закону «Про захист прав орендарів, житловий фонд ґміни та зміни до Цивільного кодексу» містять перелік причин розірвання договору оренди житла. Розірвання договору оренди житла може бути здійснено власником у ситуації, коли: орендар має заборгованість зі сплатою орендної плати не менше трьох повних строків платежу, здав квартиру (або її частину) у безкоштовне використання без необхідної письмової згоди власника, порушує правила побутового порядку. Розірвання повинно бути оформлено в письмовій формі із зазначенням причин розірвання. Власник може припинити оренду квартири не пізніше ніж місяць наперед, до кінця календарного місяця.

Орендар може розірвати договір на невизначений термін у будь-який момент і з будь-якої причини (або без пояснення причин), з дотриманням терміну попередження.

Перед підписанням договору власник може вимагати від орендаря внесення завдатку. Завдаток - це гарантія можливих претензій щодо зносу житла, який перевищує знос, що виникає в результаті використання, а також будь-якої

фінансової заборгованості за оренду житла (завдаток не може перевищувати дванадцятикратного розміру місячної орендної плати). Завдаток повертається протягом одного місяця з дня звільнення житла або придбання орендарем його майна за вирахуванням дебіторської заборгованості власника за оренду приміщення.

Ціни на житло та вартість оренди

Ціни на квартири² в Польщі відрізняються в залежності від розташування та типу ринку нерухомості. Квартиру можна придбати на первинному ринку, як правило, у стандартній комплектації. Також є великий вторинний ринок, де доступні квартири різного рівня та розташування. Ціни операції на квартири на первинному ринку в шести великих містах Польщі зросли у 2022 році на 17,2% порівняно з 2021 роком.

У першому кварталі 2022 року спостерігалось зростання цін як на первинному, так і на вторинному ринку. У Варшаві середня ціна операції за 1 м² квартири на первинному ринку склала 12412 PLN (2675 EUR) – на 12% більше, ніж у попередньому році. У Гданську середня ціна за 1 м² становила 11231 PLN (2420 EUR), а в Гдині – 12732 PLN (2744 EUR). Ціни на операції понад 8 тис. PLN (1725 EUR) зафіксовано у Кракові - 10494 PLN (2261 EUR) та у Вроцлаві - 10029 PLN (2161 EUR).

На вторинному ринку в першому кварталі 2022 року найвищі ціни знову були зафіксовані у Варшаві – 11451 PLN (2467 EUR) за м² – зростання на 35% у порівнянні з 2021 роком. Ціни на квартири в Гданську також залишаються високими – 10239 PLN (2206 EUR) за м², що на 39% більше, ніж у попередньому році, і в Кракові – 10001 PLN (2155 EUR). Ціни на операції понад 8 тис. PLN (1725 EUR) також зафіксовано в Гдині - 11620 PLN (2506 EUR) та у Вроцлаві - 10205 PLN (2201 EUR). Квартира на вторинному ринку з вартістю нижчою за 8 тис. PLN (1724 EUR) за 1 м² можна було купити у Лодзі.

Розмір **орендної плати** залежить від міста, стандарту та площі житла. Найдорожче — зняти квартиру у Варшаві та інших великих містах.

Середня місячна ставка орендної плати за квартири³ у Варшаві в першому кварталі 2021 року становила 2042 PLN (440 EUR) на місяць, що на 23% більше, ніж у першому кварталі 2021 року. Серед інших міст найдорожчим був Гданськ, який характеризувався одним з найбільших зростань ставок на

² На основі даних НБП щодо цін операцій у I кварталі 2022 р.

³ На основі Звіту AMRON-SARFIN за I квартал 2022 р., Спілка польських банків.

нерухомість за останні роки. Середня місячна орендна плата становила 1833 PLN (395 EUR) на місяць. Орендна плата в Кракові становила понад 1606 PLN (346 EUR) на місяць, а оренда у Вроцлаві – в 1786 PLN (384 EUR) на місяць. Найдешевше квартиру середнього розміру можна було зняти в Катовіце - 982 PLN на місяць (211 EUR), та в Лодзі - 1211 PLN на місяць (260 EUR).

Ці показники вищі, ніж у 2021 році, що значною мірою є наслідком агресії Росії в Україні.

Значні відмінності в цінах орендної плати в межах однієї категорії житла є результатом їх розташування відносно центрів міста. Наведені вище тарифи **не включають комунальні послуги** (наприклад, газ, електроенергію, опалення та воду), які зазвичай не входять у вартість оренди.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадяни України купують та орендують житло на тих самих умовах, що й громадяни інших держав

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/mswia> Міністерство внутрішніх справ та адміністрації

<https://ekrs.ms.gov.pl/> Національний судовий реєстр

<https://funduszmieszkan.pl/> Фонд житла для оренди

<https://stat.gov.pl/> Головне управління статистики

3.3. Вартість життя

Вартість продуктів та послуг

Вартість життя в Польщі є різною, найвища - у Варшаві та інших великих містах.

Орієнтовні **середні ціни на основні харчові продукти**: хліб (1 кг) - 6,30 PLN (1,35 EUR), булочка-кайзерка (50 г) - 0,45 PLN (0,09 EUR), чай (100 пакетиків) - 19,18 PLN (4,13 EUR), мелена кава (250 г) - 8,81 PLN (1,89 EUR), джем (280 г) - 4,49 PLN (0,96 EUR), кукурудзяні пластівці (250 г) - 4,07 PLN (0,87 EUR), кетчуп (430 г) - 4,93 PLN (1,06 EUR), олія (1 літр) - 11,85 PLN (2,55 EUR), масло (200 г) - 7,16 PLN (1,54 EUR), яйця (10 штук) - 6,84 PLN (1,47 EUR), твердий сир (1 кг) - 29,57 PLN (6,37 EUR), молоко (1 л) - 3,73 PLN (0,80 EUR), білий сир (200 г) - 2,50 PLN (0,53 EUR), йогурт (150 г) - 1,57 PLN (0,34 EUR), вода (1,5 л) - 2,52 PLN (0,54 EUR), апельсиновий сік (1 л) - 4,53 PLN (0,97 EUR), борошно (1 кг) - 3,68 PLN (0,79 EUR), цукор (1 кг) - 3,93 PLN (0,55 EUR), сіль (1 кг) - 1,55 PLN (0,26 EUR), макарони пенне (500 г) - 5,77 PLN (1,24 EUR), корейка свиняча без кістки (1 кг) - 20,45 PLN (4,40 EUR), курка (1 кг) - 11,70 PLN (2,52 EUR), нарізана шинка (450 г) - 22,23 PLN (4,79 EUR), банани (1 кг) - 64,26 PLN (1,34 EUR), яблука (1 кг) - 3,01 PLN (0,64 EUR), картопля (1 кг) - 2,32 PLN (0,5 EUR), помідори (1 кг) - 10,65 PLN (2,29 EUR), перець (1 кг) - 11,62 PLN (2,50 EUR).

Орієнтовні **середні ціни на основні засоби побутової хімії та косметичні засоби**: рідина для миття посуду (1 літр) - 6,67 PLN (1,43 EUR), зубна паста (125 мл) - 9,05 PLN (1,95 EUR), мило (брусок 100 г) - 3,12 PLN (0,67 EUR), шампунь для волосся (250 мл) - 6,07 PLN (1,30 EUR), пральний порошок (400 г) - 7,22 PLN (1,55 EUR), туалетний папір (8 рулонів, найдешевший) - 7,07 PLN (1,52 EUR).

Орієнтовна **середня вартість щомісячних комунальних платежів на одну людину у Варшаві**: електроенергія - 80 PLN (приблизно 17 EUR), телефон - 60 PLN (приблизно 13 EUR), сміття (вивіз) - 85 PLN (приблизно 18 EUR), (за квартиру). Власники односімейних будинків платять 107 PLN (приблизно 23 EUR) на місяць. Особи, які вирішили компостувати біовідходи, отримують знижку 9 PLN (приблизно 1,93 EUR), завдяки чому витрати складатимуть 98 PLN (приблизно 21 EUR), вода - 80 PLN (приблизно 28 EUR), кабельне телебачення - 50 PLN (приблизно 11 EUR), Інтернет - 50 PLN (приблизно 11 EUR), газ (газова плита) - 40 PLN (прибл. 8 EUR), газ (у випадку опалення приміщень тільки газом) - 200 PLN (приблизно 53 EUR). Це дорівнює загальній місячній вартості приблизно 645 PLN (приблизно 139 EUR) на одну людину.

Орієнтовні **середні ціни на інші товари та послуги**: бензин (літр) - 7,35 - 8,07 PLN (приблизно 1,58 - 1,73 EUR), квиток на громадський транспорт - 3,50 PLN (0,75 EUR), квиток у кінотеатр - 17-35 PLN (приблизно 4 - 8 EUR),

квиток в театр - 80 - 220 PLN (приблизно 18 - 49 EUR), основні страви в ресторанах - 20 - 40 PLN (приблизно 4,5-9 EUR)

Через нинішню інфляцію ціни можуть зрости.

Магазини

Години роботи магазинів встановлюють їх власники, але найчастіше вони наступні:

- продуктові магазини - з 6:00 (7:00) ранку до 18:00 (19:00) вечора, деякі трохи довше,
- непродовольчі магазини - зазвичай працюють з 10:00,
- супермаркети (зазвичай розташовані на околицях великих міст) - зазвичай з 9:00 до 22:00.

У неділю та святкові дні в торгових точках на торгівлю та торговельну діяльність поширюються обмеження. У 2022 році та в наступних роках буде 7 торгових неділей, які припадають на останню неділю січня, квітня, червня та серпня, а також дві неділі поспіль перед Різдвом і в неділю перед Великоднем. У деяких випадках, передбачених положеннями, торгівля та виконання робіт у торгівлі дозволяється щонеділі, наприклад, на АЗС, в аптеках, у квіткових магазинах.

Заборона торгівлі, про яку йдеться у законах, не поширюється, зокрема, на торговельні заклади на станціях рідкого палива, торговельні заклади, основна діяльність яких полягає в торгівлі квітами, аптеки та аптечні точки, торговельні заклади, основна діяльність яких полягає в торгівлі сувенірами або релігійною атрибутикою, чи пресою, квитками на громадський транспорт, тютюновими виробами, лотерейними білетами та пов'язаною діяльністю, а також поштові та торговельні точки в готельних закладах та інтернет-магазинах.

У більшості магазинів можна розрахуватися кредитними картками.

Ви також можете робити **покупки онлайн**, що стає все більш популярним у Польщі.

Більше інформації

<https://www.stat.gov.pl> Головне управління статистики

3.4. Транспорт

Громадський транспорт у Польщі різноманітний, до нього входять:

- автобуси: міські та приміські - курсують по всій країні,
- поїзди: міжнародні, міжвоєводські, воєводські, міські/агломераційні - у випадку окремих міст,
- трамваї - вони курсують у великих містах,
- метро - у Варшаві,
- велосипеди - у великих містах, наприклад у Варшаві, Кракові, Познані, Вроцлаві, Гданську, ви можете скористатися громадським прокатом велосипедів.

Автобуси, трамваї та метро курсують з самого ранку до 23:00. У великих містах ходять нічні автобуси.

Квитки на міський громадський транспорт можна придбати в квиткових автоматах (багато автоматів не приймають монети, тільки платіжні картки), кіосках («Рух» («Ruch»), деяких магазинах, станціях метро або у водія (зверніть увагу, що не у всіх транспортних засобах громадського транспорту можливо купити квитки у водія). Квитки, придбані у водія, можуть бути дорожчими. Квитки одного виду використовуються для (міських) автобусів, трамваїв і метро, але в кожному місті вони різні. Це означає, що, наприклад, у Варшаві не можна скористатися квитками, придбаними в Кракові.

Квитки можуть бути: одноразовими або періодичними проїзними: 24-годинні, 30-денні, 90-денні. Залежно від міста використовуються два види квитків: одноразові та обмежені за часом.

Проїзні квитки в міському громадському транспорті деяких міст дозволяють безкоштовно користуватися потягом в межах міста та околиць. Наприклад, якщо у вас є проїзний квиток на міський транспорт у Варшаві, ви також можете скористатися, окрім Швидкої міської залізниці (SKM) (Szybkiej Kolei Miejskiej SKM), також Мазовецькою залізницею (Koleje Mazowieckie) та Варшавською під'їзною залізницею (Warszawskiej Kolei Dojazdowej) у

Варшаві та деяких сусідніх містах.

Разовий квиток дійсний лише на одну поїздку – незалежно від її тривалості. У цьому випадку при пересадці з одного автобуса на інший новий квиток необхідно підтвердити, якщо це не цілодобовий, тижневий або місячний квиток (такі квитки використовуються, наприклад, у Варшаві).

Квиток дійсний протягом певного періоду часу (наприклад, 10 або 30 хвилин). Подорожуючи за таким квитком, ви можете змінити вид громадського транспорту (такі квитки використовуються, наприклад, у Лодзі та Варшаві).

Квитки на приміські автобуси можна придбати у водія або в касах на автостанціях. У приміських районах і в деяких містах курсують також приватні автобуси і т. зв. буси, де за проїзд можна оплатити водієві.

У Польщі існує чотири види **потягів**. Найшвидшими та найкомфортнішими є Express Intercity Premium (EIP) та (EIC) залізничного перевізника PKP Intercity S.A. – вони зупиняються лише у великих містах і характеризуються меншою кількістю зупинок, ніж у інших потягів. Швидкі потяги (IC; TLK) зупиняються частіше і коштують менше, а пасажирські (регіональні) потяги зупиняються на всіх станціях і є найдешевшими.

Що стосується цін на **залізничні квитки**, то вони залежать від політики, яку проводять перевізники та організатори громадського колективного транспорту. Дешеві квитки можуть бути доступні при купівлі за багато днів наперед і на менш популярні маршрути. Існує також багато акційних пропозицій, а також передбачені законом знижки, які діють у всіх перевізників.

Купити квиток можна через мобільні застосунки, через Інтернет, в квиткових автоматах, в касах і зазвичай за додаткову плату у кондуктора, якщо немає можливості купити квиток у місці початку подорожі (наприклад, відсутність квиткових кас).

Міжнародні та внутрішні авіасполучення в Польщі, які пропонують польські та іноземні авіаперевізники, здійснюються з аеропортів Варшави, Модліна, Бидгоща, Катовіце, Кракова, Лодзі, Гданська, Щецина, Вроцлава, Зеленої Гури, Жешува, Познані, Любліна та Ольштина.

Авіаквитки можна придбати в касах аеропорту або через Інтернет за допомогою вебсайтів авіаперевізників або різних пошукових систем сполучення.

Протягом останніх років в Польщі дуже популярною стала тема **міських велосипедів**. Їх найважливіша особливість – можливість легкого

розблокувати та повернути на станцію – кожен оператор використовує свою власну систему. Ви можете позичити велосипед на будь-якій станції та повернути його на будь-яку станцію. Спеціальна комп'ютеризована система забезпечить авторизацію та розрахунок часу їзди. Зазвичай це робиться за допомогою магнітної картки або картки з чіпом, яку можна «поповнити» на певну суму, яка покриває завдаток та тариф за проїзд. Щоб зацікавити користувачів, у більшості систем перші півгодини їзди безкоштовні. Зараз у Польщі діє декілька систем міського прокату велосипедів.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадяни України користуються громадським транспортом на тих самих умовах, що й громадяни Польщі.

Після 30 червня 2022 року перевізник PKP Intercity S.A. припинив надавати громадянам України безкоштовний проїзд.

Більше інформації

<https://bikom.pl/> розклад руху потягів та придбання квитків

<https://portalpasazera.pl/en> діючий розклад руху потягів та детальна інформація про залізничне сполучення та додаткові умови для осіб з інвалідністю та обмеженою мобільністю.

<https://www.utk.gov.pl/en> Інформація для пасажирів з питань користування залізничним транспортом, додаткових умов, прав пасажирів, повідомлення скарг та пропозицій

<https://www.pasazer.gov.pl> Речник прав пасажирів

<https://www.pkp.pl/en/> основна інформація про залізницю, станції та пасажирські зупинки, а також додаткові умови для осіб з інвалідністю та обмеженою мобільністю

<https://www.intercity.pl/en/> придбання квитків на потяги далекого сполучення, повідомлення про потребу в допомозі особам з інвалідністю та обмеженою мобільністю

<https://www.lot.pl> Польські авіалінії LOT

<https://www.metro.waw.pl/> Метро у Варшаві

<https://www.wtp.waw.pl/> Підприємство міського транспорту у Варшаві

<https://jakdojade.pl/> Навігація міського транспорту

<https://www.veturilo.waw.pl/> Варшавський громадський велосипед

<https://www.ulc.gov.pl/en> Інформація для подорожуючих, зокрема щодо прав пасажирів

<https://www.pkp.pl/en> Польська державна залізниця Polskie Koleje Państwowe S.A. Основна інформація про залізницю, станції та зупинки для пасажирів, а також інформація для людей з обмеженою мобільністю.

<https://en.plk-sa.pl> PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Основна інформація про залізницю, станції та зупинки для пасажирів і функціонування залізничної інфраструктури.

Більше інформації для громадян України

<https://portalpasazera.pl/en> Актуальний розклад руху поїздів та детальна інформація про залізничне сполучення, а також зручності для людей з обмеженими фізичними можливостями та обмеженою мобільністю.

<https://www.gov.pl/web/ua> Сервіс для громадян України

3.5. Автомобіль та водійські права

Визнання водійських прав, автострашування та свідоцтв про реєстрацію в ЄС

У країнах-членах ЄС та ЄАВТ діє принцип взаємного визнання чинності водійських прав, автострашування та свідоцтв про реєстрацію. Таким чином, водійські права, видані в країнах-членах ЄС та ЄАВТ, **залишаються дійсними** на території Польщі. Якщо громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ має тимчасове посвідчення водія або інший документ, що підтверджує тимчасовий дозвіл на керування транспортним засобом, виданий у його країні, то такі документи **в Польщі не визнаються**.

Громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ, який переїхав до Польщі, може керувати транспортними засобами на підставі наявних водійських прав до

закінчення терміну їх дії. У випадку закінчення терміну дії, крадіжки або втрати існуючих водійських прав, ви повинні отримати нове водійське посвідчення в Польщі.

Транспортні засоби осіб, які проживають у Польщі, допускаються до міжнародного руху відповідно до положень Конвенції про дорожній рух, складеної у Відні 8 листопада 1968 р. Такий транспортний засіб, зареєстрований за кордоном, допускається до дорожнього руху, якщо він відповідає необхідним технічним умовам та оснащений номерними знаками з реєстраційним номером, що складається з літер латинського алфавіту та арабських цифр, а у водія транспортного засобу наявний при собі документ, що підтверджує реєстрацію. У випадку якщо в документі, що підтверджує реєстрацію транспортного засобу, не вказано право водія на користування транспортним засобом, особа зобов'язана мати при собі документ, що підтверджує це право, та пред'явити на вимогу органу дорожнього руху.

Власник транспортного засобу, ввезеного з території країни-члена ЄС, зобов'язаний зареєструвати транспортний засіб на території Польщі протягом 30 днів з дати його ввезення (з 1 липня). 2021 року термін подовжено до 60 днів, що діятиме до *дати скасування стану епідемічної загрози або стану епідемії, оголошеного у зв'язку з СО-VID-19*).

Реєстрація транспортного засобу здійснюється за бажанням власника старостою або президентом міста з повітовими правами, відповідним до місця його постійного чи тимчасового проживання чи місцезнаходження підприємства.

Якщо ви переїжджаєте до Польщі з автомобілем, слід пам'ятати про **автострахування**. Перед тим, як приїхати до Польщі, вам слід уточнити у страховика, в якого застрахований автомобіль в країні поточного проживання, чи діє поточна страховка в Польщі. Якщо вона не дійсна, то можна застрахувати автомобіль в Польщі через страхову компанію, що знаходиться в Польщі, або має дозвіл на здійснення страхової діяльності в Польщі. Слід пам'ятати, що польська страхова компанія не зобов'язана враховувати безаварійний перебіг поточного страхування.

Якщо громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ, який переїхав до Польщі, має легковий автомобіль або транспортний засіб типу «інший автомобіль», підтип «квадрицикл з кузовом» (категорія гомологації L7e) або підтип «легкий квадрицикл» (категорія гомологації L6e), ввезений з території країни-члена ЄС, вперше зареєстрований у Польщі, він зобов'язаний

зареєструвати транспортний засіб у Польщі та сплатити **акцизний податок** на легковий автомобіль у Польщі, а в окремих випадках – **податок на додану вартість (ПДВ)**.

Водійське посвідчення

Документом, що підтверджує право керування мопедом, механічним транспортним засобом або автопоїздом, що складається з автомобіля та причепа чи напівпричепа, є:

1) видані в країні:

- a) посвідчення водія,
- b) військовий дозвіл,
- c) міжнародне посвідчення водія;

2) видані за кордоном:

- a) міжнародне посвідчення водія, як визначено в Конвенції про дорожній рух,
- b) національне або міжнародне посвідчення водія, як визначено в Конвенції про дорожній рух,
- c) національне посвідчення водія, видане в іншій державі-члені ЄС або ЄАВТ,
- d) національне водійське посвідчення, визначене міжнародним договором, учасником якого є Польща;

3) іноземний військовий документ, визначений у міжнародних договорах, учасницею яких є Польща.

У Польщі водійські права мають різні **категорії**. Отримані категорії водійських прав **уніфіковані на території всього ЄС**.

Наприклад, водійське посвідчення категорії А дає право керувати мотоциклом, категорія В - керувати автомобілем з максимальною допустимою масою (ПМВ) не більше 3,5 тонн, категорія С - керувати транспортним засобом з повною масою більше 3,5 тонн (за винятком автобусів), категорія D - для водіння автобусів.

Польське водійське посвідчення **видається** особі, яка:

- 1) досягла мінімального віку, необхідного для керування транспортними

засобами відповідної категорії,

- 2) отримала медичну довідку про відсутність медичних протипоказань для керування транспортним засобом та психологічну довідку про відсутність психологічних протипоказань для керування транспортним засобом - якщо вимагається,
- 3) пройшла навчання, необхідне для даної категорії,
- 4) успішно склала державний іспит, необхідний для даної категорії,
- 5) має місце проживання на території Польщі, при цьому:
 - a) перебуває на території Польщі не менше 185 днів у кожному календарному році:
 - у зв'язку зі своїми особистими та професійними зв'язками, або
 - з наміром постійного перебування виключно через особисті зв'язки, або
 - b) регулярно перебуває на території Польщі у зв'язку зі своїми особистими зв'язками, і в той же час, завдяки професійним зв'язкам, почергово перебуває щонайменше у двох державах-членах ЄС, або
 - c) нерегулярно перебуває на території Польщі у зв'язку зі своїми особистими зв'язками, оскільки перебуває в іншій країні-члені ЄС для виконання завдання на визначений термін, або
 - d) перебуває на території іншої країни у зв'язку з навчанням або шкільною освітою, яку здобуває в цій країні,
- 6) повідомлений про кримінальну відповідальність за надання неправдивої інформації або приховування правди заявляє, що:
 - a) щодо нього остаточним рішенням суду не винесено заборону на керування механічним транспортним засобом,
 - b) не має вилученого водійського посвідчення або дозволу на керування трамваем,
 - c) дозвіл на керування транспортним засобом не відкликано.

Громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ, щоб отримати польські водійські права, повинен досягти віку, необхідного для даної категорії водійських прав: 14 років - АМ; 16 років - А1, В1, Т; 18 років - А2, В, В + Е, С1, С1 + Е; 20 років – А, якщо особа має водійські права А2 не менше 2 років; 21 рік - С, С

+ Е, D1, D1 + Е, з урахуванням детальних положень про мінімальний вік водіння для представників спецслужб та осіб, що мають попередню кваліфікацію; 24 роки - А, якщо особа не мала водійських прав категорії А2 не менше 2 років; D і D + Е, з урахуванням конкретних положень щодо мінімального віку для водіння для представників спецслужб та осіб, що мають попередню кваліфікацію. Особа, яка не досягла 18-річного віку, може отримати водійські права АМ, А1, В1 або Т за письмовою згодою одного з батьків або опікуна.

Посвідчення водія **не може бути видане** особі:

- 1) у якої за результатами медичного огляду встановлено активну форму алкогольної залежності або залежність від препарату, схожого до алкоголю,
- 2) щодо якої вироком суду, що набрав законної сили, винесено заборону на керування механічними транспортними засобами, - протягом терміну та в обсязі цієї заборони,
- 3) щодо якої прийнято рішення про позбавлення права керувати транспортними засобами або про вилучення водійського посвідчення - протягом строку та обсягу дії цього рішення,
- 4) у якої наявний інший документ, що підтверджує право на керування транспортним засобом з двигуном внутрішнього згоряння,
- 5) яка отримала посвідчення водія за кордоном, а водійське посвідчення було вилучено або права на керування транспортними засобами анульовано, - протягом періоду, коли посвідчення водія було вилучено або анульовано дозвіл,
- 6) якій водійське посвідчення було замінено у зв'язку з наглядом за водіями транспортних засобів в обсязі, визначеному Законом «Про водіїв транспортних засобів»,
- 7) яка розпочала в іншій країні-члені ЄС, Швейцарській Конфедерації або країні-члені ЄАВТ - стороні Угоди про Європейський економічний простір, процедуру заміни водійського посвідчення на національне водійське посвідчення або процедуру видачі дублікату польського національного водійського посвідчення.

Водійське посвідчення видається в Польщі на **визначений** термін. Після закінчення терміну дії водійського посвідчення його необхідно обміняти на новий документ.

Водійське посвідчення категорій AM, A1, A2, A, B1, B, B + E і T зазвичай видаються на 15 років. Підставою для обмеження цього строку може бути лише рішення лікаря, який проводить медичні огляди водіїв. У випадку продовження терміну дії водійського посвідчення, виданого на 15 років без обмеження його дії внаслідок медичного огляду, підставою для продовження терміну дії є заява про видачу посвідчення водія, оплата за його видачу та актуальна фотографія. У випадку продовження терміну дії водійського посвідчення з терміном дії, обмеженим медичним оглядом, додатково потрібна відповідна медична довідка.

Для водійського посвідчення категорій C1, C1 + E, C, C + E, D1, D1 + E, D або D + E водійське посвідчення видається на термін не більше 5 років, і термін його дії завжди залежить від терміну дії відповідної медико-психологічної довідки. Для професійних водіїв (які мають код 95 у водійських правах) ця дата додатково залежить від дати проходження чергового періодичного навчання.

Особа, яка має водійське посвідчення, видане іншою державою-членом ЄС, і проживає в Польщі, у випадку закінчення терміну його дії, може **обмінати** це водійське посвідчення на **польське водійське посвідчення**. Умовою такого обміну є подання відповідних медичних та психологічних тестів (якщо вимагаються) та виконання умов, необхідних для продовження терміну дії цього водійського посвідчення, як це встановлено в країні, яка видала посвідчення. Щодо умов умов продовження терміну дії водійського посвідчення під час процесу обміну польська установа, яка видає водійське посвідчення, звернеться до іноземної установи, яка видала водійське посвідчення, яке підлягає обміну. У випадку необхідності подачі додаткових документів, польська установа повідомить зацікавлену особу.

Реєстрація автомобіля, ввезеного в Польщу

Власник транспортного засобу, ввезеного з території країни-члена ЄС або ЄАВТ, зобов'язаний зареєструвати транспортний засіб на території Польщі протягом 30 днів з дати його ввезення. (З 1 липня 2021 року термін подовжено до 60 днів, що діятиме до дати скасування стану епідемічної загрози або стану епідемії, оголошеного у в'язку з COVID-19.)

Заяву про реєстрацію транспортного засобу слід подати (разом з необхідними документами) до відділу комунікації повітового старости, компетентного за місцем постійного чи тимчасового проживання або місцезнаходження підприємства, а у випадку міста з правами повіту, заяву

необхідно подати до уряду міста.

У день реєстрації буде виданий **тимчасовий реєстраційний документ** (на 30 днів). Протягом 30 днів з дати реєстрації буде виданий **постійний реєстраційний документ**.

Власник транспортного засобу зобов'язаний переконатися, що зареєстрований транспортний засіб має дійсний технічний огляд.

Автостраховання

Якщо ви реєструєте новий транспортний засіб у Польщі, у день реєстрації ви повинні придбати обов'язкове **страхування цивільної відповідальності**, т.зв. «ОС».

Ви також можете придбати додаткове страхування, наприклад, Автокаско, т. зв «АС».

Податки за придбання автомобілів в іншій країні-члені ЄС.

У випадку, якщо громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ, який переїхав до Польщі, придбав незареєстрований легковий автомобіль в іншій країні-члені ЄС, ніж Польща, ⁴він/вона зобов'язаний протягом 14 днів з дати потрапляння автомобіля на територію Польщі (перетину автомобілем кордону Польщі), проте не пізніше дати реєстрації автомобіля на території Польщі подати податкову декларацію до керівника податкової служби, компетентної за місцем проживання з питань акцизного збору, та сплатити належний акцизний збір протягом 30 днів з дати потрапляння автомобіля на територію Польщі, але не пізніше дня його реєстрації на території Польщі. Подати вищезазначену декларацію (АКС-US) може фізична особа у паперовій формі до компетентного керівника податкової служби або в електронній формі через Платформу електронних податкових та митних послуг (PU-ESC). Подати декларацію в паперовому вигляді може лише фізична особа, яка не веде підприємницьку діяльність.

Натомість ввезення до Польщі автомобіля, придбаного в країні ЄАВТ, оподатковується акцизним збором на імпорт товарів на загальних умовах, що вимагає подання митної декларації до митниці та податкової служби.

⁴ У розумінні національних положень про акцизний податок, легкові автомобілі — це транспортні засоби та інші механічні транспортні засоби, що підпадають під код CN 8703, призначені переважним чином для перевезення пасажирів, крім тих, що підпадають під код 8702, включаючи пасажирські та вантажні транспортні засоби (універсали) та гоночні автомобілі, за винятком автотранспортних засобів та інших транспортних засобів, які не потребують реєстрації відповідно до правил дорожнього руху

Що стосується акцизного збору, оподатковуваною сумою для легкового автомобіля, придбаного в іншій країні-члені ЄС, ніж Польща, і переміщеного на територію країни є сума, сплачена за автомобіль (вартість придбаного транспортного засобу). У разі ввезення легкового автомобіля, придбаного в країні ЄАВТ, базою оподаткування є його митна вартість плюс належне мито. На даний момент існує чотири ставки **акцизного податку на легкові автомобілі**:

- **18,6%** бази оподаткування - для легкових автомобілів з об'ємом двигуна понад 2000 см³,
- **9,3%** бази оподаткування - для легкових автомобілів з гібридним дизель-електричним приводом, в яких електроенергія накопичується або не накопичується шляхом підключення до зовнішнього джерела живлення (гібридний автомобіль зі штекером або без), з об'ємом двигуна внутрішнього згоряння понад 2000 см³, але не більше 3500 см³,
- **1,55%** бази оподаткування - для легкових автомобілів з гібридним дизель-електричним приводом, в яких електроенергія не накопичується шляхом підключення до зовнішнього джерела живлення (гібридний автомобіль без штекера), з об'ємом двигуна внутрішнього згоряння 2000 см³ і менше,
- **3,1%** бази оподаткування - для інших легкових автомобілів.

Положення польського законодавства передбачають – за умови виконання певних умов – **звільнення від сплати акцизного податку для легкових автомобілів**, що імпортуються фізичними особами з країн-членів ЄС або ЄАВТ. Ці винятки застосовуються до легкових автомобілів, імпортованих:

- фізичною особою, яка прибула на територію Польщі на постійне перебування або повертається з тимчасового перебування з території країни-члена ЄС або ЄАВТ на територію Польщі,
- фізичною особою, яка прибула з території країни-члена ЄС або ЄАВТ на територію Польщі для постійного перебування у зв'язку з укладенням шлюбу,
- фізичною особою, яка набула право власності чи право користування цим легковим автомобілем у спадок на території країни-члена ЄС або ЄАВТ,

- тимчасово фізичною особою, яка прибуває на територію Польщі з території країни-члена ЄС або ЄАВТ з приватними та професійними цілями,
- тимчасово - зареєстровані на території країни-члена ЄС або ЄАВТ, в якій проживає користувач - з метою навчання та використовується для регулярного перевезення.

Крім того, передбачено звільнення від акцизного податку для електроавтомобілів, автомобілів на водневому двигуні та тимчасово, тобто до 31 грудня 2022 року, для легкових автомобілів з гібридним дизель-електричним приводом, в яких електроенергія накопичується шляхом підключення до зовнішнього джерела живлення (гібридного автомобіля зі штекером з об'ємом двигуна внутрішнього згоряння, що дорівнює або менший за 2000 см³.

У зазначених випадках компетентний керівник податкової служби видає **довідку** про звільнення від сплати акцизного податку. Ця довідка буде необхідною, коли легковий автомобіль буде реєструватися в Польщі відповідно до національних правил дорожнього руху. Заява про видачу вищезазначеної довідки може бути подана фізичною особою як у паперовій формі до компетентного керівника податкової служби, так і в електронній формі через PUESC.

У випадку деяких категорій гомологації вантажних автомобілів і спеціальних транспортних засобів з максимальною допустимою вагою, що не перевищує 3,5 тонн, придбаних в іншій країні-члені ЄС, ніж Польща, і переміщених на територію країни, з метою їх реєстрації в Польщі, необхідно додати документ, що підтверджує відсутність обов'язку сплати акцизного податку на території країни. Заява про видачу вищезазначеного документу може бути подана фізичною особою як у паперовій формі до компетентного керівника податкової служби, так і в електронній формі через PUESC. Видача такого документа звільняється від сплати гербового збору. Вищезазначене стосується наступних автомобілів: вантажівка (категорія гомологації N1), підтип «фургон», «фургон/платформа», «вантажно-пасажирський», «позашляховик», «багатоцільовий» або «фургон», або спеціальний автомобіль (категорія гомологації M1 і N1).

При покупці автомобіля в іншій країні-члені ЄС ПДВ не сплачується, якщо він не є новим транспортним засобом у розумінні податкових правил (автомобіль не вважається «новим транспортним засобом», якщо він проїхав більше 6 тис. кілометрів і з моменту його допуску користування

минуло понад 6 місяців»)). В свою чергу, ввезення до Польщі автомобіля, придбаного в країні ЄАВТ, підлягає оподаткуванню ПДВ на загальних принципах. Польські норми в певних ситуаціях і за певних умов передбачають звільнення від сплати ПДВ для автомобілів, які імпортуються фізичними особами з третіх країн. Ці винятки застосовуються до:

- легкових автомобілів, ввезених фізичною особою, яка приїжджає на територію Польщі на постійне перебування або повертається з тимчасового перебування на території третьої країни, а також автомобілів, ввезених до Польщі, що належать особі, яка змінює місце перебування у зв'язку з укладенням шлюбу, і автомобілі, отримані у спадок; звільнення від ПДВ не поширюється на транспортні засоби, призначені для здійснення підприємницької діяльності;
- легкових автомобілів, тимчасово ввезених на територію Польщі.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

У разі тимчасового ввезення з України зареєстрованого там легкового автомобіля, він не є об'єктом оподаткування акцизним збором при ввезенні товарів, якщо він підлягає митній процедурі тимчасового ввезення на територію Польщі.

Правила оподаткування ПДВ при імпорті легкового автомобіля з України до Польщі такі самі, як і при імпорті автомобілів з країн ЄАВТ.

Термін дії українських водійських прав

Відповідно до ст. 14 Закону від 23 березня 2022 року про спеціальне регулювання у сфері транспорту та морського господарства, у зв'язку зі збройним конфліктом в Україні («Законодавчий вісник» від 2022 р., поз. 684) **у період з 24 лютого 2022 р. по 31 грудня 2022 р.** положення ст. 5 п. 4 Закону від 5 січня 2011 року про водіїв транспортних засобів («Законодавчий вісник» від 2021 р., поз. 1212, 1997, 2269, 2328 і 2490 та від 2022 р., поз. 655) **не поширюється на осіб, які мають посвідчення водія, видане компетентними адміністративними органами України.** У цей період до цих осіб застосовується відповідно положення ст. 5 п. 6 цього закону. При цьому **дійсними вважаються також посвідчення водія, видані компетентними органами України, термін дії яких закінчився.**

Підсумовуючи, **особи з дійсними українськими водійськими правами можуть користуватися ними в Польщі до кінця 2022 року, навіть якщо термін дії цього документа закінчився.**

Рух транспортних засобів по території Польщі

Транспортні засоби, якими користуються особи, які прибувають з України у зв'язку зі збройним конфліктом, що відбувається на території України, **вважаються транспортними засобами, які беруть участь у міжнародному русі** на підставі положень Конвенції про дорожній рух, укладеної у Відні 8 листопада 1968 року (які підписали як Польща, так і Україна).

Такий транспортний засіб, зареєстрований за кордоном, допускається до дорожнього руху за умови, що він відповідає необхідним технічним умовам і обладнаний номерними знаками з реєстраційним номером, що складається з літер латинського алфавіту та арабських цифр, а у водія транспортного засобу є документ, що підтверджує реєстрацію. Якщо у документі, що підтверджує реєстрацію транспортного засобу, не зазначено право водія на користування транспортним засобом, ця особа зобов'язана мати при собі та на вимогу органу дорожнього руху пред'явити документ, що підтверджує це право.

До 31 грудня 2022 року для водіїв транспортних засобів, які прибувають з України, не застосовується обов'язок щодо наявності документу, що підтверджує право на користування транспортним засобом, якщо це право не впливає із свідоцтва про реєстрацію. Положення про виключення стосується лише тих транспортних засобів, які перетнули польсько-український кордон з 24 лютого 2022 року.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/infrastruktura> Міністерство інфраструктури

<https://www.krbrd.gov.pl/> Національна рада дорожнього руху

<https://www.gov.pl/web/gov/uslugi-dla-obywatela/#kierowcy-i-pojazdy>
Портал Gov.pl

<https://www.knf.gov.pl/> Комісія з фінансового нагляду - Суб'єкти - Суб'єкти страхового ринку

<https://powroty.gov.pl/powrotnik-4958>, Повернення>>Переїзд

<https://powroty.gov.pl/-/mienie-przesiedlenia-w-granicach-ue-procedura-postepowania-w-przypadku-samochodow-osobowych-sprowadzanych-z-krajow-ue/efta> Новини>>Еміграція та повернення>>Майно переселення в межах ЄС

<https://puesc.gov.pl/uslugi> Платформа електронних податкових та митних послуг (PUESC)

Більше інформації для громадян України

<https://www.gov.pl/web/ua> Сервіс для громадян України

3.6. Догляд за дітьми до 3 років

Догляд за дітьми до 3-х років може бути організований у формі **ясел** або **дитячого клубу**, а також здійснюватися **денним доглядачем** та **нянею**. Догляд за дитиною у формах, визначених польським законодавством, може здійснюватися до кінця навчального року, в якому дитина досягає 3-річного віку, або якщо дитину важко або неможливо охопити дошкільною освітою - до 4-річного віку.

Доглядом в яслах охоплюються діти від 20-тижневого віку, а в дитячому клубі – з 1 року. У яслах та дитячому клубі кожній дитині забезпечується до 10 годин догляду на добу (в особливо виправданих випадках цей термін може бути продовжений за бажанням одного з батьків дитини за додаткову плату).

Суб'єкт, який заснував ясла або дитячий клуб, встановлює статут закладу, в якому в обов'язковому порядку визначаються умови зарахування дітей – у деяких гмінах набір здійснюється в електронному вигляді.

У статуті ясел чи дитячого клубу визначаються умови зарахування дітей з урахуванням переваг багатодітних сімей та дітей з інвалідністю (за наявності у даній установі опіки можливості зарахування дітей з інвалідністю). Пільгові умови зарахування дітей можуть бути визначені залежно, наприклад, від того, чи дитину виховує самостійно один з батьків, або від місця проживання сім'ї в гміні, в якій є ясла чи дитячий клуб.

Ясла або дитячий клуб **можуть створювати** органи місцевого

самоврядування, громадські установи, фізичні, юридичні особи та організаційні підрозділи, які не мають статусу юридичної особи.

Плату за перебування та харчування дитини в яслах або дитячому клубі **покривають батьки**. Розмір плати визначається суб'єктом, який створює ясла або дитячий клуб. **Денний доглядач** здійснює догляд за дітьми віком від 20 тижнів до кінця навчального року, в якому дитина досягає 3-річного віку, або якщо дитину важко або неможливо охопити дошкільною освітою - до 4-річного віку. Догляд здійснюється в умовах, подібних до домашніх, а час догляду більш ефективно пристосований до робочого часу батьків. Денний доглядач – це особа, працевлаштована органами місцевого самоврядування, державними установами, фізичними особами, юридичними особами або організаційними підрозділами без статусу юридичної особи. Денний доглядач може також вести власну господарську діяльність.

Ведення ясел чи дитячого клубу є регламентованою діяльністю і вимагає внесення запису до реєстру ясел та дитячих клубів, тоді як діяльність денного доглядача вимагає внесення до списку денних доглядальників. Гміна веде та публікує на своєму вебсайті **реєстр ясел та дитячих клубів**, а також **список денних доглядачів** підпорядкованої їй території. На вебсайті Emp@tia також публікуються реєстр ясел та дитячих клубів і список денних доглядачів у всій Польщі.

Індивідуальний догляд здійснює **няня** – доглядає лише за однією дитиною чи братами і сестрами. Вона здійснює догляд на підставі договору, що укладається з батьками або самотнім батьком/матір'ю, який/яка виховує дитину. Няня може доглядати за дітьми з 20-тижневого віку до кінця навчального року, в якому дитина досягає 3-річного віку, або якщо дитину важко або неможливо охопити дошкільною освітою - до 4-річного віку. Термін догляду визначається в договорі активації.

З метою збільшення доступності місць для догляду за дітьми до 3-х років та забезпечення стабільності в часі та розмірі коштів, з 1 квітня 2022 року буде введена субсидія на зменшення плати батькам за перебування дитини в яслах, дитячому клубі або з денним доглядальником. Субсидію у розмірі 400 PLN (приблизно 86 EUR) на місяць (але не більше суми витрат, понесених батьками на перебування дитини в дитячому закладі), отримують батьки, під якими маються на увазі законні опікуни та інші особи, яким судом довірено піклування про дитину. Субсидія буде виплачена на дітей, не охоплених сімейним опікунським капіталом (допомога на другу та кожну наступну дитину у сім'ї віком від 12 до 35 місяців до 12 тис. PLN (близько 2,6

тис. EUR) на дитину. Реалізацією цього завдання займається Заклад соціального страхування.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Можливість користування опікою в яслах, дитячому клубі, дитячому садку чи нянею **не залежить від національності**, тому батьки, які є громадянами України, можуть записати свою дитину до вищезгаданих закладів догляду за дитиною на тих самих умовах, що й польських дітей. Прийом дітей з України в ясла, дитячий клуб або садок можливий навіть у разі перевищення ліміту дітей, яких зазначені вище заклади догляду можуть опікуватися.

Крім того, з 1 липня 2022 року існує можливість догляду за дітьми з України денними вихователями до початку обов'язку проходження дитиною річної дошкільної підготовки в дитячому садку, дошкільному класі початкової школи або в іншій формі дошкільної освіти.

Більше інформації

<https://empatia.mpips.gov.pl/dla-swiadczeniobiorcow/rodzina/d3/rejestr-zlobkow-i-klubow> Реєстр ясел та дитячих клубів - Портал Emp@tia

<https://empatia.mpips.gov.pl/dla-swiadczeniobiorcow/rodzina/d3/wykaz-dziennych-opiekunow> Перелік денних доглядачів – Портал Emp@tia

Більше інформації для громадян України

<https://www.gov.pl/web/ua> Сервіс для громадян України

3.7. Система освіти

Обов'язкова шкільна освіта та обов'язкове навчання

В польській системі освіти розрізняється **обов'язкова шкільна освіта та обов'язкове навчання**.

Обов'язковим є навчання до 18 років, при чому обов'язкове навчання

включає відвідування 8-річної загальноосвітньої школи (обов'язкове навчання триває до закінчення загальноосвітньої школи, але не довше, ніж до досягнення 18-річного віку). Після закінчення загальноосвітньої школи обов'язок навчання здійснюється шляхом навчання в державній або недержавній старшій школі або шляхом проходження професійної підготовки у роботодавця.

Учні, які мають сертифікат про необхідність здобуття спеціальної освіти, можуть навчатися в окремих типах шкіл до кінця навчального року в календарному році, в якому їм виповнюється:

- 1) 20 років – у випадку загальноосвітньої школи,
- 2) 24 роки – у випадку навчання в старшій школі.

Для дітей та молоді з глибокою інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень, які мають довідку про необхідність проведення реабілітаційно-виховних занять, реабілітаційно-виховні заняття організуються з початку навчального року в календарному році, в якому їм виповнюється 3 роки, до кінця. Навчального року в календарному році, в якому їм виповнюється 25 років.

Система освіти включає загальнодоступні заклади освіти, загальнодоступні заклади освіти з інтеграційними відділами, загальнодоступні заклади освіти зі спеціальними відділеннями, загальнодоступні заклади освіти з інтеграційними та спеціальними відділеннями, та інтеграційні або спеціальні заклади освіти:

- 1) **заклади дошкільної освіти: дитячі садки, дошкільні відділення в загальноосвітній школі, інші форми дошкільної освіти** (діти віком 3-6 років, а для дітей з інвалідністю, які мають висновок про необхідність спеціальної освіти, обов'язкова навчання в школі відкладено до досягнення ними 9 років);
- 2) **загальноосвітні школи** (учні віком 7-15 років), обов'язковою умовою для зарахування до середньої школи є вік;
- 3) **старші школи** (учні віком 15-18/19-20 років – літ. а і b):
 - a) чотирирічний загальноосвітній ліцей, п'ятирічний технікум, трирічна професійна школа I-го ступеня,
 - b) трирічна спеціальна школа підготовки до роботи учнів з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень середнього та глибокого

ступеня та для учнів з множинними вадами розвитку, закінчення якої дає змогу отримати свідоцтво про підготовку до роботи,

- c) дворічна професійна школа II-го ступеня - для випускників професійних учбових закладів I ступеня,
- d) старша школа для осіб із середньою або середньою професійною освітою з терміном навчання не довшим ніж 2,5 років.

4) школи для дорослих:

- a) початкова школа для дорослих,
- b) загальноосвітній ліцей для дорослих.

Особи, які не є громадянами Польщі, отримують освіту та догляд у державних дитячих садках або інших формах державних закладів дошкільної освіти, а також підлягають обов'язковому шкільному навчанню, користуються правом на освіту та догляд у державних загальноосвітніх школах, державних мистецьких школах та державних установах, включаючи мистецькі заклади, на умовах, що застосовуються для громадян Польщі. Особи, які не є громадянами Польщі, підлягають обов'язковому навчанню, користуються правом на освіту та догляд у державних старших школах на умовах, що застосовуються для громадян Польщі, до досягнення ними 18-річного віку або закінчення старшої школи.

Дітям віком 3-5 років, батьки яких бажають користуватися правом на здобуття дошкільної освіти, надається місце для реалізації права на **дошкільну освіту** в дитячому садку, дошкільному відділенні загальноосвітньої школи або в закладі дошкільної освіти іншої форми (дошкільний пункт або група дошкільної освіти). Забезпечення місця для реалізації права на дошкільну освіту є власним завданням гміни. Діти, які приїжджають з-за кордону, зараховуються до державного дитячого садка на тих самих умовах, що й громадяни Польщі.

В особливо виправданих випадках дошкільною освітою може охоплюватися і дитина, яка досягла 2,5-річного віку

Діти, які досягли 6-річного віку зобов'язані пройти **однорічну дошкільну підготовку** в дитячому садку, дошкільному відділенні загальноосвітньої школи або здобути дошкільну освіту в будь-якій формі, включаючи інтеграційні чи спеціальні дитячі садки та дошкільні відділення. Забезпечити місце реалізації цього обов'язку – це власне завдання гміни. За бажанням батьків дитина, що досягла 6-річного віку може розпочати навчання в

загальноосвітній школі, якщо вона відвідувала дошкільні заклади у навчальному році, що передує навчальному році, в якому вона має розпочати навчання у школі, або якщо вона висновок психолого-педагогічної консультації про можливість початку навчання в загальноосвітній школі. Директор загальноосвітньої школи, в місця знаходження якої проживає дитина, за бажанням батьків може відтермінувати початок навчання дитини на один рік. Відтермінування реалізації обов'язкового навчання в школі стосується дитини 7 років. Діти, які мають висновок про необхідність спеціальної освіти, виданий у зв'язку з інвалідністю (глухі, слабочуючі, сліпі, інваліди по зору, з обмеженою мобільністю, у тому числі афазією, з легкою, середньою або тяжкою інтелектуальною недостатністю, аутизмом, у тому числі з синдромом Аспергера, з множинними вадами), можуть скористатися можливістю відтермінувати обов'язкове навчання в школі до 9 років.

Батьки дітей віком від 6 років (та старших), які проходять однорічну дошкільну підготовку, звільняються від плати за отримання дошкільної освіти в державних дитячих садках, дошкільних відділеннях державних загальноосвітніх шкіл та державних закладах дошкільної освіти іншої форми- вони здійснюють оплату лише за харчування.

Батьки дітей віком від 3 до 5 років здійснюють оплату за отримання дошкільною освітою дітей протягом терміну, що перевищує визначений гміною термін безкоштовного навчання, виховання та догляду (не менше 5 годин на добу) та харчування. Розмір плати за кожну годину понад безкоштовний час не може перевищувати 1 PLN (0,21 EUR). Рада гміни може визначити умови часткового або повного звільнення від цієї оплати.

Навчальний рік у всіх школах і навчальних закладах починається 1 вересня кожного року і закінчується 31 серпня наступного року. Дидактичні та виховні заходи починаються 1 вересня (або в перший будній день вересня) і закінчуються у п'ятницю після 20 червня. У професійних школах I ступеню, професійних школах II ступеню та старих школах, а також у всіх типах шкіл для дорослих дидактичні та виховні заняття можуть розпочинатися в перший робочий день лютого і закінчуватися в останню п'ятницю січня.

Учні у віці отримання обов'язкової освіти та обов'язкового навчання, зараховуються до державних шкіл на умовах громадян Польщі на підставі таких документів, як: свідоцтво, атестат або інший документ, що підтверджує завершення школи або наступного етапу освіти. за кордоном або іншого документу, виданого школою за кордоном, що підтверджує відвідування учнем, який прибуває з-за кордону, школи за кордоном та вказує клас або

ступінь навчання, який учень здобув у школі за кордоном. Якщо на підставі свідоцтва, атестата чи іншого документа неможливо встановити суму навчальних років, учень може бути зарахований на підставі письмової заяви про суму шкільних років учня, поданої батьками учня або повнолітнього учня.

Визначення класу, в якому навчається учень, який прибув з-за кордону і навчатиметься у школі в Польщі, відбувається на основі суми шкільних років, закінчених за кордоном.

Особи, які приїжджають з країн-членів ЄС або ЄАВТ, на умовах, що застосовуються до громадян Польщі, також отримують освіту в державних школах для дорослих, державних професійних школах II ступеню, державних старших школах, державних мистецьких школах, державних закладах та державних коледжах для соціальних працівників сфери послуг та освіту в системі безперервної освіти у формі курсів професійної кваліфікації.

В державну загальноосвітню школу в районі, де він проживає в Польщі учень зараховується відповідно до законодавства (тобто школа не може відмовити у зарахуванні учня). До іншої державної загальноосвітньої школи та до **державної старшої школи** учень зараховується, якщо в школі є вільні місця. Якщо в даній школі немає місця, уповноважений орган, який курує школи в даному районі вказують школу, яка має у наявності таке місце.

Учні, які приїжджають з-за кордону, та не знають польської мови або знають її на рівні, недостатньому для навчання, мають право на мінімум **2 години додаткових безкоштовних уроків польської мови на тиждень**. Крім того, у школах можуть бути створені підготовчі відділення для учнів, які не володіють польською мовою. Навчання на підготовчому відділенні триває до кінця навчального року, в якому учень був зарахований на відділення, і може бути скорочене або продовжене, але не більше ніж на один навчальний рік. У школі також може працювати помічником вчителя особа, яка володіє мовою країни походження учня. Громадяни України, які прибули до Польщі після 24 лютого цього року у зв'язку з воєнними діями, мають право на мінімум **6 годин додаткових безкоштовних занять з польської мови на тиждень**.

У загальноосвітній та старшій школі діє **шестибальна система оцінювання** від 1 до 6, де оцінка 1 – найнижчий, а 6 – найвищий.

Учні загальноосвітніх шкіл, крім шкіл для дорослих, мають право на **безкоштовний доступ до підручників**, навчальних матеріалів або

дидактичних матеріалів, призначених для обов'язкових загальноосвітніх навчальних занять. Підручники та матеріали надає школа, яка отримує на це дотацію з державного бюджету.

Учні, які мають висновок про необхідність спеціальної освіти, які навчаються в старшій школі, можуть претендувати на дофінансування для придбання підручників та навчальних матеріалів за державною програмою допомоги учням «Шкільне приладдя».

Учні закінчують загальноосвітню школу, якщо в результаті підсумкової класифікації вони отримали **позитивні класифікаційні підсумкові оцінки** та допущені до складання іспитів у восьмому класі **Іспит у восьмому класі, що входить до системи зовнішніх іспитів**, проводиться у письмовій формі з польської мови, математики та сучасної іноземної мови. На іспиті у восьмому класі перевіряється, наскільки учень або слухач відповідає вимогам, встановленим основним навчальним планом загальної освіти для загальноосвітньої школи. Мінімальний бал, який повинен отримати учень на цьому іспиті, не визначений. В свою чергу, результати, отримані на іспиті у восьмому класі, включаються до довідки про детальні результати цього іспиту і враховуються при зарахуванні до старшої школи.

Матуральний іспит проводиться в системі зовнішніх іспитів для випускників, що здобули середню або середню професійну освіту і дає можливість отримати атестат зрілості. Крім випускників польських шкіл, скласти матуральний іспит можуть також особи, які мають атестат чи інший документ, виданий за кордоном, що підтверджує наявність середньої освіти. Підставою для складання матурального іспиту є вимоги, встановлені основним навчальним планом загальноосвітньої школи для загальноосвітніх ліцеїв та технікумів. Матуральний іспит проводиться один раз на рік, у період з травня по вересень, в основний, додатковий та корекційний терміни, згідно з оголошенням, що щорічно публікується на вебсайті Центральної екзаменаційної комісії.

Випускники складають цей іспит з обов'язкових предметів:

- польська мова (усно та письмово);
- сучасна іноземна мова (усно та письмово);
- математика (письмово);
- мова національної меншини - (усно та письмово) для випускників шкіл або відділень з навчанням мовою даної національної меншини.

Матуральний іспит з обов'язкових предметів проводиться письмово на базовому рівні, а для усного іспиту рівень не визначається.

Випускники повинні скласти у письмовому вигляді матуральний іспит з одного додаткового предмета. Матуральний іспит у письмовому вигляді з додаткових предметів (біології, хімії, філософії, фізики, географії, історії, історії музики, історії мистецтва, інформатики, латинської мови та стародавньої культури, мови етнічних меншин, мови національної меншини, сучасної іноземної мови, польської мови, регіональної мови, математики, суспільствознавства) здійснюється на розширеному рівні та охоплює вимоги, визначені базовим навчальним планом загальної освіти для основного та розширеного рівня. Рівень матурального іспиту в усному вигляді з додаткових предметів (мова етнічної меншини, мова національної меншини, сучасна іноземна мова, регіональна мова) не визначається. В свою чергу, матуральний іспит в письмовому вигляді з сучасної іноземної мови як додаткового предмета проводиться на розширеному рівні та охоплює вимоги, встановлені базовим навчальним планом загальної освіти для основного та розширеного рівня або на двомовному рівні і охоплює вимоги, викладені в базовому навчальному плані загальної освіти для двомовних відділень. Випускники можуть скласти матуральний іспит не більше ніж з п'яти додаткових предметів. Мінімальний бал, який повинен отримати випускник на цьому іспиті з додаткових предметів, не визначений.

Обов'язок скласти письмову частину матурального іспиту з одного додаткового предмета не поширюється на випускника, який має:

- диплом, що підтверджує професійну кваліфікацію в професії, якій навчають на рівні техніка, або
- професійний диплом за професією, якій навчають на рівні техніка, або
- свідоцтва, що підтверджують кваліфікацію в професії з усіх кваліфікацій, що виділяються в даній професії, що викладається на рівні техніка, або
- сертифікати професійної кваліфікації для всіх кваліфікацій, визначених у даній професії, що викладається на рівні техніка, або
- свідоцтва, що підтверджують кваліфікацію за професією, та сертифікати про професійну кваліфікацію, з усіх кваліфікацій, відокремлених у даній професії, що викладається на рівні техніка, з врахуванням умов отримання особою, яка має сертифікат професійної кваліфікації, сертифіката, що підтверджує кваліфікацію в професії, або свідоцтва

підмайстра, відповідно до професійного диплому або диплому, що підтверджує кваліфікацію у професії, якій навчають на рівні техніка.

У зв'язку із запровадженням нової шкільної системи матуральний іспит за новими правилами проводитиметься для:

- 1) випускники 4-річного загальноосвітнього ліцею - починаючи з 2022/2023 навчального року;
- 2) випускники 5-річного технікуму - починаючи з 2023/2024 навчального року;
- 3) випускники професійної школи II ступеня, які закінчили навчання в професійній школі I ступеня як випускники 8-річної загальноосвітньої школи – починаючи з 2023/2024 навчального року.

В свою чергу, матуральний іспит згідно з чинними правилами проводитиметься:

- 1) до 2026/2027 навчального року включно - для випускників 3-річної загальноосвітньої ліцею;
- 2) до 2027/2028 навчального року включно - для випускників 4-річного технікуму;
- 3) до 2028/2029 навчального року включно - для випускників професійної школи II ступеня, які закінчили навчання в професійній школі I ступеня як випускники попередньої гімназії.

Атестат зрілості видається випускнику, який був допущений до матурального іспиту з обов'язкових предметів в усному та письмовому вигляді і набрав не менше 30% можливих для отримання балів, а також був допущений до іспиту з одного з вищезгаданих додаткові предмети.

Атестат зрілості з 2025 року отримає випускник, який був допущений до матурального іспиту з обов'язкових предметів та одного обраного додаткового предмета, і з кожного з цих іспитів отримає не менше 30% можливих для отримання балів.

Результати матурального іспиту як з обов'язкових, так і з додаткових предметів є основним критерієм для зарахування на окремі напрями навчання.

Учень або випускник, який не є громадянином Польщі та чиє обмежене знання польської мови ускладнює розуміння прочитаного тексту, може на

підставі позитивного висновку педагогічної ради бути допущеним до складання:

- 1) **іспиту у восьмому класі**, за винятком іспиту з сучасної іноземної мови у восьмому класі, - в умовах і у формі, адаптованих до його освітніх потреб і психофізичних можливостей, що випливають із цього обмеження;
- 2) **матурального іспиту**, за винятком іспиту з сучасної іноземної мови, мови національної меншини, етнічної меншини чи регіональної мови - в умовах, пристосованих до його освітніх потреб і психофізичних можливостей, що випливають із цього обмеження.

Випускники загальноосвітніх ліцеїв можуть продовжити навчання у **старших школах** із терміном навчання, що не перевищує 2,5 роки. **Умовою** зарахування до старшої школи є наявність **середньої або середньої професійної освіти**. Відповідно до законодавства (тобто без необхідності надання висновку польських органів влади чи установ), наявність середньої освіти підтверджується сертифікатами чи іншими документами, виданими в системі освіти країн-членів ЄС чи ЄАВТ, які дають право здобувати вищу освіту в цій країні. Інші сертифікати або документи про освіту, отримані в країні-члені ЄС або ЄАВТ, можуть бути визнані тільки Куратором з питань освіти в порядку адміністративного провадження.

Учні та випускники професійних шкіл I і II ступенів, технікумів та старших шкіл, особи, які закінчили професійно-кваліфікаційні курси, дорослі, які пройшли навчання відповідно до курсу професійного навчання дорослих або фахового навчання для дорослих, якщо навчальною програмою враховуються вимоги, встановлені основним навчальним планом для навчання за певною професією, та особи, які відповідають умовам для допуску до складання іспиту екстерном, які складають відповідно **іспит, що підтверджує кваліфікацію за професією, або фаховий іспит за спеціальністю**⁵, виокремленою за професією, отримують відповідно **свідоцтво, що підтверджує кваліфікацію за професією, або сертифікат професійної кваліфікації**, а після складання іспитів за всіма кваліфікаціями, виокремленими за даною професією та мають відповідний рівень освіти, також **диплом, що підтверджує професійну кваліфікацію або професійний диплом**, що дозволяє працевлаштуватися за певною професією.

⁵ професійна кваліфікація або диплом, що підтверджує професійну кваліфікацію. В свою чергу, особи, які здійснюють навчання за основними навчальними планами за професіями галузевої освіти, визначеними положеннями, виданими відповідно до ст. 46 абз. 1 п. 3 Закону від 14 грудня 2016 р. «Закон про освіту», у редакції, що діє з 1 вересня 2019 р., повинні скласти професійний іспит та отримати сертифікат про професійну кваліфікацію або професійний диплом

Випускники професійної школи I ступеня **можуть продовжити навчання:**

- 1) **у професійній школі II ступеня** навчання за професією, в якій виокремлена спільна кваліфікація з професією, яку викладали в професійній школі I ступеня. Умовою зарахування особи, яка приїжджає з-за кордону, до професійної школи II ступеня є наявність документів, виданих за кордоном, які визнаються документами, що підтверджують базову професійну освіту в Польщі або базову професійну освіту. Випускники професійної школи II ступеня після складання матурального іспиту та отримання атестата зрілості можуть продовжити **навчання** (навчання в професійній школі II ступеня розпочалося 1 вересня 2020 року);
- 2) **у загальноосвітньому ліцеї для дорослих** з другого класу з метою здобуття середньої освіти та складання матурального іспиту, що дасть змогу продовжити навчання;
- 3) **на кваліфікаційних професійних курсах**, організованих:
 - a) державними та недержавними школами, що надають професійну підготовку з професій, які вони викладають, та в галузі інших професій, приписаних до галузей, до яких належать професії, які викладає школа,
 - b) державні та недержавні установи безперервної освіти та центри професійної підготовки,
 - c) установи ринку праці (державні служби зайнятості, добровільні трудові корпуси), які проводять освітню та навчальну діяльність,
 - d) установи ринку праці (агентства з працевлаштування, навчальні заклади, установи соціального діалогу, місцеві партнерські установи), які ведуть освітню та навчальну діяльність та мають акредитацію кваліфікаційного професійного курсу, надану інспектором освіти, як зазначено в Законі про освіту,
 - e) суб'єкти, які провадять освітню діяльність, зазначену в Законі - Закон про освіту, мають акредитацію кваліфікаційного професійного курсу, надану інспектором освіти, зазначеним у цьому Законі.

У зв'язку із запровадженими змінами у професійній освіті учні, які починають навчання з 1 вересня 2019 року (і в наступні роки) у професійних школах I ступеню, технікумах, старших школах, а з 1 вересня 2020 року – у професійних школах II ступеню, здобувають освіту згідно з навчальним

планом, який враховує вимоги, встановлені базовими навчальними планами за фахом професійної освіти. Усі особи, які розпочинають навчання, починаючи з 1 вересня 2019 року, зобов'язані скласти **професійний іспит** або **іспит стажера** (для учнів професійних шкіл I ступеня), які є неповнолітніми працівниками, які проходять стажування у роботодавців, які є ремісниками). Складання до професійного іспиту або іспиту стажера є умовою для отримання рекомендації до вищого класу / семестру вищої навчальної програми або закінчення школи.

Крім того, іспит, що підтверджує кваліфікацію з професії або професійний іспит, можуть складати особи, які закінчили професійно-кваліфікаційний курс, і дорослі, які закінчили професійну практичну підготовку для дорослих або перепідготовку дорослих, якщо програма перепідготовки враховує вимоги, зазначені в базовому навчальному плані професійної підготовки.

Вища освіта і наука

У системі вищої освіти і науки передбачені наступні форми навчання:

- 1) **навчання першого ступеню** — форма навчання, на яку зараховуються кандидати, які мають атестат зрілості або інший документ, визначений положеннями про вищу освіту і науку, що закінчується отриманням професійного звання: ліценціата, інженера або еквівалентного;
- 2) **навчання другої ступеню** – форма навчання, на яку зараховуються кандидати з дипломом про закінчення навчання, що закінчується отриманням професійного звання: магістра, магістра-інженера або еквівалентного;
- 3) **неподільна магістратура** – форма навчання, на яку зараховуються кандидати, які мають атестат зрілості або інший документ, визначений положеннями про вищу освіту і науку, що закінчується присвоєнням професійного звання: магістра, магістра-інженера або еквівалентного;
- 4) **докторські школи - навчання докторантів** - навчання, яке проводиться академічним університетом, науковим інститутом Польської академії наук, науково-дослідним інститутом або міжнародним інститутом, що діє на території Польщі, створеним на підставі окремого положення, куди зараховуються кандидати з професійним званням магістра, магістра інженера або еквівалентного, які демонструють найвищу якість наукових досягнень, що закінчується присвоєнням докторського ступеня (наукового ступеня або ступеня у галузі мистецтва);

- 5) **післядипломне навчання** – форма навчання, на яку зараховуються кандидати з повною кваліфікацією не менше 6-го рівня Польської рамки кваліфікацій, здобутої в системі вищої освіти і науки, що проводиться в університеті, науково-дослідному інституті Польської академії наук, науково-дослідному інституті або Медичному центрі післядипломної освіти, що закінчується присвоєнням часткової кваліфікації на 6, 7 або 8 рівні Польської рамки кваліфікацій;
- 6) **спеціальна освіта** - коротка форма навчання, що надається професійними навчальними закладами, що дозволяє отримати повну кваліфікацію на 5 рівні Польської рамки кваліфікацій, що закінчується отриманням свідоцтва дипломованого спеціаліста або свідоцтва дипломованого спеціаліста технолога.

Вищі навчальні заклади поділяються на **державні вищі навчальні заклади** (створені державним органом) і **недержавні вищі навчальні заклади** (які можуть бути створені фізичною або юридичною особою, відмінною від органу державної влади або місцевого самоврядування або самоврядною юридичною особою,).

Більшість даних про польську систему вищої освіти та науки можна знайти в Інтегрованій інформаційній системі науки та вищої освіти (POL-on). Це найбільш повне репозиторій даних про польську науку та вищу освіту. Там можна знайти всю інформацію, яка повинна бути в публічному доступі, зокрема: реєстри вищих навчальних закладів, відомості про напрями навчання та профілі освіти, показники евалюації вищих навчальних закладів, узагальнені кількісні дані про студентів, реєстр права на надання наукових ступенів, а також реєстр патентів і охоронних прав. Зарахування на навчання відбувається шляхом набору чи підтвердження результатів навчання, або переведення з іншого вищого навчального закладу чи іноземного вищого навчального закладу.

Про зарахування на навчання першого ступеню або неподільну магістратуру можуть клопотатися особи, які мають:

- 1) атестат зрілості або атестат зрілості та сертифікат про результати матурального іспиту зрілості з окремих предметів, вказаних у положеннях про систему освіти;
- 2) атестат зрілості та диплом, що підтверджує професійну кваліфікацію за професією, що викладається за кваліфікацією «техніка», про яку йдеться в положеннях про систему освіти;

- 3) атестат зрілості та професійний диплом з професії, що викладається за кваліфікацією «техніка», про яку йдеться в положенні про систему освіти;
- 4) атестат зрілості та сертифікат про результати матурального іспиту з окремих предметів і диплом, що підтверджує професійну кваліфікацію за професією, що викладається за кваліфікацією «техніка», про яку йдеться в положеннях про систему освіти;
- 5) атестат зрілості та сертифікат про результати матурального іспиту з окремих предметів і професійний диплом з професії, що викладається за кваліфікацією «техніка», про яку йдеться в положенні про систему освіти;
- 6) свідоцтво або інший документ, визнаний в Республіці Польща документом, що дає право подати заяву про зарахування на навчання відповідно до ст. 93 п. 3 Закону «Про систему освіти»;
- 7) свідоцтво та інший документ або диплом, про які йдеться у Законі «Про систему освіти» (ст. 93 п.1 Закону «Про систему освіти»);
- 8) свідоцтво або диплом, визнаний в Республіці Польща документом, що дає право подати заяву про зарахування на навчання відповідно до двосторонньої угоди про взаємне визнання освіти;
- 9) свідоцтво або інший документ, визнаний еквівалентним польському атестату зрілості на підставі нормативних актів, чинних до 31 березня 2015 року.

З 1 січня 2022 року почнуть діяти документи, що дають право на зарахування на навчання **першого ступеня або неподільну магістратуру**, про що йдеться вище в пунктах 2-5.

Умови та порядок зарахування на навчання визначаються вищими навчальними закладами автономно.

Підставою для зарахування на навчання першого ступеня або неподільну магістратуру є результати:

- 1) іспиту на атестат зрілості;
- 2) матурального іспиту;

а з 1 січня 2022 року ними також можуть бути:

- a) результати іспиту на атестат зрілості або матурального іспиту та іспиту або іспитів, що підтверджують кваліфікацію за професією;

- b) результати іспиту на атестат зрілості або матурального іспиту та професійного іспиту або іспитів.

Вищий навчальний заклад **може** проводити **додаткові вступні іспити** лише у разі необхідності перевірки художніх здібностей, фізичної підготовленості чи особливих схильностей до навчання, не перевічених під час матурального іспиту, **а у випадку кандидатів, що легітимізуються іноземним документом в обсязі, не охопленому результатами іноземного іспиту або результатами навчання, що містяться в цьому документі.**

На **навчання другого ступеня** може бути зарахована особа, яка має диплом про закінчення навчання та відповідає умовам зарахування, визначеним вищим навчальним закладом.

Свідоцтва та інші документи, видані в системах освіти країн-членів ЄС або ЄАВТ, які дають право на навчання в цих країнах, можуть подаватися безпосередньо до польських вищих навчальних закладів і не вимагають отримання висновку інших установ. Оскільки існує принцип визнання іноземних прав на вищу освіту в аналогічній сфері. Таким чином, іноземне свідоцтво, яке дає право подавати документи на вступ лише на здобуття деяких напрямків і видів вищої освіти в певній країні-члені ЄС або ЄАВТ, дає право подавати документи на здобуття вищої освіти в Польщі за тими ж або подібними навчальними програмами. Право на здобуття вищої освіти, отримане в тій чи іншій країні, та її обсяг повинні бути задокументовані до приїзду до Польщі.

Вищий навчальний заклад може підтверджувати результати навчання, отримані в процесі навчання поза системою навчання, особам, які претендують на вступ на здобуття освіти за певним напрямом, рівнем і профілем, якщо вони мають позитивну оцінку якості навчання під час здобуття цієї освіти або академічну категорію А+, А або В+ у дисципліні, до якої віднесено напрям, або провідній дисципліні, до якої віднесено цей напрям.

Результати навчання підтверджуються в тому обсязі, в якому вони відповідають результатам навчання, вказаним у навчальній програмі. Результати навчання не підтверджуються за навчальними програмами, про які йдеться у ст. 68 абз. 1 п. 1-10 Закону «Про вищу освіту і науку», в яких враховуються стандарти освіти.

Підтвердити результати навчання можна особі, яка має:

- 1) документи, необхідні для вступу на навчання першого ступеня або неподільну магістратуру та стаж роботи за фахом не менше 5 років - у випадку подання заяви про вступ на навчання першого ступеня або неподільну магістратуру;
- 2) повну кваліфікацію на 5 рівні Польської рамки кваліфікацій або кваліфікацію, видану в рамках іноземної системи вищої освіти, що відповідає 5 рівню Європейської рамки кваліфікацій, про який йдеться в Додатку II до Рекомендації Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2008 р. «Про встановлення Європейської рамки кваліфікацій для навчання протягом життя - у випадку подання заяви про вступ на навчання першого ступеня або неподільну магістратуру;
- 3) повна кваліфікація на 6 рівні Польської рамки кваліфікацій та не менше 3 років професійного досвіду після закінчення навчання першого ступеня у випадку подання заяви про вступ на навчання другого ступеня.
- 4) повна кваліфікація на 7 рівні Польської рамки кваліфікацій та щонайменше 2 роки професійного досвіду після закінчення навчання другого ступеня або неподільної магістратури - у випадку подання заяви про вступ на чергове навчання першого ступеня або неподільну магістратуру;

У результаті підтвердження результатів навчання може бути зараховано не більше 50% балів у Європейській системі трансферу оцінок, наданих предметам, включеним до навчальної програми. Порядок зарахування на навчання визначається за результатами підтвердження результатів навчання. Кількість студентів, зарахованих на здобуття освіти на підставі підтвердження результатів навчання, не може перевищувати 20% від загальної кількості студентів даного напрямку, рівня та профілю.

Навчання у вищих навчальних закладах здійснюється у формі **денної** або **заочної форми** навчання.

Навчальний рік триває з 1 жовтня по 30 вересня і ділиться на **два семестри**.

У 2021/2022 навчальному році у Польщі діяло 366 вищих навчальних закладів, з яких 130 – державні, 219 – недержавні та 17 – клерикальні (зокрема Любельський католицький університет Іоанна Павла II).

Випускникам навчання першої ступеню присвоюється професійне звання ліценціата чи інженера або еквівалентні їм професійні звання:

- 1) **інженер-архітектор** - після досягнення результатів навчання, визначених для здобуття освіти в галузі архітектури;
- 2) **інженер-пожежник** - пожежникам Державної пожежної охорони після здобуття результатів навчання, визначених для здобуття освіти за спеціальністю «Інженерія безпеки» в Головному університеті пожежної охорони;
- 3) **ліценціат медсестринства** - після досягнення результатів навчання, визначених для здобуття освіти за спеціальністю в галузі медсестринства;
- 4) **ліценціат акушерства** - після досягнення результатів навчання, визначених для здобуття освіти за спеціальністю в галузі акушерства.

Випускникам навчання другого ступеня присвоюються **професійні звання магістра або магістра інженера чи еквівалентні їм професійні звання**:

- 1) **магістр інженер-архітектор** - після досягнення результатів навчання, визначених для здобуття освіти в галузі архітектури;
- 2) **магістр інженер пожежник** - після досягнення результатів навчання, визначених для здобуття освіти за спеціальністю «Інженерія безпеки» в Головному університеті пожежної охорони;
- 3) **магістр медсестринства** - після досягнення результатів навчання, визначених для здобуття освіти за спеціальністю в галузі медсестринства;
- 4) **магістр акушерства** - після досягнення результатів навчання, визначених для здобуття освіти за спеціальністю в галузі акушерства.

Випускникам неподільної магістратури присвоюються професійні звання магістра або магістра інженера чи еквівалентні їм професійні звання:

- 1) **лікар** - після досягнення результатів навчання, визначених для здобуття освіти за спеціальністю в галузі медицини;
- 2) **лікар-стоматолог** - після досягнення результатів навчання, визначених для здобуття освіти за спеціальністю в галузі медицини та стоматології;
- 3) **ветеринарний лікар** - після досягнення результатів навчання, визначених для здобуття освіти за спеціальністю в галузі ветеринарна медицина;

- 4) **магістр фармації** - після досягнення результатів навчання, визначених для здобуття освіти за спеціальністю в галузі фармації.
- 5) **магістр інженер-архітектор** - після досягнення результатів навчання, визначених для здобуття освіти в галузі архітектури;

Отримання освіти в Польщі громадянами країн-членів ЄС або ЄАВТ

З громадян країн-членів ЄС та ЄАВТ, а також членів їхніх сімей, які проживають у Польщі, державні вищі навчальні заклади не стягують плату за навчання в стаціонарній формі, яке здійснюється польською мовою.

Умовою для зарахування на навчання вищезгаданими громадянами є **проходження процедури вступу**, визначеної вищим навчальним закладом. У випадку вступу на навчання вони, як і всі іноземці, які розпочинають навчання з 2019/2020 навчального року, **мають право подати заяву на отримання окремих видів матеріальної допомоги (за винятком соціальної стипендії та студентського кредиту)**, тобто стипендії ректора, стипендії для осіб з інвалідністю, доплати, стипендія, що фінансується територіальним органом місцевого самоврядування, стипендія за досягнення в науці та спорті, що фінансується фізичною або юридичною особою, яка не є державною або самоврядною юридичною особою, та стипендія міністра. Вищезазначені громадяни, які здобувають освіту в докторських школах при вищих навчальних закладах та науково-дослідних інститутах, отримують **докторську стипендію**. Іноземці, які є молодими вченими, також можуть **отримувати стипендію міністра для видатних молодих вчених**.

Вартість навчання в державних вищих навчальних закладах Польщі

Державний вищий навчальний заклад може стягувати **оплату** за освітні послуги, пов'язані зі:

- здобуттям освіти на заочній формі навчання;
- здобуттям післядипломної освіти;
- здобуттям спеціальної освіти;
- повторне проходження окремих дисциплін на денній формі навчання через незадовільні результати навчання;

- здобуття освіти у випадку навчання іноземною мовою;
- проведення занять, не передбачених навчальною програмою;
- здобуття освіти іноземцями на денній формі навчання польською мовою.

Вартість навчання в недержавних вищих навчальних закладах Польщі

Недержавні вищі навчальні заклади стягують плату за здобуття освіти як на денній та заочній формах навчання, так і за здобуття післядипломної та інших форм освіти.

Безперервна та професійна освіта

Дорослі особи можуть здобувати освіту в середній школі для дорослих, загальноосвітньому ліцеї для дорослих та на курсах загальних компетенцій, а у випадку професійної освіти - у рамках безперервної освіти в позашкільній формі (**кваліфікаційні професійні курси, курси професійної майстерності та інші курси**, що сприяють набуттю та доповненню знань, навичок та професійної кваліфікації), а також у старшій школі та професійних школах II ступеня.

Кваліфікаційний професійний курс - це курс, навчальний план якого враховує базовий навчальний план професійної освіти за напрямом підготовки однієї кваліфікації, закінчення якого дає можливість скласти професійний іспит у сфері цієї кваліфікації. Суб'єкт, який проводить кваліфікаційний професійний курс, зобов'язаний включити до навчального плану, який реалізується на курсі, усі компоненти, що відповідають даній кваліфікації і містяться в базовому навчальному плані професійної освіти за напрямом підготовки даної кваліфікації. Закінчення цього курсу дає змогу скласти **професійний іспит** у сфері даної кваліфікації, який проводить окружна екзаменаційна комісія. Особа, яка закінчила кваліфікаційний професійний курс та склала іспит, що підтверджує кваліфікацію за професією/професійний іспит у сфері даної кваліфікації, отримує свідоцтво, що підтверджує **кваліфікацію за професією/сертифікат професійної кваліфікації**.

Професійний диплом або диплом, що підтверджує професійну кваліфікацію, може отримати особа, яка має рівень освіти, необхідний для даної професії (базова професійна освіта, базова галузева освіта або середня чи середня галузева освіта відповідно) і яка складає іспити у сфері усіх кваліфікацій, що виокремлюються в даній професії.

Кваліфікаційні професійні курси можуть здійснюватись за професіями, закріпленими за окремими галузями, якщо можливість організації кваліфікаційного професійного курсу за певною професією впливає з положень законодавства, що окреслюють класифікацію професій у галузевій освіті.

Кваліфікаційні професійні курси можуть проводити:

- державні й недержавні школи, що здійснюють професійну підготовку за професіями, за якими вони здійснюють навчання, та у сфері інших професій, закріплених за галузями, за якими здійснює навчання школа;
- державні та недержавні навчальні заклади безперервної освіти та центри професійної підготовки;
- інституції ринку праці (державні служби зайнятості, добровольчі трудові спілки), які здійснюють навчально-освітню діяльність;
- інституції ринку праці (агенції з працевлаштування, навчальні заклади, інституції громадського діалогу, установи локального партнерства), які проводять освітню та навчальну діяльність та мають акредитацію кваліфікаційного професійного курсу, видану куратором освіти, відповідно до положень закону про освіту;
- суб'єкти, які здійснюють освітню діяльність, про яку йдеться у законі – «Закон про освіту», мають відповідну акредитацію кваліфікаційного професійного курсу, видану куратором освіти, про яку йдеться у цьому законі.

Система кваліфікацій у Польщі

У Польщі діє **Інтегрована система кваліфікацій (ZSK)**. Вона спрямована на підтримку навчання протягом усього життя, підтвердження компетенцій та полегшення працевлаштування шляхом підвищення прозорості кваліфікацій та можливості порівняння їх у Польщі та за кордоном.

Інтегрована система кваліфікацій включає такі **інструменти**, як:

- Польська рамка кваліфікацій - опис восьми рівнів кваліфікацій, що виділяються в Польщі, які відповідають відповідним рівням Європейської рамки кваліфікацій;
- Інтегрований реєстр кваліфікацій - державний реєстр, що ведеться в системі ІКТ, в якому реєструються кваліфікації, включені до Інтегрованої системи кваліфікацій;

- єдині стандарти опису кваліфікації та забезпечення якості кваліфікацій з неформальної освіти.

Інтегрована система кваліфікацій стосується кваліфікацій, що розуміються як специфічний **набір результатів навчання** (що відповідають вимогам, встановленим для даної кваліфікації), досягнення яких перевірено у валідації та офіційно підтверджено уповноваженим сертифікаційним органом. Інтегрована система кваліфікацій (ZSK) у Польщі включає **три види кваліфікацій**:

- кваліфікації, отримані в галузі освіти та вищої освіти;
- «врегульовані» кваліфікації, які присвоюються на підставі інших законодавчих положень (окрім формальної освіти);
- «ринкові» кваліфікації, які присвоюються без правової підстави, що міститься в положеннях чинного законодавства.

З 2017 року на документах (свідоцтвах, дипломах), що підтверджують наявність певного рівня кваліфікації, відображається **графічний символ Польської рамки кваліфікацій** (для повної або часткової кваліфікації). При чому, у випадку свідоцтв про закінчення післядипломної освіти графічний символ **Польської рамки кваліфікацій** розміщується лише у випадку, якщо отримана кваліфікація була включена в Інтегровану систему кваліфікацій. У випадку, якщо вищий навчальний заклад не включив в Інтегровану систему кваліфікацій кваліфікацію, присвоєну після закінчення післядипломного навчання, свідоцтво про закінчення післядипломного навчання видається без відповідного графічного символу.

Вивчення польської мови

Курси польської мови організують університети, політехнічні університети, приватні вищі навчальні заклади та приватні мовні школи. Це можуть бути літні курси, семестрові курси, цілорічні курси, майстер-класи з польської мови або післядипломна освіта в галузі вивчення польської культури та польської мови як іноземної. Ці курси платні. **Міністерство освіти і науки фінансує підготовчі курси** для початку навчання польською мовою для стипендіатів **Польського національного агентства з питань академічних обмінів (Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej)(NAWA)** в окремих академічних центрах. Ці курси **є безкоштовними для стипендіатів NAWA**.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадяни України мають у цій сфері такі самі права та обов'язки, як і громадяни Польщі.

Додаткову інформацію щодо прийому дітей громадян України до польських шкіл можна знайти у розділі «3.8. Як знайти школу».

Відповідно до *Закону від 12 березня 2022 року «Про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави»*, громадяни України, перебування яких на території Республіки Польща вважається законним відповідно до ст. 2 п. 1 цього Закону, **які станом на 24 лютого 2022 року були студентами вищого навчального закладу, що діє в Україні**, і які заявляють, що на цей день вони навчалися на певному курсі навчання за певним напрямком і рівнем підготовки у вищому навчальному закладі, що діє в Україні, і не мають документів, що підтверджують тривалість навчання, складені іспити, заліки чи стажування, виданих цим навчальним закладом, можуть отримати визнання відповідних періодів навчання **шляхом перевірки** досягнутих результатів навчання. Натомість навчальний заклад, до якого студент подає заяву про вступ на навчання, перевіряє досягнуті результати навчання відповідно до встановлених ним правил. У разі виявлення розбіжностей у навчальній програмі чи результатах навчання університет може зобов'язати студента скласти іспити з певних предметів або пройти практику.

Від громадян України, на яких поширюється дія вищезазначеного закону, які є студентами державного університету, за очне навчання польською мовою **оплата не стягується**.

Громадяни України, на яких поширюється вищезазначене, мають можливість претендувати на соціальну стипендію та кредит на навчання, при цьому оформлення цих пільг відбуватиметься на підставі доданої до заяви довідки про сімейне та матеріальне становище.

Громадяни України, на яких поширюється вищезазначене, також матимуть право претендувати на отримання **стипендії ректора, стипендії для інвалідів та допомоги** на загальних умовах, передбачених у Законі «Про вищу освіту та навчання іноземних студентів», з тим обмеженням, що для них буде скасовано обмеження на кількість допомоги, яку може призначити навчальний заклад.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka> Міністерство освіти та науки

<https://www.gov.pl/web/edukacja/informacja-o-ksztalceniu-w-polskim-systemie-oswiaty-osob-przybywajacych-z-zagranicy> Навчання іноземців в польських школах

<https://www.gov.pl/web/edukacja/uznawanie-wykształcenia-uzyskanego-za-granica> Визнання освіти, отриманої в іноземній системі освіти

<https://www.gov.pl/web/edukacja/recognition-of-foreign-school-certificates-and-diplomas-in-poland> Визнання освіти, отриманої в іноземній системі освіти, інформація англійською мовою

<https://www.gov.pl/web/edukacja/uznawanie-wykształcenia-uzyskanego-za-granica> Визнання дипломів, отриманих за кордоном, з метою продовження навчання в Польщі (польською мовою)

<https://kwalifikator.nawa.gov.pl/> Кваліфікатор Польського національного агентства з питань академічних обмінів

<https://nawa.gov.pl/uznawalnosc/system-kwalifikator> Визнання дипломів, отриманих за кордоном, з метою продовження навчання в Польщі (англійською мовою)

<https://study.gov.pl/> Інформація про здобуття освіти в Польщі Путівник вищими навчальними закладами

<https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/konstytucja-dla-nauki-2> Вступ та здобуття освіти іноземцями в польських вищих навчальних закладах після набрання чинності Законом «Про вищу освіту на науку»

<https://www.kuratorium.waw.pl> Кураторія освіти у Варшаві (Мазовецьке воєводство)

<https://www.kwalifikacje.gov.pl/> Інтегрований реєстр кваліфікацій

<https://nawa.gov.pl> Національне агентство з питань академічного обміну

<https://studia.gov.pl/> Вебсайт з вибору навчання з офіційною інформацією про напрями навчання та зовнішніми оцінками їх якості

<https://polon.nauka.gov.pl/siec-polon> Інтегрована мережа інформації з питань науки та вищої освіти (POL-on)

Більше інформації для громадян України

<https://www.gov.pl/web/ua> Сервіс для громадян України

3.8. Як знайти школу

Право на догляд та освіту в підрозділах системи державної освіти

Міністерство освіти і науки веде **Реєстр шкіл та навчальних закладів**, доступний в електронній формі на його веб-сайті. Інформацію про школи та заклади можна також шукати в **кураторіях освіти**, які мають переліки державних і недержавних шкіл та закладів, за якими вони здійснюють педагогічний нагляд, а також в органах місцевого самоврядування, які ведуть облік шкіл та недержавних закладів.

У випадку середніх шкіл діє т. зв. **«Зонування»**, що означає, що дітям надається місце в середній школі, яка знаходиться на території району, в якому вони проживають. Інформація про райони доступна в Реєстрі шкіл та навчальних закладів, її також можна отримати в самій школі, у відділі освіти уряду гміни (міста, дільниці) за місцем проживання. Дитина також може здобувати обов'язкове шкільне навчання в не районній школі, до якої вона буде зарахована, якщо в школі є вільні місця.

Зонування не поширюється на інтеграційні та спеціальні школи, у тому числі ті, що діють у спеціальних закладах, двомовні школи, школи національних і етнічних меншин та громад, навчання в яких здійснюється з використанням регіональної мови, спортивні школи та школи спортивної майстерності, школи мистецтв. **Початковими школами, включаючи інтеграційні**, з двомовними відділеннями, спортивними школами та спортивними чемпіонатами, керують гміни, тоді як **загальноосвітні та інтеграційні середні школи**, двомовні школи, спортивні школи та спортивні чемпіонати, а також спеціальні школи та установи (молодіжні освітні центри, молодіжні соціотерапевтичні центри, спеціальні навчально-виховні центри, спеціальні навчальні центри, центри переатестації та навчання) знаходяться у віданні повітів. Громадяни країн ЄС або ЄАВТ, які **не знають польської мови** або знають її на рівні, **недостатньому** для отримання освіти, **мають право** на: додаткове, безкоштовне вивчення польської мови та додаткові компенсаційні заняття з навчальних предметів та допомогу, яку надає особа, яка

використовує рідну мову учнів та працює в школі на посаді помічника вчителя. У школі, де навчається щонайменше 7 учнів з певної країни, також може бути організовано вивчення мови та культури країни походження учнів. Вони також можуть скористатись психолого-педагогічною допомогою, організованою керівником навчального закладу, відповідно до визначених індивідуальних потреб у розвитку та освіті цих осіб, а також їх індивідуальних психофізичних здібностей та чинників середовища, що впливають на їхнє функціонування в середовищі.

Інформація про вартість навчання

Державний дитячий садок для дітей громадян країн-членів ЄС або ЄАВТ забезпечує на тих самих умовах, що й для польських дітей, **безкоштовне** навчання, виховання та догляд протягом часу, визначеного органом управління, протягом не менше 5 годин на день. Це означає, що кожна дитина має законодавчу гарантію на не менше 5 годин безкоштовного дошкільного навчання на день.

Батьки дітей віком від 3 до 5 років здійснюють оплату за отримання дошкільною освітою дітей протягом терміну, що перевищує визначений гміною термін безкоштовного навчання, виховання та догляду (не менше 5 годин на добу) та харчування. Розмір плати за кожну годину понад безкоштовний час не може перевищувати 1 PLN (0,21 EUR). Рада гміни може визначити умови часткового або повного звільнення від цієї оплати. Батьки дітей віком від 6 років (та старших), які проходять однорічну дошкільну підготовку, звільняються від плати за отримання дошкільної освіти в державних дитячих садках, дошкільних відділеннях державних загальноосвітніх шкіл та державних закладах дошкільної освіти іншої форми- вони здійснюють оплату лише за харчування.

Навчання є **безкоштовним** для дітей громадян країн-членів ЄС або ЄАВТ у **державних школах** усіх типів і типів, **до досягнення ними 18-річного віку** або не закінчення школи, в якій вони розпочали навчання до досягнення 18-річного віку (наприклад, загальноосвітній ліцей).

Навчання в державних школах для дорослих, державних старших школах, державних мистецьких школах, державних закладах та державних коледжах для працівників соціальних служб, а також безперервна освіта у формі кваліфікаційних професійних курсів для громадян країн-членів ЄС або ЄАВТ з правом перебування або правом постійного перебування відбувається на таких самих умовах, як і для громадян Польщі.

Документи, необхідні для зарахування дитини до школи чи дитячого садка

Діти громадян країн-членів ЄС або ЄАВТ приймаються до державного дитячого садка та першого класу державної середньої школи, що знаходиться за місцем їх проживання в Польщі на тих самих умовах і в такий самий спосіб, що й польські діти.

Основним документом є **заява про зарахування до дитячого садка або зарахування дитини у середню школу**, заповнена на спеціальному бланку або в електронному вигляді. У деяких містах діє електронна система зарахування дітей до дитячого садка чи першого класу середньої школи – детальну інформацію надають школи чи відділи освіти органів місцевого самоврядування, уряди ґміни, міста або дільниці міські – за обраним місцем проживання на термін їхнього перебування в Польщі.

Дитина зараховується до класу, вищого за перший у державній середній школі, або до всіх класів державної старшої школи на підставі:

- свідоцтва або іншого документу, що підтверджує закінчення школи або наступного етапу навчання за кордоном;
- свідоцтва, атестату або інший документ, виданого школою за кордоном, що підтверджує відвідування школи за кордоном і вказує клас або етап навчання, який дитина здобула у школі за кордоном, та документ, що підтверджує суму років шкільного навчання дитини;
- у випадку подання заяв на зарахування до державних спортивних шкіл, шкіл спортивної майстерності, двомовних шкіл та спортивних відділень у державних навчальних закладах умовою зарахування є виконання додаткових критеріїв.

У випадку **кандидатів на зарахування до школи, що надає професійну підготовку**, – окрім перерахованих вище документів, слід подати відповідну довідку чи медичну довідку, чи психологічну довідку (залежно від професії, за якою проводитиметься навчання).

Якщо на підставі наданих документів неможливо чітко визначити суму років шкільного навчання, батьки або опікуни дитини або повнолітній учень самостійно подають з цього приводу письмову заяву.

Керівник даного закладу **може** попросити батьків надати **переклади** документів, виданих іноземною школою.

Якщо дитина громадянина країни-члена ЄС або ЄАВТ не може подати вищезазначені документи, її зараховують і кваліфікують до відповідного класу чи семестру на основі **співбесіди**. Якщо дитина не знає польської мови або не знає на рівні, достатньому для проведення такої співбесіди, директор закладу повинен провести її мовою, якою дитина вільно володіє.

Зарахування громадянина країни-члена ЄС або ЄАВТ до **старшої школи** на підставі документа, виданого в системі освіти країни-члена ЄС або ЄАВТ, що підтверджує право на здобуття вищої освіти в цій країні. У випадку отримання свідоцтв ЄС або ЄАВТ, які не дають права здобувати вищу освіту в країні, яка їх видала, підставою для вступу до старшої школи є рішення Куратора з питань освіти про визнання даного іноземного свідоцтва документом підтвердження здобуття середньої освіти.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадяни України мають у цій сфері такі самі права, як і громадяни Польщі

Правила прийому дітей та молоді з України до шкіл у Польщі:

- діти та молоді з України у віці обов'язкового навчання та обов'язкової освіти (7-18 років), прийняті до державних шкіл і забезпечені доглядом та освітою на умовах, що застосовуються до громадян Польщі;
- прийом до шкіл відбувається протягом усього навчального року, а клас, у якому продовжується навчання, визначається на основі суми завершених років навчання за кордоном;
- щоб зарахувати дитину до школи, необхідно подати заяву до директора школи - державна загальноосвітня школа у районі, у якому проживає дитина, що прибула з-за кордону, приймає за скеруванням з управління, інші державні початкові та середні школи – по мірі наявності вільних місць;
- батьки дитини з-за кордону, які не можуть знайти школу з вільними місцями в даному класі, можуть звернутися до керівного органу школи (наприклад, відділу освіти ґміни чи повіту) з проханням вказати школу з вільними місцями;
- клас (рік навчання) визначається на підставі документів, виданих закордонною школою, а за відсутності таких документів – на підставі

заяви батьків про суму років навчання за кордоном. Документи не потрібно перекладати на польську мову присяжним перекладачем;

- батьки дитини можуть звернутися до директора з проханням зарахувати її до нижчого класу, ніж це впливає з суми завершених шкільних років, наприклад, через вік дитини.

Прийом учнів з-за кордону регулюється законодавством. Правова підстава для перебування учня в Польщі (наприклад, дозвіл на тимчасове проживання, дозвіл на постійне проживання, дозвіл на проживання довготермінового резидента Європейського Союзу, дозвіл на проживання з гуманітарних причин або отримання статусу біженця чи додаткового захисту) не має значення для можливості вступу до державної школи та можливі форми підтримки навчання.

Діти та молодь з України, які приїхали до Польщі, можуть розраховувати на таку підтримку.

Іноземці, які недостатньо добре володіють польською мовою, щоб навчатися в школі, можуть:

- 1) брати участь у додаткових заняттях з польської мови. Заняття можуть проводитися індивідуально або в групах мінімум 2 години на тиждень протягом невизначеного часу;
- 2) здійснювати навчання у формі підготовчого відділення, де навчальний процес адаптований до потреб і освітніх можливостей учнів. Курс триває один рік з можливістю продовження до двох років. Заняття проводяться в групах до 15 учнів мінімум від 20 до 26 годин на тиждень (залежно від року навчання та типу школи). В рамках вищезазначених годин учні вивчають польську мову та зміст окремих предметів в обсязі, адаптованому до їхніх потреб і можливостей;
- 3) користуватися допомогою особи, яка володіє мовою країни походження, яка працює на посаді асистента вчителя - особа, яка працює на посаді асистента вчителя, не повинна мати педагогічну кваліфікацію;
- 4) користуватися додатковими компенсуючими заняттями за напрямом навчання, організованими органом управління школою, але не довше 12 місяців.

Рішення про надання даної форми підтримки приймається директором школи за погодженням з керівним органом школи.

Крім того, дипломатична чи консульська установа країни походження або культурно-освітні асоціації певної національності можуть організувати в школі, за погодженням з директором початкової школи та за згодою керівного органу, вивчення мови та культури країни походження учня. Школа надає приміщення та навчальні посібники безкоштовно.

Іноземним учням може надаватися **психолого-педагогічна допомога** у зв'язку з міграційним досвідом. Допомога полягає у розпізнаванні та задоволенні індивідуальних потреб у розвитку та освіті, а також у розпізнаванні індивідуальних психофізичних здібностей та факторів навколишнього середовища, що впливають на його функціонування.

Психолого-педагогічну допомогу в школі організовує директор, а допомогу надають вчителі, вихователі навчальних груп та спеціалісти, які виконують завдання у сфері психолого-педагогічної допомоги в школі, зокрема психологи, педагоги, логопеди, профконсультанти та педагогічні терапевти.

Психолого-педагогічна допомога організовується та надається у співпраці з батьками учнів та може надаватися у співпраці з іншими суб'єктами, зокрема: психолого-педагогічними консультаціями, педагогічними комісіями, іншими навчальними закладами, громадськими організаціями та іншими установами та суб'єктами, що діють в інтересах сім'ї, дітей та молоді. Умови співпраці школи та зазначених вище суб'єктів погоджуються директором школи.

Психолого-педагогічна допомога також може надаватися батькам учнів.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka> Міністерство освіти та науки

<https://rspo.men.gov.pl/> Реєстр шкіл та навчальних закладів

Більше інформації для громадян України

<https://www.gov.pl/web/ua/osvita-i-nauka> Сервіс для громадян України (освіта й наука)

3.9. Медичне обслуговування

Особи, що мають право на медичне обслуговування (одержувачі)

У Польщі медичні послуги надають державні та недержавні постачальники послуг.

Право на користування медичними послугами, що фінансуються з державних коштів (з внесків на медичне страхування та коштів з бюджету держави) мають:

1. Особи, на яких поширюється загальне (обов'язкове чи добровільне) медичне страхування в Національному фонді здоров'я (НФЗ), надалі – «застраховані особи».

Застраховані особи можуть бути як громадянами Польщі, громадянами країн-членів ЄС чи ЄАВТ, або громадянами Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії (Великобританія), які проживають на території країни-члена ЄС чи ЄАВТ чи Великої Британії, так і громадянами третьої країни, які перебувають у Польщі на підставі візи з метою роботи, дозволу на тимчасове проживання, дозволу на постійне проживання, дозволу на перебування довготермінового резидента ЄС, дозволу на проживання з гуманітарних причин, дозволу на толероване перебування, візи, виданої з метою приїзду з гуманітарних причин з причин, зумовлених інтересами держави чи міжнародними зобов'язаннями, особи, які отримали статус біженця чи додатковий захист у Польщі або користуються тимчасовим захистом на її території. Громадяни третіх країн, які проживають на території держави-члена ЄС/ЄАВТ чи Великобританії, також застраховані – за умови, що вони підлягають обов'язковому медичному страхуванню або застраховані добровільно, за умови, що особа, яка проживає в Польщі, може добровільно застрахуватися, уклавши Договір про добровільне медичне страхування з воєводським відділенням НФЗ за місцем проживання цієї особи в Польщі.

Застрахованими особами також є члени сімей вищезазначених осіб, які проживають на території Польщі або країни-члена ЄС чи ЄАВТ, відмінної від Польщі, або Великобританії, якщо вони не є особами, які підлягають обов'язковому страхуванню в Польщі, і не мають права на медичні пільги відповідно до положень ЄС щодо координації систем соціального забезпечення.

Обов'язкове медичне страхування охоплює, зокрема, працівників, осіб, які виконують роботу на підставі агентського договору чи договору доручення чи іншого договору про надання послуг, осіб, які здійснюють підприємницьку діяльність, за винятком осіб, які призупинили підприємницьку діяльність, осіб, які отримують пенсію за віком або інвалідністю, студентів та аспірантів, безробітних, осіб, які отримують певні види соціальної допомоги або певні види сімейних виплат, осіб, які виконують функції за дорученням.

Застраховані особи зобов'язані **реєструвати на медичне страхування членів сім'ї** (власну дитину, дитину чоловіка/дружини, усиновлену дитину, онука чи чужу дитину, над якою встановлено опіку чи піклування, а також чужу дитину в рамках прийомної сім'ї чи сімейного дитячого будинку, до досягнення дитиною 18 років, а якщо вона продовжує навчання у школі або навчальному закладі, або навчається у вищому навчальному закладі чи докторантурі - до 26 років, а за наявності довідки про важку інвалідність або іншої притриманої довідки - без вікових обмежень, чоловіка/дружину, родичів, які залишаються із застрахованою особою у спільному домогосподарстві), якщо вони не охоплені власним медичним страхуванням. Онуки можуть бути зареєстровані на медичне страхування бабусею і дідусем лише за умови, що жоден із батьків не підлягає обов'язковому медичному страхуванню або не має права на медичне обслуговування відповідно до положень про координацію у зв'язку із зайнятістю чи самозайнятістю чи добровільним страхуванням.

2. Громадяни країн-членів ЄС або ЄАВТ чи Великої Британії, не охоплені загальним медичним страхуванням у Польщі і підлягають медичному страхуванню в іншій країні-члені ЄС або ЄАВТ чи Великій Британії під час свого тимчасового перебування в Польщі або проживання на території РП.

Під час тимчасового перебування в Польщі, наприклад, з метою навчання або пошуку роботи в Польщі - якщо вони отримують допомогу по безробіттю, отриману в іншій країні-члені ЄС або ЄАВТ - вони можуть скористатися послугами охорони здоров'я після пред'явлення **Європейської карти медичного страхування**. Однак це право поширюється лише на користування послугами, які лікар/лікарі вважають необхідними з медичних причин, враховуючи характер цих послуг та очікувану тривалість перебування в Польщі. Послуги надаються в обсязі та на умовах, визначених для застрахованих осіб у Польщі, відповідно до принципу рівного ставлення, що діє в системі координації соціального забезпечення.

Особи, що застраховані в іншій державі-члені ЄС/ЄАВТ або у Великій Британії та проживають у Польщі, можуть отримати медичні послуги за пред'явленням Сертифікату – документа, виданого воєводським відділенням НФЗ на підставі документа S1, виданого іноземною медичною страховою організацією.

- 3. Громадяни третіх країн, незастраховані в НФЗ**, які проживають на території Республіки Польща, яким надано статус біженця або додатковий захист у Республіці Польща, які відповідають критерію доходу, зазначеному в ст. 8 Закону від 12 березня 2004 р. «Про соціальну допомогу», для яких обставини, зазначені в ст. 12 цього Закону (право на користування послугами з охорони здоров'я, що фінансуються з державних коштів, підтверджується рішенням голови гміни, мера, голови гміни за місцем проживання в Польщі) або особи, які не досягли 18 років, або жінки у період вагітності, пологів або післяпологовий період.

Внесок на медичне страхування

Застраховані особи платять **внески на медичне страхування**.

Розрізняють такі види внесків:

- 1. Внесок на медичне страхування для осіб, що ведуть господарську діяльність.**

Цей вид внеску включає:

- **Внесок на медичне страхування для осіб, які оподатковуються на загальних підставах**

Базою нарахування внеску для осіб, які сплачують податок на прибуток за податковою шкалою, за ставкою податку 19% і податок на прибуток від кваліфікованих прав інтелектуальної власності, є дохід, отриманий за відповідний місяць і за певний рік.

База нарахування внеску за відповідний місяць не може бути нижчою від розміру мінімальної заробітної плати, що діє на перше січня відповідного року. Після закінчення року відбудеться щорічний розрахунок внесків на медичне страхування.

Для платників податків, які підлягають оподаткуванню за єдиною ставкою, ставку медичного внеску було знижено до 4,9% від бази нарахування внеску, що є винятком із загального правила, згідно з яким ставка медичного внеску становить 9% від бази нарахування.

- **Внесок на медичне страхування для осіб, які сплачують фіксований податок від задекларованих доходів**

Для осіб, які сплачують фіксований податок від задекларованого доходу, розмір річного доходу враховується при визначенні розміру внеску на медичне страхування. Внесок на медичне страхування розраховується на трьох рівнях залежно від середньої заробітної плати.

- **Внесок на медичне страхування для осіб, які застосовують оподаткування у формі податкової карти**

Для осіб, які займаються несільськогосподарською діяльністю і застосовують оподаткування у формі податкової карти, базою для нарахування внеску на медичне страхування є розмір мінімальної заробітної плати, що діє на перше січня відповідного року.

- **Внесок на медичне страхування для інших осіб, що ведуть господарську діяльність**

Для інших осіб, які ведуть несільськогосподарську діяльність, базою для нарахування внеску на медичне страхування є розмір середньомісячної заробітної плати.

- **Внесок на медичне страхування для осіб, які співпрацюють**

Для осіб, які співпрацюють з особами, які введуть підприємницьку діяльність, база нарахування внеску становить 75% середньомісячної заробітної плати.

- 2. Внесок на медичне страхування для інших застрахованих осіб.**

Особи, які підлягають обов'язковому медичному страхуванню, крім підприємців, сплачують внесок на медичне страхування у розмірі 9% від бази для його нарахування (наприклад, дохід від найманої роботи за вирахуванням внесків на соціальне страхування, розмір пенсії за віком або по інвалідності, сума допомоги по безробіттю, сума допомоги по догляду, яка надається на підставі положень про сімейні допомоги, або сума постійної допомоги з соціальної допомоги тощо). Внески на медичне страхування сплачуються роботодавцями, установою соціального страхування та іншими органами пенсійного забезпечення та забезпечення по інвалідності, центрами соціальної допомоги, школами та університетами тощо (тобто платниками внесків).

Користування послугами медичного обслуговування

Якщо ви маєте в Польщі право на медичне обслуговування, що фінансуються з державних коштів (одержувач), ви можете отримувати ці пільги **виключно** в закладах, які надають медичні послуги, що підписали відповідну угоду з Національним фондом здоров'я (NFZ) – позначених **логотипом NFZ**

Такі договори укладені переважною більшістю закладів охорони здоров'я у Польщі. У випадку надання екстреної медичної допомоги закладом, який не має укладеного договору з Національним фондом здоров'я, одержувач/ застрахована особа має право на отримання цих послуг в необхідному обсязі.

Одержувачі обирають **лікаря, медсестру та акушерку первинної ланки (podstawowej opieki zdrowotnej (POZ))** шляхом подання письмової декларації. Вищезазначена декларація про вибір може бути подана в паперовій або електронній формі (через електронні засоби зв'язку) або через Інтернет-акаунт Пацієнта. Зазвичай перше відвідування обраного закладу охорони здоров'я пов'язане з реєстрацією та вибором лікаря, медичної сестри та акушерки первинної ланки.

Для користування послугами необхідна **перевірка права пацієнта на надання медичних послуг**, яка здійснюється закладом охорони здоров'я в електронній системі eWUŚ (Електронна перевірка прав одержувачів), що дає змогу негайно підтвердити право пацієнта на надання медичних послуг, що фінансуються з державних коштів. Перевірка права на надання медичних послуг, що фінансуються з державних коштів, здійснюється на підставі номера PESEL та документа, що посвідчує особу. Це може бути, наприклад, посвідчення особи, паспорт, водійські права, а для дітей, які охоплені обов'язковим навчанням, до досягнення ними 18-річного віку – дійсний учнівський квиток.

У випадку неможливості перевірити права пацієнта в електронній системі, необхідно пред'явити документ, що підтверджує факт охоплення медичним страхуванням, наприклад **бланк ZUS RMUA**. Якщо пацієнт не має такого документу, він **може подати письмову заяву** про наявне у нього право на надання медичного обслуговування.

Обсяг медичних послуг та номери телефонів екстреної допомоги

Медичні послуги можуть надавати як державні, так і приватні заклади, які мають укладені договори з Національним фондом здоров'я у відповідному обсязі. До медичних послуг, що фінансуються державою, входять:

- **медичні послуги** з метою збереження, порятунку, відновлення та зміцнення здоров'я, а також інша медична діяльність, що впливає з процесу лікування або правових положень, визначених Міністром здоров'я,
- **медична допомога в натуральній формі** - ліки, вироби медичного призначення, пов'язані з процесом лікування - за часткову оплату, що виплачується одноразово або повністю,
- **послуги, що супроводжують лікування** - проживання та харчування, санітарно-транспортні послуги в цілодобових або денних закладах охорони здоров'я.

Лікар первинної ланки (сімейний лікар) проводить основне лікування та, за потреби, видає направлення до лікарів-спеціалістів. Застрахована особа без направлення лікаря первинної ланки може скористатися медичними послугами наступних спеціалістів: **гінеколога та акушера, стоматолога** (у рамках лікування зубів лише деякі стоматологічні послуги оплачуються за рахунок НФЗ), **венеролога, онколога, психіатра**. Більше того, у випадку дітей та підлітків направлення на надання психологічної, психотерапевтичної та громадської допомоги не потрібне. У *надзвичайних випадках* медичні послуги надаються без необхідного направлення. Направлення **необхідне** також у випадку необхідності скористатися послугами лікарні (не потрібне у разі нещасного випадку, травми, отруєння чи іншого надзвичайного стану). Лікування, аналізи та ліки під час перебування в стаціонарі надаються безкоштовно.

Цілодобовий номер телефону у центри екстреного повідомлення по всій країні - 112.

Також існує **Телефонний інформаційний центр пацієнтів**, з яким можна зв'язатися за телефоном **800 190 590**.

Інформацію про заклади охорони здоров'я, які мають договори з Національним фондом здоров'я, можна отримати воєводських відділеннях Національного фонду здоров'я. Номери інформаційних телефонів окремих відділень НФЗ можна знайти на вебсайті НФЗ.

Оплата медичних послуг та ліків

У випадку надання медичних послуг в рамках загального медичного страхування послуги надаються безкоштовно, якщо законодавством не передбачено частки одержувача у витратах.

Оплата стосується тих послуг, які були чітко зазначені в національному законодавстві як такі, що не охоплюються медичним страхуванням. Це, наприклад, послуги, що надаються в санаторно-курортних закладах для застрахованих осіб, які не мають направлення на цей вид лікування; витрати на проїзд та проживання у зв'язку з санаторно-курортним лікуванням - одержувач несе витрати на проїзд до закладу санаторно-курортного лікування та часткову оплату витрат на харчування та проживання в санаторно-курортному закладі, профілактичні щеплення, крім визначених у положеннях про інфекційні захворювання та інфекції. Забезпечення медичними виробами, такими як: протези, окуляри, інвалідні візки тощо, обмежена кількісно.

Безкоштовні ліки надаються застрахованій особі, яка госпіталізована до лікарні чи іншого закладу охорони здоров'я для осіб, які потребують цілодобового або цілоденного медичного обслуговування, а також у випадку медичного та сестринського, діагностичного та реабілітаційного лікування уповноваженими особами, що надають послуги, що впливають з медичного страхування, а також при наданні послуг суб'єктами екстреної допомоги.

Для придбання пільгових ліків потрібен **рецепт** лікаря або фельдшера, медсестри чи акушерки - якщо вони мають ліцензію на практику.

Ліки відпускаються в **аптеках**, як правило, за рецептом, який випишує уповноважена особа:

- безкоштовно, або
- після сплати одноразової суми або
- вартістю 30% або 50% від ліміту фінансування, або
- за повну вартість - у випадку лікарських засобів, що не входять до переліку ліків, вартість яких відшкодовуються, або у разі призначення даного препарату за показанням, на які не поширюється відшкодування.

На вимогу лікаря медичного страхування ви маєте право на **безкоштовний проїзд санітарним транспортом**, у тому числі повітряним транспортом, до найближчої лікарні, яка надає відповідні послуги, та назад, у разі необхідності

негайного лікування або внаслідок необхідності підтримання безперервності лікування, а також у разі порушення функції опорно-рухового апарату, що унеможливує користування громадським транспортом, для проходження лікування – до найближчого закладу охорони здоров'я, що надає послуги у належному обсязі та назад. В інших випадках на вимогу лікаря медичного страхування транспорт надається за **оплату або часткову оплату**.

Цифровізація системи охорони здоров'я

У Польщі динамічно розвивається процес цифровізації системи охорони здоров'я, в результаті чого пацієнтам стають доступними нові сучасні послуги зі сфери е-здоров'я. Лікарі в Польщі видають листок непрацездатності лише в електронній формі, рецепти – за деякими винятками – обов'язково випишуються в електронній формі. Наступним етапом цифровізації сфери охорони здоров'я стало впровадження обов'язку видачі електронних направлень у випадку визначеного каталогу послуг, а постачальники послуг зобов'язані забезпечити можливість обміну даними, що містяться в електронній медичній документації.

Користування перевагами нових рішень е-здоров'я в повному обсязі можливе після активації **Інтернет-акаунта пацієнта (ІКР)** – безкоштовного Інтернет-застосунку Міністерства здоров'я, завдяки якому пацієнти можуть легко, швидко та безпечно перевірити інформацію про історію свого лікування, наприклад виписані електронні рецепти з інформацією про дозування ліків, видані електронні направлення, видані електронні листки непрацездатності. Крім того, завдяки цьому застосунку пацієнти можуть отримувати електронні рецепти за допомогою SMS або електронної пошти. Завдяки ІКР пацієнти також мають доступ до послуг, пов'язаних з пандемією (результат нещодавно замовленого тесту на коронавірус, інформація про карантин чи домашню ізоляцію). Також в ІКР з'явилося сформоване направлення на профілактичну вакцинацію проти COVID-19. Маючи таке електронне направлення, пацієнт міг перейти до електронної реєстрації і, вибравши вільну дату в зручному місці, записатися на щеплення. В ІКР він також має доступ до довідки для пацієнта що стосуються щеплень.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

У нинішній особливій ситуації війни на території України та напливу біженців, які шукають міжнародного захисту в Польщі, виникла необхідність прийняти надзвичайні правові рішення, які регулюють, серед іншого, правила доступу

до медичних послуг громадян України, які в'їжджають і перебувають на території Польщі. Ці питання регулюються Законом від 12 березня 2022 року «Про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави». Крім того, в цьому Законі вказується суб'єкт, який покриває витрати на ці послуги (НФЗ) та джерело їх фінансування.

Громадяни України мають право на **медичне обслуговування**, включаючи медичні послуги, на таких умовах і в тій мірі, в якій особи, застраховані за обов'язковим або добровільним медичним страхуванням, мають право на них в Польщі, **за винятком санаторно-курортного лікування та санаторно-курортної реабілітації**, а також прийому лікарських засобів, що видаються отримувачам згідно з програмною політикою охорони здоров'я міністра, відповідального за охорону здоров'я.

Положення стосуватимуться медичних закладів, які уклали договір з НФЗ. Послуги оплачуватиме НФЗ з державного бюджету. Базою для розрахунків будуть ставки, передбачені договорами з НФЗ.

Підтвердження права на медичне обслуговування, що фінансується за рахунок державних коштів, можливо:

- через **електронний документ, сформований на основі номера PESEL фондом НФЗ** або
- шляхом подання **спеціальної заяви про підтвердження права на медичне обслуговування** новою групою уповноважених осіб (до присвоєння номера PESEL або у разі не звернення за цим номером). Запроваджено два зразки декларацій, враховуючи специфіку прав цієї групи, тобто декларацію для осіб, які подають декларацію від свого імені, та декларацію, що подається законним представником, законним чи фактичним опікуном щодо неповнолітніх та іншими особами без повної дієздатності. Шаблони обох декларацій складено польською та українською мовами.

Користування українськими громадянами послугами охорони здоров'я, включаючи, наприклад, доступ до сімейних лікарів, стаціонарне лікування (операції); спеціалізоване лікування та його продовження, якщо воно було розпочато на території України; послуги з довгострокового догляду та реабілітації, а також доступ до ліків, програм з надання ліків, медичних приладів тощо **здійснюється на умовах та в обсязі, що застосовуються до отримувачів – застрахованих громадян Польщі**. Обов'язковими є скерування до лікарів-спеціалістів, на стаціонарне лікування, медичну реабілітацію та у черги для отримання медичних послуг тощо.

Медична допомога, обсяг якої визначається поточним станом здоров'я пацієнта та пов'язаними з ним потребами у здоров'ї, надається кожному громадянину України, який потребує медичної допомоги і відповідає умовам, визначеним Законом від 12 березня 2022 року «Про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї країни».

До громадян України, як і до польських отримувачів, застосовуються положення, згідно з якими медичні послуги в лікарнях, спеціалізовані послуги амбулаторної медичної допомоги та стаціонарні та цілодобові позалікарняні медичні послуги надаються в порядку поступлення у дні та години їх надання постачальником послуг, з яким укладено договір про надання медичних послуг. Список очікування ведеться з дотриманням принципу справедливого, рівного, недискримінаційного та прозорого доступу до медичних послуг та відповідно до медичних критеріїв.

Для осіб, які проходять онкологічну діагностику чи онкологічне лікування, надавачем послуг ведеться окрема черга для надання послуг. Постачальник послуг розміщує одержувача, за винятком одержувача в екстреній ситуації, на основі діагнозу та онкологічного лікування та медичних критеріїв, що базуються на сучасних медичних знаннях.

УВАГА:

Закон від 12 березня 2022 року про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави у ст. 37 **не передбачає обов'язок медичного страхування** громадян України, перебування яких на території Польщі вважається законним, але **надає їм право на медичні послуги**, що фінансуються з державних коштів, на тих самих умовах і в такому ж обсязі, як і особам, застрахованим у Польщі. Він доповнює існуючі законодавчі норми та **адресований тим громадянам України** (більшості), **які не матимуть права на обов'язкове медичне страхування в Польщі**.

Відповідно до положень Закону про медичні послуги, що фінансуються з державних коштів, **застрахованими** можуть бути, серед іншого: особи, які не мають громадянства країни-члена ЄС чи ЄАВТ чи Великої Британії, які користуються **тимчасовим захистом на території Польщі, якщо вони підлягають** (відповідно до статті 66 Закону «Про медичні послуги ...») **обов'язку медичного страхування**.

Відповідно до ст. 2 п. 6 Закону від 12 березня 2022 року «Про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави» громадянин України, зазначений у п. 1 цього Закону, вважається

особою, яка користується тимчасовим захистом у Польщі в розумінні ст. 106 п. 1 Закону «Про надання захисту іноземцям на території Республіки Польща».

Отже, **громадянин України, який користується тимчасовим захистом на території Польщі, може бути забезпечений державним медичним страхуванням (у НФЗ), якщо він отримає право на обов'язкове медичне страхування згідно зі ст. 66 п. 1 Закону «Про медичні послуги, що фінансуються з державних коштів», наприклад, починає працювати чи займатися господарською діяльністю, отримує статус безробітного або набуває право на отримання постійної соціальної допомоги, допомоги на спеціальний догляд або допомоги по догляду за хворими.** і т.д.

Тоді підставою для користування медичними послугами є не Закон від 12 березня 2022 року «Про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави», а Закон «Про медичні послуги, що фінансуються за рахунок державних коштів».

ПРОДОВЖЕННЯ ЛІКУВАННЯ ПАЦІЄНТІВ-ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ЗА МЕЖАМИ ПОЛЬЩІ

Спеціальний уповноважений Міністра охорони здоров'я координує скерування пацієнтів – громадян України на подальше лікування за межі Польщі. Скерування пацієнтів здійснюється в тісній співпраці з ЄС.

Міністр охорони здоров'я призначив Уповноваженого з питань переміщення з метою продовження лікування за межами Польщі пацієнтів–громадян України, які проживають на території Польщі у зв'язку зі збройним конфліктом на території України.

Серед завдань Уповноваженого: координація співпраці між ЄС та Польщею у сфері переміщення пацієнтів–громадян України, які проживають у Польщі, подальше довгострокове лікування яких має проходити в іншій державі-члені ЄС.

Уповноважений, використовуючи механізми ЄС, координує безкоштовне переміщення пацієнтів та їхніх сімей до відповідної лікарні країни-члена ЄС, де продовжується лікування.

Більше інформації

<https://www.nfz.gov.pl> Національний фонд здоров'я

<https://www.gov.pl/web/zdrowie> Міністерство охорони здоров'я

Більше інформації для громадян України

<https://www.nfz.gov.pl/dla-pacjenta-z-ukrainy/>
Національний фонд здоров'я українською мовою

<https://www.nfz.gov.pl/aktualnosci/aktualnosci-centrali/szczepienia-materialy-informacyjne-dla-obywateli-ukrainy,8201.html>
Інформація ФЗ про щеплення також українською мовою

<https://www.gov.pl/web/zdrowie/pomoc-medyczna-dla-ukrainy>
Медична допомога громадянам України (служба МОЗ)

<https://www.gov.pl/web/zdrowie/pelnomocnik-ministra-zdrowia-koordynuje-leczenie-pacjentow-z-ukrainy-za-granica> Направлення пацієнтів – громадян України для подальшого лікування за межі Польщі

3.10. Приватне життя

Акти цивільного стану

Події, а саме народження, шлюб, смерть, підлягають реєстрації у формі **актів цивільного стану** в реєстрі актів цивільного стану керівником органу реєстрації актів цивільного стану за місцем події. Записи актів цивільного стану, складені в реєстрі актів цивільного стану, є на території Польщі виключним доказом подій, підтверджених у них. З метою документування події, у тому числі у випадках певних проваджень судового чи адміністративного судочинства, з реєстру актів цивільного стану видаються повні та скорочені копії актів цивільного стану. Польське законодавство також передбачає можливість складання польського акту цивільного стану на підставі іноземного документа цивільного стану, якщо це не суперечить польському правовому порядку.

Народження дитини

Про **народження дитини** в Польщі необхідно повідомити до відділу РАЦСу, компетентного за місцем народження дитини, протягом 21 дня з дати складання карти народження або, якщо дитина народилася мертвою, через 3 дні з дати складання карти мертвонародження. Повідомити про народження можна двома способами: або особисто звернувшись до РАГСу, або у вигляді електронного документа. Карта народження/мертвонародження - це медичний документ, який видається та передається до РАЦСу суб'єктом, який здійснює медичну діяльність.

Картка народження передається керівнику РАЦСу протягом трьох днів з дати її складання, а картка мертвонародження передається керівнику РАГСу протягом одного дня з дати її складання. Повідомити про народження зобов'язані: мати або батько дитини, які мають повну дієздатність. Мати або батько дитини, яким виповнилося 16 років, подають заяву якщо вони обмежено дієздатні. В інших випадках повідомлення здійснюється: законним представником або опікуном матері. Про народження також можна повідомити за довіреністю. Якщо про народження не було повідомлено у вищезазначені терміни, реєстрація народження, у тому числі вибір імені дитини, здійснюється за службовим обов'язком.

Після реєстрації народження керівник РАЦСу за службовим обов'язком видає особі, яка повідомляє про народження, одну безоплатну скорочену копію свідоцтва про народження.

Укладення шлюбу

Шлюб можуть укласти тільки чоловік і жінка, які відповідають умовам, передбаченим Сімейний та опікунським кодексом. Заяву про укладення шлюбу слід подавати керівнику РАЦСу в присутності двох повнолітніх свідків. Одностатеві шлюби та партнерські стосунки, у тому числі між особами однієї статі, не дозволені та не врегульовані законом.

Шлюб може бути укладений **у двох формах**: перед будь-яким обраним керівником РАЦСу або перед священиком (релігійний шлюб з цивільно-правовими наслідками).

Шлюб вважається укладеним, коли одночасно присутні чоловік і жінка заявляють керівнику РАЦСу про те, що вони вступають у шлюб один з одним.

Особі, які мають намір одружитися, повинні пред'явити керівнику РАЦСу

документ, що посвідчує особу, та подати документи, необхідні для вступу в шлюб, а саме:

- письмову заяву, що їм невідомо про існування обставин, що виключають укладення шлюбу,
- дозвіл на укладення шлюбу, якщо це передбачено положеннями Сімейного та опікунського кодексу,
- дозвіл суду на подання заяви про укладення шлюбу уповноваженою особою та довіреність, якщо заява про укладення шлюбу подається за довіреністю.

Якщо громадянин Польщі не має акту цивільного стану, складеного в Польщі, він подає іноземний акт цивільного стану або інший документ, виданий у країні, де не зареєстрований цивільний стан, що підтверджує народження, а якщо раніше перебував у шлюбі – документ, що підтверджує укладення шлюбу разом з документом, що підтверджує розірвання або визнання шлюбу недійсним або підтверджує визнання шлюбу неіснуючим.

Якщо отримання будь-якого з цих документів пов'язано з труднощами, які складно подолати, суд може звільнити особу від обов'язку їх подання чи пред'явлення.

Шлюб також вважається укладеним, коли чоловік і жінка, які вступають у шлюб відповідно до внутрішнього законодавства церкви чи іншого релігійного об'єднання, у присутності духовної особи одночасно заявляють про свою волю укласти шлюб відповідно до польського законодавства і керівник РАГСу згодом оформляє свідоцтво про шлюб.

Для того, щоб релігійний шлюб мав цивільно-правові наслідки, повинні бути дотримані певні умови: подружжя (особи, які мають намір одружитися) - перед укладенням шлюбу - повинні отримати довідку керівника РАЦСу про відсутність обставин, що виключають шлюб, та подати заяву про прізвища подружжя та їхніх дітей. Після укладення шлюбу духовна особа зобов'язана протягом 5 днів надіслати керівнику РАЦСу, компетентного за місцем укладення шлюбу, зазначену довідку разом із довідкою про те, що заяви про вступ у шлюб подані в його присутності. Зазначені документи є підставою для оформлення свідоцтва про шлюб.

Громадянин країн-членів ЄС або ЄАВТ, який укладає шлюб в Польщі, пред'являє документ, що посвідчує особу, і подає, окрім письмової заяви, документ про те, що відповідно до чинного законодавства він або вона може

укласти шлюб. Якщо на підставі поданих документів неможливо встановити дані, необхідні для оформлення свідоцтва про шлюб (тобто визначити дані особи та цивільний стан), іноземець подає копію свідоцтва про народження, а якщо особа вже перебувала у шлюбі - копію свідоцтва про шлюб з відміткою про його розірвання, визнання недійсним або визнання неіснуючим, або копію свідоцтва про шлюб з документом, що підтверджує розірвання, визнання недійсним або визнання неіснуючим.

Документами, що підтверджують розірвання шлюбу, визнання його недійсним або визнання неіснуючим, належать зокрема: скорочена копія свідоцтва про смерть або копія правомочного рішення суду про визнання померлим або визнання попереднього подружжя померлим, копія законного рішення суду про розірвання шлюбу, копія законного рішення суду про визнання шлюбу недійсним, копія набраного законної сили рішення про визнання шлюбу неіснуючим.

Заява про **прізвище кожного з подружжя** після укладення шлюбу та дітей від шлюбу подається керівнику РАЦСу та фіксується в протоколі прийняття заяв про укладення шлюбу, а у випадку укладення релігійного шлюбу керівник РАЦСу складає довідку про відсутність обставин, що виключають укладення шлюбу. Подружжя можуть:

- носити спільне прізвище, яке є попереднім прізвищем одного з них,
- зберегти своє поточне прізвище,
- поєднати прізвище другого з подружжя зі своїм поточним прізвищем. Прізвище, що утворилося в результаті поєднання, не може складатися більш ніж з двох частин.

У випадку неподання заяв щодо прізвища кожен із подружжя зберігає своє попереднє прізвище. **Діти носять прізвище**, яке є прізвищем обох членів подружжя. Якщо у подружжя різні прізвища, дитина носить прізвище, вказане в їх спільних заявах. Подружжя може вказувати: прізвище одного з них, прізвище, утворене поєднанням прізвища матері з прізвищем батька дитини. Якщо подружжя не подало спільної заяви про майбутнє прізвище дитини, дитина носить прізвище, яке складається з прізвища матері та доданого до нього прізвища батька.

Після складання свідоцтва про шлюб за службовим обов'язком видається одна безкоштовна скорочена копія свідоцтва про шлюб.

Смерть

Свідоцтво про **смерть** складається в РАЦСі за місцем смерті шляхом подання карти смерті (медичного документа, що підтверджує смерть, отриманого особою, яка має право на поховання) протягом 3 днів з дня його складання - а якщо смерть наступила внаслідок інфекційного захворювання - протягом 24 годин після смерті.

На здійснення повідомлення про смерть уповноважені наступні особи: чоловік, дружина, нащадки (наприклад, дитина), предки (наприклад, батьки, бабуся і дідусь), родичі до 4-го ступеня (наприклад, брат), родичі по прямій лінії до 1-го ступеня (наприклад, свекор, свекруха).

Після реєстрації смерті керівник РАГСу за службовим обов'язком видає одну безкоштовну скорочену копію свідоцтва про смерть.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Акти цивільного стану

Реєстрація таких подій, як народження, шлюб, смерть для громадян України здійснюється на тих самих умовах, що і для громадян Польщі.

Народження дитини

Дитина, народжена на території Республіки Польща, отримує свідоцтво про народження. Правила реєстрації народження в Польщі для громадян України такі самі, як і для громадян Польщі.

Шлюб

Одруження громадян України відбувається за тими самими правилами, що й для громадян Польщі.

Смерть

Правила повідомлення про смерть для громадян України такі самі, як і для громадян Польщі.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/gov/zglos-urodzenie-dziecka> Вебсайт OBYWATEL

<https://www.gov.pl/web/gov/uslugi-dla-obywatela/#rodzina-i-malzenstwo>

Вебсайт OBYWATEL

Більше інформації для громадян України

<https://www.gov.pl/web/ua> Сервіс для громадян України

3.11. Культурне та громадське життя**Культурне життя**

Основною організаційною формою реалізації культурної діяльності в Польщі є **заклади культури**, фінансовані з державного бюджету – від музеїв, галерей, центрів мистецтва та мистецьких установ (таких як драматичні та оперні театри чи філармонії), до численних місцевих бібліотек та будинків культури. Зараз кількість закладів культури в Польщі становить майже 7 тисяч. Окрім закладів культури, культурну діяльність реалізують численні неурядові організації, а також церкви, релігійні об'єднання та приватні підприємства. Інформація про культурне життя та розваги в Польщі доступна в щоденних газетах (найбільші щоденні газети у п'ятничних випусках публікують інформацію про культурні події на весь наступний тиждень), телебаченні та радіо (включаючи тематичні канали) та в Інтернеті.

Музеї залишаються найважливішими закладами охорони культурної спадщини та поширення знань про неї. В Польщі багато пам'ятників і місць, важливих для польської історії, наприклад, Королівський замок у Варшаві - музей. Резиденція королів і Республіки Польща, королівський замок на Вавелі - Державна колекція мистецтва, музей палацу короля Яна III у Вілянові або Музей Лазенкі-Крулевске у Варшаві тепер є місцем розташування важливих і відомих не лише в Польщі музеїв. У 2020 році, наприклад, після кількох років ремонту та реконструкції в Національному музеї у Варшаві відкрито Галерею античного мистецтва, а у Національному музеї в Кракові було відкрито Галерею польського мистецтва XX і XXI століття. Експозиція являє собою огляд різноманітних мистецьких явищ і тенденцій, які виникли в Польщі за останні 120 років. У 2022 році в Освенцімі

відкрили Музей пам'яті мешканців Освенцімщини.

Виставки є найбільш видовищною формою музейної та галерейної діяльності. У цих закладах представлені виставки, організовані з власних колекцій, підготовлені на основі колекцій інших музеїв або готові, орендовані з інших закладів. Музеї акумулюють цікаві колекції як стародавнього, так і сучасного мистецтва. Деякі з них мають у своїх експозиціях шедеври світового мистецтва, наприклад картини «Дама з горностаєм» Леонардо да Вінчі та «Пейзаж із добрим самарянином» Рембрандта – у Національному музеї в Кракові чи «Страшний суд» Ганса Мемлінга - у Національному музеї в Гданську.

Музеї зазвичай відкриті з вівторка по неділю приблизно до 16:00, деякі до 18:00. У кожному музеї в один день тижня вхід на постійні експозиції безкоштовний. Вартість вхідних квитків низька, а державні музеї також надають численні знижки, такі як сімейні квитки та звільнення від плати за вхід. Вхід у державні музеї мартирології також безкоштовний.

У всіх великих містах працюють **драматичні театри**. Театральний сезон триває з 1 вересня по 31 серпня, а театральні канікули для більшості сцен припадають на липень і серпень. У літній період працюють переважно театри, розташовані в туристичних місцях, наприклад Театр Вибжеже у Гданську зі сценою в Сопоті та Прущі, Театр ім. Станіслава Віткевича в Закопаному, Міський театр ім Вітольда Гомбровича в Гдині з літньою сценою в Орлово та окремі приватні театрами (включаючи розташовані у Варшаві Театр Кам'яниця, та Театр 6 поверх) Драматичні сцени з найдавнішою традицією та найбільш впізнавані - це: Національний театр у Варшаві та Національний Старий театр ім. Олени Моджеєвської у Кракові.

Слід додати, що у великих містах також функціонують 24 місцеві державні **лялькові театри**, де ставлять вистави як для школярів, так і для підлітків, а також для дорослих. У цій категорії також є численні заклади з недержавним або приватним статусом.

Серед численних театральних фестивалів у Польщі міжнародне звання здобули зокрема, Шекспірівський фестиваль у Гданську, Міжнародний театральний фестиваль «Божественна комедія», Міжнародний фестиваль єврейської культури «Варшава Зінгера», Міжнародний фестиваль лялькового мистецтва в Бельсько-Бялій.

Серед державних мистецьких закладів найбільшим, не лише в Польщі, а й у Європі, є **Великий театр – Національна опера у Варшаві** з репертуаром

оперної класики та сучасних творів, який співпрацює з всесвітньо відомими солістами. Решта оперних театрів розташовані в 10 великих містах країни. Крім того, з 2017 року у Варшаві працює новий державний заклад «**Польська королівська опера**», який популяризує ранні опери, відновлює забутий репертуар польської музики, зокрема польську оперну традицію. Цей заклад також виконує місію популяризації високої культури в невеликих культурних центрах і периферії країни.

Філармонії працюють у найбільших містах усіх регіонів країни. Особливим визнанням користується **Національна філармонія у Варшаві**, яка є державним мистецьким закладом. Винятковим музичним центром є **Європейський центр музики імені Кшиштофа Пендерецького в Луславіце** з унікальним у європейському масштабі дендропарком, заснованим Меценатом. **Симфонічний оркестр Польського національного радіо в Катовіцах** та **Національний форум музики у Вроцлаві**, заклади культури, що працюють у нових чудових будівлях, визнаних творами архітектурного та акустичного мистецтва, та користуються визнанням поціновувачів. До відомих **фестивалів класичної музики** належать: Музичний фестиваль у Ланьцуті, фестиваль Шопена в Душніках-Здруй і фестиваль сучасної музики «Варшавська осінь» у Варшаві, Міжнародний музичний фестиваль «Шопен і його Європа» у Варшаві та фестиваль «Wratlslavia Cantans» у Вроцлаві. Окрім подій, присвячених класичній музиці, відбуваються також **фестивали джазової музики**, як-от «Джаз у Старому місті» у Варшаві чи «Джаз над Одрою» у Вроцлаві. Любителі музики можуть насолоджуватися прослуховуванням класичної музики під відкритим небом, наприклад, у Варшаві в Лазенках-Крулевських (з травня по вересень) і в Желязовій Волі – батьківщині відомого польського композитора Фридерика Шопена. Польща є організатором важливих для міжнародної музичної спільноти **конкурсів**: Міжнародного конкурсу піаністів ім. Фридерика Шопена (Варшава), Міжнародний конкурс скрипалів ім. Генрика Венявського (Познань), Міжнародного конкурсу вокалістів ім. Станіслава Монюшко (Варшава), Міжнародний конкурс піаністів ім. І. Я. Падеревського (Бидгощ), Міжнародного музичного конкурсу ім. Кароля Шимановського (Катовіце) та Міжнародного конкурсу польської музики ім. Станіслав Монюшко (Жешув).

Польща – країна, що вирізняється в Європі багатством та різноманітністю етнографічних регіонів, де досі живі й культивуються явища в галузі мистецтва, народного ремесла та фольклору у широкому розумінні цього слова. Місцеві митці, фольклорні колективи, місцеві поети та казкарі, а

також регіональні продукти та бренди є частиною культурної пропозиції та промоції регіонів. Різні суб'єкти, які працюють у сфері народної культури, організують проекти з охорони, освіти та популяризації нематеріальної культурної спадщини як у малих містах, так і у великих міських агломераціях. Варто згадати кілька періодично організованих ініціатив: Національні зустрічі польських ковалів у Войцехові, конкурс «Мальована хата» в Заліп'ї, Підкарпатський парад великодньої варті, Свято народної іграшки в Стришаві, Конкурс «Курпівська пальма» у Лисах, Хода Тіла Христового у Ловичі та конкурс вертепів у Кракові. В різних куточках країни відбуваються престижні з точки зору етнографії та мистецтва фестивалі, зокрема: Національний фестиваль народних оркестрів і співаків у Казімежі над Віслою, Міжнародний фестиваль фольклору гірських земель в Закопаному, фестиваль «Всі мазурки світу» у Варшаві, Ягеллонський ярмарок у Любліні, Міжнародний фольклорний фестиваль «Світ під Кичерою» у Черемші, та Фестиваль багатьох культур і народів «З сільського подвір'я» у Черемші. Під час цих заходів свої мистецькі здобутки презентують численні регіональні колективи, що діють в країні, пісенні та танцювальні колективи та інші фольклорні колективи, які популяризують автентичний або частково досліджений фольклор.

Крім того, у Польщі діють два професійних мистецьких ансамблі ансамблю пісні і танцю «**Шльонськ**» ім. **Станіслав Гадини** та **Національний ансамбль народної пісні та танцю «Мазури»** ім. **Тадеуша Сигетинського**, що також є інституціями культури, місією яких є популяризація польського фольклору через презентацію стилізованих та художньо адаптованих програм, пов'язаних з регіональними танцями, піснями та народною музикою.

Ціни на квитки в театри, опери та філармонії варіюються і залежать від багатьох факторів (зокрема від місця розташування закладу, його профілю та розміру). Майже всі вони пропонують знижки для дітей, молоді та студентів (при пред'явленні міжнародного ISIC – International Student Identity Card), а також для пенсіонерів. На більш дорогі заходи можна придбати дешевші квитки (без гарантованого права на сидяче місце).

У великих містах діють як муніципальні, так і державні заклади культури, місією яких є презентація та популяризація сучасного мистецтва, в т.ч. «Захента» - Національна галерея мистецтва, Центр сучасного мистецтва - «Уяздовський замок», Музей сучасного мистецтва у Варшаві, Музей мистецтв у Лодзі та Центр сучасного мистецтва «Знаки часу» в Торуні, Центр польської скульптури в Оронсько - унікальна установа, що експонує

свою постійну колекцію та тимчасові виставки як в оригінальних інтер'єрах, так і в парку скульптур, розташованому в ландшафтному парку XIX століття. Центр також є місцем для створення мистецьких робіт та творчих майстерень.

У Польщі існує розгалужена мережа кінотеатрів — від мультиплексів до невеликих студійних кінотеатрів. В їх прокатній пропозиції як популярні новинки світового кінематографу, так і найкращі польські фільми, а також амбітні європейські, американські та азіатські фільми. Крім того, демонструються документальні та короткометражні фільми. Іноземні повнометражні фільми, які демонструються в польських кінотеатрах, зазвичай не дублюються, на відміну від анімаційних фільмів для дітей.

Варто підкреслити, що Польща є країною, приваблива для туристів. До Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО внесено такі об'єкти: історичні центри Кракова та Варшави, Залу Століття у Вроцлаві, історичну соляну копальню у Величці та Бохні, старе місто в Замості, Біловезьку пущу, середньовічне місто Торунь, замок Тевтонських лицарів в Мальбурку, Кальварію Жемжидовську - архітектурно-ландшафтний комплекс і місце паломництва, 6 дерев'яних церков та костелів Південної Малопольщі, 8 дерев'яних церков та костелів у Карпатському регіоні (всього до Списку входить 16 церков з Польщі та України), Мужаковський парк в Ленкниці, шахта свинцю, срібної та цинкової руди в Тарновських Гурах та регіон доісторичного видобутку кременю Кшемьонка в околицях Островця-Свентокшиського. До списку внесено також Аушвіц-Біркенау - німецький нацистський концентраційний табір (1940-1945) в Освенцімі.

Через пандемію коронавірусу COVID-19 діяльність деяких закладів культури в Польщі тимчасово обмежена. Актуальну інформацію про наявність культурної пропозиції можна знайти на сайтах закладів культури.

Суспільне життя

Офіційною мовою в Польщі є **польська мова**. Іноземними мовами, якими найчастіше користуються поляки, є англійська та, в меншому чині, німецька, французька та російська.

Польські свята, які одночасно є неробочими днями, це 1 січня – Новий рік; 6 січня - Свято Трьох Королів; у березні або квітні (неділя та понеділок), 1-й і 2-й дні Великодня (перехідне свято); 1 травня - Державне свято; 3 травня - День Конституції Третього травня; у травні або червні - Зіслання Святого Духа (Зелені свята) (перехідне свято), у травні або червні (четвер через 9

тижнів після Великодня) - Боже тіло (перехідне свято); 15 серпня - День Війська Польського / Успіння Пресвятої Діви Марії; 1 листопада – День усіх святих; 11 листопада – Національний День Незалежності; 25-26 грудня – Різдво та неділі.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/kultura/> Міністерство культури і національної спадщини

<http://www.staypoland.com/pl> Туристичний портал про Польщу

<http://www.polska.travel/pl> Туристичний портал про Польщу

<https://zabytek.pl/pl> Інноваційний сервіс з картою пам'яток в Польщі

<https://www.nid.pl> Інформація про об'єкти, внесені до Списку об'єктів Світової спадщини, історичні та інші пам'ятки

3.12. Про що слід пам'ятати перед в'їздом і після прибуття в Польщу

Перед в'їздом в Польщу слід:

1. Ознайомитися з умовами життя та праці в Польщі та ситуацією на польському ринку праці. Цю інформацію можна знайти в цій брошурі, а також на порталі трудової мобільності EURES і польському вебсайті EURES.
2. Перевірте, чи ваша професійна кваліфікація визнана в Польщі.
3. Почніть пошук роботи та дізнайтеся про роботодавців, до яких ви плануєте звернутися, коли приїдете. Ви можете використовувати базу даних про вакансії ЄС на Європейському порталі трудової мобільності EURES, який містить пропозиції роботи в Польщі. Також варто скористатися послугами радника EURES у вашій країні або зв'язатися з польськими співробітниками EURES, бажано з регіону, де ви шукаєте

роботу, що дозволить вам отримати інформацію про ринок праці, пропозиції роботи та проживання і умови праці в Польщі. Після пошуку роботи рекомендується уважно ознайомитися із запропонованими умовами та переконатися, що вони відповідають вашим очікуванням.

4. Отримайте Європейську карту медичного страхування, оскільки вона гарантує доступ до медичних послуг у випадку виникнення нещасного випадку або хвороби, оформите страхування від нещасних випадків або приватне медичне страхування (за бажанням).
5. Підготуйте комплект документів – в т.ч. дійсний документ, що посвідчує особу, свідоцтво про народження, будь-які договори чи листування з роботодавцем, документи про попередню роботу та освіту, курси, додаткову кваліфікацію та рекомендації, перекладені польською мовою.
6. Знайдіть житло.
7. Майте достатні фінансові ресурси, щоб утримувати себе, поки не отримаєте свою першу зарплату. Особи, які перетинають державний кордон, зобов'язані письмово повідомляти митним органам або органам прикордонної служби про ввезення в країну і вивезення за кордон банківського золота або банківської платини незалежно від суми, а також державної або іноземної валюти, якщо їх вартість дорівнює або перевищує загальну суму, еквівалентну 10 000 євро, за винятком осіб, які перетинають внутрішні кордони з іншими державами-членами Шенгенської зони.
8. Якщо ви є працівником, відрядженим на роботу до Польщі, переконайтеся, що ваш роботодавець подав **заяву** до органів влади країни призначення, в якій він повідомить їх, зокрема, про ваше місце роботи та період відрядження та надасть контактну інформацію.

Після приїзду до Польщі варто:

1. Врегулювати житлові питання (наприклад, оренда квартири).
2. Зустрітися зі своїм роботодавцем, щоб переконатися, що всі попередні домовленості про роботу/співбесіду актуальні.
3. Відкрити банківський рахунок (на це має право іноземна фізична особа з повною дієздатністю, яка працює в юридичній особі, що знаходиться в Польщі або отримує пенсію за віком, за інвалідністю, стипендію). При клопотанні про відкриття рахунку, найчастіше, крім документа, що

посвідчує особу, потрібна довідка від роботодавця про працевлаштування в Польщі або документ, що підтверджує отримання пенсії за віком, за інвалідністю, стипендії.

4. Громадянам країн-членів ЄС або ЄАВТ не потрібно мати дозвіл на роботу в Польщі, але якщо вони перебувають більше 3 місяців, необхідно зареєструвати своє перебування в Польщі. Для цього слід звернутися до воєводського уряду, відповідного за місцем перебування.
5. Подати заявку на отримання Номера податкової ідентифікації (NIP) до податкової служби, компетентної за місцем перебування в Польщі.
6. Отримати номер PESEL, зареєструвавшись або звернувшись за номером PESEL до уряду міста або гміни. Наданий номер PESEL буде ідентифікатором при контактах з органами влади та установами.
7. Зареєструватися в обраній медичній клініці та вибрати лікаря первинної ланки.
8. Врегулювати питання відвідування дітьми ясел, садка чи школи (якщо діти також проживають у Польщі).
9. Придбати польський номер мобільного телефону, що дозволить вам здійснювати телефонні дзвінки в Польщі дешевше, ніж дзвінки з іноземного мобільного телефону.

Більше інформації

https://eures.ec.europa.eu/index_en

Європейський портал трудової мобільності EURES

<https://eures.praca.gov.pl/> Польський вебсайт EURES

<https://www.pip.gov.pl/pl/informacje-dla-obcokrajowcow>

Державна інспекція праці

<https://www.gov.pl/web/gov/uzyskaj-numer-pesel-dla-cudzoziemcow>

Портал OBYWATEL – номер PESEL для іноземця

4. РОБОТА В ПОЛЬЩІ

4.1. Вільне пересування працівників в ЄС/ЄАВТ

Право на вільне пересування працівників

Відповідно до Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС), кожен громадянин країни-члена ЄС має право вільно пересуватися та проживати на території країн-членів відповідно до умов, встановлених законодавством ЄС. Свобода пересування в межах ЄС є одним із основних прав громадян країн-членів ЄС. Відповідно до ст. 45 ДФЄС, вільне пересування працівників ґрунтується на рівному ставленні до громадян країн-членів ЄС щодо оплати праці та інших умов праці та працевлаштування. Вільне пересування працівників також охоплює членів сімей мігрантів.

Право на вільне пересування працівників у ЄС також поширюється на громадян країн-членів ЄАВТ згідно з окремими угодами про асоціацію та угодами з ЄС.

Положення про вільне пересування працівників дають право на:

- пошук роботи в іншій країні-члені ЄС або ЄАВТ,
- виконання роботи в іншій країні-члені ЄС або ЄАВТ без необхідності отримання дозволу на роботу,
- проживання в іншій країні-члені ЄС або ЄАВТ у зв'язку з роботою,
- залишатися в іншій країні-члені ЄС або ЄАВТ навіть після припинення трудових відносин, за умови виконання умов, встановлених законодавством ЄС,
- рівне ставлення до громадян певної країни-члена ЄС або ЄАВТ щодо доступу до роботи, умов праці, доступу до соціальних і податкових пільг,

доступу до навчання, правил членства в профспілках, доступу до житлових ресурсів, доступу до освіти, навчання та професійного навчання дітей працівників, допомога, що надається урядами праці.

Безкоштовні консультації щодо прав на працевлаштування, які випливають із вільного пересування працівників у Польщі надають окружні інспекторати праці. Надання юридичних консультацій щодо реалізації прав, що випливають із вільного пересування працівників у певній країні, є одним із зобов'язань країн-членів ЄС. Особа, яка користується вільним пересуванням працівників, може звернутися за допомогою до установи, яка виконує це завдання в країні, де вона перебуває. Інформацію про компетентні установи можна знайти на вебсайті Європейської комісії.

Громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ, який укладає трудовий договір з польським роботодавцем, як правило, підпадає під дію польського трудового законодавства і **не повинен клопотатися про отримання дозволу на роботу.** Проте існують обмеження на доступ громадян країн-членів ЄС або ЄАВТ до роботи за певними професіями. Це стосується деяких посад у державному секторі, у тому числі в державному управлінні - як органах державної влади, так і органах місцевого самоврядування, деяких посадах, пов'язаних із здійсненням правосуддя, таких як: судді, помічники суддів, референдарі, прокурори, народні засідателі, судові куратори, судові виконавці, працівники цивільної служби, працівники пенітенціарної служби.

У випадку працевлаштування на цивільну службу Генеральний директор управління шляхом оприлюднення інформації про вакансії вказує за згодою Голови Цивільної служби посади, на займання яких, крім громадян Польщі, можуть претендувати громадяни країн-членів ЄС або ЄАВТ, що відповідно до положень законодавства ЄС, мають право на працевлаштування на території Польщі. Особа, яка не має польського громадянства, може бути працевлаштована на посаду, де виконується робота не передбачає прямої чи опосередкованої участі у здійсненні державних повноважень та функцій, спрямованих на захист загальних інтересів держави, за умови, що вона має належним чином підтверджене знання польської мови. Крім того, ця особа повинна знати польську мову, що має бути підтверджено відповідним документом. Аналогічне рішення застосовується у випадку працівників органів місцевого самоврядування.

Крім того, слід згадати, що на території Польщі може виконувати роботу як т. зв **відряджений працівник** (відповідно до свободи надання послуг), тобто працівник, який працює у роботодавця, який знаходиться в іншій країні-члені

ЄС, ЄЕП чи Швейцарії, і який був тимчасово відряджений для виконання роботи в Польщі. Такому працівникові слід забезпечити на умовах, визначених положеннями про відрядження працівників, зокрема умови, не менш сприятливі, ніж ті, які визначені Кодексом праці Польщі та іншими положеннями, що регулюють права та обов'язки працівників. Це, зокрема, стосується: мінімальної оплати праці, розміру оплати праці та надбавки за роботу в понаднормовий час, норм і розміру робочого часу, відпустки та безпеки і гігієни праці.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

У разі перетину кордону з Польщею громадяни України мають право на **легальне перебування в Польщі протягом 18 місяців, починаючи з 24 лютого 2022 року**, якщо вони прибули до Польщі з 24 лютого 2022 року з території України у зв'язку з бойовими діями та заявляють про намір залишитися в Польщі.

Громадяни України втрачають це право, якщо залишають Польщу на термін довший ніж 1 місяць.

До закінчення вищезазначених 18 місяців (але **через 9 місяців перебування в Польщі**) громадянин України може отримати посвідку на тимчасове проживання, яка надається терміном на 3 роки. Заява про отримання дозволу на тимчасове проживання подається до воєводи за місцем перебування громадянина України в Польщі.

Громадянам України – за їх бажанням – присвоюється номер PESEL (подробіці в розділі 3.1. Реєстрація та посвідка на проживання).

У разі перетину кордону іншої держави-члена, крім Польщі, громадяни України можуть, перш за все, скористатися т.зв. «**тимчасовим захистом**» на підставі Виконавчого рішення Ради (ЄС) 2022/382 від 4 березня 2022 року, що визначає наявність масового припливу переміщених осіб з України у розумінні ст. 5 Директиви 2001/55/ЄС та призводить до запровадження тимчасового захисту.

Громадянам України буде надано тимчасовий захист згідно з вищезазначеною директивою, далі – «Директива про тимчасовий захист» на період з 4 березня 2022 року до 4 березня 2023 року, який може бути продовжений залежно від ситуації, пов'язаної з бойовими діями в Україні.

Права на тимчасовий захист включають зокрема: посвідку на проживання, доступ до ринку праці та житла, доступ до навчання дітей.

Для набуття прав, пов'язаних із тимчасовим захистом, громадянин України повинен звернутися до відповідних органів країни, у якій він планує звернутися по тимчасовий захист.

Тимчасовий захист можна отримати лише в одній державі-члені ЄС. Якщо український громадянин отримав тимчасовий захист в одній державі-члені ЄС і бажає переїхати до іншої держави-члена, він повинен спочатку повідомити про це владу тієї країни, яка надала громадянину тимчасовий захист. Далі держава-член ЄС, до якої хоче переїхати громадянин України, зареєструє даного громадянина та надасть відповідні права.

Громадяни України **не мають права на вільне пересування працівників у межах ЄС/ЄАВТ**, але вони **можуть скористатися правами, які випливають із тимчасового захисту**.

Більше інформації

https://eures.ec.europa.eu/index_en/ Вебсайт Європейської комісії

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1277&langId=pl> Інституції, що сприяють рівному трактуванню та підтримують працівників в ЄС та членів їхніх сімей

<https://www.gov.pl/web/sluzbacywilna> Вебсайт Цивільної служби

<https://www.gov.pl/web/sluzbacywilna/praca> Принципи працевлаштування на цивільну службу та інша корисна інформація

<https://www.gov.pl/web/sluzbacywilna/faq> Вебсайт Цивільної служби (Найчастіше задавані питання)

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20090640539> Розпорядження Голови Ради Міністрів від 23 квітня 2009 року «Про види документів, що підтверджують знання польської мови особами без польського громадянства, які претендують на працевлаштування на цивільній службі»

Більше інформації для громадян України

https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/information-people-fleeing-war-ukraine_uk Сайт Європейської комісії для громадян України

https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/index_uk
Сайт Європейської комісії для громадян України

<https://psz.praca.gov.pl/pomocdlaukrainy> Інформація про підтримку громадян України на ринку праці на порталі державної служби зайнятості

4.2. Як знайти роботу

Особи, які мають громадянство країни-члена ЄС або ЄАВТ можуть працювати в Польщі **без необхідності отримання** дозволу на роботу на тих самих умовах, що й громадяни Польщі.

У Польщі можна шукати роботу самостійно, надсилаючи резюме та супровідні листи обраним роботодавцям або через:

- мережу **EURES** (Європейську мережу служб зайнятості), координовану Європейським управлінням з працевлаштування, яка **створена державними службами зайнятості та іншими уповноваженими організаціями і спрямована на підтримку мобільності працівників у країнах ЄС або ЄАВТ**. Кожен громадянин цих країн може скористатися послугами мережі, які стосуються працевлаштування в ЄС та інформації про умови життя та роботи в цих країнах. Вакансії для працевлаштування в Польщі публікуються на Європейському порталі трудової мобільності, який містить вакансії від усіх державних служб зайнятості країн-членів ЄС та ЄАВТ, а також інших членів і партнерів EURES, тому там можна знайти пропозиції роботи від польських повітових урядів праці та Добровільного трудового корпусу;
- **повітових урядів праці**, які розміщують пропозиції щодо вакансій в Центральній базі вакансій. Щоб скористатися всіма пропозиціями роботи, які є в розпорядженні повітового уряду праці, ви повинні зареєструватися в цьому відділі як безробітний або особа, що шукає роботу. Реєстрація також надасть доступ до тих вакансій, дані яких

польського роботодавця були передані уряду, завданням якого є відбір відповідних кандидатів для роботи та їх скерування до роботодавця;

- **Добровільних трудових корпусів (Ochotniczych Hufców Pracy (ОНР))**, які надають послуги з працевлаштування переважно для молоді, а вакансії можна знайти в базі даних **ОНР** «Посередництво при працевлаштуванні» та в Центральній базі вакансій;
- **агентств з працевлаштування, які надають послуги з працевлаштування, послуги з посередництва у працевлаштуванні**, професійної орієнтації, персонального консультування та тимчасової роботи. Підставою для легальної діяльності агентства з працевлаштування в Польщі є отримання відповідного **сертифікату**, що підтверджує внесення до Державного реєстру агентств з працевлаштування (KRAZ), який ведеться маршалками воєводств, компетентними за місцем знаходження агентства. Забороняється стягувати з осіб, для яких агентство з працевлаштування шукає працевлаштування чи іншу оплачувану роботу, або яким надається сприяння у виборі відповідної професії та місця працевлаштування оплату, окрім плати за скерування на роботу за кордон до іноземних роботодавців за: добирання та повернення скерованої особи, оформлення візи, медичні огляди та переклад документів. Ці оплати можуть стягуватися на фактично понесені витрати, пов'язані зі скеруванням на роботу за кордон – за умови, що ці оплати зазначені в договорі, укладеному з особою, скерованою на роботу за кордон. **Перелік сертифікованих агентств з працевлаштування** розміщено на вебсайті KRAZ: <https://stor.praca.gov.pl/portal/#/kraz>. На вебсайтах цих агентств можна знайти пропозиції про роботу від агентств з працевлаштування;
- **суб'єктів, уповноважених здійснювати посередницькі послуги при працевлаштуванні без запису в Реєстрі агентств з працевлаштування**, тобто іноземні підприємці з країн-членів ЄС та ЄАВТ, які мають дозволи, видані в країні походження та надають послуги у сфері посередницьких послуг при працевлаштуванні в Польщі (за винятком тимчасової роботи) на підставі поданого Маршалкові воєводства повідомлення;
- **Інтернет-порталів**, якими керують суб'єкти, які здійснюють посередницькі послуги при працевлаштуванні лише у формі збору у вигляді електронного документа та надання інформації про вакансії через системи ІКТ. Такі суб'єкти звільняються від необхідності наявності запису до Реєстру агентств з працевлаштування.

Польські роботодавці, а також організації, які займаються працевлаштуванням у Польщі, **публікують** пропозиції роботи в пресі, в Інтернеті чи в своїх офісах, а також через інші форми комунікації, наприклад, соціальні мережі.

Більшість **щоденних газет**, як загальнодержавних, так і місцевих, містять спеціальні розділи з оголошеннями про роботу.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадяни України мають право працювати в Польщі без отримання дозволу на роботу на тих самих умовах, що і громадяни Польщі.

Громадянин України має право працювати на території Республіки Польща протягом періоду перебування згідно з чинними правилами, якщо він є громадянином України, який проживає на території Республіки Польща на законних підставах, - якщо **суб'єкт, який доручає виконання роботи, повідомить про доручення цьому громадянину роботи протягом 14 днів з дня початку громадянином України роботи районне управління праці** за місцезнаходженням суб'єкта.

З метою підтримки громадян України у працевлаштуванні в Польщі запроваджено **телеінформаційну систему (портал) під назвою «Робота в Польщі»** (<https://pracawpolsce.gov.pl/>) для налагодження контактів між роботодавцями та громадянами України, які шукають роботу. Завдяки цьому новому рішенню кожен громадянин України, який проживає на території Польщі та шукає роботу, може надати інформацію про свої компетенції та потреби та отримати зворотний зв'язок щодо пропозицій роботи та контактних даних для потенційних роботодавців. Громадянин України заповнює професійну анкету рідною мовою (або, за бажанням, польською чи англійською), система автоматично пов'язує його анкету з оголошеннями про роботу та надсилає інформацію на електронну адресу.

Більше інформації

https://eures.ec.europa.eu/index_pl Європейський портал трудової мобільності Європейської комісії

<https://oferty.praca.gov.pl> Центральна база вакансій

<https://praca.gov.pl> Електронна реєстрація в повітовому уряді праці як безробітної особи/особи, що шукає роботу

<https://www.mbp.ohp.pl/> База посередництва при працевлаштуванні Добровільних трудових корпусів

<https://stor.praca.gov.pl/portal/#/kraz> Реєстрагентств з працевлаштування

<https://stor.praca.gov.pl/portal/#/wpz> Перелік іноземних суб'єктів, уповноважених здійснювати посередницькі послуги при працевлаштуванні в Польщі

<https://psz.praca.gov.pl/> Вортал Державних служб зайнятості

<https://www.powroty.gov.pl> Вебсайт POWROTY - це база знань для поляків, які розглядають можливість повернення в країну

<https://www.gov.pl/web/rodzina/aplikacja-epraca--nowoczesne-narzedzie-dla-tych-ktorzy-szukaja-pracy> Застосунок ePraca дозволяє самостійно та безкоштовно шукати пропозиції роботи, біржі та ярмарки праці, професійне навчання, тренінги професійного консультування тощо.

Більше інформації для громадян України

<https://pracawpolsce.gov.pl/> Державний портал для встановлення контактів між роботодавцями та громадянами України, які шукають роботу

<https://psz.praca.gov.pl/pomocdlaukrainy> Інформація про підтримку служб зайнятості для громадян України

<https://www.gov.pl/web/ua> Сервіс для громадян України

4.3. Як клопотатися про працевлаштування

Роботодавець, який розміщує оголошення про вакансію, найчастіше просить подати: **резюме** (curriculum vitae), яка має містити наступну інформацію: персональні дані (ПІБ, адреса, контактний телефон, e-mail), відомості про досвід роботи (всі види роботи, виконання яких дозволило набути досвіду, корисного на новому робочому місці), освіту та володіння професійною кваліфікацією та додатковими навичками.

Резюме повинно бути максимально стислим – одна або максимум дві сторінки білого паперу формату А4. Під резюме слід розмістити згоду на обробку персональних даних, підтверджену власноручним підписом, наступного змісту:

«Даю згоду на обробку моїх персональних даних, що містяться в цьому документі, для цілей, необхідних для здійснення процедури підбору персоналу відповідно до Закону від 10 травня 2018 року «Про захист персональних даних» Дзєннік Устав (Законодавчий вісник) від 2018 року, поз.1000 з пізн. Зм.) та відповідно до Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року «Про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних)».

Другим необхідним документом є **мотиваційний лист**, який обґрунтовує вибір даної пропозиції роботи. Він має більш особистий характер, ніж резюме. Зазвичай, він має обсяг одну сторінку формату А4 і підписується від руки.

Зразки резюме та мотиваційних листів можна знайти, наприклад, на Ворталі Державних служб зайнятості у вкладці «Для безробітних та шукачів роботи», а також на вебсайті Europass.

Ви можете подати своє резюме та мотиваційний лист особисто, поштою або електронною поштою. У оголошенні про вакансію роботодавець надає форму контакту з претендентами на роботу. Також можна подати заявку на роботу через спеціальні ІТ-інструменти даного роботодавця або організації, які надають посередницькі послуги з працевлаштування в Польщі.

Роботодавець проводить первинний добір/відбір кандидатів на підставі поданих документів, а потім проводить співбесіди з відібраними людьми.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадяни України мають право працювати в Польщі без отримання дозволу на роботу на тих самих умовах, що й громадяни Польщі.

Громадяни України можуть претендувати на роботу в Польщі на тих самих умовах, що й громадяни Польщі.

Більше інформації

<https://psz.praca.gov.pl> Вортал Державних служб зайнятості

<https://europa.eu/europass/pl> Стандартний зразок CV, що діє в ЄС

<https://www.niepelnosprawni.pl> Вебсайт для осіб з інвалідністю

<https://www.zielonalinia.gov.pl> Вебсайт «Зелена лінія» Інформаційно-консультаційний центр Центрів зайнятості

Посилання на зразки веб-сайтів з пропозиціями роботи в Польщі⁶:

<https://www.pracuj.pl/>

<https://www.careerjet.pl/>

<https://www.gowork.pl/>

<https://www.lento.pl/>

<https://www.workservice.pl/>

<https://www.infopraca.pl/>

<https://www.praca.pl/>

<https://pl.indeed.com/>

<https://hrk.pl/>

<https://www.aplikuj.pl/>

Більше інформації для громадян України

<https://europa.eu/europass/uk> EUROPASS CV українською мовою

<https://ec.europa.eu/migrantskills/#/> Інструмент для створення профілю навичок для громадян третіх країн

4.4. Визнання професійної кваліфікації

Якщо громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ хоче працювати за **регульованою професією** в Польщі, або якщо він здобув кваліфікацію в Польщі і має намір працювати в іншій країні-члені ЄС або ЄАВТ за професією, що регулюється в цій державі, йому або їй необхідно **офіційне визнання**. Та сама професія може бути регульованою в одній країні-члені ЄС або ЄАВТ, тоді як в інших державах-членах вона не регульована.

⁶ Власниками вказаних вебсайтів переважно є приватні суб'єкти. Їх вказівкажодним чином не є рекомендацією для власника даного вебсайту Департаментом ринку праці Міністерства сім'ї та соціальної політики, а лише прикладом, який ілюструє широкий спектр можливостей пошуку роботи в Польщі.

Визнання здійснюється компетентними **органами країни призначення**. У випадку нерегульованих професій рішення про працевлаштування працівника, що має кваліфікацію, отриману в іншій країні-члені ЄС або ЄАВТ, приймає роботодавець. Немає необхідності офіційного визнання наявної професійної кваліфікації. Однак для підтвердження рівня освіти, отриманої за кордоном, може знадобитися визнання самого диплома. Свідоцтва та інші документи, що підтверджують здобуття освіти в іноземних системах освіти (на початковому та середньому рівні), можуть бути визнані в Польщі на підставі закону або куратором з питань освіти в результаті адміністративного розгляду. В свою чергу, відповідно до чинних правил, диплом, виданий вищим навчальним закладом, який працює в системі освіти однієї з країн-членів ЄС, ОЕСР або ЄАВТ, що підтверджує завершення:

- 3-річного навчання або навчання першого ступеню тривалістю не менше 3 років - підтверджує наявність вищої освіти на рівні навчання першого ступеню в Польщі;
- навчання другого ступеню або принаймні 4 роки неподільного навчання - підтверджує наявність вищої освіти на рівні навчання другого ступеню в Польщі.

Письмову інформацію, що підтверджує визнання даного диплома в Польщі, можна отримати за допомогою системи **«Кваліфіктор» (Kwalifikator)**, доступної на вебсайті NAWA, або подати заявку безпосередньо в NAWA.

Автоматичне визнання кваліфікацій поширюється на **сім регульованих професій: лікар (лікар загальної практики та спеціаліст), стоматолог, фармацевт, медична сестра загального профілю, акушерка, ветеринар і архітектор**. Наявність відповідної кваліфікації певної особи, визначеної в нормативних актах ЄС (включаючи, наприклад, диплом або професійне звання) є достатніми умовами для визнання кваліфікації і працевлаштування.

Визнання кваліфікацій з інших регульованих професій та видів діяльності розглядається в індивідуальному порядку відповідними органами країни перебування. Якщо відмінності в обсязі освіти чи виконанні певної професії є принциповими, то компетентний орган може обумовити визнання кваліфікації застосуванням одного з компенсаційних заходів, тобто проходження **адаптаційного стажування** або проходженням **тесту навичок**, при чому в більшості випадків вибір робить заявник. Також враховується професійний досвід особи, яка претендує на визнання кваліфікації.

Заява про визнання професійної кваліфікації разом із відповідними додатками подається до установи, визначеної органом, уповноваженим визнавати кваліфікацію для виконання певної регульованої професії.

Орган, компетентний для визнання професійної кваліфікації для виконання регульованих професій та здійснення або здійснення регульованої діяльності в Польщі:

- міністр, який керує відділом державної адміністрації або
- уповноважений розпорядженням міністра орган чи організаційний підрозділ, підпорядкований міністру, орган професійного самоврядування, господарська організація чи реєстраційний орган, або
- орган, визначений у нормативному законодавстві.

Рішення про визнання професійної кваліфікації повинно бути видано протягом 3 місяців з моменту подання повної документації справи, у виняткових випадках строк може бути продовжено до 4 місяців.

У вибраних професіях можна здійснити визнання професійної кваліфікації або заявити про намір надавати транскордонні послуги в іншій країні ЄС, отримавши т.зв. **Європейську професійну карту**. Наразі це стосується професій **фізіотерапевта, фармацевта, медсестри загального догляду, гірського гίδα та брокера з нерухомості**. На відміну від традиційної процедури, заява на отримання карти подається через спеціальний загальноєвропейський вебсайт до органу, компетентного для даної регульованої професії в країні, де була отримана кваліфікація. Відповідні документи додаються до заяви у вигляді електронних копій.

На наступних етапах процедури вони доступні як компетентному органу в країні здобуття кваліфікації, так і його відповіднику в країні перебування. У випадку виникнення сумнівів обидва органи зв'язуються один з одним в електронному вигляді для ефективного проведення процедури.

Після позитивного розгляду справи заявник отримує Європейську професійну карту у вигляді електронного документа. Органи влади, роботодавці та всі зацікавлені сторони можуть перевірити її дійсність на загальнодоступному вебсайті.

Польським центром підтримки з визнання професійних кваліфікацій є Департамент міжнародного співробітництва Міністерства освіти і науки.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

У Польщі немає єдиної системи визнання професійних кваліфікацій, отриманих у країнах, що не входять до ЄС/ЄАВТ

Кваліфікація, отримана в країні, що не входить до ЄС/ЄАВТ, визнається відповідно до національних норм. Це означає, що якщо ви хочете працювати за регульованою професією, ви повинні спочатку отримати еквівалент іноземного диплому, щоб потім мати можливість подати заявку на отримання професійної кваліфікації відповідно до нормативних актів, які визначають правила виконання даної професії.

Рішення про полегшення доступу до регульованих професій для працівників, які походять з-поза ЄС, насамперед приймають компетентні міністри, які регулюють доступ до певної регульованої професії.

Громадянин України, зареєстрований в районній службі зайнятості як безробітний або такий, що шукає роботу, може скористатися, зокрема, підтримкою у вигляді фінансування з Фонду праці оплати, що стягується за процедуру визнання або процедуру підтвердження завершення навчання на певному рівні, про яку йдеться у ст. 327 п. 3 Закону від 20 липня 2018 р. – Закон «Про вищу освіту і науку». Інші витрати на визнання не покриваються фінансуванням.

Для отримання підтримки необхідно подати відповідну заяву до повітового старости через районну службу зайнятості.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka> Міністерство освіти і науки

<https://www.gov.pl/web/nauka/uznawanie-kwalifikacji-zawodowych-1>
Інформація про систему визнання професійних кваліфікацій відповідно до Директиви 2005/36/ЄС

<https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/index.cfm?action=regprofs> База даних регульованих професій Європейської комісії

https://europa.eu/youreurope/citizens/work/professional-qualifications/european-professional-card/index_pl.htm Європейська професійна карта

<https://www.biznes.gov.pl/przedsiębiorcy/> Інформаційно-сервісний сервіс для підприємців

<https://prk.men.gov.pl/uznawanie-zagranicznych-dyplomow-i-swiadectw-w-systemie-oswiaty/> Визнання іноземних дипломів і сертифікатів в системі освіти

<https://nawa.gov.pl/uznawalnosc> Інформація про визнання дипломів (польською мовою)

<https://kwalifikator.nawa.gov.pl/> Система, що дозволяє автоматично генерувати інформацію про визнання іноземних дипломів у Польщі (англійською мовою)

4.5. Надання транскордонних послуг

Громадяни країн-членів ЄС або ЄАВТ, які реалізують професійну діяльність чи діяльність в одній країні-члені ЄС або ЄАВТ відповідно до положень цієї країни, мають право **надавати послуги** на території іншої держави-члена ЄС за такою ж професією/діяльністю.

Умови надання транскордонних послуг наступні:

- постачальник послуг переїжджає для тимчасового та епізодичного надання послуг до іншої країни-члена ЄС або ЄАВТ,
- якщо професія є регульованою в «приймаючій» країні-члені, але не регульованою в країні місця розташування, постачальник послуг повинен довести, що він займався своєю професією/діяльністю в країні-члені ЄС місця розташування протягом принаймні 1 року протягом 10 років до надання послуги. Ця вимога не застосовується, якщо підготовка до виконання даної професії/діяльності була детально регламентована.

У випадку першого надання транскордонних послуг у сфері регульованих професій, виконання яких впливає на здоров'я чи безпеку населення, а неякісне виконання яких може призвести до серйозних наслідків для одержувачів послуг, компетентний орган приймаючої країни може перевірити професійну кваліфікацію постачальника послуг (так звана «prior check»).

Громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ, який має професійну кваліфікацію,

отриману в одній із країн-членів, і хотів би практикувати свою професію в Польщі, повинен спочатку перевірити, чи його професія є регульованою професією в Польщі. Перелік регульованих професій можна знайти в Базі даних регульованих професій на сайті Європейської Комісії.

Польським центром підтримки з питань визнання професійних кваліфікацій є Департамент міжнародного співробітництва Міністерства освіти і науки.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/transgraniczne-swadczenie-uslug> Сервіс Міністерства розвитку та технологій у сфері транскордонного надання послуг

4.6. Види працевлаштування

Основною формою працевлаштування в Польщі є **трудоий договір**. Вибір трудового договору як підстави для встановлення трудових відносин залишається за сторонами (роботодавцем і працівником). Підстави для укладення трудових відносин, відмінні від трудового договору, можуть бути використані у випадках, якщо така можливість передбачена законом.

До нестандартних форм «працевлаштування» належать:

- **цивільно-правові договори**, прикладами яких є договір доручення та договір підряду. Відповідно до принципу свободи договорів, що діє в польському законодавстві, сторони мають свободу вибору підстави для виконання роботи (трудоий договір чи цивільно-правовий договір). Причому договори доручення та договори підряду регулюються положеннями Цивільного кодексу і, як правило, положення Кодексу праці на них не поширюються;
- **тимчасова робота**, на яку працівник працевлаштований на підставі трудового договору агентством з тимчасового працевлаштування виключно з метою виконання тимчасової роботи для та за керівництвом іншого підприємця, т.зв. роботодавець-користувач (у рамках тимчасової роботи може виконуватися робота сезонного, періодичного, епізодичного

характеру або своєчасне виконання якої не було б можливим працівниками, найнятими роботодавцем-користувачем, або робота, яка виконується в рамках заміни відсутнього працівника роботодавця-користувача). Вона може здійснюватися на підставі цивільно-правового договору;

- **дистанційна робота**, тобто робота, яку можна виконувати регулярно за межами робочого місця, з використанням засобів електронного зв'язку. Робота може бути дистанційною з початку працевлаштування працівника, а може бути запроваджена лише під час його роботи. Обидві ці можливості характеризуються добровільним погодженням на дистанційну роботу. Положення про дистанційну роботу включають гарантії для дистанційного працівника, пов'язані з рівним трактуванням під час працевлаштування, а також заборону дискримінації на підставі здійснення дистанційної роботи або відмови від такої роботи. Вона здійснюється на підставі трудового договору.

Тут варто зазначити, що у зв'язку з поширенням практики виконання роботи у дистанційному режимі під час епідемії COVID-19 та заявами щодо можливості її продовження і після зняття епідемії, Міністерство сім'ї та соціальної політики підготувало проект закону про внесення змін до КЗпП та деяких інших актів, спрямованих на запровадження дистанційної роботи на постійній основі до КЗпП. Законопроектом пропонується замінити положення КЗпП щодо **дистанційної роботи** новим положенням про **дистанційну роботу**. Термін набрання чинності новою постановою залежатиме від роботи парламенту.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадяни України мають у цій сфері такі самі права, як і громадяни Польщі.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/rodzina> Міністерство Сім'ї та соціальної політики

Більше інформації для громадян України

<https://www.gov.pl/web/ua> Сервіс для громадян України

4.7. Трудовий договір

У **трудоному договорі** вказуються сторони договору, вид договору, дата його укладення та умови роботи та оплати, зокрема: вид роботи, місце виконання роботи, винагорода за роботу, що відповідає виду роботи, з зазначення компонентів оплати праці, робочого часу та дати початку роботи.

Трудовий договір може бути укладений з особою, **яка досягла 18-річного віку**. Трудові договори також можуть укладатися з неповнолітніми особами віком 15-18 років. Але, як правило, забороняється приймати на роботу особу до 15 років.

Трудовий договір може бути укладений на випробувальний термін, на невизначений термін або на визначений термін.

Трудовий договір на випробувальний термін, що не перевищує 3 місяців укладається з метою перевірки кваліфікації працівника та можливості його працевлаштування з метою виконання певного виду роботи. Повторне укладання трудового договору на випробувальний термін з тим самим працівником допускається, якщо працівник буде виконувати іншу роботу або (якщо працівник повинен виконувати той самий вид роботи) після закінчення 3-річного строку з дня розірвання або закінчення дії попереднього трудового договору.

Термін роботи за **трудоном договором на визначений термін**, а також загальний строк роботи за трудовими договорами на визначений термін, укладеними між тими самими сторонами трудових відносин, не може перевищувати 33 місяців, а загальна кількість цих договорів може не перевищувати трьох. Якщо термін роботи за трудовим договором/трудоном договором на визначений термін перевищує 33 місяці або якщо кількість трудових договорів на визначений термін перевищує 3, то з дня, наступного після закінчення цього терміну, або з дати укладення четвертого трудового договору на визначений термін працівник вважається прийнятим на роботу за **трудоном договором на невизначений термін**.

Зазначені вище обмеження не поширюються на трудові договори, укладені на визначений термін для заміщення працівника під час його об'їрунтованої відсутності на роботі, виконання робіт епізодичного чи сезонного характеру, виконання робіт протягом строку повноважень, а також у якщо роботодавець вказує на об'єктивні причини, що залежать від нього, - якщо їх укладення в даному випадку служить задоволенню фактичної періодичної потреби і є необхідним у зв'язку з цим з огляду на всі обставини укладення договору. Це

також стосується ситуації, коли трудовий договір був продовжений на визначений термін до дня пологів (термін дії якого припинявся б після закінчення третього місяця вагітності).

Положенням передбачена можливість працевлаштування як з **повним** так і з **неповним навантаженням** (неповний робочий день). Працевлаштування працівника з неповним навантаженням не може призвести до визначення його умов праці та оплати праці менш вигідними, ніж працевлаштування за такий самий або подібний вид роботи з повним навантаженням.

У рамках трудових відносин працівники можуть бути працевлаштовані також на підставі **призначення, обрання, визнання** та за **договором про кооперативну роботу**.

Трудовий договір укладається у письмовій формі. Якщо трудовий договір не укладено в письмовій формі, роботодавець зобов'язаний перед допуском до роботи підтвердити працівнику у письмовому вигляді домовленості щодо сторін договору, виду договору та його умов.

Будь-які зміни до умов трудового договору повинні бути здійснені в письмовій формі і можуть бути внесені:

- за згодою сторін - роботодавець і працівник погоджуються змінити умови договору та вказати дату, з якої зміни набудуть чинності,
- роботодавцем шляхом повідомлення про зміну умов праці та/або оплати праці.

Повідомлення про зміну умов праці та/або оплати праці вважається зробленим, якщо роботодавець у письмовому вигляді запропонував працівнику нові умови. Повідомлення повинно містити інформацію про права працівника прийняти та відхилити нові умови. У разі відсутності такого повідомлення працівник може подати заяву про відмову від прийняття запропонованих умов до кінця терміну попередження.

У випадку отримання повідомлення про зміни працівник може:

- подати заяву про прийняття запропонованих умов; після закінчення терміну попередження будуть застосовуватися нові умови,
- подати заяву про відмову від прийняття запропонованих умов до закінчення половини терміну попередження; після закінчення терміну попередження трудовий договір розривається.

– не робити жодної заяви, що буде рівнозначно прийняттю нових умов; після закінчення терміну попередження застосовуються нові умови.

У зв'язку з необхідністю імплементації Директиви (ЄС) 2019/1152 Європейського Парламенту та Ради від 20 червня 2019 року про прозорі та передбачувані умови праці в Європейському Союзі, до 2 серпня 2022 року розроблено проект закону про внесення змін до закону – Кодекс законів про працю та деякі інші акти, що запроваджують, серед іншого, **зміни обсягу укладення трудових договорів на випробувальний термін**.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадяни України мають у цій сфері такі самі права, як і громадяни Польщі.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/rodzina> Міністерство Сім'ї та соціальної політики

Більше інформації для громадян України

<https://www.gov.pl/web/ua> Сервіс для громадян України

4.8. Стажування та професійна практика

Поняття стажування та професійної практики

У Польщі не існує єдиного визначення термінів «професійної практики» та «професійного стажування». Для встановлення визначення обох термінів можна використовувати наступні терміни, які використовуються на польському ринку праці:

- 1) форма професійної активізації осіб, які зареєстровані як безробітні, та інструмент, що надає цим людям можливість здобувати професійні навички;
- 2) професійна практика для учнів шкіл, що здійснюють професійну освіту, за винятком професійних шкіл I ступеня;

- 3) обов'язкова професійна практика для студентів вищих навчальних закладів в рамках навчальної програми;
- 4) обов'язкова практика / стажування, необхідні після завершення освіти для отримати доступу до працевлаштування за регульованими професіями;
- 5) практика / стажування, що пропонуються роботодавцями на вільному ринку, включаючи випускні практику;
- 6) Учнівське стажування у роботодавців для учнів шкіл, що здійснюють професійну освіту (тобто учнів професійної школи I ступеня, які не є неповнолітніми працівниками та учнів технікумів).

До 1)

Стажування як форма професійної активізації осіб, які зареєстровані як безробітні, та інструмент, що надає цим людям можливість здобувати професійні навички

Організація **стажування осіб, які зареєстровані як безробітні** в Повітовому уряді праці, регулюється положеннями закону, що визначає принципи активізації безробітних та осіб, які шукають роботу. Стажування повинно бути адаптовано до схильності стажера, його освіти та попереднього досвіду, а також мати свою програму.

Організацією стажування безробітних займаються повітові уряди праці, до яких пропозиції стажування подають роботодавці (можуть також вказати безробітного, якого б хотіли прийняти на стажування).

На стажування безробітного скеровує Староста повіту (за його дорученням повітовий уряд праці), який підписує з роботодавцем договір про організацію стажування. Роботодавець повинен призначити стажеру керівника стажування та виконати програму стажування, узгоджену з повітовим урядом праці. Після проходження стажування безробітний отримує висновок роботодавця про виконані завдання та набуті навички та документ повітового уряду праці, що підтверджує участь у цій формі професійної активації.

Найчастіше роботодавці виступають з ініціативою пошуку безробітного на стажування, але місце стажування безробітний може знайти й самостійно.

Програми стажування для безробітних орієнтовані на людей, які зареєстровані в повітовому уряді праці, однак особи, які беруть участь у таких програмах, не вважаються працевлаштованими.

До 2)**стажування учнів шкіл, що здійснюють професійну освіту, за винятком професійних шкіл I ступеня;**

Питання, пов'язані з професійною практикою, яка здійснюється в рамках професійної підготовки, регулюються положеннями Закону «Про освіту» та виконавчими актами до Закону.

Відповідно до законодавчих положень про практичне навчання професії професійна практика організовується для учнів технікумів, професійних шкіл II ступеня та старших шкіл з метою застосування та поглиблення набутих знань і навичок у реальних умовах праці. Знання та вміння, а також особистісні та соціальні компетенції, набуті учнями, в т.ч. Під час професійної практики та кількість годин цієї практики визначаються навчальним планом для даної професії. Місце реалізації практики та кількість тижнів, відведених на її реалізацію, визначаються базовим навчальним планом підготовки для даної професії в галузі освіти. Професійна практика здійснюється на підставі договору, укладеного між директором школи та приймаючою організацією, зокрема, професійна практика та може бути організовано протягом навчального року, включаючи літні канікули.

До 3)

Професійна практика, яка здійснюється під час навчання, регулюється Законом від 20 липня 2018 року «Про вищу освіту і науку», але чітке визначення відсутнє. Відповідно до цього Закону навчальна програма з практичним профілем передбачає професійну практику в обсязі не меншому за: 6 місяців – у випадку навчання першого ступеня та неподільної магістратури; 3 місяці – у випадку навчання другого ступеня. Зазначене положення не поширюється на навчальні програми, які готуються до виконання професій: лікаря, стоматолога, фармацевта, медичної сестри, акушерки, лаборанта, фізіотерапевта, фельдшера, ветеринара, архітектора, вчителя, які враховують стандарти освіти.

Стандарт освіти — це сукупність правил і вимог у сфері освіти щодо способу організації навчання, осіб, які здійснюють це навчання, загальних і конкретних результатів навчання, а також способу перевірки досягнутих результатів навчання.

Програма навчання визначає розмір, правила та форму професійної практики, а також кількість балів ECTS, які студент повинен отримати в рамках цієї практики.

Участь у професійній практиці, що входить в програму навчання, є обов'язковою, а її проведення необхідне для завершення навчання та отримання диплома, що підтверджує вищу освіту відповідного рівня.

Навчальний план у докторській школі може передбачати проходження практики у формі викладання або участі в їх проведенні, що не перевищує 60 навчальних годин на рік.

До 4)**Обов'язкова практика / стажування, необхідні після завершення освіти для отримати доступу до працевлаштування за регульованими професіями;**

Відповідно до Директиви 2005/36/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 7 вересня 2005 року «Про визнання професійної кваліфікації», регульована професія - **це група професійної діяльності, здійснення якої залежить від виконання вимог, викладених у положеннях даної держави-члена ЄС щодо доступу до виконання даної професії. Кожна країна-член ЄС самостійно вирішує про врегулювання доступу до професій. Таким чином, одна й та сама професія може бути регульованою професією в одній країні-члені ЄС, тоді як в інших країнах-членах вона не буде регульованою.**

База регульованих професій Європейської комісії включає професії, які є регульованими в окремих країнах-членах ЄС. Кожну професію слід розглядати окремо. Деякі професії вимагають обов'язкового проходження практики або стажування після закінчення навчання для отримання доступу до працевлаштування, для інших такої вимоги немає.

Професійна практика рекомендована для професій, зокрема, інженер-будівельник, архітектор, геодезист, геолог, податковий радник, аудитор, вчитель, оцінювач майна тощо. Детальний опис кваліфікаційних вимог для окремих регульованих професій доступний у Базі регульованих професій.

Відповідно до вищезазначеної Директиви, якщо доступ до регульованої професії в країні походження залежить від проходження професійної практики, компетентний орган країни походження при розгляді заяви про надання дозволу на заняття регульованою професією визнає професійну практику, пройдену в іншій країні-члені, а також враховується професійна практика, пройдена в третій країні.

Іншим питанням є т. зв адаптаційна практика (виконання регульованої

професії в приймаючій країні-члені під контролем кваліфікованого спеціаліста). Під час процедури визнання професійної кваліфікації, у випадку принципових відмінностей у освіті чи підготовці або у сфері професії, компетентний орган може зобов'язати здобувача пройти адаптаційне стажування з метою отримання відсутніх знань чи навичок. Адаптаційне стажування може тривати до 3 років і бути пов'язаним з додатковою платою. Детальну інформацію з цього приводу надає компетентний орган з регульованої професії.

До 5)

Практика / стажування, що пропонуються роботодавцями на вільному ринку, включаючи випускню практику

Роботодавці пропонують місця для проходження стажування/практики особам, які хочуть отримати професійний досвід, а також перевірити свої навички та/або підготувати їх до виконання конкретних завдань перед постійним працевлаштуванням. У формуванні такої пропозиції існує повна свобода.

Питання, пов'язані з проходженням **випускної практики**, регулюються положеннями Закону «Про випускню практику». Практика, організована на основі цих положень, має на меті допомогти випускникам отримати та набути практичні навички для виконання роботи. Суб'єкт, який організовує практику, може прийняти особу, яка закінчила принаймні гімназію та на день початку практики не досягла 30-річного віку. Програми випускних практик розроблені, щоб допомогти випускникам отримати досвід і практичні навички, необхідні у професії, яку вони виконуватимуть. Випускники беруть участь у випускній практиці на підставі договору між студентом та організатором випускної практики. Організатором випускної практики може бути фізична, юридична особа або організаційний підрозділ без статусу юридичної особи.

До 6)

Учніське стажування у роботодавців для учнів шкіл, що здійснюють професійну освіту (тобто учнів професійної школи I ступеня, які не є неповнолітніми працівниками та учнів технікумів).

З метою надання можливості учням професійної школи I ступеня, які не є неповнолітніми працівниками та учням технікумів, отримання досвіду та набуття практичних навичок, необхідних для виконання роботи в реальних умовах праці на підставі договору, укладеного між ними та роботодавцем,

запроваджено можливість проходження учнівського стажування під час навчання, що здійснюється на інших умовах, ніж професійна підготовка неповнолітніх працівників.

На основі інструменту, яким є учнівське стажування роботодавців отримує можливість підтримувати учнів уже на етапі навчання в школі, винагороджувати вибраних учнів і ще тісніше співпрацювати в системі: роботодавець – учень – школа. Учніське стажування дозволяє роботодавцю набирати працівників, які будуть відповідати моделі компанії та підтримувати місцевий ринок праці.

Обсяг завдань, що реалізується під час учнівського стажування, узгоджується з директором школи за погодженням з учнем або батьками неповнолітнього учня. Учніське стажування є ширшим поняттям, аніж практичне професійне навчання, але воно може входити в професійне навчання. Під час цього стажування учень може реалізувати навчальний зміст і набути навичок, що виникають з професійної навчальної програми або змісту поза навчальною програмою, що підвищить його шанси на подальше працевлаштування за отриманою професією. У випадку проходження учнівського стажування, що входить до змісту навчальної програми, директор школи зможе звільнити учня від обов'язкового проходження практичного професійного навчання повністю або частково на підставі довідки від роботодавця. З іншого боку, питання, що виходять за рамки практичного професійного навчання, можуть реалізовуватися в рамках учнівського стажування, але не включатися в практичне професійне навчання.

Суб'єкт, який приймає учня на стажування, зобов'язаний забезпечити йому безпечні та гігієнічні умови для проведення цього стажування на принципах, визначених Законом – Кодекс праці.

Період пройденого учнівського стажування буде зараховано до періоду працевлаштування, від якого залежать права працівника.

Доступність професійного стажування та практики для громадян ЄС або ЄАВТ

У Польщі всі громадяни країн-членів ЄС та ЄАВТ можуть брати участь у стажуванні, випускній практиці та професійній практиці на загальних умовах.

Види договорів під час професійного стажування та практики

Стажування особи, яка зареєстрована в Повітовому уряді праці як безробітна

Цей вид стажування організовується відповідно до положень Закону «Про рекламу зайнятості та установи ринку праці» та здійснюється на підставі договору, який Староста повіту укладає з роботодавцем за програмою, зазначеною в договорі. При визначенні програми стажування слід враховувати психофізичні схильності та стан здоров'я, рівень освіти та попередню професійну кваліфікацію безробітного.

У програмі стажування повинно бути зазначено:

- a) назву професії або спеціальності, якої стосується програма;
- b) обсяг завдань, які виконує безробітний;
- c) вид отриманої кваліфікації або професійних навичок;
- d) спосіб підтвердження здобутої кваліфікації або професійних навичок;
- e) репетитор особи, на яку поширюється програма стажування.

Староста повіту контролює хід стажування та чи проводиться воно відповідно до укладеного договору. Після його закінчення безробітному видається довідка про проходження стажування.

Стажування / практика на вільному ринку

Професійне стажування та практика, які відбуваються на вільному ринку праці, здійснюються на підставі різних видів договорів, укладених між роботодавцем та стажером/практикантом, наприклад, це може бути трудовий договір на визначений термін, договір доручення чи виконання роботи на волонтерських засадах.

Випускна практика

Це різновид цивільно-правового договору, який укладається між практикантом і роботодавцем. У випадку клопотання про випускну практику не вимагається участь уряду праці, або навчального закладу, а роботодавець самостійно приймає рішення про прийом практиканта. Важливо, щоб особа закінчила гімназію, а на день початку практики їй не виповнилося 30 років. Якщо під час навчання практиканту виповнюється 30 років, практика не переривається і може продовжуватися до закінчення терміну дії договору. Також не обов'язково, щоб практикант мав польське громадянство, достатньо, щоб іноземець закінчив школу, еквівалентну польській гімназії.

Професійна практика

Договір про професійну практику є цивільно-правовим договором, він

повинен бути укладений у письмовій формі і містити, зокрема:

- a) вид роботи, на якій практикант повинен набути досвіду та практичних навичок;
- b) період проходження практики;
- c) тижневий робочий час в рамках проходження практики;
- d) якщо практика оплачувана, розмір винагороди.

Роботодавець повинен забезпечити практиканту такі ж умови, як ті, що викладені в правилах безпеки та гігієни праці (БГП). Крім того, на практиканта поширюються положення про рівне трактування під час працевлаштування. Це означає, що не допускається дискримінація за ознаками раси, національності, віку, статі, релігії чи інвалідності.

Професійна практика не може тривати більше 3 місяців, і згідно з правилами, після закінчення цього терміну не можна повторно укласти договір з тією ж компанією, навіть після більшої перерви. Робочий час практиканта не може перевищувати 8 годин на день, у середньому 40 годин на тиждень при 5-денному робочому тижні. Учень також має право кожного дня на безперервний відпочинок тривалістю не менше 11 годин і кожного тижня на відпочинок не менше 35 годин.

Після завершення професійної практики роботодавець зобов'язаний видати довідку про проходження практики, у якій повинно бути вказано: тривалість практики, кількість годин, вид виконуваних практикантом завдань та можливу характеристику практиканта.

Професійна практика реалізується в рамках професійної освіти

Договір про практичне навчання, у тому числі про професійну практику, укладається на підставі договору директора школи та суб'єкта, який приймає учнів на практичне навчання, у тому числі на професійну практику.

У договорі про практичне навчання, в тому числі професійну практику, вказується:

- 1) назва та адреса організації, яка приймає учнів на практичне навчання, та місце його проведення;
- 2) назва та адреса школи, яка скеровує учнів на практичне професійне навчання;
- 3) професія, за якою буде проводитися практичне професійне навчання;

- 4) список, що містить імена та прізвища учнів, які проходять практичне професійне навчання, з поділом на групи;
- 5) форма практичного професійного навчання: практичні заняття або професійна практика, його обсяг, а у разі проходження практики у роботодавців;
- 6) права та обов'язки сторін договору;
- 7) порядок оплати сторонами договору витрат на практичне професійне навчання разом з розрахунком цих витрат;
- 8) додаткові домовленості сторін договору, пов'язані з практичним професійним навчанням.

Де знайти можливості для проходження професійного стажування та практики

Інформація про стажування безробітних, які зареєстровані в повітових урядах праці, публікується в Центральній базі вакансій (<https://oferty.praca.gov.pl/>) та доступна безпосередньо в повітових урядах праці.

Інформація про випускні практику публікується:

- a) безпосередньо суб'єктами, в яких практиканти проходять практику;
- b) академічні офіси кар'єри у вищих навчальних закладах;
- c) суб'єктами, які збирають та передають інформацію про вакансії через системи ІКТ (наприклад, через вебсайти з пропозиціями роботи, вебсайти для учнів/студентів, портал «Зелена лінія» та інші суб'єкти).

Окремі вищі навчальні заклади публікують інформацію про практику та стажування, наприклад, через академічні офіси кар'єри. У випадках більших вищих навчальних закладах окремі факультети часто самі надають студентам можливість брати участь у практиці та стажуванні.

Інформація про місця, де організуються практичні заняття/практика для учнів шкільної системи, надається індивідуально або на вебсайтах відповідних шкіл.

Оголошення про проходження практики в установах державного управління для учнів та студентів, а також стажування та практика, які пропонують роботодавці на т. зв. вільному ринку публікуються в Центральній базі вакансій.

Де розмістити оголошення про професійне стажування та практику

Відповідно до інформації, що міститься в розділі: «Де знайти можливості для проходження професійного стажування та практики», роботодавці переважно використовують Центральну базу вакансій, щоб публікувати інформацію про стажування та практику.

В цій базі розміщуються:

- a) **пропозиції щодо проходження практики та стажування, які роботодавці розміщують самостійно,** використовуючи електронну форму на вебсайті <https://www.praca.gov.pl/>. Заповнена форма автоматично надсилається в Інформаційно-консультативний центр Центрів зайнятості «Зелена лінія» (<https://zielonalinia.gov.pl/>). Центр здійснює офіційну перевірку правильності даних та передає заявку для публікації в Центральній базі вакансій;
- b) **пропозиції щодо проходження практики органах державної адміністрації,** які подають центральні органи влади та підпорядковані їм органи з використанням електронної форми, доступної на вебсайті <https://www.praca.gov.pl/>. Заповнена форма автоматично надсилається до системи, яка підтримує Центральну базу вакансій Для перевірки отриманих даних система, що підтримує вищезазначену базу даних, автоматично формує повідомлення особі, яка надіслала форму, із запитом на підтвердження офіційної перевірки. Після остаточного схвалення введених даних заявником пропозиція публікується в Центральній базі вакансій;
- c) **пропозиції про проходження стажування від уряду праці,** які обслуговують повітові уряди праці. Пропозиції вносяться в ІТ-систему державних служб зайнятості, а потім передаються до Центральної вакансій. Стажування спрямовано лише на безробітних, зареєстрованих у повітових урядах праці, які перебувають у особливому становищі на ринку праці та не мають характеру працевлаштування. З пропозицією щодо стажування можна ознайомитись у вказаному в пропозиції повітовому уряді праці.

Крім того, роботодавці надають інформацію про набір на практику, зв'язуючись з окремими особами та публікуючи оголошення в пресі, на інтернет-порталах, через агентства з працевлаштування, академічні офіси кар'єри, що діють при навчальних закладах, Добровільні трудові корпуси чи

школи, з якими вони співпрацюють, портали, скеровані на пошук роботи, юридичні особи та інституції, інституції місцевого самоврядування.

Оголошення про практику та стажування, опубліковані на інтернет-порталах, надходять від власників цих порталів або «завантажуються» з інших вебсайтів приватних чи державних інституцій, з якими співпрацює портал.

Фінансова підтримка людей усфері професійного стажування та практики

Стажування як форма професійної активізації осіб, які зареєстровані як безробітні, та інструмент, що надає цим людям можливість здобувати професійні навички.

Особа, яка здійснює такий вид стажування, має право на стипендію у розмірі 120% допомоги по безробіттю, яку виплачує Повітовий уряд праці, який за дорученням компетентного Старости повіту скеровує дану особу на стажування.

стажування учнів шкіл, що здійснюють професійну освіту, за винятком професійних шкіл I ступеня;

Неповнолітні особи під час професійного навчання мають право на оплату праці, що обчислюється у відсотках від середньомісячної заробітної плати в національній економіці за попередній квартал, починаючи з першого числа наступного місяця після оголошення Головою Центрального статистичного управління в Законодавчому віснику Республіки Польща «Монітор Польщі». Відсоток винагороди становить:

- 1) для першого року навчання - не менше 5%;
- 2) для другого року навчання - не менше 6%;
- 3) для третього року навчання - не менше 7%;
- 4) у випадку підготовки до виконання конкретної роботи - не менше 4%.

Професійна практика, що реалізується під час навчання

Під час професійної практики, що реалізується під час навчання, студент, як правило, не отримує винагороди.

Обов'язкова практика / стажування, необхідні після завершення освіти для отримати доступу до працевлаштування за регульованими професіями;

Детальну інформацію з цього приводу надає компетентний орган з регульованої професії.

Практика / стажування, що пропонуються роботодавцями на вільному ринку, включаючи випускну практику

Питання оплати праці, що виконується під час стажування та практики на вільному ринку, узгоджується в індивідуальному порядку між особою, яка проходить стажування чи практику, та приймаючим суб'єктом з проходження стажування чи практики.

Щодо випускної практики, то Законом не передбачена оплата за випускну практику, а це означає, що сторони можуть визначити її оплачуваній чи безоплатній характер. У випадку оплачуваної випускної практики оплата не може перевищувати подвійного розміру мінімальної оплати праці, визначеного на підставі Закону «Про мінімальну заробітну плату» (законодавчі норми не вимагають сплати внесків за цей вид практики).

У випадку неоплачуваної випускної практики, договір може бути розірваний у будь-який момент будь-якою зі сторін. Якщо практикант отримує винагороду, договір може бути розірвано з дотриманням 7-денного попереджувального терміну. Договір слід розірвати в письмовій формі.

Учніське стажування у роботодавців для учнів шкіл, що здійснюють професійну освіту (тобто учнів професійної школи I ступеня, які не є неповнолітніми працівниками та учнів технікумів).

Учень, що проходить учніське стажування отримує щомісячну грошову допомогу, якщо сторони договору про студентське стажування не приймуть рішення, що стажування є безоплатним.

Розмір місячної грошової допомоги не може перевищувати розміру мінімальної заробітної плати.

Фінансова підтримка роботодавців у сфері професійного стажування та практики

Щоб клопотатися про фінансову підтримку для **прийняття особи на стажування чи практику**, роботодавці повинні звертатися до повітових урядів праці чи Добровільних трудових корпусів на території всієї країни.

Коли йдеться про професійну практику для учнів, роботодавці повинні звертатися до відповідних шкіл та кураторій з питань освіти.

Витрати на грошову допомогу, що виплачується учневі, о проходить **учнівське стажування**, роботодавець може включати до складу витрат, які не підлягають оподаткуванню.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадянин України після реєстрації у повітовій службі зайнятості може скористатися підтримкою, яку пропонують ці служби на умовах, визначених Законом про сприяння зайнятості та інститути ринку праці.

Якщо громадянин України набуває статусу безробітного, він може скористатися повним переліком форм підтримки, визначених нормативно-правовими актами, зокрема:

- професійне навчання,
- навчання польської мови для іноземців,
- фінансування витрат на процедуру нострифікації або процедуру підтвердження завершення навчання на певному рівні,
- співфінансування відкриття підприємницької діяльності,
- відшкодування витрат на проїзд та проживання до місця роботи та назад,
- відшкодування витрат по догляду за дитиною до 7 років або особою, яка перебуває на його утриманні,
- скерування на дотаційні роботи (інтервенційні роботи, громадські роботи).

У разі реєстрації як шукача роботи громадянин України може скористатися послугами ринку праці у сфері: працевлаштування та консультації з питань кар'єри, а також навчання польської мови та фінансування витрат на нострифікацію.

Більше інформації:

<https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka> Міністерство освіти та науки

<https://www.gov.pl/web/edukacja/ksztalcenie-praktyczne-w-rzeczywistych-warunkach-pracy> Міністерство освіти та науки - практичне навчання в реальних умовах праці

https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/index.cfm?action=regprofs&id_country=23&quid=1&mode=asc&maxRows=*#top
База регульованих професій Європейської Комісії

<https://oferty.praca.gov.pl> Центральна база вакансій

<https://ohp.pl> Добровільні трудові корпуси

<https://zielonalinia.gov.pl/> Інформаційно-консультативний центр Центрів зайнятості «Зелена лінія»

<https://psz.praca.gov.pl/> Портал державної служби зайнятості

Більше інформації для громадян України

<https://psz.praca.gov.pl/pomocdlaukrainy/wsparcie> Інформація про підтримку, яку служби зайнятості надають громадянам України.

4.9. Професійна підготовка

Поняття професійної підготовки

Професійна підготовка в Польщі визначається як:

- 1) професійна підготовка неповнолітніх працівників;
- 2) професійна підготовка дорослих як форма професійної активізації безробітних, що дозволяє їм набути практичного досвіду та професійної кваліфікації.

До 1)

Професійна підготовка неповнолітніх працівників

Професійна підготовка неповнолітніх працівників здійснюється на підставі трудового договору з метою професійної підготовки і включає дві форми підготовки: професійне навчання та підготовку до виконання конкретної роботи. **Професійне навчання** спрямоване на підготовку неповнолітньої особи до роботи кваліфікованим працівником або молодшим спеціалістом і включає практичне навчання професії, яке організовується у роботодавця на умовах, визначених окремими положеннями, та теоретичне навчання. **Підготовка до виконання конкретної роботи** спрямована на підготовку

неповнолітньої особи до роботи як підготовленого працівника і може стосуватися окремих робіт, пов'язаних з професійним навчанням. Професійне навчання триває не більше ніж 36 місяців і може бути продовжено на період не більше ніж на 12 місяців у випадку, наприклад, якщо не отримано скерування до вищого класу або закінчення школи. Підготовка до виконання конкретної роботи може тривати від 3 до 6 місяців. Для неповнолітніх учасників Добровільних трудових корпусів зазначений термін може бути продовжений до закінчення восьмирічної середньої школи і тривати не більше, ніж 22 місяці.

Роботодавець, який працевлаштовує неповнолітніх з метою професійної підготовки у формі професійного навчання, скеровує їх на теоретичне навчання до професійної школи I ступеня (так званої, шкільної системи) або на теоретичне навчання до центру професійної підготовки або до школи, яка надає професійну освіту в у формі зміни теоретичного навчання для підлітків, відповідно до положень про безперервну освіту в позашкільних формах, а також організовує теоретичне навчання самостійно. Роботодавець, який працевлаштує неповнолітнього з метою професійного навчання, реалізує навчальний план з урахуванням базового навчального плану навчання за фахом галузевої освіти, визначеного в класифікаторі професій галузевої освіти за фахом, за яким навчається, або реалізує програму, що забезпечує відповідність екзаменаційним вимогам, що містяться у стандартах, які є підставою для проведення кваліфікаційного іспиту на звання молодшого спеціаліста за професіями, що не входять до класифікації професій професійної освіти, визначених в положеннях про класифікацію професій та спеціальності для потреби ринку праці. Щодо підготовки до виконання конкретної роботи, то тривалість, обсяг і програма навчання визначаються роботодавцем з урахуванням обраного змісту навчального плану з урахуванням базового навчального плану за професією професійної освіти, зазначеної в класифікаторі професій професійної освіти або програми, що забезпечує виконання екзаменаційних вимог, зазначених в підставі для проведення кваліфікаційного іспиту на звання молодшого спеціаліста за професіями, що не входять до класифікації професій професійної освіти, визначених в положеннях про класифікацію професій та спеціальності для потреби ринку праці.

Професійна підготовка неповнолітніх працівників у формі професійної підготовки завершується іспитом. Неповнолітній, який працевлаштований у роботодавця, що не є ремісником і проходить навчання в професійній школі I ступеня, складає іспит, що підтверджує кваліфікацію за професією, або

професійний іспит, якщо неповнолітні працівники розпочали професійне навчання у 2019/ 2020 навчальному році, у присутності окружної екзаменаційної комісії. Неповнолітній, який працевлаштований у роботодавця, який є ремісником, складає кваліфікаційний іспит на звання молодшого спеціаліста, який проводиться екзаменаційними комісіями Ремісничих палат. Підготовка до виконання конкретної роботи закінчується іспитом. Неповнолітні, працевлаштовані у роботодавців, що не є ремісниками, здають іспит безпосередньо своїм роботодавцям, за винятком неповнолітніх, які працевлаштовані у роботодавців, що є ремісниками, у такому випадку вони здають іспит перед екзаменаційною комісією Ремісничої палати на умовах, визначених Польською ремісничою асоціацією.

До 2)

Професійна підготовка дорослих як форма професійної активізації безробітних, що дозволяє їм набути практичного досвіду та професійної кваліфікації.

Професійна підготовка дорослих ініціюється та фінансується повітовими урядами праці. Цією формою активації можуть користуватися зареєстровані безробітні та деякі категорії осіб, які зареєстровані як шукачі роботи в повітових урядах праці. Професійна підготовка дорослих здійснюється на підставі договору, укладеного між Старостою повіту і роботодавцем або між Старостою повіту, роботодавцем і навчальним закладом. Понад 80% програми професійної практики присвячено компоненту практики у роботодавця. Теоретична частина програми (не більше 20% програми) може реалізуватися роботодавцем або навчальним закладом.

Професійне навчання дорослих може проходити у двох формах:

- а) практичне навчання за професією дорослих - тривалістю 6-12 місяців з можливістю складання іспиту, що підтверджує кваліфікацію за професією/ професійного іспиту або іспиту молодшого спеціаліста,
- б) підготовки дорослих до виконання роботи - тривалістю 3-6 місяців, спрямованої на набуття обраної професійної кваліфікації або навичок, необхідних для виконання конкретних професійних завдань, відповідних професій, що входять до класифікації професій і спеціальностей для потреб ринку праці.

Під час навчання безробітний має право на стипендію, яку виплачує Повітовий уряд праці. Крім того, Староста повіту може частково відшкодувати роботодавцю витрати на матеріали, пов'язані з професійною підготовкою.

Програма професійної підготовки для дорослих призначена для осіб, які зареєстровані в Повітовому уряді праці і не має характеру працевлаштування.

Доступність професійної підготовки для громадян ЄС або ЄАВТ

У Польщі всі громадяни країн-членів ЄС та ЄАВТ можуть брати участь у професійній підготовці неповнолітніх працівників та у професійній підготовці дорослих – на загальних умовах.

Види договорів під час професійної підготовки

Неповнолітні працівники

Неповнолітні працівники працевлаштовуються у роботодавця на підставі трудового договору з метою професійної підготовки. Питання умов праці та оплати праці при працевлаштуванні неповнолітніх працівників регулюються Кодексом праці. Роботодавці виплачують неповнолітнім працівникам заробітну плату, яка відшкодовується за рахунок коштів Фонду праці разом із внесками на соціальне страхування.

Програма професійної підготовки неповнолітніх зі шкільних професій базується на базовій навчальній програмі професійної освіти з галузевих професій, як визначено постановою Міністра національної освіти, або відповідно до стандартів екзаменаційних вимог Польської ремісничої асоціації.

Якщо учасник професійної підготовки складає іспити, роботодавець, який його здійснював його навчання, отримує дофінансування витрат на навчання з Фонду праці. Питання умов праці та оплати праці при працевлаштуванні неповнолітніх працівників регулюються розділом IX Кодексу праці.

Професійна підготовка дорослих

Професійна підготовка дорослих як форма професійної активізації безробітних, які зареєстровані в Повітовому уряді праці, здійснюється на підставі договору, укладеного між Старостою повіту і роботодавцем або між Старостою повіту, роботодавцем і навчальним закладом. Понад 80% програми присвячено компоненту практики у роботодавця. Теоретична частина програми (не більше 20% програми) може реалізуватися роботодавцем або навчальним закладом.

Такий вид професійної підготовки дорослих для осіб, які зареєстровані в Повітовому уряді праці не має характеру працевлаштування.

Де знайти можливості для проходження професійної підготовки

Інформація про місця, де можна пройти професійну підготовку неповнолітніх, є в Ремісничих палатах і цехах, а також у Добровільних трудових корпусах. Кандидати також отримують інформацію про можливість проходження професійної підготовки як неповнолітнього працівника безпосередньо від конкретних роботодавців.

У випадку професійної підготовки дорослих відповідну інформацію слід шукати в Центральній базі вакансій та безпосередньо в повітових урядах праці.

Де оголошувати пропозиції про професійну підготовку

Роботодавці можуть подати пропозиції щодо місць для професійної підготовки неповнолітніх працівників за формою на веб-сайті <https://men.gov.pl/dodatki/mapazawodowe/>, а пропозиції щодо місць для професійної підготовки дорослих роботодавці можуть подати в Центральній базі вакансій (перед розміщенням пропозиції щодо професійної підготовки дорослих у базі даних її перевіряє Повітовий уряд праці)

Фінансова підтримка людей у сфері професійної підготовки

Професійна підготовка неповнолітніх працівників

Питання оплати праці при працевлаштуванні неповнолітніх працівників регулюються Кодексом праці. Роботодавці виплачують неповнолітнім працівникам заробітну плату, яка відшкодовується за рахунок коштів Фонду праці разом із внесками на соціальне страхування.

Професійна підготовка дорослих

Під час навчання безробітний має право на стипендію у розмірі 120% допомоги по безробіттю, яку виплачує Повітовий уряд праці.

Фінансова підтримка роботодавців у сфері професійної підготовки

У випадку професійної підготовки неповнолітніх працівників винагороду неповнолітньому виплачує роботодавець. Винагороду неповнолітніх працівників разом із внесками на соціальне страхування роботодавець може відшкодувати з Фонду праці за умови укладення роботодавцем договору про відшкодування винагороду та внесків на соціальне страхування

з відповідним воєводським управлінням Добровільних трудових корпусів. Для отримання відшкодування роботодавець подає заяву про укладення договору про відшкодування винагороди до Центру освіти та роботи молоді Добровільного трудового корпусу за місцем проходження професійної підготовки. Заявку можна подати самостійно або через організацію роботодавців.

Крім того, роботодавці, які уклали трудовий договір з неповнолітніми працівниками з метою професійної підготовки, мають право на дофінансування витрат на навчання, яке також фінансується з Фонду праці. У випадку професійного навчання роботодавці можуть отримати дофінансування до суми 8081 PLN (1741,6 EUR) протягом 36 місяців навчання. У випадку професійного навчання за професіями, зазначеними міністром, відповідальним за освіту та виховання, в прогнозі щодо попиту на професії на внутрішньому ринку, розмір дофінансування витрат на навчання за одного неповнолітнього працівника становить до 10 000 PLN (2155 EUR). У випадку підготовки до виконання конкретної роботи дофінансування витрат на навчання неповнолітнього працівника становить до 254 PLN (54,7 EUR) за кожен повний місяць підготовки. Для отримання дофінансування роботодавець подає заяву до уряду гміни за місцем проживання неповнолітнього працівника.

У випадку **професійної підготовки дорослих** повітові уряди праці виплачують роботодавцям щомісячну суму відшкодування вартості витратних матеріалів, визначених нормативно-правовими актами, та премію за підготовку безробітного після складання ним іспитів, після завершення програми активації.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

У сфері працевлаштування в Польщі неповнолітніх студентів, які є громадянами України, застосовуються відповідні положення Кодексу законів про працю та Постанова Ради Міністрів від 28 травня 1996 року про професійну підготовку неповнолітніх та її оплату.

Більше інформації:

<https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka> Міністерство освіти та науки

<https://oferty.praca.gov.pl> Центральна база вакансій

<https://ohp.pl> Добровільні трудові корпуси

<https://zielonalinia.gov.pl/> Інформаційно-консультативний центр Центрів зайнятості «Зелена лінія»

<https://www.biznes.gov.pl/pl/portal/00103>

Працевлаштування неповнолітніх

4.10. Відрядження працівників

Відрядження працівників у рамках надання послуг

Відрядження працівників — це ситуація, коли підприємство з місцем розташування в країні-члені ЄС, ЄЕЗ чи Швейцарії, надає послуги за межами цієї країни та **скеровує своїх працівників для тимчасового виконання роботи** в місце надання цих послуг, в іншу країну ЄС або ЄАВТ:

- a) з метою виконання договору, укладеного підприємством, яке здійснює відрядження, з іноземним підрядником, куди підприємство відряджає, виконує за власний рахунок через підпорядкованих йому працівників протягом усього періоду роботи за кордоном;
- b) у заклад або на підприємство в іншій країні-члені, що входить до групи підприємств, до якої також належить підприємець, що здійснює відрядження;
- c) в рамках **тимчасового працевлаштування**:
 - шляхом скерування від приватного агентства з працевлаштування або агентства з найму працівників, що реалізує свою діяльність в одній країні-члені, до роботодавця-користувача в іншій країні-члені, в т.ч.
 - у ситуації, коли роботодавець-користувач, до якого агентство з тимчасового працевлаштування скерувало тимчасового працівника, надає послуги для суб'єкта господарювання в іншій країні та скеровує такого працівника на роботу в цю країну

(агентство з тимчасового працевлаштування в країні X - роботодавець-користувач - у країні X або Y - одержувач послуги в країні Z).

Відряджений працівник залишається у трудових відносинах з роботодавцем, який його відряджає, **протягом усього періоду відрядження, а відрядження має тимчасовий характер.**

Критерії, яким повинен відповідати роботодавець, який відряджає працівників до Польщі

Не кожен приїзд працівника до Польщі з іншої країни-члена ЄС, ЄП чи Швейцарії для виконання конкретного службового завдання буде кваліфікуватися як відрядження в рамках надання послуг.

Щоб конкретна ситуація була кваліфікована як відрядження працівника на територію Польщі, повинні бути дотримані **певні умови**, як для іноземного роботодавця, так і для працівника, відрядженого на роботу в Польщі.

Роботодавцем, який відряджає працівника на територію Польщі, може вважатися іноземний роботодавець, який має **місцезнаходження та веде значну частину господарської діяльності в іншій країні-члені:**

- a) з чиєї території тимчасово скеровується працівника для виконання роботи на території Польщі:
 - у зв'язку з виконанням договору, укладеного цим роботодавцем з суб'єктом, який веде діяльність на території Республіки Польща,
 - у філії чи підприємстві, що входять до групи підприємств, до якої належить цей роботодавець, що ведуть діяльність на території Республіки Польща,
 - як суб'єкт, який є агентством з тимчасового працевлаштування або агентством, що наймає персонал, який скерував до роботодавця-користувача особу, яка залишається працівником цієї організації, протягом усього періоду скерування;
- b) бути суб'єктом, який як агентство з тимчасового працевлаштування або агентство, що наймає персонал, скерував особу, яка залишається працівником цієї організації, до роботодавця-користувача протягом усього періоду скерування, якщо роботодавець-користувач на території тієї ж чи іншої держави-члена згодом тимчасово скеровує цього працівника для виконання роботи на території Республіки Польща.

Одночасно діяльність роботодавця-відрядника в цій країні-члені **не може бути виключно внутрішньою управлінською або адміністративною діяльністю.**

У ситуації, про яку йдеться у пункті b, агентство несе відповідальність за роботодавця-відрядника. З іншого боку, роботодавець-користувач, який використовує роботу тимчасового працівника, раніше «орендованого» в агентстві з працевлаштування, **зобов'язаний повідомити агентство** про намір скерувати його на роботу в Польщу **принаймні за 15 робочих днів до запланованого скерування.**

Коли працівник вважається працівником, відрядженим до Польщі

Працівник, відряджений на територію Польщі - це працівник, який **працевлаштований в іншій країні-члені ЄС, ЄП чи Швейцарії та тимчасово відряджений на роботу до Польщі** роботодавцем, який скерує його:

- a) **для реалізації договору**, укладеного роботодавцем, що здійснює відрядження, з підрядником (в рамках послуг, що надаються цим роботодавцем у Польщі), які він виконує за власний рахунок, за посередництвом своїх працівників, що залишаються під його керівництвом протягом усього періоду роботи за кордоном;
- b) у заклад або на підприємство в Польщі, **що входить до групи підприємств**, до якої також належить підприємець, що здійснює відрядження;
- c) в рамках **тимчасового працевлаштування:**
 - на користь польського роботодавця-користувача або
 - як частина послуг, що надаються іноземним роботодавцем-користувачем на користь польського підрядника, які роботодавець-користувач реалізує на території Польщі з використанням осіб, скерованих до нього агентством з тимчасового працевлаштування або агентством, що наймає персонал у тій самій чи іншій країні-члені ЄС, ЄП чи Швейцарії.

Відрядженим працівником може бути особа, яка є найманим працівником відповідно до польських положень Кодексу праці, тобто **особа, яка працевлаштована за трудовим договором, призначенням, обранням, або за кооперативним трудовим договором.**

Особа, яка має інший тип правовідносин із суб'єктом, який скеровує її на роботу до Польщі (наприклад, контракт на управління, цивільно-правовий договір), **не вважається працівником, відрядженим** на територію Польщі. Однак, якщо характер і спосіб виконання роботи особою, скерованою для виконання конкретного завдання на території Польщі, **незалежно від виду договору між нею та нею з іноземним суб'єктом**, свідчить про те, що ми маємо справу з працівником у розумінні Кодексу праці Польщі і відносини між сторонами будуть мати ознаки трудових відносин, така особа вважатиметься працівником, відрядженим на територію Польщі. Іноземний суб'єкт, який скеровує її на роботу до Польщі, повинен буде виконати всі зобов'язання, пов'язані з відрядженням працівника на територію Польщі.

Обов'язки роботодавця, який відряджає працівника до Польщі

Умови працевлаштування на період, що не перевищує 12 місяців відрядження

Роботодавець, який відряджає працівника на територію Польщі **на період, що не перевищує 12 місяців відрядження**, зобов'язаний забезпечити відрядженому працівникові **умови працевлаштування, не менш сприятливі, ніж ті, що застосовуються в Польщі**, у мінімальному обсязі, що випливає з Кодексу праці та інших положень, що регулюють права та обов'язки роботодавців і працівників, до яких входять:

- норми та тривалість робочого часу, а також щоденні та щотижневі періоди відпочинку,
- розмір щорічної основної відпустки,
- винагорода за виконання робіт,
- безпека та гігієна праці,
- захист вагітних працівниць та працівниць, що перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами,
- Працевлаштування неповнолітніх,
- виконання роботи чи іншої прибуткової діяльності дитиною,
- Принципи рівного трактування та заборона дискримінації під час працевлаштування,
- кошти а покриття витрат, пов'язаних із відрядженням з місця роботи на території Польщі, куди працівник був відряджений, до іншого місця роботи на території Польщі чи за її межами.

Період терміном 12 місяців, протягом якого роботодавець, який здійснює відрядження, повинен забезпечити відрядженим працівникам мінімальні умови, на які мають право польські працівники, **може бути продовжено до 18 місяців**. Умовою є інформування Національної інспекції праці шляхом подання вмотивованого повідомлення.

Працівник, відряджений для тимчасового виконання роботи в Польщі, має право отримувати винагороду за роботу протягом періоду відрядження на територію Польщі з урахуванням усіх її обов'язкових компонентів **на тих самих умовах, що й працівник, працевлаштований у польського роботодавця, що виникає з положень чинного законодавства**. Це також стосується і доплати за роботу у понаднормовий час.

При порівнянні винагороди, виплачуваної відрядженому працівникові роботодавцем, що здійснює відрядження, та винагороди за роботу, що належить відповідно до польських правових норм, порівнюються **загальні суми винагороди бруто**, а не окремі компоненти винагороди. До винагороди за роботу входить доплата за відрядження в частині, яка не відшкодовує фактично понесені витрати у зв'язку з відрядженням, наприклад витрати на проїзд, харчування та проживання. У випадку, якщо законодавство, що застосовується до трудових відносин працівника, відрядженого на територію Польщі, не визначає частину доплати за відрядження, яка є відшкодуванням витрат, фактично понесених у зв'язку з відрядженням, відшкодуванням цих витрат вважається уся доплата.

У Польщі немає колективних трудових договорів, визнаних чинними на рівні держави, або для певної галузі. Колективні договори укладаються на рівні компанії (з даним роботодавцем) та між компаніями (за участю кількох роботодавців) і є обов'язковими для виконання сторонами цього договору. Польська система колективних трудових договорів не передбачає договорів з кількома компаніями, які були б обов'язковими до виконання всіма роботодавцями згідно чинного законодавства.

Роботодавець, який відряджає працівника на територію Польщі для виконання на певному робочому місці **попередніх монтажних монтажних робіт або робіт з встановлення на термін, що не перевищує 8 днів протягом року** з дня початку роботи на цьому робочому місці, виконання яких є необхідним, щоб використовувати доставлену продукцію, не зобов'язаний застосовувати умови працевлаштування, що стосуються:

- розміру щорічної основної відпустки,
- винагороди за роботу.

Однак це не звільняє його від необхідності застосовувати інші умови працевлаштування, які не залежать від тривалості відрядження.

Крім того, цей виняток не поширюється на працівника, який протягом терміну, що не перевищує 8 днів протягом року, починаючи з дня початку роботи на певному робочому місці, виконує роботи, пов'язані з виконанням будівельних робіт або обслуговуванням будівельного об'єкта, включаючи, зокрема, земляні роботи, риття котлованів, монтаж і демонтаж збірних елементів, оснащення або монтаж, реконструкцію, демонтаж, розбирання, технічне обслуговування, фарбування та очищення.

Умови працевлаштування відряджених тимчасових працівників

Положення про мінімальні умови працевлаштування, які роботодавець, який відряджає, зобов'язаний забезпечити відрядженому працівнику протягом періоду до 12 місяців відрядження на роботу в Польщу, не поширюються на роботодавця, **який є агентством з тимчасового працевлаштування або агентством, що наймає персонал**, який скеровує тимчасового працівника:

- до роботодавця-користувача на території Польщі,
- до роботодавця-користувача на території тієї ж чи іншої держави-члена і який потім тимчасово скеровує цього працівника працювати на території Польщі (в рамках послуг, що надаються на користь польського суб'єкта).

Агентство з тимчасового працевлаштування або агентство, що наймає персонал, яке скеровує працівника виконувати роботу на користь роботодавця-користувача в Польщі, забезпечує такому працівнику - **протягом періоду виконання робіт у роботодавця-користувача** - умови праці та інші умови працевлаштування, **не менш сприятливі, ніж ті, якими користуються тимчасові працівники** відповідно до положень польського законодавства, що стосуються працевлаштування польських тимчасових працівників.

Це саме правило стосується агентства з тимчасового працевлаштування або агентства, що наймає персонал, що скеровує тимчасового працівника до роботодавця-користувача на території тієї ж чи іншої держави-члена, який потім тимчасово скеровує працівника для виконання роботи на території Польщі.

Умови працевлаштування тимчасово відрядженого на територію Польщі працівника визначаються не лише чинними положеннями законодавства,

що стосується виконання тимчасових робіт. Тимчасовим працівникам, відрядженим на роботу в Польщу, також повинні бути забезпечені умови працевлаштування, що виникають з колективних трудових договорів (укладених з компанією або між компаніями), інших колективних договорів, складених на підставі законів, положень і статутів, що визначають права та обов'язки сторін трудових відносин), які не є загальнообов'язковими, на таких самих принципах, які гарантуються національним тимчасовим працівникам. Це стосується, зокрема, умов заробітної плати та умов проживання, забезпечених працівникам за межами їх звичайного місця роботи.

Роботодавець-користувач, який використовує тимчасову роботу, зобов'язаний надати іноземному агентству з тимчасового працевлаштування або агентству, що наймає персонал, тобто роботодавцю, який здійснює відрядження:

- письмову інформацію про вебсайт, де міститься інформація про правила і умови виконання тимчасової роботи в Польщі,
- письмову інформацію про умови працевлаштування, що впливають із положень колективних трудових договорів та інших колективних договорів, положень та статутів, якими визначаються права та обов'язки сторін трудових відносин, що діють у даного роботодавця-користувача, у тому числі про умови проживання,
- інформація про намір скерування цього працівника на роботу в іншу державу-член принаймні за **15 робочих днів** до запланованого скерування.

Агентство з тимчасового працевлаштування або з найму персоналу, яке відряджає працівника на територію Польщі, як і будь-який інший роботодавець, який відряджає працівника на територію Республіки Польща, зобов'язане повідомити про це Національну інспекцію праці, подавши заяву про відрядження працівника на територію Польщі. Заяву необхідно подати до Національної інспекції праці **не пізніше дати початку надання послуги на території Польщі**, тобто в перший день роботи працівника, відрядженого на територію Польщі. Таку декларацію також має подати іноземне агентство з тимчасового працевлаштування або агентство, що наймає персонал, якщо роботодавець-користувач з іншої держави-члена скеровує працівника, тимчасово скерованого до нього цим агентством, на роботу до Польщі.

Умови працевлаштування на період, що перевищує 12 місяців відрядження

Роботодавець, який відряджає працівника на територію Польщі **на період, що перевищує 12 місяців** відрядження (або 18 місяців, якщо подається мотивоване повідомлення), зобов'язаний забезпечити відрядженому працівникові умови працевлаштування, не менш сприятливі, ніж ті, що застосовуються польськими роботодавцями відповідно до положень Кодексу праці та інших положень, що регулюють права та обов'язки працівників, за винятком:

- правил та порядку укладення та розірвання трудових договорів,
- правил та порядку застосування положень про заборону конкуренції,

Це означає, що працівник, відряджений на роботу на територію Польщі на термін, що перевищує 12/18 місяців, **повинен розглядатися з точки зору умов працевлаштування на тих самих умовах, що й працівник, працевлаштований польським роботодавцем, що впливає з загальних положень законодавства**, а роботодавець, який здійснює відрядження, зобов'язаний дотримуватися положень польського трудового законодавства в широкому значенні, з трьома вищезгаданими винятками (і з урахуванням умов працевлаштування для відряджених тимчасових працівників, про які йдеться вище).

Відрядження працівників з третіх країн

Роботодавці з третіх країн – з-поза Європейського Союзу, Європейської економічної зони та Швейцарії – можуть відряджати своїх працівників для тимчасового виконання робіт у Польщі. Водночас вони повинні дотримуватися норм, що стосуються, зокрема, законності перебування та роботи іноземців на території Польщі.

Роботодавець із місцезнаходженням у третій країні, який відряджає працівника, зобов'язаний дотримуватися:

- всіх положень щодо відрядження працівника на територію Польщі,
- положень щодо законності працевлаштування іноземця в Польщі.

Іноземний роботодавець із третьої країни, який відряджає працівника на територію Польщі, **зобов'язаний вказати особу, яка проживає на території Польщі**, яка має документи, що підтверджують виконання обов'язків, покладених на працівника, якого він відряджає, який діє від імені

роботодавця та уповноважений представляти його, зокрема, у органах Національної інспекції праці. Ця особа має залишитися в Польщі, а її дані мають бути внесені до декларації про відрядження працівника на територію Польщі, поданої до Національної інспекції праці.

Іноземці з-поза меж Європейського Союзу, Європейської економічної зони та Швейцарії, відряджені для роботи в Польщі, повинні мати дозвіл на роботу типу C, D або E.

Дозвіл на роботу типу C повинен мати громадянин третьої країни, відряджений для тимчасового виконання роботи на території Польщі підприємством, заснованим в країні, яка не є членом Європейського Союзу, Європейської економічної зони та Швейцарії, протягом **періоду понад 30 днів у календарному році, до відділу чи підприємства іноземної організації або організації, пов'язаної з іноземним роботодавцем**.

Дозвіл на роботу типу D повинен мати громадянин третьої країни, відряджений на роботу в Польщу з метою виконання тимчасових і нерегулярних робіт, тобто так званих експортних послуг.

Дозвіл на роботу типу E повинен мати громадянин третьої країни, відряджений на територію Польщі **на період, що перевищує 30 днів протягом 6 місяців підряд** з іншою метою, ніж зазначена в дозволах C і D.

Роботодавець, який відряджає працівника, не зобов'язаний звертатися за дозволом на роботу для іноземця, який має постійне місце проживання за кордоном і відряджений до Польщі на термін не більше 3 місяців у календарному році, з метою:

- виконання роботи з монтажу, технічного обслуговування або ремонту поставлених пристроїв, конструкцій, машин та іншого обладнання, якщо іноземний роботодавець, який відряджає працівника, є їх виробником,
- приймання замовлених пристроїв, машин, конструкцій чи іншого обладнання, виготовленого польським підприємцем,
- навчання працівників польського роботодавця, який є одержувачем пристроїв, конструкцій, машин чи іншого обладнання його експлуатації чи використанню,
- монтажу та демонтажу виставкових стендів, догляду за ними, якщо експонентом є іноземний роботодавець, який відряджає для цього іноземця до Польщі.

Розмір винагороди, на яку має право іноземець, відряджений з третьої країни на територію Польщі для виконання роботи, **не може бути нижчим більше ніж на 30%** від середньої місячної винагороди у воєводстві, яку оголошує голова Головного статистичного управління, дійсної на день подання заяви на отримання дозволу на роботу.

Винагорода іноземця, відрядженого для виконання роботи в рамках внутрішньокорпоративного переміщення як керівного працівника, спеціаліста чи працівника-стажиста, який перебуває в Польщі на підставі дозволу на тимчасове проживання, наданого з метою виконання роботи в приймаючій установі з місцезнаходженням в Польщі, повинна бути:

- вищою, ніж дохід, що дає право на грошові виплати соціальної допомоги, визначений стосовно іноземця та кожного члена сім'ї, який перебуває на його утриманні,
- не нижчою, ніж винагорода працівників, які виконують роботу подібного типу або на подібній посаді на території Республіки Польща за той самий робочий час,
- не нижчою, ніж 70% середньої валової місячної заробітної плати в національній економіці у воєводстві, у якому знаходиться приймаюча сторона, оголошеної головою Центрального статистичного управління, за рік, що передує подачі заяви на дозвіл.

Агенція тимчасового працевлаштування або агенція, яка наймає персонал із третьої країни, **не може відряджати** тимчасових працівників до Польщі.

Якщо іноземець виконує роботу у зв'язку з виконанням контракту, предметом якого є надання або оренда працівників агентством, розташованим в країні, відмінній від держав-членів Європейського Союзу, країн Європейської економічної зони або Швейцарської Конфедерації, Воєвода видає дозвіл на працевлаштування у випадку, коли суб'єкт, який доручає роботу іноземцю, веде підприємницьку діяльність на території Польщі **через філію, внесenu до реєстру суб'єктів, який веде служба з працевлаштування.**

Таким чином, роботодавцем громадянина третьої країни, відрядженого на роботу до польського роботодавця-користувача, буде польська філія іноземного агентства з працевлаштування. **У цій ситуації ми не маємо справи з відрядженням працівника в рамках надання послуг.**

Умовою легального виконання роботи іноземцем на території Польщі, в тому числі у складі делегації, є законний перетин польського кордону та

легальне перебування іноземця в Польщі. Щоб відповідати наведеній вище умові, необхідно мати дійсний **дозвіл на проживання** (наприклад, візу). Посвідка на проживання повинна давати право на роботу в Польщі (віза не може належати до так званого негативного каталогу віз, тобто не може бути, наприклад, туристичною візою).

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з військовими діями

Рішення, запроваджені Законом від 12 березня 2022 року про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї країни, **не поширюються** на громадян України, відряджених іноземними роботодавцями на територію Польщі.

Більше інформації

<https://www.biznes.gov.pl/pl/portal/0238> Веб сайт з надання інформації та послуг для підприємця

<https://www.pip.gov.pl> Державна інспекція праці

4.11. Безпечні та гігієнічні умови праці

Право на безпечні та гігієнічні умови праці

Відповідно до ст. 66 Конституції Республіки Польща, особа, яка працює в Польщі має право **на безпечні та гігієнічні умови праці (БГП)**. Обов'язки роботодавців і працівників у цьому відношенні виникають з Кодексу праці, інших законів та нормативно-правових актів виконавчої влади, а також з положень колективних трудових договорів, статутів та правил праці. Вищезазначені загальні положення доповнюються специфічними для даної галузі економіки положеннями, які включені в окремі законодавчі та підзаконні акти.

Як правило, роботодавець **при працевлаштуванні** нового працівника на підставі трудового договору зобов'язаний **скерувати його його на профілактичні медичні огляди.**

Первинне медичний огляд повинні пройти:

- особи, які працевлаштовуються;
- неповнолітні працівники, переведені на інші робочі місця, та інші працівники, переведені на робочі місця, де наявні чинники, шкідливі для здоров'я або несприятливі чинники.

При цьому первинному огляду **не підлягають** такі особи:

- повторно працевлаштовані до визначеного роботодавця на ту саму посаду або на посаду з тими самими умовами праці протягом 30 днів після припинення або закінчення попередніх трудових відносин з цим роботодавцем
- працівники працевлаштовані до іншого роботодавця на дану посаду протягом 30 днів після припинення або закінчення попередніх трудових відносин за наявності чинної медичної довідки про відсутність протипоказань до роботи в умовах праці, зазначених у направленні на медичний огляд, а роботодавець стверджує, що ці умови відповідають умовам, що виникають на даному робочому місці, за винятком осіб, працевлаштованих для виконання особливо небезпечних робіт. Роботодавець вимагає від такої особи діючу медичну довідку про відсутність протипоказань до виконання роботи на даній посаді та скерування на обстеження, що було підставою для видачі цієї довідки.

Вищезазначене правило відповідно застосовується у випадку працевлаштування особи, яка одночасно працює у іншого роботодавця.

Працівник також підлягає **періодичним медичним оглядам**. У випадку непрацездатності, що триває понад тридцять днів у зв'язку з хворобою працівник також підлягає **контрольним медичним оглядам**, що здійснюються з метою визначення працездатності на поточній посаді.

Періодичні та контрольні медичні огляди проводяться, по можливості, у робочий час.

За працівником зберігається право на винагороду за час невиконання роботи у зв'язку з проведенням огляду, а в разі поїздки для проходження цього огляду в інше місце він має право на компенсацію відрядних витрат згідно з правилами, що діють у випадку службових відряджень.

Роботодавець не може допустити до виконання роботи працівника без дійсної медичної довідки про відсутність протипоказань для роботи на певній посаді в умовах праці, зазначених у направленні на медичне

обстеження. Первинний, періодичний та контрольний медичні огляди проводяться на підставі скерування, виданого роботодавцем.

Роботодавець, який здійснює працевлаштування працівників в умовах впливу канцерогенних речовин та чинників або фіброзного пилу, зобов'язаний також проводити періодичні медичні огляди цих працівників:

- після припинення виконання робіт в контакт з цими речовинами, чинниками або пилом,
- після розірвання трудових відносин, якщо зацікавлена особа складе заяву про проходження таких оглядів.

Первинні, періодичні та контрольні огляди, а також огляди працівників, які зазнали впливу канцерогенних речовин та чинників або фіброзного пилу, проводяться за рахунок роботодавця. Роботодавець також покриває вартість інших профілактичних медичних заходів для працівників, необхідних у залежності від умов праці.

Роботодавець зобов'язаний зберігати висновки, видані на підставі медичних оглядів і скерувань на обстеження.

У зв'язку зі станом **епідемії**, у 2020 році внесено суттєві зміни, які впливають на діючі правила функціонування роботодавців і працівників у сфері безпеки та гігієни праці.

Відповідно до положень Закону «Про спеціальні рішення, пов'язані із запобіганням, протидією та боротьбою з COVID-19, іншими інфекційними захворюваннями та спричиненими ними кризовими ситуаціями» у випадку оголошення стану епідемічної загрози або епідемії дія наступних зобов'язань припиняється з дати: оголошення даного стану:

- періодичні огляди працівників,
- видача роботодавцем скерувань на періодичні огляди,
- періодичні огляди після припинення роботи при контакт з канцерогенних речовин та чинників або фіброзного пилу або після розірвання трудових відносин, якщо зацікавлена особа складе заяву про проходження таких оглядів.

Після скасування стану епідемічної загрози або стану епідемії роботодавець і працівник зобов'язані негайно приступити до виконання припинених обов'язків і виконати їх у термін. Що не перевищує 180 днів з дня скасування даного стану.

Медичні довідки, видані в рамках первинних, періодичних та контрольних медичних оглядів, термін дії яких закінчився після 7 березня 2020 року, залишаються дійсними, проте не довше, ніж 180 днів з дня скасування надзвичайного епідемічного стану, якщо не буде оголошено стану епідемії, або з дня скасування стану епідемії. Призупинення не поширюється на проведення первинних та контрольних оглядів.

У разі відсутності лікаря з питань медицини праці, уповноваженого на проведення первинного або контрольного огляду, такий огляд може провести інший лікар та видати відповідну медичну довідку. Медична довідка, видана іншим лікарем, є тимчасовою і втрачає чинність через 180 днів з дня скасування стану епідемічної загрози, якщо не буде оголошено стан епідемії, або з дня скасування стану епідемії. Медична довідка, видана іншим лікарем, заноситься до особової справи працівника.

Під час стану епідемічної загрози або стану епідемії первинним медичним оглядам не підлягають особи:

- повторно працевлаштовані до визначеного роботодавця на ту саму посаду або на посаду з тими самими умовами праці протягом 180 днів (раніше це було 30 днів) після припинення або закінчення попередніх трудових відносин з цим роботодавцем,
- працівники працевлаштовані до іншого роботодавця на дану посаду протягом 180 днів (раніше це було 30 днів) після припинення або закінчення попередніх трудових відносин за наявності чинної медичної довідки про відсутність протипоказань до роботи в умовах праці, зазначених у направленні на медичний огляд, а роботодавець стверджує, що ці умови відповідають умовам, що виникають на даному робочому місці, за винятком осіб, працевлаштованих для виконання особливо небезпечних робіт.
- працевлаштовані на адміністративно-службову посаду, якщо вони мають діючу медичну довідку про відсутність протипоказань до роботи в умовах праці, вказаних у скеруванні на обстеження, і роботодавець вирішує, що ці умови відповідають умовам, що склалися на даному робочому місці.

Перед початком роботи працівник повинен пройти **вступний інструктаж з питань охорони БГП**. Забороняється допускати працівника до виконання роботи, для виконання якої він не має необхідної кваліфікації чи необхідних навичок, а також достатніх знань принципів та правил БГП. Обов'язок щодо проведення первинного інструктажу в сфері БГП перед допуском працівника

до роботи, а також періодичного навчання з цього предмета покладається на роботодавця.

Навчання працівника перед допуском до роботи не є обов'язковим, якщо він приступає до роботи на тій самій посаді, яку обіймав у даного роботодавця, безпосередньо перед укладенням чергового трудового договору з цим роботодавцем. Навчання проводяться в робочий час та за рахунок роботодавця.

Працівник зобов'язаний письмово підтвердити, що він ознайомлений з принципами та правилами БГП.

Положеннями передбачено **два види навчання** з питань БГП:

- a) **вступне навчання** - проводиться перед допуском до виконання робіт на визначеному робочому місці. Це навчання охоплює: загальний інструктаж та інструктаж на робочому місці;
- b) **періодичне навчання** – його метою є оновлення та закріплення знань і вмінь у сфері БГП та ознайомлення учасників навчання з новими технічними та організаційними рішеннями у цій сфері.

Працівник, який виконує роботу на кількох робочих місцях, повинен пройти інструктаж на кожному з цих робочих місць.

Перше періодичне навчання роботодавець та інші особи, які керують працівниками, зокрема керівники, майстри та бригадири, повинні відбуватися протягом 6 місяців з дня початку роботи на цих робочих місцях. Інші працівники до 12 місяців з дня початку роботи на даному робочому місці.

Періодичне навчання слід проводити в наступні періоди:

- 1 раз на рік - працівники, зайняті на посадах, де виконуються особливо небезпечні роботи,
- 1 раз на 3 роки - працівники, зайняті на робітничих посадах,
- 1 раз на 5 років - роботодавці та інші особи, які керують працівниками, зокрема керівники, майстри та бригадири; інженерно-технічні працівники, у тому числі конструктори, розробники машин та іншого технічного обладнання, технологи та організатори виробництва; працівники служби БГП та інші особи, які виконують завдання цієї служби; працівники, робота яких пов'язана з впливом шкідливих для здоров'я, несприятливих та небезпечних чинників, а також працівники, робота яких пов'язана з відповідальністю у сфері БГП,

- 1 раз на 6 років - адміністративно-службові працівники.

Періодичне навчання працівника не вимагається у разі зайнятості працівника на адміністративно-службовій посаді, коли вид основної діяльності роботодавця у розумінні положень про державну статистику належить до групи видів діяльності, для яких встановлено категорію ризику не вище третьої в розумінні положень про соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання⁷, якщо це не впливає з оцінки професійного ризику, складеної та документально оформленої роботодавцем.

Якщо вид основної діяльності роботодавця у розумінні положень про державну статистику належить до групи видів діяльності, для яких встановлено категорію ризику не вище третьої в розумінні положень про соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, роботодавець зобов'язаний проводити періодичне навчання працівника з питань БГП, у термін, що не перевищує 6 місяців з дати визначення вищої категорії ризику.

Періодичне навчання є обов'язковим і в тому випадку, якщо оцінка професійного ризику вказує, що виникла необхідність проводити періодичне навчання працівника. У такому випадку періодичне навчання проводиться у термін, що не перевищує 6 місяців з дати оцінки ризику.

У період епідемічної загрози або стану епідемії дозволяється проводити вступне навчання з питань БГП виключно за допомогою електронних засобів зв'язку, за винятком інструктажів на робочому місці:

- працівника, який працює на робітничій посаді,
- працівника, який працює на посаді, де існує вплив небезпечних чинників,
- працівника, переведений на посаду, про яку йдеться в двох вищезазначених пунктах,

⁷ (виробництво одягу, виробництво шкіри та виробів зі шкіри, друк і тиражування записаних носіїв інформації, виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами; ремонт автотранспортних засобів, оптова та роздрібна торгівля, крім торгівлі транспортними засобами, повітряний транспорт, діяльність, пов'язана з розміщенням і харчуванням, інформаційно-комунікаційна, фінансова та страхова діяльність, діяльність, пов'язана з обслуговуванням ринку нерухомості, професійна, науково-технічна діяльність, діяльність організаторів туризму, туристичних посередників і агентів, а також інші послуги з резервування та супутні послуги, пов'язані з нею, детективно-охоронна діяльність, діяльність, пов'язана з адміністративним обслуговуванням офісу та інша діяльність з підтримки підприємницької діяльності, державного управління та національної оборони; обов'язкове соціальне страхування, екстериторіальні організації та групи, освіта, мистецтво, розваги та відпочинок, інші види діяльності з надання послуг, домогосподарства, що здійснюють найм працівників; домогосподарства, що виробляють товари та надають послуги для власних потреб).

- учня, який проходить практичну професійну підготовку, і студента, який проходить студентську практику.

Якщо період періодичного навчання з питань безпеки і гігієни праці та питань безпеки і гігієни служби припадає на період епідемії або протягом 30 днів з дня скасування цього стану, цей строк продовжується до 60 дня з дня припинення стану епідемії.

Роботодавець зобов'язаний оцінити та задокументувати **професійний ризик**, пов'язаний з виконуваною роботою, та застосувати необхідні профілактичні заходи для зниження ризику. Роботодавець зобов'язаний повідомити працівників про професійні ризики, які можуть виникнути внаслідок виконання робіт, а також про правила захисту від небезпеки.

Роботодавець зобов'язаний безкоштовно надати працівникам робочий одяг та взуття, які відповідають вимогам польських стандартів:

- якщо власний одяг працівника може підлягати пошкодженню або значному забрудненню,
- відповідно до технологічних, санітарних вимог та правил БГП.

Роботодавець може визначати посади, на яких працівники за їх згодою можуть використовувати власний робочий одяг та взуття, що відповідають вимогам БГП. У такому випадку роботодавець зобов'язаний виплатити працівникам грошовий еквівалент у розмірі, що враховує діючі ціни на одяг та взуття. Проте вищезазначене не поширюється на робочі місця, на яких виконуються роботи, пов'язані з безпосередньою експлуатацією машин та інших технічних пристроїв або роботи, що спричиняють інтенсивне забруднення чи пошкодження робочого одягу та взуття хімічними чи радіоактивними речовинами чи біологічними інфекційними матеріалами.

Роботодавець також зобов'язаний безкоштовно забезпечити працівника засобами індивідуального захисту, якщо вони необхідні на визначеному робочому місці. Роботодавець зобов'язаний забезпечити, щоб належні засоби індивідуального захисту, а також робочий одяг і взуття мали захисні та функціональні властивості, а також забезпечити їх прання, технічне обслуговування, ремонт, знепилювання та знезараження. Якщо роботодавець не може забезпечити прання робочого одягу, ці заходи можуть виконуватися працівником за умови компенсації роботодавцем грошового еквіваленту в розмірі понесених працівником витрат. Вищезазначене не поширюється на засоби індивідуального захисту та робочий одяг і взуття, які внаслідок їх використання в процесі роботи були забруднені хімічними

або радіоактивними речовинами або біологічними інфекційними матеріалами. Такі речі слід зберігати у спеціально відведеному місці, і доручати їх прання та технічне обслуговування працівникам неприпустимо.

У випадку, якщо умови праці не відповідають правилам безпеки та гігієни праці і створюють безпосередню загрозу життю і здоров'ю працівника, або, якщо виконання робіт створює таку загрозу іншим людям, працівник має **право утриматися від виконання робіт, негайно повідомивши про це керівника.**

Якщо утримання від виконання робіт усуває загрози, працівник має право **покинути небезпечне місце, негайно повідомивши про це негайно керівника.** Працівник зберігає право на винагороду за час, протягом якого він утримувався від роботи або був відсутній на робочому місці, у разі виникнення загрози у випадках, про які йшлося вище.

Працівник має право, попередньо повідомивши керівника, **утриматися від виконання робіт, які вимагають особливого психофізичного стану**, у випадку, якщо його психофізичний стан не гарантує безпечного виконання робіт і створює загрозу для інших осіб

Право на утримання від виконання роботи та покидання місця небезпеки не поширюється на працівника, обов'язком якого є порятунок людського життя або майна.

Якщо працівники різних роботодавців одночасно виконують роботу в одному місці, ці роботодавці зобов'язані співпрацювати один з одним, призначити координатора, який контролює БГП всіх працівників, які працюють в тому самому місці, встановити правила співпраці, які враховують порядок дій у разі виникнення небезпеки для здоров'я або життя працівників, а також інформувати один одного та працівників чи їх представників про заходи у сфері запобігання професійним загрозам, що виникають під час виконання ними робіт. Призначення координатора не звільняє окремих роботодавців від обов'язку забезпечувати БГП своїх працівників.

У випадку **цивільно-правових договорів** роботодавець зобов'язаний забезпечити безпечні та гігієнічні умови праці для фізичних осіб, які працюють на робочому місці або в місці, визначеному роботодавцем, а також для осіб, які здійснюють власну підприємницьку діяльність на підприємстві або у визначеному роботодавцем місці. Однак у нормативно-правових актах не визначено, яким чином має виконуватися зазначений обов'язок – **роботодавець не має зобов'язання** щодо скерування на медичні

огляди чи інструктаж з питань БГП, а також забезпечення засобами індивідуального захисту. Однак, наприклад, якщо вид виконуваної роботи, ступінь небезпеки, пов'язаної з умовами праці чи перебігом процесів, є значним, і доцільно, щоб ці роботи виконували або перебували в цих умовах лише особи із відповідним станом здоров'я, у такому випадку перед початком виконання робіт роботодавець повинен переконатися, що ці працівники можуть виконувати завдання, доручені їм на підставі цивільно-правових договорів.

Дистанційна робота під час епідемії.

У період епідемічної загрози або стану епідемії, оголошеного у зв'язку з COVID-19, та протягом 3 місяців після їх скасування з метою протидії COVID-19 роботодавець може доручити працівникові виконувати роботу протягом визначеного терміну, зазначеного в трудовому договорі, за межами місця її постійного виконання (**дистанційна робота**).

Дистанційна робота може бути рекомендована, якщо працівник має технічні можливості та навички для виконання такої роботи, а вид роботи дозволяє це. Зокрема, дистанційна робота може виконуватися із застосуванням засобів прямого дистанційного зв'язку або стосуватися виконання виготовлення деталей чи матеріальних послуг.

Інструменти та матеріали, необхідні для виконання дистанційної роботи та матеріально-технічне забезпечення дистанційної роботи, надає роботодавець. При виконанні дистанційної роботи працівник може використовувати інструменти або матеріали, не надані роботодавцем, за умови дотримання та захисту конфіденційної інформації та іншої таємниці, що захищається законом, у тому числі комерційної таємниці чи персональних даних, а також інформації, розголошення якої може завдати шкоди роботодавцю.

На вимогу роботодавця працівник, який виконує дистанційну роботу, зобов'язаний вести облік виконаної діяльності з урахуванням, зокрема, опису цих заходів, а також дати та часу їх виконання. Роботодавець може в будь-який час відкликати наказ про виконання дистанційної роботи.

Міністерство сім'ї та соціальної політики підготувало проект закону про внесення змін до Кодексу законів про працю та деяких інших законів, спрямованих на запровадження **дистанційної роботи** до Кодексу законів про працю на постійній основі. Законопроектом пропонується замінити положення КЗпП щодо дистанційної роботи новим положенням про

дистанційну роботу. Термін набрання чинності новою постановою залежатиме від роботи парламенту.

Нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання

Працівник, який став жертвою нещасного випадку, якщо на це дозволяє стан його здоров'я, повинен **негайно повідомити про нещасний випадок безпосередньому керівникові.** У випадку виникнення **нещасного випадку на виробництві** роботодавець зобов'язаний вжити необхідних заходів для усунення або зниження ризику, надати першу медичну допомогу потерпілим та встановити в установленому порядку обставини та причини виникнення нещасного випадку і застосувати відповідні заходи для запобігання подібним нещасним випадкам.

Нещасним випадком на виробництві вважається **надзвичайна ситуація, викликана зовнішнім чинником, яка призводить до травм або смерті,** які наступили у зв'язку з виконанням робіт:

- під час або через виконання працівником звичної діяльності або доручень керівництва;
- під час або через виконання працівником діяльності на користь роботодавця, навіть без доручення,
- під час того, коли працівник залишається у розпорядженні роботодавця по дорозі між робочим місцем на території підприємства та місцем виконання обов'язків, що впливають з трудових відносин.

На рівні з нещасним випадком на виробництві трактується нещасний випадок, який трапився з працівником:

- під час службового відрядження за інших, аніж вказані вище, обставин, за винятком, якщо до нещасного випадку призвела поведінка працівника, яка не пов'язана з виконанням доручених йому завдань;
- під час навчання у сфері загальної самооборони;
- під час виконання завдань, доручених діючими у роботодавця профспілковими організаціями.

Види нещасних випадків на виробництві:

- смертельний випадок - нещасний випадок, що призвів до смерті протягом періоду, що не перевищує 6 місяців з дати нещасного випадку;

- важкий випадок - нещасний випадок, що призвів до тяжких тілесних ушкоджень, втрата зору, слуху, мови, репродуктивної здатності або інше ушкодження організму чи порушення здоров'я, порушення основних функцій організму, а також невиліковне захворювання або захворювання, що загрожує життю, стійке психічне захворювання, повна або часткова непрацездатність за професією, або постійне, значне спотворення або деформація тіла;
- колективним випадок - нещасний випадок, у зв'язку з яким, в результаті однієї й тієї ж події, з'явилося не менше двох потерпілих.

Роботодавець зобов'язаний негайно повідомити про це відповідного окружного інспектора праці та прокурора у випадку смертельного, важкого або колективного нещасного випадку на виробництві, а також про будь-який інший нещасний випадок, який спричинив вищезазначені наслідки, пов'язаного з виконанням роботи, якщо його можна вважати нещасним випадком на виробництві.

Обставини та причини нещасного випадку встановлює створена роботодавцем Комісія з розслідування нещасного випадку, яка складається з двох осіб, склад якої визначається національними нормативно-правовими актами. Після встановлення обставин та причин виникнення нещасного випадку Комісія з розслідування нещасного випадку складає - **не пізніше 14 днів з дня отримання повідомлення про нещасний випадок** - акт встановлення обставин виникнення причин нещасного випадку на виробництві, з яким слід ознайомити потерпілого до його затвердження. Потерпілий має право подавати зауваження та заперечення щодо висновків, які містяться в акті встановлення обставин виникнення причин нещасного випадку, про що Комісія з розслідування нещасного випадку зобов'язана проінформувати потерпілого.

Роботодавець зобов'язаний вести облік нещасних випадків на виробництві, а також зберігати акт встановлення обставин виникнення причин нещасного випадку на виробництві разом з іншою документацією про нещасний випадок протягом 10 років з моменту його складання.

Витрати, пов'язані з встановленням причин виникнення нещасних випадків режиму роботи, несе роботодавець. Працівники, які працюють на підставі трудового договору, охоплені **страхуванням від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.** Розмір пенсії у зв'язку з втратою працездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві або

професійного захворювання визначається відповідно до правил призначення пенсій у зв'язку з непрацездатністю у положеннях про пенсію за віком та пенсію за інвалідністю з Фонду соціального страхування.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Права та обов'язки в галузі правил охорони праці поширюються як на громадян Польщі, так і на громадян України. Про те, як безпечно працювати, громадяни України мають бути проінформовані зрозумілою для них мовою. Крім того, навчання у сфері гігієни та безпеки праці має проводитися таким чином, щоб забезпечити розуміння змісту, знання небезпек на виробництві та нещасних випадків, і, перш за все, способів їх ефективного зменшення або усунення.

Інструкції, які видають особи, що керують працівниками, мають бути зрозумілими працівникам-громадянам України. Інструкції з охорони праці, особливо щодо експлуатації машин і обладнання, повинні бути складені мовою, зрозумілою для іноземців. Особа, яка керує машиною, повинна знати, як нею керувати, включаючи призначення та роботу кнопок на панелі керування.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/rodzina> Міністерство Сім'ї та соціальної політики

<https://www.ciop.pl> Центральний інститут охорони праці - Державний науково-дослідний інститут

<https://www.pip.gov.pl> Державна інспекція праці

Більше інформації для громадян України

<https://www.pip.gov.pl/pl/o-urzedzie/wyjasnienia-i-wsparcie-pip/-praca-w-polsce> Державна інспекція з працевлаштування, українською мовою

4.12. Спеціальні категорії працівників

Неповнолітні особи

Працевлаштування осіб віком від 15 до 18 років (**неповнолітніх**) здійснюється на підставі окремих трудових договорів, що укладаються з метою професійної підготовки, або трудових договорів на виконання легких робіт. Забороняється приймати на роботу осіб, яким не виповнилося 15 років. Однак Кодекс праці передбачає винятки з цього правила.

Відповідно до Кодексу праці виконання дитиною трудової чи іншої прибуткової діяльності **до досягнення нею 15-річного віку** дозволяється лише на користь суб'єкта, що веде культурно-мистецьку, спортивну чи рекламну діяльність, і вимагає попередньої згоди законного представника дитини або опікуна, а також дозвіл відповідного інспектора праці.

Працевлаштування неповнолітніх працівників підпадає під обмеження робочого часу (наприклад, вони не можуть працювати в нічний час та понаднормово). Також існує заборона на працевлаштування неповнолітніх на заборонених роботах, визначених відповідними положеннями національного законодавства.

Вагітні жінки і матері

Жіноча праця знаходиться під особливою охороною у зв'язку з вагітністю та материнством:

- протягом вагітності та відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами роботодавець не може розірвати або припинити дію трудового договору;
- договір, укладений на визначений термін або на випробувальний термін понад один місяць, який припиняється після третього місяця вагітності, продовжується до дня пологів;
- вагітним працівницям заборонено працювати у працювати в нічний час та понаднормово. Також без її згоди вона не може бути відряджена за межі свого звичайного робочого місця або працевлаштована в системі перерваного робочого часу;
- Працівниця, який годує дитину грудьми, має право на дві півгодинні перерви в роботі, що входять до робочого часу, а яка годує більше однієї дитини, - на дві перерви в роботі по 45 хвилин кожна. Якщо тривалість робочого часу працівниці не перевищує 6 годин на добу, вона має право

на одну перерву для годування груддю. Перерви для годування груддю не надаються працівницям, тривалість робочого дня яких не перевищує 4 годин;

- роботодавець зобов'язаний надати вагітній працівниці вільний від роботи час для проходження медичних оглядів, рекомендованих лікарем і проведених у зв'язку з вагітністю, якщо ці огляди неможливо провести у неробочий час. За працівницею зберігається право на винагороду за час відсутності на роботі з цієї причини;
- Вагітні жінки та жінки, які годують груддю, не можуть бути залучені до важких, небезпечних або шкідливих для здоров'я робіт, перелік яких встановлено законодавством.

Особи з інвалідністю

Працевлаштування осіб з інвалідністю у Польщі регулюється законом. Тривалість робочого часу особи з інвалідністю **не може перевищувати 8 годин на добу та 40 годин на тиждень**. Особа з важким або середнім ступенем інвалідності працює не більше 7 годин на добу та 35 годин на тиждень. Особа з інвалідністю не може працювати у нічний час і понаднормово. Ці стандарти не застосовуються:

- до тих, хто зайнятий в охороні та
- коли на клопотання найманої особи, лікар, який проводить профілактичні огляди працівників, а за відсутності такого — лікар, який здійснює медичне обслуговування особи, надасть таку згоду.

Застосування норм робочого часу для інвалідів не зменшує розмір оплати праці у фіксованому місячному розмірі.

Особа з інвалідністю має **право на перерву в роботі для виконання фізичних вправ або відпочинку**. Час перерви становить 15 хвилин і враховується до робочого часу.

Особа з інвалідністю значного або середнього ступеня непрацездатності має право на **щорічну додаткову відпустку** тривалістю 10 робочих днів протягом календарного року. Право на першу додаткову відпустку набувається після відпрацювання одного року після надання одного з цих ступенів інвалідності. Додаткова відпустка не надається особі, яка має право на щорічну відпустку тривалістю понад 26 робочих днів або на додаткову відпустку на підставі окремих положень.

Якщо розмір додаткової відпустки на підставі окремих положень менший за 10 робочих днів, замість цієї відпустки надається додаткова відпустка, визначена Законом «Про професійну та соціальну реабілітацію та працевлаштування осіб з інвалідністю», тобто десятиденна відпустка.

Особа з інвалідністю значного або середнього ступеня непрацездатності також має право **на вільний від виконання роботи час** із збереженням права на оплату праці:

- 1) до 21 робочого дня для перебування в реабілітаційному закладі не частіше одного разу на рік;
- 2) для проведення спеціалізованих оглядів, терапевтичних або оздоровчих процедур, а також для отримання ортопедичних засобів або їх ремонту, якщо ці заходи не можна виконувати у неробочий час.

Заробітна плата за вільний від роботи час, про який йдеться вище, розраховується як грошовий еквівалент щорічної відпустки.

Працевлаштування особи зі значним або середнім ступенем непрацездатності у роботодавця, який не забезпечує умов захищеної роботи, можливо, якщо роботодавець адаптує робоче місце до потреб особи з інвалідністю (перевірки з цього приводу проводить Національна інспекція праці) або у випадку працевлаштування у формі дистанційної роботи.

Особам з інвалідністю для отримання інформації про допомогу у здійсненні своїх прав у сфері зайнятості та умов праці необхідно звертатися до Національної інспекції праці – органу, створеного для контролю та дотримання законодавства про працю, та до трудового суду.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадяни України мають у цій сфері такі самі права, як і громадяни Польщі.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/rodzina> Міністерство Сім'ї та соціальної політики

<https://www.niepelnosprawni.gov.pl> Офіс уповноваженого Уряду з питань осіб з інвалідністю

<https://www.pfron.org.pl> Державний фонд реабілітації осіб з інвалідністю

<https://www.pip.gov.pl> Державна інспекція праці

Більше інформації для громадян України

<https://www.gov.pl/web/ua> Сервіс для громадян України

4.13. Робочий час

В Польщі тривалість робочого часу **не може перевищувати 8 годин на день і в середньому 40 годин** протягом середнього п'ятиденного робочого тижня у прийнятій розрахунковий період, що не перевищує правила 4 місяців; Якщо це обґрунтовано об'єктивними чи технічними причинами або причинами, пов'язаними з організацією роботи, то розрахунковий період може бути продовжений максимум до 12 місяців за умови дотримання загальних правил щодо охорони безпеки та здоров'я працівників. Продовження розрахункового періоду визначається в колективному трудовому договорі або за погодженням з профспілками підприємства; у разі неможливості узгодити зміст договору з усіма профспілками підприємства роботодавець узгоджує зміст договору з представницькими профспілками, кожна з яких об'єднує не менше 5% працівників роботодавця, або в узгоджує з представниками трудового колективу, обраними в установленому роботодавцем порядку. Тижневий робочий час, включаючи роботу у понаднормовий час, не може перевищувати в середньому 48 годин протягом прийнятого розрахункового періоду;

Існує можливість використання **гнучкого робочого часу**, тобто різний час початку роботи, або визначити період часу, протягом якого працівник вирішує щодо часу початку роботи. У деяких системах робочого часу щоденний робочий час може бути подовжено.

Кожен працівник має право на **безперервний добовий відпочинок** тривалістю не менше 11 годин і тижневий відпочинок не менше 35 годин, а в окремих випадках - не менше 24 годин.

Якщо щоденна тривалість робочого часу працівника становить не менше 6 годин, працівник має право **на перерву в роботі** не менше 15 хвилин, що входить в тривалість робочого часу. Роботодавець може ввести одну перерву на роботі, що не входить до тривалості робочого часу, тривалістю

не більше 60 хвилин, призначену для прийому їжі або для вирішення особистих справ.

Робота в неділю та святкові дні допускається у випадках, вичерпно визначених в Кодексі праці, наприклад, при змінній роботі, у сфері транспорту та в зв'язку, при виконанні робіт, необхідних з точки зору їхньої суспільної корисності та для повсякденних потреб населення.

У неділю та святкові дні в торгових точках на торгівлю та торговельну діяльність поширюються обмеження. У 2020 році та в наступних роках буде 7 торгових неділей, які припадають на останню неділю січня, квітня, червня та серпня, а також дві неділі поспіль перед Різдвом і в неділю перед Великоднем. У деяких випадках, передбачених положеннями, торгівля та виконання робіт у торгівлі дозволяється щонеділі, наприклад, на АЗС, в аптеках, у квіткових магазинах.

Працівникові, який виконує роботу в неділю та святкові дні, роботодавець зобов'язаний надати інший вільний від роботи день: Такий працівник повинен мати вільну від роботи неділю не рідше одного разу на 4 тижні. **Нічним часом** вважаються 8 годин з 21:00 до 7:00. Працівник, який виконує роботу в нічний час, має право на надбавку до оплати за кожну годину роботи в нічний час.

Робота у понаднормовий час - це робота, яка виконується понад норму робочого часу, що застосовується до працівника, а також робота, що виконується понад подовжений добовий робочий час у випадку необхідності проведення рятувальної операції задля збереження людського життя та здоров'я або захисту майна або ліквідації аварії або особливі потреби роботодавця. Кількість годин понаднормового часу, відпрацьованих у зв'язку з особливими потребами роботодавця, не може перевищувати для окремого працівника 150 годин протягом календарного року. Робота у понаднормовий час компенсується надбавкою до винагороди або вільним від роботи днем.

У випадку цивільно-правових договорів положення Кодексу праці про робочий час не застосовуються. Це питання також не врегульовано нормами Цивільного кодексу – воно належить сторонам договору. Однак кількість годин виконання замовлення чи послуги повинно бути підтверджено на підставі договору, до якого застосовується мінімальна погодинна ставка за кожну годину виконання замовлення чи надання послуги.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадяни України мають у цій сфері такі самі права, як і громадяни Польщі.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/rodzina> Міністерство Сім'ї та соціальної політики

Більше інформації для громадян України

<https://www.gov.pl/web/ua> Сервіс для громадян України

4.14. Відпустка

Право на відпустку

Працівник має право на оплачувану **щорічну безперервну основну відпустку**. Працівник не може відмовитися від права на відпустку. Задokumentовані періоди працевлаштування громадян країн-членів ЄС або ЄАВТ за кордоном у іноземних роботодавців зараховуються до періодів роботи в Польщі у сфері трудових прав.

Передбачаються наступні **види відпусток**: щорічні, у зв'язку з вагітністю та пологами, на умовах у зв'язку з вагітністю та пологами їх, для батька, навчальні, з догляду за дитиною, батьківські, без збереження заробітної плати.

Основна щорічна відпустка

Працівник набуває право на першу щорічну відпустку (1/12 належної відпустки після відпрацювання протягом одного року) після закінчення місяця роботи. Право на чергову відпустку працівник отримує кожного наступного календарного року роботи. **Розмірі основної щорічної відпустки** становить 20 днів, якщо працівник пропрацював менше 10 років, 26 днів - якщо працівник пропрацював понад 10 років. До трудового стажу, на підставі якого визначається тривалість відпустки, входить також період

навчання у старшій школі. У рамках відпустки роботодавець зобов'язаний надати **відпустку** (не більше 4 днів протягом календарного року) **на вимогу**, у строк, зазначений працівником. Розмір відпустки для працівника, працевлаштованого з неповним навантаженням, нараховується пропорційно до робочого часу цього працівника.

Роботодавець надає працівнику відпустку в тому календарному році, в якому працівник отримав право на неї. Невикористані відпустки повинні бути використані до кінця третього кварталу наступного календарного року. У випадку невикористання відпустки до дати припинення трудового договору, працівник має право на її грошову компенсацію. На підставі заяви працівника відпустка може бути поділена на частини, при чому найменша частина повинна тривати не менше за 14 календарних днів підряд. Під час відпустки працівник має право на винагороду, яку він отримав би, якщо б працював у цей час.

Відпустка без збереження заробітної плати

Відпустка без збереження заробітної плати надається за письмовою заявою працівника (ця відпустка не зараховується до періоду роботи, від якого залежать права працівника). Незважаючи на викладене, за письмовою згодою працівника роботодавець може надати працівникові відпустку без збереження заробітної плати для виконання роботи в іншого роботодавця на строк, визначений угодою між роботодавцями щодо цього питання (період такої неоплачуваної відпустки зараховується до періоду роботи, від якого залежать права працівника у попереднього роботодавця).

Відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами

Працівниці мають право на відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю **20 тижнів**, якщо під час одних пологів народилася одна дитина, **31 тиждень**, якщо під час одних пологів народилося двоє дітей, **33 тижні**, під час одних пологів народилося троє дітей, **35 тижнів**, якщо під час одних пологів народилася четверо дітей, і **37 тижнів**, якщо під час одних пологів народилося п'ять або більше дітей.

Право на відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами мають також працівниці, які взяли дитину на виховання та звернулися до опікунського суду про відкриття провадження про усиновлення дитини або взяли дитину на виховання як замісна сім'я (крім професійної замісної сім'ї). Розмір відпустки такий самий, як наведено вище, але залежить від кількості одночасно

усиновлених/прийнятих на виховання дітей і надається не довше, ніж до досягнення дитиною 7 років, а у випадку дитини, щодо якої прийнято рішення про відтермінування шкільного навчання не довше, ніж до виповнення дитині 10 років.

На період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами та відпустки на умовах відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами жінка має право на допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами.

Відпустка по догляду за дитиною

Одразу після використання відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами працівниця має право на відпустку по догляду за дитиною тривалістю **до 32 тижнів** - у разі народження однієї дитини і **до 34 тижнів**, у разі народження двох і більше дітей під час одних пологів.

Право на відпустку по догляду за дитиною мають також працівниці, які взяли дитину на виховання та звернулися до опікунського суду про відкриття провадження про усиновлення дитини або взяли дитину на виховання як замісна сім'я (крім професійної замісної сім'ї). Розмір відпустки такий самий, як наведено вище, але залежить від кількості одночасно усиновлених/прийнятих на виховання дітей. Право на відпустку по догляду за дитиною настає після виходу з відпустки на умовах відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами або допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами за період, що відповідає періоду відпустки на умовах відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами.

Відпустка по догляду за дитиною надається за письмовою заявою працівника. Ця відпустка надається відразу після використання відпустки по вагітності та пологах, одноразово або не більше 4 частин. Також можливо використати відпустку по догляду за дитиною тривалістю до 16 тижнів, у межах періоду, який не припадає відразу після використання попередньої частини відпустки. Використання цієї опції залежить від рішення батьків, з умовою, що кількість частин відпустки по догляду за дитиною, яка надається в цьому режимі, зменшує кількість частин відпустки для виховання.

Жодна із частин відпустки по догляду за дитиною не може бути меншою за 8 тижнів. Кінцевим терміном використання відпустки є кінець календарного року, в якому дитина досягає 6-річного віку.

Можна поєднати відпустку по догляду за дитиною з роботою (до 1/2 робочого часу) у роботодавця, який надає вищезазначену відпустку. У наведеному

вище випадку тривалість відпустки по догляду за дитиною пропорційно подовжується - максимум до 64 або 68 тижнів.

Крім того, **батьки** мають можливість **замінити** відпустку по догляду за дитиною на допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами під час відпустки, коли один із батьків є найманим працівником, а інший охоплений страхуванням здоров'я з іншої причини, наприклад, у зв'язку з веденням власної господарської діяльності.

За період відпустки по догляду за дитиною ви маєте право на допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами.

Батьківська відпустка

Працівник – батько, який виховує дитину, має право взяти батьківську відпустку. Право на таку відпустку надається батькові дитини, але не довше, ніж до досягнення дитиною 24-місячного віку. Також працівник - батько, який усиновив дитину, має право на батьківську відпустку, яку він може використати до закінчення терміну 24 місяців з моменту набрання чинності постанови, що засвідчує усиновлення дитини, і не довше, ніж до виповнення дитині 7 років, а у випадку дитини, щодо якої прийнято рішення про відтермінування шкільного навчання не довше, ніж до виповнення дитині 10 років. Тривалість батьківської відпустки становить до **2 тижнів**, і цей період можна розділити на дві частини, кожна з яких можна використати в будь-який час. Протягом батьківської відпустки батько має право на допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами.

Відпустка для виховання дитини

Відпустка для виховання дитини надається тривалістю **до 36 місяців**, але не довше, ніж до закінчення календарного року, коли дитині виповниться 6 років. Для того, щоб скористатися цією відпусткою, працівник повинен мати стаж роботи не менше 6 місяців. Відпустку можуть використовувати мати чи батько, які є працівниками. Ця відпустка надається за письмовою заявою працівника не більше ніж у 5 частинах. Під час перебування у відпустці для виховання дитини, за працівником не зберігається право на винагороду (ця відпустка, в принципі, неоплачувана), він не має права на будь-яку допомогу, але він охоплений пенсійним страхуванням за віком та за інвалідністю та медичним страхуванням, яке оплачує роботодавець.

Відпустка на навчання

Відпустка на навчання надається працівнику, який підвищує кваліфікацію, за ініціативою роботодавця або за його згодою відповідно до принципів, визначених положеннями Кодексу праці. Ця відпустка надається у розмірі: **6 днів** - для працівника, який складає іспити екстерном; **6 днів для працівника, який складає матуральний іспит**; **6 днів** - для працівника, який складає іспит, що підтверджує професійну кваліфікацію або кваліфікаційний іспит; **21 день** в останній рік навчання - для підготовки дипломної роботи та підготовки до складання дипломного іспиту. За працівником зберігається право на оплату праці на час відпустки на навчання.

Неробочі дні

Неробочими днями є **неділя** та наступні **святкові дні**: 1 січня, 6 січня, перший день Великодня, другий день Великодня, 1 травня, 3 травня, день Зіслання Святого Духа, день Божого Тіла, 15 серпня, 1 листопада, 11 листопада, 25 грудня, 26 грудня.

Звільнення з роботи

Існує ряд обставин, за яких можливе звільнення від виконання робіт. **Найпоширенішими** є: непрацездатність через хворобу, проходження медичних оглядів, необхідність доглядати за дитиною, особисті чи сімейні події, такі як весілля чи похорон.

Якщо причиною звільнення є, наприклад, **весілля** працівника, **народження його дитини** або **похорон** подружжя працівника, його дитини, батька, матері, вітчима чи мачухи, працівник має право на **2 дні звільнення від виконання робіт**. Якщо причиною звільнення від виконання робіт є весілля дитини працівника **або смерть та похорони** сестри, брата, свекрухи, тестя, бабусі, дідуся, а також іншої особи, яка перебувала на утриманні працівника або під його безпосереднім доглядом - працівник має право на **1 день звільнення від виконання робіт**. Під час звільнення від виконання робіт у зв'язку з 3 вищезгаданими причинами працівник має право на винагороду, яку він отримав би, якби працював.

Працівник, який **виховує принаймні 1 дитину** віком до 14 років, має право на звільнення від виконання робіт **на 16 годин** або 2 дні протягом календарного року з правом на винагороду.

В свою чергу, працівник, який **підвищує свою професійну кваліфікацію**, має право (крім вищезгаданої відпустки на навчання) звільнення на увесь або частину робочого дня на час, необхідний для вчасного приїзду на необхідні заняття та на час їх тривання (працівник зберігає право на винагороду на час дії цього звільнення).

У випадку цивільно-правових договорів положення Кодексу праці про відпустки, звільнення від виконання робіт, а також положення про вихідні дні не застосовуються. Ці питання також не врегульовані положеннями Цивільного кодексу.

ЗАПЛАНОВАНІ ЗМІНИ

У зв'язку з необхідністю імплементації до польського законодавства Директиви (ЄС) 2019/1158 Європейського Парламенту та Ради від 20 червня 2019 року «Про баланс між роботою та приватним життям для батьків і опікунів» та про скасування Директиви Ради 2010/18/ЄС, що далі іменується: «Директива 2019/1158», був підготовлений проект закону про внесення змін до Закону – «Кодексу законів про працю» та деяких інших актів, які вносять зміни, серед іншого, **у сферу прав, пов'язаних із виконанням працівниками батьківських функцій та функцій по догляду**.

Найважливіші рішення **у сфері відпустки по догляді за дитиною**, передбачені у зазначеному вище Законопроекті, складатиметься з:

- запровадження індивідуального права на відпустку по догляді за дитиною для працівників чоловічої та жіночої статі,
- надання права на відпустку по догляді за дитиною незалежно від того, чи залишається мати дитини працевлаштованою (застрахованою) на день пологів,
- впровадження в рамках вищезазначеної тривалості відпустки по догляді за дитиною частини цієї відпустки до 9 тижнів, що не переноситься, для кожного з батьків, що означатиме, що кожен з батьків зможе взяти до 32/34 тижнів цієї відпустки,
- визначення розміру допомоги по вагітності та пологах за весь період відпустки по догляді за дитиною у розмірі 70% бази нарахування допомоги з можливістю подання працівницею не пізніше 21 дня після пологів заяви про виплату допомоги по вагітності та пологах на період відпустки по вагітності та пологах у розмірі 81,5% від бази нарахування допомоги. У кожному разі працівнику – батькові дитини за період

9-тижневої відпустки, що не підлягає перенесенню, буде призначена допомога у розмірі 70% бази нарахування допомоги.

Крім того, згідно з проектом закону про внесення змін до Кодексу законів про працю та деяких інших актів планується запровадити нову:

- **відпустку для догляду** до 5 днів протягом календарного року - для забезпечення особистого догляду чи підтримки особи, яка є родичем (сином, дочкою, матір'ю, батьком або дружиною/чоловіком) або проживає у спільному господарстві, яка потребує значного догляду або значної підтримки через серйозні медичні причини, без збереження права на винагороду за цю відпустку,
- **відгул з роботи у зв'язку з непереборною силою** у невідкладних сімейних справах, спричинених хворобою або нещасним випадком, якщо необхідна безпосередня присутність працівника, - на 2 дні або 16 годин у календарному році з правом на 50% винагороди за час такого відгулу (розраховується як відпускні).

Положення вищевказаного проекту закону також містять рішення, які дозволяють **ширше використовувати гнучку організацію праці** з метою розширення прав працівника, які полягають у адаптації його організації праці до індивідуальних потреб, напр. через: дистанційну роботу, гнучкий графік робочого часу (гнучкий робочий час, індивідуальний робочий час та перерваний робочий час) та неповний робочий день. Гнучкі умови праці будуть доступні для батьків, які доглядають за дитиною до 8 років, і для опікунів, тобто працівників, які забезпечують догляд або підтримку родича або особи, яка проживає з працівником в одній родині, яка потребує значного догляду або значної підтримки з серйозних медичних причин. Відмова у проханні щодо гнучкого графіка роботи вимагатиме від роботодавця надати письмове обґрунтування.

У зв'язку з положеннями Директиви 2019/1158 також **планується скоротити термін, протягом якого працівник – батько, який виховує дитину, зможе взяти відпустку по догляду за дитиною – з 24 до 12 місяців** з дня народження дитини, оскільки директива пов'язує це право з народженням дитини. Так само буде скорочений термін виходу у відпустку по догляду за дитиною працівника, який усиновив дитину у встановленому законом віці.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадяни України мають у цій сфері такі самі права, як і громадяни Польщі.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/rodzina> Міністерство сім'ї та соціальної політики

Більше інформації для громадян України

<https://www.gov.pl/web/ua> Сервіс для громадян України

4.15. Представництво працівників

Свобода об'єднання в профспілку гарантується кожному, хто виконує оплачувану роботу на території Польщі. Профспілку може створювати група працівників у кількості, не меншій за 10 осіб, уповноважених на створення профспілок, і вони відповідають за те, які люди (категорії, групи, професії) об'єднуються в таку профспілку.

Правила членства в профспілках та виконання профспілкових функцій викладаються в статутах і постановах профспілкових органів. Зазвичай, коли нового члена приймають до профспілки, він або вона подає **декларацію про членство**. Відповідні статутні органи спілки приймають рішення про прийняття декларації про членство. У роботодавця може діяти **профспілкова організація компанії** або **міжзаводська профспілкова організація**. Профспілкові організації можуть утворювати федерації та конфедерації.

Членство в профспілці є добровільним. Ніхто не може зазнати негативного впливу у зв'язку з його членством у профспілці. Профспілки представляють як колективні, так і індивідуальні права та інтереси працівників. З точки зору колективних прав та інтересів профспілки представляють усіх працівників, незалежно від їх профспілкового членства (наприклад, вони укладають колективні трудові договори, угоди, погоджують правила роботи, правила винагороди та фонд соціальної допомоги підприємства). В індивідуальних

питаннях, пов'язаних із трудовими відносинами, працівника може представляти профспілка, якщо він є членом профспілки, або якщо обрана ним профспілка погоджується захищати його трудові права (наприклад, профспілки висловлюють свою думку щодо наміру розірвати або припинити дію трудового договору з працівником).

З 1 січня 2019 року набули чинності нові законодавчі норми, які надають всім особам, які виконують оплачувану роботу, повне право створювати профспілки та вступати в них. Відповідно до зміненого Закону особою, яка виконує оплачувану роботу, є як працівник у розумінні Кодексу праці, так і особа, яка виконує оплачувану роботу на засадах, відмінних від трудових відносин, якщо вона не залучає до цього виду діяльності інших осіб, незалежно від підстави працевлаштування, та має такі права та інтереси, пов'язані з виконанням роботи, які може представляти та захищати профспілка. Нове положення дає змогу створювати профспілки та вступати в них, перш за все, особам, які працюють на підставі цивільно-правових договорів, а також фізичним особам, які здійснюють несільськогосподарську підприємницьку діяльність як приватний підприємець (т. зв. самозайнятість). Право вступати до вже існуючих профспілок мають також волонтери, стажери та інші особи, які виконують роботу особисто без винагороди.

З 1 січня 2019 року також діють права, необхідні для здійснення профспілкової діяльності, як-от можливість звільнення від виконання професійної роботи на час, необхідний для виконання спеціальної діяльності або спеціальний захист профспілкових активістів від розірвання або несприятливої зміни договору. гарантується також іншим особам, аніж працівники, які виконують оплачувану роботу.

За даними Центру дослідження громадської думки (CBOS) за 2017 рік, кількість людей, об'єднаних у профспілки, становила 11% від усіх працюючих.

У роботодавця також можуть діяти інші форми непрофспілкового представництва працівників, наприклад, **ради працівників**.

Ради працівників, які діють у роботодавців, що здійснюють підприємницьку діяльність і в яких працює не менше 50 працівників, представляють працівників з метою інформування та консультацій. Ради обираються працівниками. Вони мають право отримувати інформацію про діяльність та економічну ситуацію роботодавця, а також інформацію та здійснення консультацій щодо стану, структури та очікуваних змін у сфері зайнятості, а також дій, що призводять до зміни організації праці чи підстав працевлаштування.

Законодавчі положення, що регулюють функціонування рад працівників, **не передбачають жодних обмежень** щодо участі в радах працівників громадян країн-членів ЄС чи ЄАВТ та членів їхніх сімей, які не є громадянами ЄС чи країн-членів ЄАВТ, що працюють на території Польщі.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадяни України мають у цій сфері такі самі права, як і громадяни Польщі.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/rodzina> Міністерство Сім'ї та соціальної політики

<https://www.gov.pl/web/dialog> Департамент громадського діалогу та партнерства

<https://www.solidarnosc.org.pl> Незалежна самоврядна профспілка «Солідарність»

<https://www.opzz.org.pl> Національний союз профспілок.

<http://fzz.org.pl/> Форум професійних спілок

<https://www.pip.gov.pl> Державна інспекція праці

Більше інформації для громадян України

<https://www.praca.gov.pl> Телеінформаційна система необхідна для сповіщення повітової служби зайнятості про прийняття на роботу

<https://www.opzz.org.pl> Загальнопольський союз профспілок (сайт доступний українською мовою)

4.16. Трудові спори - страйки

Предметом колективного спору можуть бути умови праці, заробітна плата чи соціальні виплати, а також профспілкові права і свободи. Колективний спір не може стосуватися позовів окремих працівників, які можуть бути розглянуті в суді. Якщо спір стосується змісту колективного трудового договору або іншого договору, стороною якого є профспілкова організація, порушення та ведення спору про зміну договору чи угоди може відбутися не раніше дати припинення їх чинності.

Колективні спори ведуться профспілками з роботодавцем або роботодавцями. Вирішення спору включає в себе наступні кроки: ведення переговорів сторонами, медіація, арбітраж і страйк. Перші два є обов'язковими, а арбітраж – факультативним.

Медіатором у колективному спорі може бути будь-яка особа, спільно обрана сторонами спору, або особа зі списку медіаторів, що ведеться міністром з питань праці.

Останнім заходом є страйк, і рішення про його оголошення має враховувати співвідношення вимог до пов'язаних з ним збитків. Оголошенню страйку повинен передувати референдум трудового колективу підприємства. Працівник не має права на винагороду за час проведення страйку. Польське законодавство не передбачає локауту.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадяни України мають у цій сфері такі самі права, як і громадяни Польщі

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/rodzina> Міністерство Сім'ї та соціальної політики

<https://www.gov.pl/web/dialog> Департамент громадського діалогу та партнерства

<https://www.solidarnosc.org.pl> Незалежна самоврядна профспілка «Солідарність»

<https://www.opzz.org.pl> Національний союз профспілок.

<http://fzz.org.pl/> Форум професійних спілок

<https://www.pip.gov.pl> Державна інспекція праці

<https://www.pracodawcyrp.pl/> Роботодавці Республіки Польща

<https://www.konfederacijalewiatan.pl> Конфедерація «Левіафан»

<https://www.zrp.pl> Польська реміснична асоціація

<https://www.bcc.org.pl> Business Centre Club – Спілка роботодавців\

<https://zpp.net.pl/> Спілка підприємців та роботодавців

<https://www.rpo.gov.pl/> Речник громадянських прав.

Більше інформації для громадян України

<https://www.opzz.org.pl> Загальнопольський союз профспілок (сайт доступний українською мовою)

4.17. Припинення трудових відносин

Форми припинення трудових відносин

Трудові відносини припиняються внаслідок їх **розірвання** або **закінчення**.

Трудовий договір припиняється: за взаємною угодою сторін; за заявою однієї із сторін із зазначенням терміну попередження; за заявою однієї із сторін без зазначенням терміну попередження; у зв'язку із закінченням терміну, на який він був укладений. Заява кожної зі сторін про розірвання або припинення трудового договору без зазначення терміну попередження повинна здійснюватися у письмовому вигляді. Розірвання трудового договору за взаємною угодою сторін - у цьому випадку роботодавець і працівник погоджуються на розірвання трудового договору у погоджений сторонами строк.

Розірвання трудового договору **із зазначенням терміну попередження** - трудовий договір припиняється на підставі письмової заяви працівника або роботодавця із зазначенням терміну попередження. Із зазначенням терміну попередження можуть бути розірвані: трудовий договір на невизначений термін, трудовий договір на випробувальний термін та договір на визначений термін. Попереджувальний термін про розірвання трудового договору,

укладеного на невизначений термін, та трудового договору, укладеного на визначений термін, залежить від трудового стажу у даного роботодавця. Цей період виглядає наступним чином: 2 тижні - якщо працівник пропрацював менше 6 місяців, 1 місяць, якщо працівник пропрацював не менше 6 місяців, і 3 місяці - якщо працівник пропрацював не менше 3 років.

Термін попередження про розірвання трудового договору, укладеного на випробувальний термін, залежить від тривалості випробувального терміну і становить відповідно: 3 робочих дні - якщо випробувальний термін не перевищує 2 тижнів, 1 тиждень - якщо випробувальний термін перевищує 2 тижні, або 2 тижні - якщо випробувальний термін становить 3 місяці.

У зв'язку з припиненням трудового договору роботодавець може звільнити працівника від обов'язку виконувати роботу до закінчення терміну попередження. Протягом цього звільнення за працівником зберігається право на винагороду.

Якщо трудовий договір на невизначений термін **розриває роботодавець** він зобов'язаний письмово повідомити профспілкову організацію, яка представляє працівника, про намір розірвати трудовий договір із зазначенням причини, що обґрунтовує розірвання договору. Розірвання трудового договору **без зазначення терміну попередження** - трудовий договір припиняється за письмовою заявою працівника або роботодавця без зазначення терміну попередження. Роботодавець може розірвати трудовий договір у такому режимі з **вини працівника** у випадку:

- грубого порушення працівником основних трудових обов'язків;
- вчинення працівником протягом терміну дії трудового договору злочину, який перешкоджає працевлаштуванню на займаній посаді, якщо злочин є очевидним або підтверджений остаточним вироком;
- втрата прав, необхідних для виконання роботи на посаді, яку обіймав працівник, з вини працівника.

Крім того, роботодавець може розірвати трудовий договір з працівником **без попередження з причин, не залежних** від працівника, у разі:

- непрацездатність працівника у зв'язку з хворобою, що триває протягом визначеного часу, відповідно до положень Кодексу праці;
- обґрунтована відсутність працівника на роботі з інших причин, ніж хвороба, тривалістю більше 1 місяця.

У заяві роботодавця про розірвання трудового договору без попередження повинно бути зазначено причину розірвання договору та інформація про право працівника на звернення в суд праці.

Працівник може розірвати трудовий договір без попередження:

- якщо медичною довідкою встановлено, що виконувана робота шкідливо впливає на його здоров'я, і роботодавець не переведе його у строк, зазначений у медичній довідці, на іншу роботу, відповідну стану здоров'я та професійній кваліфікації;
- якщо роботодавець грубо порушує основні зобов'язання щодо працівника.

Припинення трудових відносин відбувається автоматично, відповідно до закону, у випадках, передбачених Кодексом праці і окремими положеннями (наприклад, смерть працівника, смерть роботодавця).

У Польщі також існують спеціальні положення щодо припинення трудових відносин з причин, не пов'язаних з працівниками. Вони регламентують порядок проведення колективних та індивідуальних звільнень і поширюються на роботодавців, у яких працює не менше 20 працівників.

Питання припинення правовідносин, що виникають при укладенні сторонами конкретних цивільно-правових договорів (наприклад, договорів доручення або договорів підряду), регулюються, залежно від виду договору між сторонами, відповідними положеннями Цивільного кодексу.

Поновлення на роботі або повторне працевлаштування

Працівник може подати заяву про поновлення **на роботі** на попередніх умовах, якщо:

- роботодавець безпідставно або протиправно розірвав з ним трудовий договір, укладений на невизначений термін, шляхом із зазначенням терміну попередження, з порушенням положень про розірвання трудових договорів;
- роботодавець розірве з ним трудовий договір без попередження з порушенням положень законодавства про розірвання договорів у такий спосіб.

Рішення про поновлення на роботі вносить **суд праці**, який розглядає позов працівника після попереднього звернення працівника до суду з

відповідним позовом. Працівник має право обрати суд праці, який буде йому відповідати за місцем проживання чи місцем роботи, яку виконує працівник, чи місцем місцезнаходження роботодавця.

Працівник, який приступив до роботи **внаслідок поновлення на роботі**, має право на оплату праці за час безробіття, але не більше ніж за 2 місяці, а у випадку, якщо термін попередження становив 3 місяці, - не більше ніж за 1 місяць. У разі розірвання трудового договору з працівником, який охоплений періодом передпенсійного захисту, або з працівницею у період вагітності чи перебування у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, винагорода виплачується за весь час перебування без роботи. Це також стосується випадків, коли трудовий договір з працівником - батьком, який виховує дитину, або працівником - іншим найближчим членом сім'ї, припиняється під час відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, або коли розірвання трудового договору обмежено окремими положеннями.

Право **на поновлення на роботі працівника**, з яким припинено трудові відносини, виникає у випадку:

- коли трудовий договір з працівником розірвано без попередження у зв'язку з непрацездатністю внаслідок тривалої хвороби чи нещасного випадку на виробництві чи професійного захворювання;
- трудовий договір з працівником розірвано без попередження у зв'язку з обґрунтованою відсутністю понад 1 місяць з інших причин, ніж тривала хвороба, нещасний випадок на виробництві чи професійне захворювання;
- трудовий договір з працівником розірвано в рамках колективного звільнення (роботодавець, який звільняє працівників шляхом колективного звільнення, зобов'язаний в першу чергу прийняти їх на роботу, якщо він вирішить проблеми та розпочне повторний прийом на роботу);
- трудові відносини закінчилися внаслідок тримісячного запобіжного заходу, якщо кримінальне провадження було припинено (крім припинення через позовну давність або амністію, а також у разі умовного припинення провадження у справі) або коли виправдувальний вирок винесено, а працівник повідомив про повернення на роботу протягом 7 днів з моменту набрання ухвалою законної сили.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадяни України мають у цій сфері такі самі права, як і громадяни Польщі

Більше інформації

<https://www.pip.gov.pl> Державна інспекція праці

<https://www.gov.pl/web/rodzina> Міністерство Сім'ї та соціальної політики

Більше інформації для громадян України

<https://www.gov.pl/web/ua> Сервіс для громадян України

4.18. Безробіття та підтримка працевлаштування, що надається урядами праці

Явище безробіття та інститути ринку праці

З кінця 2013 року до кінця 2019 року тенденція безробіття в Польщі продовжувала **знижуватися**.

На кінець 2019 року рівень зареєстрованого безробіття становив **5,2%**, що було найнижчим рівнем безробіття в Польщі на кінець року, починаючи з грудня 1990 року. Початок епідемії COVID-19 у 2020 році та її швидке поширення і запроваджені у зв'язку з цим обмеження у функціонуванні суб'єктів господарювання дійсно порушили сталі тенденції, що спостерігалися на ринку праці, однак не так швидко, як прогнозувалося після оголошення першого локдауну. Кількість безробітних на кінець 2020 року становила 1 046,4 тис. осіб і збільшувався на 20,8% щорічно, а рівень зареєстрованого безробіття зріс до 6,3%. Але вже з березня 2021 року ці показники стабільно знижуються (за винятком січня 2022 року).

Рівень безробіття, зареєстрованого на кінець червня 2021 року, становив 4,9%, а кількість зареєстрованих безробітних склала 818,0 тис. осіб, що означає, що порівняно з лютим 2020 року (до епідемії COVID-19) рівень безробіття знизився на 0,6 процентних пункти, а кількість безробітних

– на 101,8 тис. осіб. (на 11,1%). **Рівень безробіття наприкінці червня 2022 року був найнижчим за 32 роки.**

Рівень безробіття в Польщі протягом багатьох років характеризується сезонністю, що означає зростання в місяці, якими починається і закінчується рік. Більше того, ступінь територіальної диференціації безробіття в Польщі протягом багатьох років залишається високим. У червні 2022 року в усіх воєводствах Польщі рівень безробіття залишався на однозначному рівні. Найвищий рівень безробіття зафіксований у Вармінсько-Мазурському воєводстві (7,6%), а найнижчий у Великопольському (2,7%).

Найдовше у реєстрах урядів праці залишаються люди старших вікових груп, менш освічені та без досвіду роботи.

Завдання держави у сфері сприяння зайнятості, пом'якшення наслідків безробіття та професійної активізації здійснюють інституції ринку праці. Метою діяльності **інституцій ринку праці** є прагнення до повної та продуктивної зайнятості.

До інституцій ринку праці належать:

- 1) **державні служби зайнятості**, до складу яких входять органи зайнятості (міністр з питань праці, маршалки воєводств, старости повітів, президенти міст з правами повіту та воєводи) разом з повітовими та воєводськими урядами праці, структурою, яка здійснює забезпечення діяльності міністра, відповідального за працю, та воєводські управління;
- 2) **Добровільні трудові корпуси**, які є державними підрозділами, що спеціалізуються на діяльності, скерованій для молоді, зокрема молоді, якій загрожує соціальному виключенню, та безробітних до 25 років;
- 3) **агентства з працевлаштування**, які є недержавними організаційними підрозділами, що надають посередницькі послуги у сфері працевлаштування, посередницькі послуги з працевлаштування в іноземних роботодавців, консультування з питань кар'єри, індивідуальні консультування та консультування з питань тимчасової роботи;
- 4) **навчальні заклади**, які є державними або недержавними установами, які здійснюють позашкільну освіту на підставі окремих нормативно-правових актів;
- 5) **інституції соціального діалогу на ринку праці** - організації та установи, що займаються питаннями ринку праці, наприклад: профспілкові організації, організації роботодавців та безробітних, громадські

організації, якщо до їх статутних завдань входить реалізація завдань у сфері сприяння зайнятості, пом'якшення наслідків безробіття та професійна активізація;

- 6) **інституції місцевого партнерства** – це групи інституцій, що реалізують на основі договору заходи та проекти для ринку праці.

Воєводські та повітові уряди праці, що входять до складу державних служб зайнятості, які допомагають безробітним та шукачам роботи у працевлаштуванні, а роботодавцям – у пошуку відповідних працівників.

Крім того, **повітові уряди праці** виплачують допомогу по безробіттю, отримують і розпоряджаються коштами, призначеними для протидії безробіттю та діяльності на місцевому ринку праці.

Воєводські уряди праці додатково виконують функцію відповідної установи у сфері прийому та розгляду заяв безробітних про видачу документів на допомогу по безробіттю. Вони підтверджують періоди страхування та зайнятості, зареєстровані в Польщі, щоб вказати їх в іншій державі-члені ЄС або ЄАВТ і подати там заяву на допомогу по безробіттю з їх врахуванням. Воєводські служби праці видають документи, які дають право перерахувати отриману в Польщі допомогу по безробіттю до іншої країни-члена ЄС або ЄАВТ. Вони також видають рішення про право на допомогу по безробіттю у випадку, якщо період працевлаштування за кордоном (в країнах ЄС чи ЄАВТ) впливає на отримання, розмір або тривалість отримання допомоги.

З 1 травня 2004 року польські державні служби зайнятості входять до Європейської мережі служб зайнятості – **EURES**. З 1 січня 2015 року до мережі приєднався Добровільний трудовий корпус. Воєводські та повітові уряди праці, а також Добровільні трудові корпуси здійснюють діяльність у рамках мережі EURES, зокрема міжнародне працевлаштування з консультуванням у сфері професійної мобільності на європейському ринку праці. Організації, акредитовані міністром сім'ї та соціальної політики, також уповноважені надавати посередницькі послуги з працевлаштування в мережі EURES. Співробітники EURES – радники та помічники EURES у воєводських урядах праці та Добровільному трудовому корпусі, а також призначені працівники (агенти з працевлаштування) у повітових урядах праці допомагають громадянам країн ЄС чи ЄАВТ у пошуку відповідної роботи в Польщі.

Реєстрація у статусі безробітного

Для реєстрації у статусі **безробітного** слід:

- 1) звернутися до повітового уряду праці, компетентного за місцем постійної чи тимчасової реєстрації, а якщо у вас немає реєстрації, – до повітового уряду праці, який територіально відповідає місцю вашого перебування (перелік повітових урядів праці розміщений, зокрема, на Порталі Державних служб зайнятості у вкладці «Перейти до своєї служби»)
- 2) скористатися **електронною реєстрацією в повітовому уряді праці**, яка адресована всім особам, які мають доступ до Інтернету у вигляді:
 - a) **так званої, попередньої реєстрації**, яка полягає у заповненні заяви про реєстрацію як безробітного в електронній формі, доступній **на порталі електронних послуг урядів праці**, та її надсилання до відповідного повітового уряду праці.
 - b) Після надання даних, які вимагаються у заяві, повітовий уряд праці призначає термін явки, що не перевищує 7 робочих днів, для подання всіх документів, необхідних для реєстрації. У випадку, якщо особа не з'явиться у встановлений урядом термін, надані дані будуть видалені з ІТ-системи повітового уряду праці.

або

- c) **електронної реєстрації** в повітовому уряді праці, яка полягає у:
 - Заповненні заяви про взяття на облік як безробітного в електронній формі, доступній на порталі електронних послуг урядів праці,
 - додавання до заяви документів, оформлених в електронній формі, та сканів документів, виданих у паперовій формі, необхідних для реєстрації,
 - розгляд заяви та документів і заяв, що додаються до заяви, щодо достовірності наданих даних та про ознайомлення з умовами збереження статусу, поданих під загрозою кримінальної відповідальності за подання неправдивих відомостей, з кваліфікованим електронним підписом, довіреним підписом або особистим підписом, а також
 - надсилання заяви разом з підтвердженням та додатками до відповідного повітового уряду праці.

Статус безробітного надається у день, коли особа:

- 1) **повідомила в повітовий уряд праці** - після засвідчення наданих нею даних власним підписом та їх подання, у присутності працівника повітового уряду праці та під загрозою кримінальної відповідальності за подання неправдивих відомостей, заявляючи про достовірність наданих даних та ознайомлення з умовами збереження статусу; або
- 2) **подала заяву в електронній формі** - після її скріплення та скріплення доданих до заяви та підтвердження документів, про які йдеться у пункті 1, під загрозою кримінальної відповідальності за подання неправдивих відомостей, кваліфікованим електронним підписом, довіреним підписом або особистим підписом.

Підтримка в працевлаштуванні, яку надають уряди праці

Особи, які реєструються в повітовому уряді праці як безробітні або шукачі роботи, можуть скористатися різними видами допомоги, які пропонуються урядами праці на умовах, визначених відповідними нормативно-правовими актами.

По-перше, цим людям у рамках послуг з працевлаштування, які надають уряди праці, може бути запропонована **відповідна робота**. У разі відсутності відповідної вакансії уряд праці надасть допомогу в рамках **консультування з питань кар'єри**, що полегшить пошук роботи.

Безробітні або особи, які шукають роботу, також можуть отримати допомогу в подальшому професійному розвитку, переважно через різні види **навчання**.

Крім того, безробітним надається ряд **інструментів**, які дозволяють:

- набути професійний досвід шляхом скерування дорослих на **стажування** або **професійне навчання для дорослих**, що проводяться у роботодавця,
- здійснення **субсидованого працевлаштування**,
- відкриття **власної підприємницької діяльності** або
- ініціатива у сфері професійної діяльності завдяки **системі ваучерів**, які гарантують фінансування урядом праці витрат, пов'язаних з навчанням, стажуванням чи працевлаштуванням, у тому числі здійснених поза

місцем поточного проживання, якщо ці форми здійснюються з ініціативи безробітного.

Форми професійної активізації пропонуються безробітним повітовим урядом праці після включення цього виду підтримки до **Індивідуального плану дій**.

Громадянин країни-члена ЄС чи ЄАВТ та член його сім'ї, який не є громадянином ЄС чи ЄАВТ, zarejestrowаний у повітовому уряді праці, отримує допомогу на тих самих умовах, що й громадяни Польщі.

Допомога по безробіттю

Особа, зареєстрована в повітовому уряді праці як безробітна, може отримати матеріальну допомогу у вигляді **допомоги по безробіттю**.

Право на таку допомогу мають особи, які відпрацювали **365 днів протягом 18 місяців, що безпосередньо передували реєстрації в повітовому уряді праці (або мали 365 днів іншого «зараховуваного» періоду, передбаченого положеннями⁸)**.

На підставі документів, поданих при реєстрації, визначається **право на допомогу по безробіттю**. Право на допомогу виникає з дати реєстрації на період 180 днів (365 днів у особливих випадках, зазначених у Законі).

Для отримання допомоги по безробіттю в Польщі, як правило, мають бути виконані наступні умови:

- 1) реєстрація безробітним у повітовому управлінні праці;
- 2) відсутність пропозиції відповідної роботи, стажування, навчання для дорослих, навчання, інтервенційної роботи чи громадських робіт;
- 3) легітимізація протягом 18 місяців, що безпосередньо передують даті реєстрації, загалом не менше 365 днів:
 - a) працевлаштування та одержання у зв'язку з цим винагороди в розмірі не менше мінімальної винагороди за роботу, щодо якої існує обов'язок сплати внесків до Фонду праці,
 - b) виконання роботи на підставі договору про надомну роботу та отримання у зв'язку з цим доходу у розмірі не менше мінімальної оплати праці,

- c) надання послуги на підставі агентського договору або договору доручення чи іншого договору про надання послуг, до якого відповідно до положень Цивільного кодексу застосовуються положення про порядок чи співпрацю при виконанні цих договорів. (розрахунок розміру внесків на соціальне страхування та до Фонду праці повинен ґрунтуватися на розмірі не меншому за розмір мінімальної заробітної праці за повний місяць),
- d) сплата внесків на соціальне страхування за несільськогосподарську діяльність або кооперативну діяльність (розрахунок розміру внесків на соціальне страхування та до Фонду праці повинен ґрунтуватися на розмірі не меншому за розмір мінімальної заробітної праці),
- e) виконання роботи під час тимчасового запобіжного заходу або позбавлення волі (розрахунок розміру внесків на соціальне страхування та до Фонду праці повинен ґрунтуватися на розмірі не меншому за розмір мінімальної заробітної праці),
- f) виконання робіт у сільськогосподарському виробничому кооперативі, сільськогосподарській спілці кооперативів чи кооперативі з надання сільськогосподарських послуг, входження до нього (розрахунок розміру внесків на соціальне страхування та до Фонду праці повинен ґрунтуватися на розмірі не меншому за розмір мінімальної заробітної праці),
- g) сплата внесків до Фонду праці в розмірі 9,75% середньої заробітної плати за кожен робочий місяць у зв'язку з працевлаштуванням або іншою оплачуваною роботою в країні, іншій ніж країна ЄС або ЄАВТ,
- h) працевлаштування за кордоном, якщо ви приїхали до Польщі як репатріант,
- i) працевлаштування, проходження служби чи інша оплачувана робота та отримання винагороди чи доходу, за які існує обов'язок сплачувати внески до Фонду праці.

Строк отримання допомоги по безробіттю залежить переважно від ситуації на місцевому ринку праці та становить:

180 днів - для безробітних, які в період отримання допомоги проживають в районі повіту, якщо рівень безробіття в цій місцевості на 30 червня року, що передував даті набуття права на допомогу по безробіттю, не перевищував 150% середнього рівня безробіття в країні,

⁸ Повна інформація доступна за посиланням: <http://psz.praca.gov.pl/-/14263-zasilek-dla-osob-bezrobotnych>.

365 днів - для безробітних:

- які проживають у повіті на період отримання допомоги по безробіттю, якщо рівень безробіття в цій місцевості на 30 червня року, що передує дню набуття права на допомогу по безробіттю, перевищував 150% середнього рівня безробіття в країні, або
- осіб віком понад 50 років, які принаймні 20-річний період, що надає право на отримання допомоги по безробіттю, або
- які, мають на утриманні хоча б одну дитину віком до 15 років, а чоловік/дружина безробітного також є безробітним і втратив право на допомогу у зв'язку із закінченням строку надання допомоги (після дати отримання права на допомогу цим безробітним), або
- одиноких батьків, які мають на утриманні хоча б одну дитину віком до 15 років.

Розмір допомоги по безробіттю залежить переважно від стажу роботи і становить:

базова допомога (100%) - призначається безробітним, які мають стаж роботи від 5 до 20 років:

- **1304,10 PLN** (приблизно 281 EUR) на місяць протягом перших 90 днів отримання права на допомогу,
- **1024,10 PLN** (приблизно 220 EUR) на місяць протягом наступних днів права на допомогу по безробіттю;

зменшена допомога (80% базової допомоги) - призначається безробітним, які мають стаж роботи менше 5 років:

- **1043,28 PLN** (приблизно 224 EUR) на місяць протягом перших 90 днів з моменту отримання права на допомогу розміру основної допомоги,
- **819,28 PLN** (приблизно 176 EUR) на місяць протягом наступних днів права на допомогу по безробіттю;

Підвищена допомога (120% від основної допомоги) - виплачується безробітним, які мають стаж роботи не менше 20 років:

- **1564,91 PLN** (приблизно 337 EUR) на місяць протягом перших 90 днів з моменту отримання права на допомогу,
- **1228,91 PLN** (приблизно 264 EUR) на місяць протягом наступних днів права на допомогу по безробіттю.

До періоду, необхідного для отримання права на допомогу по безробіттю в Польщі, також **включають періоди роботи в інших країнах ЄС/ЄАВТ**.

Ви **можете перевести** допомогу по безробіттю, отриману в іншій державі-члені ЄС або ЄАВТ, до Польщі.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадяни України можуть **зареєструватися у повітій службі зайнятості** та бути визнаними безробітними або такими, що шукають роботу. Це означає, що особи, зареєстровані як безробітні в службі зайнятості, можуть скористатися формами підтримки, які пропонує служба зайнятості. Таким чином, вони можуть пройти стажування або навчання. Громадяни України можуть стати на облік у службах зайнятості незалежно від віку, тобто жінки старше 60 років і чоловіки старше 65 років.

Громадянин України має право працювати на території Республіки Польща протягом періоду перебування згідно з чинними правилами, якщо він є громадянином України, який проживає на території Республіки Польща на законних підставах, - якщо **суб'єкт, який доручає виконання роботи, повідомить про доручення цьому громадянину роботи протягом 14 днів з дня початку громадянином України роботи районне управління праці** за місцезнаходженням суб'єкта.

Польща дуже швидко відкрила свій ринок праці для громадян України. Міністерство сім'ї та соціальної політики підготувало відповідні нормативно-правові акти, які дають громадянам України доступ до ринку праці без будь-яких умов і формальностей.

Громадяни України можуть легально працювати на будь-якого роботодавця в Польщі без будь-яких додаткових дозволів. Про факт початку роботи громадянина України роботодавець зобов'язаний повідомити районну службу зайнятості протягом 14 днів з дня початку роботи. Кількість повідомлень про доручення роботи громадянам України постійно зростає, з 15 березня 2022 року по 27 липня 2022 року вона склала 361 тис. і на 22 вересня 2022 року становила 515 тис.

Загалом із 24 лютого по 27 липня 2022 року у відділах зайнятості зареєструвалися 52,7 тис. громадян України, у тому числі майже 92% громадян України, які перебувають на обліку в службах зайнятості, були жінки, майже 30% мали вищу освіту та майже ¼ були віком до 45 років. У

свою чергу, знято з обліку **36,6 тис. осіб**, головним чином з причини початку участі в т. зв. активних формах (зазвичай стажуваннях, тренінгах, інтервенційних роботах та громадських роботах) початку несубсидованої роботи або несубсидованої економічної діяльності, а також непідтвердження готовності до роботи або добровільної відмови від статусу безробітного.

Після кількох місяців зростання кількість безробітних громадян України зменшувалася як у травні, так і в червні 2022 року, тенденція до зниження спостерігалася також у липні 2022 року. За даними Міністерства сім'ї та соціальної політики станом на 22 вересня ц.р. на обліку в службах зайнятості перебувало 17,4 тис. осіб громадян України, серед яких 16 тис. безробітних та 1,4 тис. осіб шукають роботу.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/rodzina> Міністерство Сім'ї та соціальної політики

<https://psz.praca.gov.pl/> Вортал Державних служб зайнятості

<https://praca.gov.pl/> Портал електронних послуг урядів праці

<https://zielonalinia.gov.pl/> Інформаційно-консультативний центр Центрів зайнятості

<https://eures.praca.gov.pl/> польський вебсайт EURES

<https://ohp.pl/> Добровільні трудові корпуси

<https://stor.praca.gov.pl/portal/#/kraz/wyszukiwarka> Реєстр агентств з працевлаштування

<https://stor.praca.gov.pl/portal/#/ris> Реєстр навчальних закладів

<https://stor.praca.gov.pl/portal/#/eures> Реєстр суб'єктів, акредитованих на здійснення посередницької діяльності при працевлаштуванні в рамках мережі EURES

Більше інформації для громадян України

<https://psz.praca.gov.pl/pomocdlaukrainy> Ринок праці – допомога для громадян України

4.19. Ведення господарської діяльності

Загальна інформація

Початок, здійснення та припинення господарської діяльності в Польщі є **дозволеним** для кожного на рівних правах на умовах, визначених законом. Свобода господарської діяльності може бути обмежена лише законом і лише у зв'язку з важливими суспільними інтересами.

З 2018 року господарською діяльністю не вважається діяльність фізичної особи, дохід якої не перевищує 50% розміру мінімальної заробітної плати, і яка протягом останніх 60 місяців не здійснювала нереєстрованої діяльності.

Польське законодавство передбачає широкий **перелік доступних форм** підприємницької діяльності, від підприємницької діяльності фізичних осіб (у тому числі за договором простого товариства) до партнерського товариства і акціонерного товариства. Факторами, які визначають остаточне рішення щодо форми господарської діяльності, є, серед іншого, вимоги до початкового капіталу, обсягу майнової відповідальності у зв'язку з веденням господарської діяльності або формальності, пов'язані з її реєстрацією.

Підприємець - фізична особа - може розпочати господарську діяльність у день подання заяви для внесення до **Центрального реєстру та інформації про господарську діяльність** (Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG), а у разі партнерського товариства або акціонерного товариства – отримати запис до **реєстру підприємців у Національному судовому реєстрі (KRS)**. Акціонерне товариство в організації може розпочати господарську діяльність до внесення до реєстру підприємців.

Іноземці з держав-членів ЄС можуть здійснювати та вести господарську діяльність на території Республіки Польща на тих самих умовах, що й громадяни Польщі.

Громадяни інших країн, крім держав-членів ЄС, для того, щоб мати можливість розпочати та здійснювати господарську діяльність на території Польщі на тих самих умовах, що й громадяни Польщі, повинні відповідати умовам, викладеним у положеннях Закону «Про принципи участі іноземних підприємців та інших іноземних осіб в економічних операціях на території Республіки Польща». Громадяни таких країн повинні мати, наприклад, дозвіл на постійне перебування, дозвіл на тимчасове перебування з метою ведення господарської діяльності, надану у зв'язку з продовженням уже веденої господарської діяльності на підставі внесення в Центральний

реєстр та інформацію про господарську діяльність або дійсна Карту поляка.

Для представлення інтересів або допомоги у веденні господарчої діяльності можна призначити уповноважену особу або прокурента. Уповноваженою особою може бути як фізична, так і юридична особа, наприклад, бухгалтерська фірма, що діє у формі товариства комерційного права. Обсяг повноважень уповноваженої особи залежить від виду наданої їй довіреності. Прокурент має більш широкі повноваження, які охоплюють усі види діяльності, пов'язані з веденням бізнесу. Прокурент – це спеціальна довірена особа підприємця, повноваження якої описані в Цивільному кодексі. Діяльність прокурента не замінює і не обмежує особисті дії в компанії. Однак повноваження прокурента не можуть бути змінені - вони не можуть бути обмежені по відношенню до третіх сторін. Підприємець, зареєстрований у CEIDG, має можливість публікувати інформацію про свою довірену особу або прокурента в реєстрі, а суб'єкти, внесені до Національного судового реєстру, – інформацію про свого прокурента.

Підтримку для осіб, які хочуть розпочати ведення господарської діяльності, і для вже діючих підприємців надає **Польське агентство з розвитку підприємництва**, а також суб'єктів, що належать до групи Польського фонду розвитку.

Індивідуальна господарська діяльність

Найпопулярнішою формою ведення господарської діяльності є ведення господарської діяльності на основі запису в CEIDG.

Для здійснення такої діяльності необхідно подати **заяву на внесення до CEIDG** за допомогою електронної форми, доступної на вебсайті CEIDG. Ця заява повинна бути підписана кваліфікованим електронним підписом, довіреним підписом або особистим підписом.

Заяву також можна подати до будь-якого обраного уряду гміни особисто або надіслати рекомендованим листом (у такому випадку він має містити нотаріально завірений підпис заявника). Запис до CEIDG здійснюється не пізніше наступного робочого дня після дати подання заяви.

Частиною заяви є довідка про відсутність у заявника заборони на провадження господарської діяльності, заборони на заняття певною професією та заборони на здійснення діяльності, пов'язаної з вихованням, лікуванням, навчанням чи доглядом за неповнолітніми. Також слід подати довідку про юридичне право на власність нерухомого майна, адреса якого

вноситься в CEIDG (підприємець, внесений до CEIDG, зобов'язаний мати юридичне право на власність нерухомого майна, адреси якого підлягають внесенню), вищезазначені довідки подаються під загрозою кримінальної відповідальності за подання неправдивої інформації.

Заява про внесення до CEIDG – це також заява на отримання номера REGON (реєстру суб'єктів народного господарства), **заява про надання NIP** (Номер податкової ідентифікації), а також **подання заяви про вибір форми оподаткування**.

Якщо підприємець є платником внесків, до заяви про внесення до CEIDG може додаватися заява на соціальне страхування та медичне страхування або медичне страхування, заяву на медичне страхування членів сім'ї, а також зміну даних, зазначених у вищезазначених заявах або повідомлення про припинення вищезазначених страхувань.

CEIDG надсилає дані до податкової інспекції, вказаної підприємцем, до відповідного статистичного управління та до Управління соціального страхування чи Каси аграрного соціального страхування.

За внесення до CEIDG не стягується оплата.

Свідоцтво про внесення до CEIDG є **роздрукованою з вебсайту CEIDG**.

Органи державного управління не можуть вимагати від підприємців подання, передачі або додавання до заяв свідоцтв про внесення до CEIDG. Ідентифікаційним номером підприємця в господарських операціях є номер NIP.

CEIDG через свій вебсайт дозволяє шукати підприємця – фізичну особу та отримувати необхідну інформацію про його господарську діяльність.

За **формою оподаткування** основною формою є оподаткування на загальних засадах за шкалою оподаткування. Також можна вибрати один із наступних варіантів одноразова сума на зареєстрований дохід, єдиний податок. При цьому підприємець може вказати вид облікової документації, яка ведеться: Книги бухгалтерського обліку, Книгу обліку доходів і витрат чи інші записи.

Підприємець може **призупинити здійснення підприємницької діяльності**. Підприємець на період призупинення господарської діяльності не може здійснювати господарську діяльність, отримувати поточні доходи від несільськогосподарської господарської діяльності, крім випадків, визначених нормативно-правовими актами та приймати на роботу працівників.

Спільна підприємницька діяльність (просте товариство) (Spółki prawa cywilnego)

Просте товариство (Spółka cywilna) - це форма ведення бізнесу, яка створюється шляхом укладення договору не менше ніж двома особами, їх називають партнерами. Просте товариство не є юридичною особою і не є підприємцем, статус підприємця повинні мати всі учасники спільної підприємницької діяльності, які зобов'язані окремо реєструвати свою діяльність у відповідному реєстрі. Для створення простого товариства не потрібен початковий / статутний капітал. Партнери несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства.

Господарське товариство (Spółki prawa handlowego)

До **господарських товариств (spółek prawa handlowego)** належать партнерські товариства та акціонерні товариства (spółki osobowe i spółki kapitałowe).

До складу **партнерських товариств (spółek osobowych)** входять такі компанії як:

- **повне товариство (spółka jawna)** - основна форма партнерського товариства. Його характерною рисою є обсяг відповідальності партнерів. Вони несуть субсидіарну необмежену відповідальність за зобов'язаннями товариства. Кожен партнер має право представляти його;
- **партнерство (spółka partnerska)**- призначене виключно для виконання вільних професій, перерахованих у Кодексі комерційних компаній. Партнерами в товаристві можуть бути особи, уповноважені займатися наступними професіями: адвокат, фармацевт, архітектор, інженер-будівельник, аудитор, страховий брокер, податковий радник, брокер з цінних паперів, інвестиційний радник, бухгалтер, лікар, стоматолог, ветеринар, нотаріус, медсестра, акушерка, фізіотерапевт, адвокат, патентний речник, оцінювач майна та присяжний перекладач. Питання відповідальності партнерства регулюються положеннями про партнерство. Партнер у товаристві не несе відповідальності за зобов'язаннями товариства, що виникають у зв'язку з виконанням іншими партнерами вільної професії в товаристві, а також за зобов'язаннями товариства, що випливають із дій чи бездіяльності осіб, які працюють у товаристві на підставі трудового договору чи інших правовідносин, які підлягали управлінню іншого партнера при наданні послуг, пов'язаних з господарською діяльністю товариства. Кожен

партнер має право представляти компанію самостійно. Договором товариства може бути передбачено, що керівництво справами товариства та представництво покладається на правління;

- **командитне товариство (spółka komandytowa)** - призначене як для фізичних, так і для юридичних осіб. Принаймні один із партнерів - генеральний партнер - несе відповідальність за зобов'язаннями товариства без обмежень, тоді як відповідальність інших партнерів - обмежених партнерів- обмежена певною сумою - командитною сумою. Товариство представляють генеральні партнери, які не були позбавлені права представляти товариство згідно зі статутом або чинним рішенням суду;
- **командитно-акціонерне товариство (spółka komandytowo-akcyjna)** - призначене для здійснення підприємницької діяльності у значному розмірі. Норми вимагають внесення мінімального статутного капіталу не менше 50 000 PLN (приблизно 10775 EUR). Принаймні один партнер (генеральний партнер) несе відповідальність за зобов'язаннями товариства перед кредиторами без обмежень, і хоча б один партнер є акціонером. Акціонер не несе відповідальності за зобов'язаннями товариства. Товариство представляють генеральні партнери, а акціонер може представляти товариство в якості довіреної особи.

До **акціонерних товариств (spółek kapitałowych)** належать такі товариства, як:

- товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) (spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (sp. z o.o.) - є юридичною особою. Засновниками ТОВ можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. Товариство відповідає за зобов'язання всіма своїми активами без обмежень. Необхідною умовою є внесок у статутний капітал у розмірі не менше 5000 PLN (приблизно 1101 EUR). Як правило, учасники несуть відповідальність відповідно до розміру капіталу. Вищим органом товариства є збори акціонерів. Товариство за умовами статуту представляє правління (до складу якого входить не менше одного члена). У товаристві з обмеженою відповідальністю також можна створити наглядову раду чи ревізійну комісію, або й те й інше;
- акціонерне товариство (АТ) (spółka akcyjna (S.A.) - є юридичною особою. Засновниками товариства можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. Необхідною вимогою є внесок у статутний капітал у розмірі не менше

100 000 PLN (приблизно 21551 EUR). Товариство відповідає за зобов'язаннями суб'єкта, як правило, пропорційно до розміру статутного капіталу. Вищим органом товариства є збори акціонерів. Товариство відповідно до статуту представляє правління (до складу якого входить не менше одного члена). Акціонерне товариство також повинно мати наглядову раду.

- **просте акціонерне товариство (prosta spółka akcyjna (PSA))** - є юридичною особою. Товариство створене в першу чергу з думкою про стартапи. Акційний капітал, необхідний для створення товариства, може складати 1 злотий. Найважливішим органом простого акціонерного товариства є загальні збори. Вони складаються з акціонерів, а якщо компанія одноосібна, то в неї входить тільки засновник. Центральним органом товариства є рада директорів, яка поєднує ознаки правління та наглядової ради. Також простіше розпоряджатися коштами підприємства – ніякого «замороженого» статутного капіталу.

Філії та представництва іноземних підприємців

Іноземні підприємці можуть діяти на території Польщі через створені **філії та представництва**.

Філія (oddział), відповідно до законодавства, є окремою та організаційно самостійною частиною підприємницької діяльності, яку здійснює підприємець за межами його місцезнаходження або основного місця діяльності. Філія іноземного підприємця потребує реєстрації в Національному судовому реєстрі.

Діяльність **представництва (przedstawicielstwa)** може включати лише рекламно-промоційну діяльність іноземного підприємця (не може включати господарську діяльність). У разі представництва необхідний запис до реєстру представництв іноземних підприємців, який веде Міністр розвитку і технологій.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

У зв'язку зі скрутним становищем громадян України, спричиненим збройним конфліктом, для них встановлено окремі правила відкриття та ведення підприємницької діяльності. Вони можуть розпочинати та вести бізнес на

території Республіки Польща на тих самих умовах, що й громадяни Польщі, за умови, що вони проживають у Польщі на законних підставах і мають номер PESEL.

Законність перебування перевірятиметься на підставі Закону про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави, а також Закону про іноземців, у цьому випадку він поширюється на всі документи на проживання, які у ньому містяться.

Право на проживання – це документ, який дає право на перебування на території Польщі чи іншої країни ЄС. Це може бути:

- дозвіл на постійне проживання,
- дозвіл на тимчасове проживання,
- паспорт у разі в'їзду та перебування на території Польщі в режимі безвізового режиму,
- довідка про тимчасовий захист, видана Управлінням у справах іноземців,
- відбиток штампа, який проставляє воєвода у проїзному документі громадянина України, що підтверджує подання заяви на отримання дозволу на тимчасове проживання, заяви на продовження шенгенської або національної візи або заяви на отримання дозволу на постійне проживання або дозволу на проживання довготермінового резидента ЄС - такий відбиток є також дозволом на перебування, перебування на його підставі є законним з дати подання заяви до дати прийняття рішення про надання тимчасового дозволу на проживання.

У момент втрати права на законне перебування на території Республіки Польща, підприємець - громадянин України буде виключений з CEIDG на загальних умовах.

Подібні полегшення запроваджено для подружжя громадян України, які прибули на територію Республіки Польща після 24 лютого 2022 року. У цьому випадку до заяви про в'їзд до CEIDG необхідно додати свідоцтво про шлюб із присяжним перекладом, документи обох подружжя та підтвердження перетину кордону після 24 лютого 2022 р., а також така особа повинна мати номер PESEL.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia> Міністерство розвитку та технологій

<https://www.ceidg.gov.pl> Центральний реєстр та інформацію про господарську діяльність

<https://www.biznes.gov.pl/przedsiębiorcy> Веб сайт з надання інформації та послуг для підприємця

<https://www.gov.pl/web/kas/dane-teleadresowe-jednostek-kas>
Податкова служба

<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc> Міністерство юстиції

<https://www.parp.gov.pl> Польське агентство з розвитку підприємництва

<https://www.zus.pl/> Управління соціального страхування

<https://www.gov.pl/web/kas> Національна податкова адміністрація

<https://stat.gov.pl/> Головне управління статистики

<https://www.paih.gov.pl> Польське агентство інвестицій та торгівлі

<https://ems.ms.gov.pl/krs/wyszukiwaniepodmiotu> Національний судовий реєстр

<https://dane.gov.pl/pl/dataset/1266> Реєстр представництв іноземних підприємців

Більше інформації для громадян України

<https://www.biznes.gov.pl/pl/portal/001466> Як громадянину України відкрити фірму в Польщі

<https://www.biznes.gov.pl/pl/portal/001481> Як громадянину України підготуватися до реєстрації компанії в CEIDG

<https://pfr.pl/> Сайт Польського фонду розвитку

5. ДОХОДИ, ОПЛАТА ПРАЦІ ТА ПОДАТКИ

5.1. Доходи та оплата праці

Мінімальна заробітна плата

Правила та порядок визначення розміру **мінімальної заробітної плати** та мінімальної погодинної ставки за конкретними цивільно-правовими договорами визначаються Законом. Розміри вищезгаданого Гарантії заробітної плати щорічно є предметом переговорів, які проводяться в рамках Ради соціального діалогу.

У 2021 році місячна мінімальна заробітна плата для працівників (тобто осіб, які працюють на підставі трудових відносин) становитиме **3010 PLN брутто** (близько 648 EUR). З цієї суми щомісячно відраховується внесок на соціальне страхування та податок на прибуток від фізичних осіб. Ця сума поширюється на особу, яка працює на повний робочий день протягом місяця. У випадку неповного навантаження цей розмір пропорційно зменшується. З 1 січня 2023 року мінімальна заробітна плата становитиме 3490 злотих брутто (приблизно 752 євро), а з 1 липня 2023 року – 3600 злотих брутто (приблизно 775 євро).

Розмір мінімальної заробітної плати включає всі складові оплати праці, що входять до складу особистої оплати праці, за винятком: винагороди за понаднормову роботу, премії з нагоди ювілею, грошової вихідної допомоги за при виході на пенсію за віком або за інвалідністю, доплати за роботу нічний час, надбавки за вислугу років. Також до неї не входять виплати з прибутку та профіциту балансу та додаткова річна винагорода у бюджетній сфері. Якщо в певному місяці заробітна плата працівника через строки виплати окремих компонентів оплати праці або графіка робочого часу є нижчою за чинний мінімальний розмір заробітної плати, працівник має право на компенсацію, яка виплачується разом із винагородою.

Заробітна плата

Системи оплати праці в окремих роботодавців **відрізняються**. Умови оплати праці та виплата інших коштів, пов'язаних з роботою для роботодавців, **визначають**:

- **колективні трудові договори** (в межах однієї компанії або міжзаводські), які укладаються роботодавцями, в яких функціонують профспілкові організації),
- **правила винагороди** (у роботодавців, у яких працює не менше 50 працівників, на яких не поширюється дія колективного трудового договору) або у яких працює не менше 20 і менше 50 працівників, якщо профспілка підприємства вимагає його затвердження) або
- **трудові договори**

Заробітна плата повинна визначатися таким чином, щоб вона відповідала, зокрема, виду виконуваної роботи та кваліфікації, необхідній для її виконання, а також кількості та якості виконуваної роботи. Винагорода виплачується **за виконану роботу**. За час, протягом якого працівник не виконував роботу, він має право на отримання винагороди лише у випадках, передбачених трудовим законодавством. З метою захисту оплати праці в польському Кодексі праці містяться положення, згідно з якими працівник не може відмовитися від права на винагороду або передати це право іншій особі.

Роботодавець зобов'язаний створити та вести окремо для кожного працівника особисту картку (облік) виплачуваної заробітної плати та інших виплат, пов'язаних з роботою. На вимогу працівника роботодавець зобов'язаний надати йому для ознайомлення документи, на підставі яких здійснюється нарахування його заробітної плати.

Винагорода виплачується у **грошовій формі**. Часткова виплата винагороди у формі, відмінній від грошової, допускається лише у разі, якщо це передбачено нормами трудового законодавства або колективним трудовим договором. Заробітна плата виплачується **не рідше одного разу на місяць** у встановлений і заздалегідь визначений день, але не пізніше перших 10 днів наступного календарного місяця. Правило полягає в тому, що заробітна плата виплачується на розрахунковий рахунок працівника. З іншого боку, якщо працівник хоче отримати виплату готівкою, він повинен буде подати роботодавцю заяву про таку виплату в письмовій або електронній формі.

Працівник, який отримує доходи від трудових відносин, підлягає **загальнообов'язковому соціальному страхуванню**. Роботодавець зобов'язаний розрахувати внески з одержаної працівником винагороди та перерахувати їх до Управління соціального страхування. **Пенсійний внесок** - 19,52% рівними частками сплачують працівник і роботодавець, пенсійний внесок по інвалідності - 8% - працівник у розмірі 1,5%, та роботодавець - 6,5%. **Медичний внесок** - 2,45% повністю сплачує працівник, а страхування від нещасних випадків (від 0,67% до 3,33%) сплачує роботодавець. **Внески до Фонду праці (2,45%), Фонду гарантованих виплат працівникам (0,10%) та Фонду солідарності (0,15%)** сплачує роботодавець.

Річна база нарахування внесків на пенсійне страхування та страхування по інвалідності не може перевищувати тридцяти розмірів прогнозованої середньомісячної заробітної плати. Працюючі особи також охоплені **обов'язковим медичним страхуванням**. Внесок сплачується в розмірі 9% бази цього внеску.

Питання щодо принципів виплати **заробітної плати у разі цивільно-правових договорів** регулюються насамперед положеннями Цивільного кодексу – залежно від виду договору. Щодо забезпечення мінімального розміру заробітної плати застосовуються положення Закону «Про мінімальну заробітну плату». Особа, яка виконує роботу на підставі деяких договорів доручень або договорів підряду, на які поширюються положення про замовлення, має право на одержання винагороди не меншої за мінімальну погодинну ставку за кожну годину роботи. Мінімальна погодинна ставка для конкретних цивільно-правових договорів у 2021 році становить **19,17 PLN** (приблизно 4,13 EUR) за кожну годину виконання замовлення або надання послуг. Розмір мінімальної погодинної заробітної плати щорічно індексується і збільшується в тій же мірі, що й розмір мінімальної заробітної плати для працівників. Мінімальна погодинна ставка **не сплачується** тим особам, які самостійно визначають місце і час виконання замовлення чи надання послуги і при цьому мають право лише на комісійні нарахування. Крім того, договори про надання послуг з догляду, про які йдеться в Законі, виключаються з обов'язку застосування мінімальної погодинної ставки - наприклад, договори, укладені з метою управління сімейним будинком для осіб старшого віку, договори про догляд за дітьми у прийомних сім'ях або про догляд за групою осіб під час поїздок тривалістю понад один день.

Середні доходи

Середньомісячна заробітна плата брутто у I кварталі 2021 року становила

6235,22 PLN брутто (приблизно 1 343 EUR). **Середньомісячна заробітна плата брутто в секторі підприємств** у червні 2021 року становила **6554,87 PLN брутто** (близько 1413 EUR).

Наприклад, **середня місячна заробітна плата брутто в Мазовецькому воєводстві** (включаючи м. Варшава) в окремих галузях у 1 кварталі 2022 року становила: сектор підприємств - 7 450 PLN (приблизно 1605EUR), промисловість - 6 886 PLN (приблизно 1484 EUR), виробництво - 6 762 PLN (приблизно 1457 EUR), будівництво - 8 477 PLN (приблизно 1826 EUR), торгівля та ремонт автотранспорту - 7 517 PLN (приблизно 1620 EUR), транспортування та зберігання, 6 206 PLN (приблизно 1337 EUR), проживання та харчування - 5 301 PLN (приблизно 1142 EUR), інформація та зв'язок - 11 462 PLN (приблизно 2470 EUR), ринок послуг нерухомості - 8 423 PLN (приблизно 1815 EUR), адміністрування та допоміжна діяльність - 5 310 PLN (приблизно 1144 EUR).

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадяни України мають такі самі права, як і громадяни Польщі, щодо мінімальної заробітної плати та мінімальної погодинної ставки.

Більше інформації

<https://www.stat.gov.pl> Головне статистичне управління

5.2. Податки

Види податків

У Польщі виділяють п'ятнадцять видів податків, які поділяються на **прямі податки** (здійснюються платником, який зобов'язаний сплатити податок податковому органу) та **непрямі податки** (сплачуються при придбанні товарів).

Прямі податки це:

1) податок на доходи фізичних осіб (PIT),

- 2) податок на прибуток підприємств (CIT),
- 3) податок на спадщину та дарування,
- 4) податок з цивільно-правових операцій,
- 5) податок на землю,
- 6) податок на лісові землі,
- 7) податок на нерухомість
- 8) податок на транспортні засоби,
- 9) податок на тоннаж (адресований судновласникам, які експлуатують торгові судна в міжнародному судноплавстві),
- 10) податок на видобуток корисних копалин,
- 11) податок з окремих фінансових установ,
- 12) податок на доходи, що оподатковуються відповідно до принципів, що випливають із Закону «Про активізацію суднобудівної промисловості та допоміжних галузей (податок на вартість реалізованої продукції)»,
- 13) податок з роздрібних продажів.

Непрямими податками є:

- 1) податок на товари та послуги (ПДВ - 23%, 8%, 5% і 0%),
- 2) акцизний податок,
- 3) податок на ігри.

З точки зору працевлаштування та ведення бізнесу в Польщі найважливішими податками є, відповідно, **податок на доходи фізичних осіб** та податок на прибуток підприємств.

Податок на доходи фізичних осіб

З точки зору фізичної особи, яка працює в Польщі, найважливішим є податок на доходи фізичних осіб.

Доходи, отримані фізичними особами, оподатковуються **податком на доходи фізичних осіб**. Якщо платник податку в даному році отримує доходи з кількох джерел, предметом оподаткування є сума доходів з усіх джерел доходів, отриманих у країні та за кордоном. **У випадку отримання доходів нерезидентами в Польщі або резидентами Польщі за кордоном**

застосовуються положення договорів про уникнення подвійного оподаткування, стороною яких є Польща. Польща підписала такі договори, в т.ч з Австрією, Німеччиною, Францією, Великобританією. Повний список країн, які мають договори, доступний на сайті Мінфіну.

Кожна особа, яка проживає в Польщі, повинна сплачувати податок у Польщі з отриманого доходу. Особа, яка проживає в Польщі – це особа, яка має тут **«центр особистих чи економічних інтересів»** (наприклад, живе, працює в Польщі) або перебуває в Польщі **понад 183 днів на рік**. Така особа є **податковим резидентом** і підлягає оподаткуванню в Польщі від загального доходу, отриманого за певний рік, як у Польщі, так і за кордоном. З іншого боку, якщо особа не проживає в Польщі, податок у Польщі буде сплачено лише з доходу, отриманого в Польщі. Оподаткування відбувається з урахуванням принципів, що випливають із договорів про уникнення подвійного оподаткування, укладених Польщею.

Оподаткуванню підлягають доходи (дохід мінус витрати, що не підлягають податку).

Кошти, які не підлягають оподаткуванню, визначаються залежно від виду отриманого доходу, наприклад, для осіб, які отримують дохід у 2022 році:

- з трудових відносин основні кошти становлять 3000 PLN (646 EUR) на рік і 250 PLN (54 EUR) на місяць;
- з договорів доручення витрати визначаються як 20% отриманого доходу;
- кошти від авторських прав визначаються як 50% отриманого доходу, однак загальні річні витрати не можуть перевищувати 120000 PLN (приблизно 25862 EUR);
- з коштів від ведення бізнесу визначаються у сумі витрат, понесених з метою отримання доходів або для підтримки чи забезпечення джерела доходу, за винятком коштів, зазначених у Законі як кошти, що не підлягають податковому вирахуванню.

Спосіб розрахунку податку на прибуток залежить від джерела доходу, з якого отримано дохід. Розрахувати податок можна наступними способами:

- 1) **прогресивна податкова шкала** з сумою, що зменшує податок - дводіапазонна шкала оподаткування застосовується до фізичних осіб, які оподатковують свої доходи на загальних умовах, за ставками з 1 липня 2022 р. **12%** і **32%**, з однією податковою групою 120 000 PLN

(приблизно 25862 EUR) та на суму, що зменшує податок, яка становить:

За прогресивною шкалою податку оподатковуються, зокрема, доходи: від найманої роботи (трудові договори, договори доручення, договори підряду), пенсії за віком, пенсії за інвалідністю, підприємницька діяльність, оренда та лізинг.

Остаточний розрахунок цього доходу та сплачених з них авансових платежів на податок відбувається після закінчення року в поданій платником податку податковій декларації (PIT-36, PIT-37) або в річному податковому розрахунку (PIT-40A), поданому для платника податків органом пенсійного забезпечення, якщо пенсія за віком або пенсія за інвалідністю є єдиним джерелом доходу для платника податку.

Платники податку, які оподатковують свої доходи за прогресивною шкалою податку, якщо вони відповідають умовам, передбаченим законодавством, **можуть за заявою, поданою в податковій декларації з PIT-36 або PIT-37, скористатися перевагами єдиного податку на прибуток або пільгового оподаткування для самотніх батьків/матерів.**

Подружжя, які обирають цей спосіб оподаткування, розраховують податок у подвійній сумі податку, розрахованої на половину загального доходу. В свою чергу, один із батьків дитини або дітей розраховує податок на пільговій основі у подвійному розмірі податку, нарахованого на половину їх доходу;

Декларації PIT-37 та PIT-36 подаються до податкової служби з 15 лютого до кінця квітня року, наступного за податковим, якщо платник податку не виїжджає з території Польщі раніше. У такому випадку податкова декларація подається перед виїздом.

2) 19% податку на прибуток від несільськогосподарської діяльності або спеціальних підрозділів сільськогосподарського виробництва

- доходи від несільськогосподарської підприємницької діяльності або спеціальних підрозділів сільськогосподарського виробництва (визначаються на підставі ведення бухгалтерського обліку) можуть оподатковуватися за ставкою **19%**. Дохід (збиток) обліковується окремою декларацією. PIT-36Л, який подається платником податку з 15 лютого до кінця квітня року, наступного за податковим;

фіксована форма оподаткування несільськогосподарської господарської діяльності - платники податку можуть обрати за умови

виконання ними умов, визначених законом, оподаткування доходів, отриманих від несільськогосподарської господарської діяльності, у формі одноразового податку на задекларовані доходи.

3) Податок

– розраховується за певною ставкою на отримані доходи. Своєчасно подається окрема податкова декларація за такою формою оподаткування; з 15 лютого до кінця лютого року, наступного за податковим (з 2023 року термін – 30 квітня);

4) на форма оподаткування доходів від оренди та лізингу - платники податку можуть обрати її за умови виконання ними умов, визначених законодавством. Ставка податку становить 8,5% від отриманих доходів до суми 100 000 PLN (21551 EUR). Ставка профіциту понад цю суму становить 12,5%. Окрема декларація подається з 15 лютого до кінця лютого року, наступного за податковим (з 2023 року термін – 30 квітня);

5) 19% податку на прибуток з певних доходів від капітальних фондів - єдина ставка податку 19% застосовується до певного приросту капіталу (наприклад, від продажу цінних паперів або похідних фінансових інструментів проти оплати), дохід від якого (збиток) обліковується окремою декларацією PIT-38, яку платник податку подає з 15 лютого до кінця квітня року, наступного за податковим;

6) 19% податку на прибуток від продажу нерухомості за оплату - обов'язок сплатити 19% податку на прибуток від продажу нерухомості за оплату виникає, якщо продаж за оплату відбувається до закінчення 5 років, рахуючи з кінця календарного року, у якому було придбано або збудовано нерухоме майно, а також коли це не здійснюється під час здійснення підприємницької діяльності; дохід розраховується окремою декларацією PIT-39, яку платник податку подає з 15 лютого до кінця квітня року, наступного за податковим;

Дохід від продажу нерухомості за оплату звільняється від оподаткування, якщо платник податку витрачає дохід на власні житлові цілі, зазначені в податкових правилах Польщі, не пізніше ніж протягом 3 років після закінчення податкового року, в якому нерухомість була продана за оплату ;

7) фіксована ставка податку на прибуток, що стягується платником - цей податок застосовується до доходів (прибутків), наприклад, від виграшів у азартних іграх, відсотків та знижок на цінні папери, відсотків

за грошові кошти (не пов'язані з підприємницькою діяльністю), накопичені в банку платника податку на рахунку, участь у акціонерних фондах, дивіденди. Фіксована ставка податку, який збирає платник, оподатковується також з доходів нерезидентів у Польщі, напр. з відсотків, авторських та суміжних прав, ноу-хау, консультаційних та бухгалтерських послуг, юридичних послуг та рекламних послуг. Як правило, ці доходи (прибутки) не включаються до податкової декларації, оскільки податок з них стягує та сплачує платником.

- 8) **Пільгове оподаткування т. зв. IP Vox-ом** дозволяє підприємцям оподатковувати доходи від кваліфікованих прав інтелектуальної власності за зниженою ставкою податку, тобто 5%. IP Vox — це рішення для підтримки підприємців на етапі комерціалізації результатів їх науково-дослідної діяльності.

Додаткову інформацію про те, як фізичні особи подають декларації з податку на доходи фізичних осіб, див. у розділі 5.4.

Податок на прибуток підприємств

Платниками податку на прибуток підприємств є:

- **юридичні особи,**
- **організаційні підрозділи без статусу юридичної особи,** за винятком успадкованих підприємств та компаній без статусу юридичної особи, за винятком випадків, коли платниками податку є акціонерні товариства в організації,
- командитні товариства та командитно-акціонерні товариства з місцем знаходження в Польщі,
- повні товариства, з місцем знаходження в Польщі, якщо партнерами повного товариства є не лише фізичні особи і повне товариство не надає конкретну інформацію чи не оновлює її компетентному керівнику податкової служби,
- **податкові акціонерні товариства** (групи, що складаються щонайменше з двох господарських товариств, які мають статус юридичної особи, які діють в акціонерних спілках і відповідають умовам, визначеним законодавчими положеннями),
- **компанії без статусу юридичної особи, які мають місце розташування або правління в іншій країні,** якщо відповідно до податкового

законодавства цієї країни вони розглядаються як юридичні особи та підлягають оподаткуванню в цій країні на весь свій дохід, незалежно від місця його отримання.

Платники податків, якщо вони мають **місцезнаходження або правління** на території Польщі, підлягають оподаткуванню **з усіх своїх доходів**, незалежно від того, де вони отримані. Платники податків, якщо вони не мають **місця знаходження або правління на території Польщі**, підлягають податковому зобов'язанню **лише з доходу, який вони отримують на території Польщі.**

Предметом оподаткування податком на прибуток є доходи, що становлять суму доходів, отриманих від приросту капіталу, та доходів, отриманих з інших джерел.

Доходом з джерела доходів є, як правило, перевищення суми надходжень, отриманих з цього джерела доходів, над витратами на їх отримання, досягнутими в податковому році. У випадку податкових акціонерних груп дохід від джерела доходу є надлишком суми доходів усіх компаній із даного джерела доходу над сумою їхніх збитків, понесених від цього джерела доходу.

Якщо податкові витрати перевищують суму доходів (у разі податкових акціонерних груп сума збитків від даного джерела доходів перевищує суму доходів, отриманих з цього джерела), різниця є збитком від джерела доходів.

На суму збитку платник податку може:

- зменшити дохід у наступні 5 послідовних податкових років за умови, що сума зменшення в будь-який із цих років не може перевищувати 50% суми цього збитку, або
- зменшити одноразовий дохід з цього джерела в наступні 5 послідовних податкових років на суму, що не перевищує 5 000 000 PLN (1077586 EUR). Якщо завданий збиток більший, невідрахованасума підлягає погашенню протягом решти років 5-річного періоду, і сума зменшення не може перевищувати 50% збитку в будь-який із цих років.

У випадку податкової акціонерної групи збиток, завданий групою, не покривається доходом окремих компаній у разі закінчення терміну дії договору або після втрати податкового статусу акціонерної групи. Дохід групи не покриває збитки, понесені її компаніями до утворення групи.

У випадку доходів від участі в **прибутках юридичних осіб** (наприклад,

дивідендів) та **доходів іноземних осіб від т.зв. роялті** (наприклад, відсотки) – предметом оподаткування є прибуток.

У разі акціонерних відносин та інших особливих правовідносин можна оподатковувати дохід **шляхом оцінки**.

Особливою формою оподаткування, потенційно доступною для великої групи платників податків з 1 січня 2021 року, є одноразова сума доходу акціонерних товариств. Це новий метод оподаткування, який пов'язує оподатковуваний прибуток з категоріями балансового права та полягає у зміні моменту виникнення податкового зобов'язання. Всупереч класичним правилам оподаткування в СІТ, одноразова сума доходу акціонерних товариств пов'язує виникнення податкового зобов'язання з розподілом отриманого прибутку, а не з отриманням доходу. Предметом оподаткування в системі одноразової суми є, як правило, ефективний розподіл прибутку від капіталу товариства, у тому числі на його партнера/акціонера. З 1 січня 2022 року правила користування цією преференцією були додатково лібералізовані, напр., шляхом розширення переліку організаційно-правових форм, які мають право користування одноразовою виплатою від доходу компанії, включаючи до переліку товариства з обмеженою відповідальністю та акціонерні товариства з обмеженою відповідальністю.

Польське законодавство передбачає **перелік об'єктивних пільг**, у тому числі для таких платників податків, як асоціації, союзи, фонди, які переслідують визначені законом, суспільно корисні цілі. У випадку цих платників податку звільнення поширюється на доходи, які призначені для досягнення **суспільно корисних цілей**, визначених національними нормативно-правовими актами. Ці цілі повинні співпадати зі статутними цілями цих суб'єктів.

Податковими надходженнями є, зокрема, отримані гроші, грошові кошти, курсові різниці або вартість товарів, прав чи інших благ, отриманих безоплатно або частково за винагороду. Доходи, пов'язані з господарською діяльністю та спеціальними підрозділами сільськогосподарського виробництва, а також доходи від приросту капіталу (крім доходів від частки в прибутках юридичних осіб, які становлять дохід, фактично отриманий від цієї частки), також одержані в податковому році, також вважаються належними доходами, навіть якщо вони не були фактично отримані, після виключення вартості поверненого товару, наданих скидок та знижок.

Витрати, які не підлягають оподаткуванню, - це витрати, понесені з метою отримання доходу або утримання або забезпечення джерела

надходжень, за винятком коштів (витрат), не визнаних такими, що понесені з метою отримання доходів, перерахованих у законодавчих актах.

Витрати, безпосередньо пов'язані з доходами, визнаються витратами, що не підлягають оподаткуванню, у податковому році, в якому отримано відповідний дохід.

Витрати, окрім тих, які безпосередньо пов'язані з доходами, вираховуються на дату їх виникнення. Якщо ці витрати стосуються періоду, що перевищує податковий рік, і неможливо визначити, яка їх частина відноситься до даного податкового року, то вони становлять витрати, що не вираховуються з оподаткування, пропорційно тривалості періоду, до якого вони відносяться.

Базою оподаткування, що встановлюється як різниця між доходами та витратами, що не підлягають оподаткуванню, є дохід за вирахуванням пожертв, переданих у сферу державних завдань, визначених нормативно-правовими актами.

Відрахування в межах загального ліміту в 10% доходу **також охоплюватиме пожертвування** суб'єктам, які здійснюють таку діяльність в державі-члені ЄС, крім Польщі, або в державі-члені Європейської економічної зони.

Відрахуванню також підпадають пожертвування на благодійну та опікунську діяльність на основі т. зв. релігійні закони - в даному випадку до 100% доходу.

З бази оподаткування також може бути вирахована додаткова вартість витрат на науково-дослідні роботи, тобто частина операційних витрат на дослідження та розробки, що також входять до складу витрат, що не підлягають оподаткуванню.

Податок становить 19% бази оподаткування. З 1 січня 2019 року застосовується ставка податку на прибуток підприємств за ставкою 9%, яка скерована на малих платників податку та платників податків, які розпочинають підприємницьку діяльність, стосовно доходів, відмінних від приросту капіталу, якщо дохід платника податку (незалежно від джерела) у податковому році не перевищує 2 млн євро (виражені в PLN).

У рамках податку СІТ є можливість скористатися пільговим оподаткуванням, т.зв. **IP Vox**, що дозволяє підприємцям оподатковувати доходи від кваліфікованих прав інтелектуальної власності за зниженою ставкою податку, тобто 5%. IP Vox — це рішення для підтримки підприємців на етапі комерціалізації результатів їх науково-дослідної діяльності. Кваліфіковані права інтелектуальної власності включають, серед іншого: патент, право на

реєстрацію промислового зразка або авторське право на комп'ютерну програму.

Крім того, кваліфікований дохід від кваліфікованих прав інтелектуальної власності, наприклад, патенту, права на реєстрацію промислового зразка чи авторського права на комп'ютерну програму, з 2019 року може оподатковуватися ставкою **5% податку на прибуток підприємств за т.зв. IP BOX.**

Крім того, власники (співвласники) основних засобів, які є будівлями, розташованими на території Польщі, повністю або частково переданими у користування за договором оренди, лізингу чи іншого подібного договору, сплачують **податок на прибуток з доходів від будівель у розмірі 0,035% бази оподаткування** за кожен місяць. Базою оподаткування є сума доходів від окремих будівель за вирахуванням 10 млн. PLN (2,2 млн. EUR).

Платники податків і платники не подають податкову декларацію протягом податкового року, але зобов'язані щомісячно сплачувати аванс. Малі платники податків та платники, які відкривають підприємницьку діяльність, мають можливість сплачувати авансовий платіж на податок на прибуток щоквартально.

Протягом податкового року платники податків також можуть здійснювати погашення авансові платежі на податок за **спрощеною системою.**

Платники податку зобов'язані **до кінця третього місяця наступного року подати декларацію** про суму доходу (збитку), отриманого в податковому році, та сплатити належний податок або різницю між податком до сплати з доходу, зазначеного в декларації та сумою авансових платежів, належних за період з початку року.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

У 2021 році до доходів від працевлаштування в Польщі, отриманих податковими резидентами України, застосовувалися такі вимоги:

- Конвенція від 12 січня 1993 року між Урядом Республіки Польща та Урядом України про уникнення подвійного оподаткування та попередження ухилень від оподаткування щодо податків на доходи та майно («Законодавчий вісник» від 1994 р., № 63, поз. 269 зі змінами) – «конвенція»;

- Багатостороння конвенція від 24 листопада 2016 року щодо впровадження заходів узгодженого податкового законодавства, спрямованих на запобігання розмиванню бази оподаткування та перенесенню прибутку («Законодавчий вісник» від 2018 р., поз. 1369, зі змінами) – «Конвенція MLI»;
- Закон від 26 липня 1991 р. «Про податок на доходи фізичних осіб» («Законодавчий вісник» від 2021 р., поз. 1128 зі змінами) — «Закон про PIT».

Обов'язки громадянина України перед польською податковою службою залежать від того:

- як працевлаштовується громадянин України;
- як кваліфікується дохід відповідно до конвенції та закону про PIT.

Форми зайнятості та кваліфікація доходів від зайнятості:

- трудовий договір (трудові відносини), регулюється КЗпП, - це наймана праця у розумінні ст. 15 Конвенції та трудові відносини та пов'язані з ними договори зі ст. 10 п. 1 пп. 1 Закону про PIT;
- договір доручення, укладений з підприємцем – фізичною особою, підприємством (договір доручення з підприємцем), регулюється Цивільним кодексом, - це вільні професії у розумінні ст. 14 Конвенції та діяльність, здійснювана особисто згідно зі ст. 10 п. 1 пп. 2 Закону про PIT;
- договір доручення, укладений з фізичною особою, яка не веде підприємницьку діяльність (договір з особою, яка не веде підприємницьку діяльність), регулюється Цивільним кодексом – це інші доходи у розумінні ст. 21 Конвенції та інші джерела зі ст. 10 п. 1 пп. 9 Закону про PIT;
- договір про допомогу при зборі врожаю, регулюється Законом від 20 грудня 1990 р. «Про соціальне страхування фермерів» – це інший дохід у розумінні ст. 21 Конвенції та інші джерела зі ст. 10 п. 1 пп. 9 Закону про PIT.

Деякі доходи можуть бути спеціально кваліфіковані відповідно до Конвенції, наприклад, доходи, отримані артистами та спортсменами, або професорами та науковими працівниками.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/finanse> Міністерство Фінансів

<https://www.podatki.gov.pl/> Податковий портал

<https://www.podatki.gov.pl/abc-podatkow/broszury-informacyjnej/>
Інформаційні брошури

<https://www.podatki.gov.pl/podatkowa-wspolpraca-miedzynarodowa/wykaz-umow-o-unikaniu-podwojnego-opodatkowania/> Міністерство фінансів – список країн з угодами про уникнення подвійного оподаткування

Більше інформації для громадян України

https://www.podatki.gov.pl/media/7888/broszura_mf_rozliczenie_docho-dow_z_zatrudnienia_w_polsce_2022_ua.pdf Інформаційна брошура українською мовою

<https://www.podatki.gov.pl/pit/twoj-e-pit/informacje-w-jezyku-ukrainskim/>
Інформація українською мовою

5.3. Податкові пільги та звільнення від сплати податків для фізичних осіб

Право на податкові пільги та звільнення від сплати податків

Платники податків у Польщі мають право на **певні податкові пільги та звільнення** відповідно до чинного законодавства.

Податкові пільги

Для платників **податку на доходи фізичних осіб** існують наступні пільги:

- пільги, що вираховуються з доходу,
- пільги, що вираховуються з податку.

3 доходу вираховуються:

- 1) **внески на соціальне страхування**, сплачені платником податку;
- 2) **витрати на реабілітаційні цілі** - вирахування надається непрацездатним особам або платникам податків, які мають на утриманні осіб з

інвалідністю. Для цілей пільги вважається, що особа з інвалідністю перебуває на утриманні, якщо його річний дохід не перевищує дванадцятикратного розміру соціальної пенсії у розмірі, що застосовується у грудні податкового року. До цього доходу не включаються щорічна додаткова грошова допомога пенсіонерам за віком та за інвалідністю (так звана тринадцята і чотирнадцята пенсія), додаткова допомога, допомога на утримання дитини, допомога на догляд, енергетична надбавка, захисна надбавка;

3) пожертвування на цілі:

- a) перелічені в Законі «Про діяльність на користь суспільного блага та волонтерство», наприклад, охорону та промоцію здоров'я, культури, мистецтва, науки, освіти,
- b) релігійного життя,
- c) здачі крові почесними донорами,
- d) професійне навчання, яке здійснюється державними школами,
- e) реконструкція Саксонського палацу, Брюльського палацу та багатоквартирних будинків на вул. Królewska у Варшаві.

Загальна сума відрахування не може перевищувати 6% доходу;

4) пожертвування релігійним юридичним особам, які здійснюють благодійну та опікувальну діяльність - відрахування регулюється актами, що регулюють ставлення держави до окремих церков і релігійних об'єднань. Відрахування становить 100% вартості пожертви;

5) пожертвування на протидію COVID-19, надані, наприклад, ковід-лікарням, Центральній базі санітарно-протиепідемічного резерву, притулком для бездомних, нічним притулком, будинком для осіб похилого віку, а також у вигляді планшетів і ноутбуків школам, вищим навчальним закладам або органам, що керують цими установами.

У 2022 році пожертвування, зроблені з 1 січня до кінця травня поточного року, тобто місяця, в якому в Польщі скасовано стан епідемії через COVID-19, буде відраховано.

6) витрати на користування Інтернетом - відрахування не може перевищувати 760 PLN (приблизно 163 EUR). Відрахування може бути використане лише протягом двох послідовних податкових років, якщо відрахування не було використано в період, що передував цим рокам;

- 7) Витрати, пов'язані з **заощадженням платника податку на його пенсію**, підлягають виплаті на індивідуальний рахунок пенсійного забезпечення (indywidualne konto zabezpieczenia emerytalnego (IKZE), здійсненій платником податків у податковому році, до розміру, визначеного положеннями про індивідуальні рахунки пенсійного забезпечення. Виплати, що здійснюються до ІКЗЕ за календарний рік, не можуть перевищувати розміру, що відповідає еквіваленту 1,2-кратного прогнозу середньомісячної заробітної плати в національній економіці на певний рік, про що йдеться в Законі «Про бюджет» або Законі «Про тимчасовий бюджет» або в їх проектах, якщо відповідні нормативно-правові акти не затверджені. У 2021 році максимальна сума відрахування становить 6310,80 PLN (1360 EUR). З 1 січня 2022 року ліміт виплат для осіб, які займаються несільськогосподарською діяльністю, у 1,8 разів перевищує прогноз середньомісячної заробітної плати – у 2022 році 10659,60 PLN (2297 EUR);
- 8) витрати платника податку, який є власником або співвласником житлового будинку, пов'язані з реалізацією проєкту термомодернізації цього будинку. Сума відрахування не може перевищувати 53 000 PLN (11422 EUR) для всіх проєктів термомодернізації, реалізованих платником податку;
- 9) **Пільга В+R** – дозволяє вираховувати з бази оподаткування витрати на отримання прибутку, понесені на дослідження та розробки (кваліфіковані витрати). Призначена для підприємців, які отримують дохід, відмінний від приросту капіталу. Отже витрати на діяльність із дослідження та розробок можуть бути двічі взяті до уваги під час розрахунку податку на прибуток, що підлягає сплаті. Такі витрати вперше враховуються при розрахунку доходу, шляхом визнання їх витратами на отримання прибутку, а потім база оподаткування зменшується на кваліфіковані витрати, пов'язані з веденням науково-дослідних робіт. Рішення стосується платників PIT і CIT.
- 10) **пільга на прототипи** - стосується підприємців і полягає у вирахуванні з доходу витрат, пов'язаних з пробним виробництвом нового продукту та виведенням нового продукту на ринок – сума відрахування не може перевищувати 30% понесених витрат, але становить не більше 10% доходу. Рішення стосується платників PIT і CIT.
- 11) **пільга на інноваційних працівників** – стосується підприємців і є розширенням пільги В+R, дозволяє зменшити авансовий внесок на

податок на прибуток, який стягується платником податку, який є платником податку на доходи фізичних осіб, зокрема, від трудових відносин, отриманих інноваційними працівниками, якщо платник податку (роботодавець) зазнав збитків у податковому році або не отримав доходу, що дозволяє йому вирахувати суму вирахування, на яку він має право згідно з пільгою В+R. Сума відрахування була обмежена сумою, що відповідає добутку найнижчої ставки податку, зазначеної в податковій шкалі PIT (тобто 12%) або 19% та неврахованого відрахування за пільгою В+R. Рішення стосується платників PIT і CIT.

- 12) **можливість одночасного використання преференцій IP Vox та пільги В+R** - до 2022 року неможливо було одночасно застосувати пільгу В+R та пільгу IP Vox до одного (того самого) доходу. Можна було використовувати обидва рішення в тому самому податковому році для різних категорій доходу — пільгу з В+R для доходів, що оподатковуються за загальними правилами, а IP Vox – для доходів від кваліфікованих прав інтелектуальної власності. Нове рішення полягає в тому, що платник податку, який отримує доходи від прав інтелектуальної власності, на які поширюється режим IP Vox, може одночасно використовувати пільгу В+R. Таким чином, платник податку, який комерціалізує результати науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт і отримує від них кваліфікований дохід у розумінні положень про IP Vox, не буде зобов'язаний обирати наприкінці податкового року між двома «ексклюзивними» пільгами. Рішення стосується платників PIT і CIT.
- 13) **внески на медичне страхування, сплачені в податковому році платниками податку, які ведуть господарську діяльність**, дохід від якої оподатковується за єдиною ставкою податку 19% (так звана «liniówka»). Відрахування діє з 1 липня 2022 року, максимальний ліміт відрахування становить 8700 PLN (1875 EUR);
- 14) **членські внески, сплачені профспілкам**, у розмірі, що не перевищують 500 PLN (107 EUR) у податковому році,
- 15) **витрати власника або співвласника нерухомої-пам'ятки** на:
- платежі до ремонтного фонду житлово-будівельного комплексу чи житлово-будівельного кооперативу, внесеного до реєстру пам'яток або переліку пам'яток, у розмірі, що не перевищує 50% понесених витрат;
 - консерваційні, реставраційні чи будівельні роботи на нерухомості-

пам'ятці, занесеній до реєстру пам'яток або переліку пам'яток, у розмірі, що не перевищує 50% понесених витрат;

- с) придбання пам'ятки, внесеної до реєстру пам'яток, не більше суми, що відповідає добутку 500 PLN (107 EUR) на кількість квадратних метрів корисної площі цієї пам'ятки; ліміт вирахування для всіх інвестицій платника податків у цьому відношенні не може перевищувати 500 000 PLN (107 758 EUR).

Податковим відрахуванням підлягає:

пільга на дитину – цією пільгою може скористатися платник податку, який виховує неповнолітню дитину або дорослу дитину-інваліда або дитину, яка навчається (до 25 років), з річним доходом/доходом не більше 16061,28 PLN (3461 EUR). Знижка надається батькам, законним опікунам (якщо дитина проживає з опікуном) та прийомним батькам.

Сума, яка підлягає відрахуванню, виглядає наступним чином:

- а) перша та друга дитина 92,67 PLN (приблизно 20 EUR) на місяць [1112,04 PLN (приблизно 239 EUR) на рік],
- б) на третю дитину 166,67 PLN (приблизно 35 EUR) на місяць [2 000,04 PLN на рік (приблизно 431 EUR)],
- с) четверта дитина та кожна наступна дитина за 225 PLN (приблизно 484 EUR) на місяць [щорічно за 2700 PLN (приблизно 581 EUR)].

Платники податків, у яких **вичерпано податок** для відрахування повної суми податкової пільги, **мають право на отримання суми невикористаної пільги**. Однак слід пам'ятати, що розмір невикористаної пільги, належної платнику податку, обмежений. Розмір ліміту визначається сумою:

- внесків на соціальне страхування, що підлягають відрахуванню, сплачених на власне страхування або стягнутих платником з винагороди, зменшених на внески, вираховані у звіті про несільськогосподарську підприємницьку діяльність або спеціальні сектори сільськогосподарського виробництва, які оподатковуються єдиним податком 19% або одноразовим податком на задекларовані доходи,
- внесків на медичне страхування, за вирахуванням внесків у звіті про несільськогосподарську економічну діяльність, які оподатковуються 19% єдиним податком або одноразовим податком на задекларовані доходи,

- внесків на соціальне страхування, сплачених на власне страхування або стягнутих платником податку з винагороди платника податку з отриманого доходу, який звільняється за такими пільгами: пільга для молоді, пільга на повернення, пільга для сімей 4+, пільга для працюючих пенсіонерів, за винятком доходів від несільськогосподарської економічної діяльності, які оподатковуються єдиним податком у розмірі 19%, податком на доходи від кваліфікованих прав інтелектуальної власності за ставкою 5% або єдиним податком на прибуток.

Звільнення від сплати податків

Метою звільнення від сплати податків є, серед іншого:

- 1) **реалізація просімейної політики**, яка проявляється у звільненні від сплати податків, наприклад:
 - а) сімейних виплат, отриманих на підставі положень про сімейні допомоги, надбавки на сім'ю та догляд, допомога опікунам, отриманої згідно з положеннями про визначення та виплату допомоги опікунам, грошові виплати, отримані у разі неефективності стягнення аліментів, при народженні дитини допомога, отримана на підставі окремих нормативних актів, та допомога по догляду за дитиною, отримана на підставі положень про державну допомогу у вихованні дітей,
 - б) допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами, отриманої згідно з положеннями про соціальне страхування для фермерів,
 - с) одноразової допомоги, отриманої на підставі положень про підтримку вагітних жінок та сімей «За життям»,
 - д) одноразової допомоги при народженні дитини, що виплачується з профспілкових коштів,
 - е) аліментів на дитину (до 25 років та дітей незалежно від віку, які отримують допомогу/надбавку/доплату на догляд або соціальну пенсію), та до 700 PLN (приблизно 150 EUR) на місяць для інших осіб;
 - ф) **доходи до суми, що не перевищує 85528 PLN (18432 EUR) у податковому році**, отримані від: повної зайнятості, договору доручення, допомоги по вагітності та пологах, підприємницької діяльності, яка оподатковується відповідно до податкової шкали, 19% єдиного податку, ставки 5% (так званий IP Vox) та одноразової суми із задекларованих доходів, **платника податку**, який у

податковому році щодо принаймні 4 дітей: здійснював батьківські права, виступав як законний опікун, якщо дитина проживала з ним, або діяв як прийомна сім'я на підставі рішення суду чи договору, укладеного зі старостою, а щодо повнолітніх дітей, які навчаються, виконував покладений на нього аліментний обов'язок, або виконував функції прийомної сім'ї, або діти якого отримують допомогу на опіку, або соціальну пенсію, або навчаються в школах до досягнення ними 25 років;

2) **підтримка людей, які опинилися у скрутному становищі через непередбачувані обставини, що проявляється** у звільненні від сплати податків, напр.

a) **соціальної допомоги,**

b) одноразової допомоги, отриманої з державного бюджету або бюджетів органів місцевого самоврядування у зв'язку з настанням непередбачуваних обставин;

3) **підтримка пенсіонерів за віком та за інвалідністю,** що проявляється у звільненні від сплати податків:

a) допомоги, яку отримують пенсіонери за віком та за інвалідністю з місць роботи у зв'язку з попередніми службовими відносинами, трудовими відносинами або кооперативними трудовими відносинами, а від профспілок - до суми, що не перевищує 4500 PLN (близько 969 EUR) у податковому році;

b) виплачених через платника у випадку іноземних пенсій за віком та за інвалідністю доплат (підвищення), що мають характер сімейних надбавок,

c) допомоги у вигляді покриття всіх або частини витрат на оплату телерадіо абонентської плати;

d) доходи до суми, що не перевищує 85528 PLN (18432 EUR) у податковому році, отримані платниками податків, які після досягнення віку 60 років (для жінок) і 65 років (для чоловіків) все ще є професійно активними та такими, які, незважаючи на набуття прав, не отримують пенсії чи інших пільг подібного характеру. Звільнення поширюється на дохід, отриманий від повної зайнятості, договору доручення, допомоги по вагітності та пологах, підприємницької діяльності, яка оподатковується відповідно до податкової шкали, 19% фіксованого

податку, 5% ставки (так званий IP Vox) і одноразового податку від задекларованого доходу;

4) **допомога в підготовці до роботи (протидія безробіттю) і здатності брати активну участь у житті суспільства,** що проявляється у звільненні від оподаткування окремих допомог, що надаються безробітним згідно з національним законодавством;

5) **державна підтримка у сфері інвестування в освіту та навчання дітей, підлітків** що проявляється у звільненні від оподаткування:

a) стипендії, допомоги, отриманих згідно з Законом «Про вищу освіту і науку»,

b) матеріальна допомога учням та особам, які беруть участь в інших формах навчання, з державного бюджету, бюджетів органів місцевого самоврядування та за рахунок власних коштів шкіл, що призначається на підставі положень про систему освіти та інші стипендії, затверджені міністром з питань освіти,

c) стипендії та інші кошти, що надаються в рамках завдань, які реалізує Національне агентство з питань академічного обміну,

d) стипендії Польської академії наук та науково-дослідних інститутів Польської академії наук,

e) премії та нагороди, отримані учнями за участь у конкурсах, турнірах та олімпіадах, організованих на підставі положень про систему освіти,

f) допомоги студентам, пов'язаної зі студентським навчанням, а також погашенням студентських позик,

g) одноразові кошти на проживання та утримання, що виплачуються з державного бюджету у зв'язку зі скеруванням на навчання у школах та академічних центрах за кордоном,

h) нагороди за видатні досягнення в галузі науки, культури та мистецтва, а також за правозахисну діяльність у частині, в якій лауреат передасть її на суспільно корисну діяльність;

6) **державна підтримка у сфері допомоги підприємцям-інвесторам:**

Польська інвестиційна зона – це інструмент, завдяки якому підприємці можуть отримати звільнення від податку на прибуток у зв'язку з реалізацією нової інвестиції. Його можна використовувати по всій

Польщі. Рішення про підтримку видається за заявою підприємця, після виконання встановлених законом критеріїв на період від 10 до 15 років, залежно від інтенсивності державної допомоги, визначеної для даної території. Це рішення, в принципі, призначене для всіх підприємств промислового сектору та окремих секторів сучасних послуг. Це рішення замінило раніше відомі т. зв. **Спеціальні економічні зони**, тобто необхідність інвестувати в суворо визначену територію країни, щоб отримати звільнення від податків (також за умови дотримання критеріїв, викладених у законі).

- 7) **сприяння стабільним формам зайнятості молоді**, що проявляється у звільненні від оподаткування PIT до суми 85 528 PLN (18 432 EUR) у податковому році.

доходи осіб віком до 26 років, які вони отримують від роботи (тобто від трудових відносин, співробітництва, службових відносин або з надомної роботи), договорів доручень, укладених з компанією, від випускної практики та студентської практики, а також від допомоги по вагітності та пологах.

- 8) **державна підтримка осіб, які повертаються з-за кордону**, у вигляді звільнення, призначеного для осіб, які прожили за кордоном мінімум три роки, та, наприклад, до цього періоду мінімум 5 років проживали в Польщі, і які вирішили повернутися до країни і змінити податкову резиденцію на Польщу. Звільнення поширюється на доходи, отримані від роботи на повний робочий день, договору доручення, допомоги по вагітності та пологах, підприємницької діяльності, яка оподатковується відповідно до податкової шкали, єдиний податок 19%, ставка 5% (так званий IP Box), одноразового податку від задекларованого доходу. Воно становить не більше 85528 PLN (18432 EUR) за кожен із чотирьох послідовних податкових років, рахуючи від початку року, в якому платник податків переїхав до Польщі, або від початку наступного року.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Громадяни України мають у цій сфері такі самі права, як і громадяни Польщі

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/finanse> Міністерство фінансів

<https://www.podatki.gov.pl/> Податковий портал

<https://www.podatki.gov.pl/pit/ulgi-odliczenia-i-zwolnienia/> Міністерство фінансів – податкові пільги

Більше інформації для громадян України

https://www.podatki.gov.pl/media/7888/broszura_mf_rozliczenie_docho-dow_z_zatrudnienia_w_polsce_2022_ua.pdf Інформаційна брошура українською мовою

<https://www.podatki.gov.pl/pit/twoj-e-pit/informacje-w-jezyku-ukrainskim/> Інформація українською мовою

<https://www.podatki.gov.pl/uk/> Сайт Міністерства фінансів українською мовою

5.4. Податкові декларації фізичних осіб

Податкова декларація подається платником податку. У податковій декларації платник податку відображає доходи, які він отримав, або збитки, яких він зазнав у податковому році.

Платник податків подає декларацію за відповідною формою та у встановлений строк.

Декларації PIT-36, PIT-37, PIT-38, PIT-39 подаються платником податку в період з 15 лютого **по 30 квітня року, наступного за податковим**, а якщо останній день граничного строку припадає на суботу або встановлений законом святковий день, останнім днем строку вважається наступний за неробочим днем або днями.

Податкова декларація **подається платником податків до податкової служби за місцем проживання**.

Податкові декларації можна подавати в традиційній (паперовій) або електронній формі за допомогою інтерактивних форм (е-декларацій) або сервісу «Twój e-PIT».

Сервіс «Твój e-PIT» доступний з 15 лютого кожного року, наступного за податковим. Вона полягає у складанні податковою службою PIT-37 і PIT-38 та наданні його платнику на сайті www.podatki.gov.pl.

Якщо платник податків не відхилить надану податкову декларацію або не розрахує рахунки іншим способом (тобто окрім сервісу «Твój e-PIT»), податкова декларація, підготовлена для нього податковою службою, буде автоматично прийнята після закінчення строку її подання.

При цьому вважається, що податкова декларація (у вигляді, підготовленому податковою службою) подана платником податку в останній день граничного строку її подання. Якщо в автоматично прийнятій податковій декларації зазначено «суму до сплати», а платник податків не сплатив її не пізніше дня, коли минув граничний строк подання податкової декларації, податкова служба повідомить платника податків про суму та зобов'язання сплатити її протягом одного місяця з дня закінчення цього строку протягом 7 днів з дня отримання інформації від податкової служби.

У 2020 році сервіс «Твój e-PIT» було розширено на податкову декларацію PIT-36, яку подають платники податків, які враховують у цій податковій декларації, дохід, крім господарської діяльності або від спеціальних підрозділів сільськогосподарського виробництва, але в цьому випадку немає автоматичного підтвердження декларації.

Сервіс «Твój e-PIT» також поширюється на податкову декларацію PIT-28, подану платниками податків, який враховує у цій податковій декларації дохід, відмінний від підприємницької діяльності.

Міністерство фінансів готує окремі **інформаційні брошури** для податкових декларацій, що застосовуються в певному році, які також розміщені на вебсайті Міністерства фінансів.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Після закінчення податкового року, в якому громадянин України **отримав дохід від працевлаштування в Польщі**, підприємець (платник), який наймає цього громадянина України, до кінця лютого відповідного року готує таку інформацію:

- IFT 1/IFT 1R - це означає, що громадянин України **не подає податкову декларацію в Польщі** або

- PIT 11 - тоді до 2 травня відповідного року громадянин України подає до податкової служби Польщі податкову декларацію PIT-37 за попередній рік.

Якщо громадянин України не мав платника податків та працював за посередництвом постійного представництва в Польщі та отримував дохід від роботи в Польщі на підставі:

- договору, укладеного з фізичною особою, яка не здійснює підприємницьку діяльність
або
- договору про допомогу при зборі врожаю

то до 2 травня відповідного року громадянин України **подає податкову декларацію PIT36** за попередній рік. Якщо громадянин України отримав доходи, які підлягають оподаткованою відповідно до декларації як PIT-37, так і PIT-36, він подає лише одну декларацію з символом PIT-36.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/finanse> Міністерство фінансів

<https://www.podatki.gov.pl/> Податковий портал

Більше інформації для громадян України

<https://www.podatki.gov.pl/pit/twoj-e-pit/informacje-w-jezyku-ukrainskim/> Інформація українською мовою, зокрема брошура Міністерства фінансів: оподаткування доходів від працевлаштування в Польщі (версія українською мовою)

https://www.podatki.gov.pl/media/7954/broszura_mf_rozliczenie_dochodow_z_zatrudnienia_w_polsce_2022.pdf Інформація українською мовою, зокрема брошура Міністерства фінансів: оподаткування доходів від працевлаштування в Польщі (версія польською мовою)

5.5. Рух капіталу та платежів

Громадяни країн-членів ЄС або ЄАВТ мають можливість користуватися будь-якими фінансовими послугами, включаючи відкриття банківських рахунків та одержання позик, а також можуть купувати будь-які фінансові інструменти, включаючи облігації та акції. Громадяни цих країн можуть вільно переказувати кошти за кордон, включаючи доходи, отримані в Польщі від роботи та від інвестицій у фінансові інструменти.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з військовими діями

Особи, які перетинають державний кордон, зобов'язані письмово повідомляти митним органам або органам прикордонної служби про ввезення в країну і вивезення за кордон банківського золота або банківської платини незалежно від суми, а також державної або іноземної валюти, якщо її вартість дорівнює або перевищує загальну суму, еквівалентну 10 000 EUR, за винятком осіб, які перетинають внутрішні кордони з іншими державами-членами Шенгенської зони.

Більше інформації

<https://www.granica.gov.pl> Прикордонна служба

6. СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ В ПОЛЬЩІ

6.1. Система соціального страхування в Польщі

Сфера застосування

Польська система **загального соціального страхування включає**: пенсійне страхування за віком, пенсійне страхування за інвалідністю, страхування здоров'я та страхування від нещасних випадків.

Застрахованою особою є фізична особа, яка підлягає хоча б одному виду соціального страхування.

У Польщі є **обов'язкове** та **добровільне** страхування, а також можливість **продовження страхування**.

Обов'язковим пенсійним страхуванням за віком та пенсійним страхуванням за інвалідністю охоплюються, зокрема: працівники, за винятком працівників прокуратури, а також членів сільськогосподарських виробничих кооперативів, підрядників, осіб, які ведуть несільськогосподарську діяльність (господарську діяльність, митці, художники, позаштатні працівники), священнослужителів, осіб, які отримують допомогу по безробіттю, осіб, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною або отримують допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами.

Особи, не охоплені обов'язковим страхуванням за віком та за інвалідністю, можуть приєднатися до них добровільно.

Страхування здоров'я є обов'язковим для осіб, які підлягають обов'язковому страхуванню пенсійному страхуванню за віком та за інвалідністю, а саме: наймані працівники, за винятком прокурорів, члени сільськогосподарських виробничих кооперативів та сільськогосподарських спілок кооперативів, особи, що перебувають на альтернативній службі. **Добровільно** (за власним бажанням) до страхування здоров'я можуть

приєднатися особи, які в обов'язковому порядку підлягають пенсійному страхуванню за віком та за інвалідністю, наприклад, які здійснюють несільськогосподарську діяльність, працюють на підставі договору доручення або агентського договору.

Страхування від нещасних випадків є обов'язковим для осіб, які охоплені страхуванням за віком та за інвалідністю, наприклад, найманих працівників, підрядників, членів сільськогосподарських виробничих кооперативів, осіб, які здійснюють несільськогосподарську діяльність, та осіб, які з ними співпрацюють.

Принцип рівного трактування

Діючі положення чинного законодавства передбачають, що польська система соціального страхування ґрунтується на рівному ставленні до всіх застрахованих осіб, незалежно від їх національності, статі, раси, етнічного походження, цивільного та сімейного стану. Принцип рівного трактування поширюється, зокрема, на: умови охоплення системою соціального страхування, обов'язок сплачувати та розраховувати розмір внесків на соціальне страхування, обчислення розміру допомоги, період виплати допомоги та збереження права на допомогу.

Національні норми не обумовлюють охоплення польським страхуванням залежно від громадянства, місця проживання, перебування тощо. Важливим для охоплення соціальним страхуванням в Польщі є укладення трудових відносин або іншого договору, що тягне за собою, відповідно до положень, зобов'язання на страхування у польського роботодавця або (юридичної особи), компанії, що здійснює діяльність на території Польщі, або у філії цієї компанії в Польщі або для роботодавця з країн ЄС та ЄАВТ та виконання робіт за цими договорами в Польщі.

Член сім'ї громадянина країни-члена ЄС або ЄАВТ, який не є громадянином країни-члена ЄС або ЄАВТ і працює в Польщі, не підпадатиме під дію польського законодавства про соціальне страхування, якщо такий обов'язок виключений міжнародним договором, стороною якого є Польща або згідно із законодавством ЄС.

Польське законодавство запровадило судовий контроль за дотриманням принципу рівного трактування з боку пенсійних органів. Будь-яка застрахована особа, яка вважає, що принцип рівного трактування не був застосований, має право подати позов щодо соціального страхування до загального суду.

Внески на соціальне страхування

Розміри внесків на пенсійне страхування за віком та за інвалідністю і страхування здоров'я є єдиними для всіх застрахованих осіб і становлять:

- 19,52% бази нарахування внесків - на пенсійне страхування за віком (платник внеску та страхувальник сплачують рівними частинами - по 9,76%).
- 8% бази нарахування внеску - на пенсійне страхування за інвалідністю (платник внеску сплачує 6,5%, а застрахована особа сплачує 1,5%),
- 2,45% від бази нарахування внеску - на страхування здоров'я (повністю оплачує страхувальник).

Внесок за страхуванням від нещасних випадків є диференційованим і становить від 0,67% до 3,33% від бази нарахування внеску - залежно від групи, до якого виду діяльності належить платник внесків за класифікацією видів діяльності. Роботодавець сплачує весь внесок за це страхування.

Реалізація завдань у сфері соціального страхування

Основним виконавцем положень про соціальне страхування в Польщі є Управління соціального страхування (ZUS) (Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS)). Він, зокрема, стосується збору внесків на соціальне страхування та розподілу виплат (включаючи пенсії за віком, пенсії за інвалідністю, виплати у зв'язку з хворобою та у зв'язку з вагітністю та пологами) у розмірі та на принципах, встановлених чинними нормативно-правовими актами. ZUS є адміністратором Фонду соціального страхування, який є державним цільовим фондом, створеним для фінансування виплат з соціального страхування.

ZUS веде **рахунки всіх осіб, зареєстрованих на соціальне страхування**, які встановлюються на підставі першого документа заяви на дану застраховану особу, наданого платником внесків. На рахунку застрахованої особи записуються такі дані, як: про суми нарахованих та сплачених внесків на пенсію за віком, за інвалідністю, у зв'язку з хворобою, нещасним випадком та медичне страхування, а також про суму належних та сплачених внесків до відкритого пенсійного фонду. Щороку до 31 серпня ZUS зобов'язаний надсилати застрахованій особі, яка народилася після 31 грудня 1948 року, інформацію про залишок на рахунку застрахованої особи в ZUS станом на 31 грудня попереднього року. Застрахована особа також може перевірити вищезазначену інформацію через **Платформу електронних послуг ZUS**

(PUE), яка надає онлайн-дані, що зберігаються на рахунках застрахованої в ZUS особи.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Усі особи (незалежно від національності), які згідно з польським законодавством підлягають обов'язковому чи добровільному соціальному страхуванню, мають однакові права та обов'язки у сфері соціального страхування.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/rodzina> Міністерство Сім'ї та соціальної політики

<https://www.zus.pl/> Управління соціального страхування

<https://www.zus.pl/baza-wiedzy/o-platformie-uslug-elektronicznych-pue-/o-platformie-uslug-elektronicznych-pue-/informacje-dotyczace-pue>

Платформа електронних послуг Управління соціального страхування

Більше інформації для громадян України

<https://www.zus.pl/-/bazovi-viplati-na-vipadok-hvorobi?redirect=%2Fua%2Fholovna-storinka> Фонд соціального страхування (Інформація для біженців з України, які хочуть працювати в Польщі - Види соціального страхування в Польщі)

6.2. Координація систем соціального забезпечення

Загальні положення

Норми ЄС містять правила щодо визначення застосовного законодавства, тобто в якій країні застрахований громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ, якщо він працює або здійснює господарську діяльність в одній або кількох із цих країн.

Основним принципом визначення відповідного законодавства у сфері

страхування є **принцип місця виконання роботи** - це означає, що громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ підлягає соціальному та медичному страхуванню та сплачує внески до системи страхування в тій країні, де він працює.

За цим принципом:

- працівник, який працює на території однієї країни-члена ЄС або ЄАВТ, підпадає під дію її законодавства, навіть якщо він проживає в іншій країні або якщо компанія або роботодавець, який його наймає, має зареєстрований місце знаходження або місце ведення діяльності на території іншої держави-члена,
- самозайнята особа в одній державі-члені ЄС або ЄАВТ підпадає під дію законодавства цієї країни, навіть якщо вона проживає на території іншої держави-члена,
- моряк, що плаває під прапором країни-члена ЄС або ЄАВТ, підпадає під дію законодавства держави прапора,
- посадові особи підпадають під дію законодавства країни-члена ЄС або ЄАВТ, адміністрація якої їх наймає.

Однак принцип місця роботи в деяких випадках недостатній або недостовірний для визначення відповідного чинного законодавства. Тому, щоб уникнути ситуації, коли трудовий мігрант застрахований одночасно в кількох країнах, законодавство ЄС передбачає ряд конкретних правил щодо:

- відряджених працівників,
- самозайнятих осіб, які тимчасово переміщують свою діяльність в іншу країну-член,
- зайнятих осіб, що виконують найману працю та/або самозайнятих осіб в двох або більше країнах-членах,
- членів контрактного персоналу Європейських Співтовариств.

Громадяни країн-членів ЄС або ЄАВТ, які виїжджають за кордон на з метою виконання роботи або проживання, захищаються положеннями про координацію систем соціального забезпечення. Положення про координацію систем соціального забезпечення містять правила, завдяки яким особи, які працюють одночасно або по черзі в кількох країнах-членах, уникають негативних наслідків перебування в системах соціального забезпечення різних країн. Вони забезпечують рівне трактування кожного

громадянина ЄС або ЄАВТ і надають право на медичну допомогу, допомогу у зв'язку з хворобою та сімейну допомогу, пенсії за віком та за інвалідністю чи допомогу по безробіттю. Вони вказують, до якої країни підлягає особа, яка працює або здійснює господарську діяльність за кордоном. Вони гарантують, що виплати, отримані в одній країні, наприклад, пенсія за віком, будуть виплачуватися також у разі переїзду особи, яка має на них право, в іншу країну.

Види виплат

Виплати, які охоплює **координація ЄС:**

- 1) **пенсії за віком та за інвалідністю** - якщо громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ пропрацював у Польщі надто короткий період, щоб претендувати на отримання пенсії, ZUS додасть цій особі період до страхового стажу за кордоном у країнах, на які поширюється координація. Якщо громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ пропрацював за кордоном надто короткий період, відповідник ZUS в цих країнах додасть цій особі страховий стаж у Польщі. Робота в кожній із країн, які охоплюються координацією, зараховується до страхового стажу, необхідного для отримання пенсії за віком або пенсії за інвалідністю, а робота в Польщі до такого стажу в кожній із цих країн. Принцип сумування страхового стажу поширюється як на працівників, так і на самозайнятих осіб.

Громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ може подати заяву на отримання пенсії за віком, інвалідністю або у зв'язку з втратою годувальника в інших державах-членах, якщо він або вона були застраховані не менше одного року в одній із них, а загальні періоди трудового стажу дозволять отримати пенсію. Якщо громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ в одній із цих країн пропрацював менше одного року, цей період буде додано до загальної кількості трудового стажу в інших країнах, в яких ця особа працювала, для визначення права на пенсію. Пенсія за віком та за інвалідністю призначається та розраховується відповідно до правил кожної країни-члена ЄС або ЄАВТ, в якій працювала дана особа ;

- 2) **допомога при нещасних випадках на виробництві та професійних захворюваннях** - пенсія у разі нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання призначається на підставі законодавства держави, де громадянин ЄС чи ЄАВТ працював на момент нещасного випадку або захворювання;
- 3) **сімейна допомога** - у Польщі сімейна допомога фінансується з

державного бюджету, право на неї залежить від становища сім'ї особи, яка претендує на допомогу.

Сімейна допомога призначаються, навіть якщо особа, яка має право на неї, проживає на території іншої держави, ніж та, яка відповідає за виплату цієї допомоги. Сімейна допомога також надається, якщо ваша сім'я проживає в країні, відмінній від тієї, яка призначила допомогу.

Якщо сімейну допомогу повинна виплачувати більше, ніж одна країна, порядок виплати допомоги є наступним: спочатку у зв'язку з працевлаштуванням або самозайнятістю, потім у зв'язку з пенсією за віком та за інвалідністю і, нарешті, за місцем проживання;

Окрім цього, з 01 січня 2022 року сімейний капітал та допомога по догляду за дитиною за період виплати допомоги з 1 червня 2022 року виплачуються в повному обсязі, належному одному з батьків, після виконання вимог законодавства незалежно від застосування правила пріоритетності виплати допомоги;

- 4) **допомога у зв'язку з хворобою та материнством** та еквівалентні виплати батькові, які охоплюються координацією систем соціального забезпечення:
- лікарняні** - належні працівникам за період до 33 днів або до 14 днів у календарному році відповідно,
 - Допомога у зв'язку з хворобою чи нещасним випадком - для особи, яка охоплена страхуванням здоров'я або від нещасного випадку, на період хвороби до 182 днів, а у разі захворювання на туберкульоз та втрати працездатності під час вагітності - до 270 днів,
 - реабілітаційна допомога на підставі страхування здоров'я або від нещасного випадку - на строк до 12 місяців для застрахованої особи, яка після використання отримання лікарняних продовжує хворіти, якщо медичний висновок прогнозує відновлення працездатності.
 - компенсаційна допомога на підставі страхування здоров'я або від нещасного випадку на період професійної реабілітації не більше 24 місяців,
 - допомога у зв'язку з вагітністю та пологами - виплачується застрахованій особі у зв'язку з народженням або усиновленням дитини,

- допомога по догляду - виплачується особам, які обов'язково охоплені страхуванням здоров'я, які звільнені від виконання роботи у зв'язку з необхідністю догляду за хворою дитиною або іншим членом сім'ї;

5) **допомога по безробіттю**

- 6) **медична допомога**, в тому числі медичне обслуговування;

- 7) **допомога на поховання** - право на допомогу на поховання у разі смерті застрахованої особи або члена її сім'ї визначається і виплачується компетентною установою, тобто установою, в якій особа була застрахована, навіть якщо застрахована особа або член її сім'ї проживав в іншій державі-члені ЄС або ЄАВТ.

Право на допомогу на поховання у зв'язку зі смертю пенсіонера за віком чи за інвалідністю або члена сім'ї пенсіонера за віком чи за інвалідністю встановлюється установою, яка виплачувала пенсію, навіть якщо пенсіонер проживав на момент смерті в іншій державі-члені, ніж держава, яка виплачувала пенсію, або країні-члена ЄС чи ЄАВТ, або коли смерть сталася в іншій державі-члені;

- 8) **допомога перед виходом на пенсію** - відповідно до польського законодавства, до неї входить:

- допомога перед виходом на пенсію,
- компенсаційна допомога для вчителів.

Передпенсійні виплати підлягають координації систем соціального забезпечення **в дуже вузькому діапазоні**. На них поширюється принцип експорту допомоги, проте на них не поширюється принцип підсумовування страхового стажу. Право на передпенсійну допомогу визначається виключно шляхом застосування внутрішнього законодавства, що діє у відповідній державі-члені.

Виплати, перелічені в пунктах 1-4, надаються особам, які працюють або здійснюють підприємницьку діяльність на території Польщі та підпадають під польське законодавство.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Хоча Україна не є державою-членом ЄС, положення ЄС щодо координації систем соціального забезпечення в деяких ситуаціях також можуть

застосовуватися до громадян України та членів їхніх сімей (громадян третіх країн та членів їхніх сімей) за умови, що вони проживають на законних підставах на території держави-члена (наприклад, Польщі) і перебувають у ситуації, яка стосується більш ніж однієї держави-члена у всіх відношеннях (повинні бути транскордонні відносини з більш ніж однією країною ЄС або ЄАВТ).⁹

Для того, щоб громадянин третьої країни (України) міг отримати **посвідчення А1**, він повинен легально проживати в державі-члені ЄС і переміщатися між державами-членами. Якщо така особа не проживає на законних підставах у державі-члені ЄС, правила ЄС щодо координації систем соціального забезпечення до неї не застосовуються. Як наслідок, така особа не отримає посвідчення А1.

Посвідчення А1 вказує на законодавство про соціальне забезпечення, яке поширюється на дану особу, тобто вказує, в якій державі-члені ЄС сплачуються внески на соціальне страхування такої особи.

Громадянин третьої країни, який бажає отримати посвідчення А1, повинен заповнити форму **US-54 «Інформація про законність проживання громадянина третьої країни»**, доступну на PUE ZUS. US-54 вимагається для будь-якої заяви А1 громадянина третьої країни.

ZUS видасть посвідчення А1, якщо особа відповідає умовам легального проживання та відповідним умовам, викладеним у постановах ЄС, зокрема в положеннях Регламенту 883/2004 та Регламенту 987/2009.

I. Види прав на проживання, які дають право на отримання посвідчення А1

Деякі види прав проживання дають право на отримання посвідчення А1. Їх перелік можна знайти на сайті ZUS:

<https://www.zus.pl/-/ustalanie-miejsca-zamieszkania-w-przypadku-obywateli-panstw-trzecich-zmiana-zasad-od-2-maja-2018-r->

II. Відмова від подання до ZUS довідки про податкову резиденцію

З 29 березня 2022 року ZUS більше не вимагає додавати сертифікат податкового резидента (CFR-1) до заяви на отримання посвідчення А1 для громадян третьої країни.

⁹ Правовою основою є Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 1231/2010 від 24 листопада 2010 р. Найчастіше ці положення застосовуватимуться у ситуації, коли громадянин України буде делегований на роботу в іншу країну ЄС або ЄАВТ. До таких осіб застосовується ст. 1 Регламенту № 1231/2010 [1].

Якщо заяву на отримання посвідчення А1 було подано до філії ZUS до 29 березня 2022 року, а CFR-1 не було додано до заяви, ZUS більше не вимагатиме його.

III. Біометричні паспорти (безвізовий рух)

Право на отримання посвідчення А1 мають також громадяни України, які прибули до Польщі в рамках безвізового режиму на підставі біометричного паспорта.

IV. Посвідчення А1 для громадян України, які прибули до Польщі з 24 лютого 2022 року.

Громадянин України, який прибув до Польщі після 23 лютого 2022 року, має право на легальне проживання протягом 18 місяців (до 24 серпня 2023 року), якщо він заявить про намір залишитися в Польщі. Законним вважається також перебування чоловіка/дружини громадянина України, який не має громадянства України.

Однак перебування втрачає законність, якщо особа виїжджає з Польщі на період, довший ніж на місяць.

Право на легальне проживання протягом 18 місяців у зв'язку з прибуттям у період з 24 лютого 2022 року не поширюється на громадян України, які раніше набули права на легальне проживання на інших підставах. Період легального перебування таких осіб впливатиме з дозволу на проживання, отриманого до 24 лютого 2022 року.

Посвідчення А1 для таких осіб може бути видане на максимальний термін легального перебування, тобто до 24 серпня 2023 року (18 місяців, починаючи з 24 лютого 2022 року).

Громадянин України, перебування якого вважається законним з 24 лютого 2022 року, може отримати посвідку на тимчасове проживання строком на три роки. Ці особи мають право працювати в Польщі без дозволу на роботу. Подати заяву на тимчасове проживання для таких осіб можна не раніше ніж через 9 місяців після прибуття до Польщі.

Отримати посвідчення А1 може громадянин України, який отримав посвідку на тимчасове проживання терміном на 3 роки. Термін дії цього посвідчення не може перевищувати терміну, зазначеного у посвідці на проживання.

V. Посвідчення A1 для громадян України, які приїхали до Польщі до 24 лютого 2022 року.

Громадянам України, які легально перебували в Польщі до 24 лютого 2022 року відповідно до Закону від 12 березня 2022 року про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї країни, автоматично продовжено законність перебування та термін дії своїх документів на проживання. Такі особи можуть отримати посвідчення A1 максимум на термін продовженого легального перебування.

Термін дії посвідок на тимчасове проживання та польських національних віз (символ D) продовжується до 31 грудня 2022 року, якщо поточний термін дії закінчився після 23 лютого 2022 року. Продовження терміну дії посвідки на тимчасове проживання не дає права на отримання нової посвідки на проживання. Нова візова наклейка не клеюється в проїзний документ.

Легальність перебування громадян України, які прибули до Польщі:

- в рамках безвізового режиму,
- на підставі шенгенської візи (символ С), виданої Польщею,
- на підставі шенгенської візи (символ С) або національної візи (символ D), виданої іншою країною Шенгенської зони,

продовжується на 18 місяців, якщо останній день поточного перебування закінчується після 23 лютого 2022 року.

Термін дії посвідок на проживання та польських документів, що посвідчують особу громадянина України, продовжується на 18 місяців, якщо їх поточний термін дії закінчується після 23 лютого 2022 року.

VI. Умова страхування/прописки для громадян України

Громадяни України, як і громадяни інших третіх країн, все ще повинні виконати умову бути застрахованими або проживати в Польщі принаймні один місяць перед делегуванням, щоб скористатися положеннями про делегування.

Ця умова має виконуватись незалежно від дати прибуття громадянина України до Польщі – вона стосується осіб, які прибули як до 24 лютого 2022 року, так і після цієї дати.

Громадяни України, які легально проживають у Польщі, також можуть бути делеговані до Великобританії, на них поширюється подібний соціальний

захист, як це передбачено правилами ЄС щодо координації систем соціального забезпечення. Це гарантується положеннями Угоди про торгівлю та співробітництво між Європейським Союзом та Європейським співтовариством з атомної енергії, з одного боку, та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії, з іншого боку, укладеної 24 грудня 2020 року.

Найчастіше, однак, до громадян України може застосовуватися **двостороння координація систем соціального забезпечення** (не ЄС), тобто підписана в Києві 18 травня 2012 року та чинна з 1 січня 2014 року:

- Угода між Республікою Польща та Україною про соціальне забезпечення і
- Адміністративний договір про застосування Угоди між Республікою Польща та Україною про соціальне забезпечення.
- З польського боку, Угода поширюється на:
- допомогу в разі хвороби та материнства,
- пенсії за віком, по інвалідності та у зв'язку з втратою годувальника,
- допомогу у зв'язку з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням (допомогу по інвалідності та одноразову компенсацію),
- допомогу на поховання,
- допомогу по безробіттю.

Отримання права на вищезазначені виплати **залежить від підлягання соціальному страхуванню в Польщі на момент реалізації страхового ризику** (наприклад, хвороба, народження дитини) або наявності страхових періодів, завершених у Польщі (наприклад, при поданні заяви на випадок старості чи інвалідності, пенсія). Громадяни України повинні відповідати тим самим умовам, необхідним для отримання права на польську допомогу, що й громадяни Польщі, вони впливають із внутрішніх постанов Польщі. У їх дотриманні допомагає принцип сумування страхових періодів, який міститься у польсько-українській угоді про соціальне забезпечення.

Принцип сумування страхових періодів полегшує виконання умови наявності страхового стажу (наприклад, необхідного для набуття права на пенсію за віком або по інвалідності). Він дозволяє сумувати страхові періоди, відпрацьовані в Польщі та Україні, для отримання права на допомогу. Якщо сумарного польського та українського періоду все ще недостатньо для

надання допомоги, можна додати страховий стаж, також завершений в іншій країні, за умови, що Польща та Україна уклали угоду з даною країною, яка передбачає сумування періодів.

Важливу роль відіграє також **принцип передачі (експорту) допомог**. Він дозволяє передавати польські допомоги на банківські рахунки бенефіціарів, які проживають в Україні, і передавати українські допомоги на банківські рахунки осіб, які мають право на це, і проживають у Польщі. Це означає, що громадяни України, які зараз проживають у Польщі, через ZUS можуть подати заяву на перерахування української пенсії за віком чи інвалідністю на банківський рахунок у Польщі.

У кожному окремому випадку слід звертатися безпосередньо до установи, що надає послуги, яка на підставі наданих даних та документів проінформує про порядок дій у конкретному випадку.

З переліком установ, які реалізують положення про координацію, можна ознайомитися на сайті Міністерства сім'ї та соціальної політики:

- Координація ЄС - <https://www.gov.pl/web/rodzina/wladze-i-instytucje>
- двостороння координація - <https://www.gov.pl/web/rodzina/koordynacja-bilateralna>

Більше інформації для громадян України

<https://www.gov.pl/web/rodzina/koordynacja-w-ramach-unii-europejskiej>

Міністерства сім'ї та соціальної політики

<https://www.gov.pl/web/rodzina/koordynacja-bilateralna>

Міністерства сім'ї та соціальної політики

<https://www.gov.pl/web/rodzina/brexit2> - Міністерства сім'ї та соціальної політики

<https://www.zus.pl/swiadczenia/zasilki-dla-osob-pracujacych/zamieszkalych-za-granica/koordynacja-883/podstawowe-zasady-koordynacji-sytemow-zabezpieczenia-spolecznego> Фонд соціального страхування

<https://www.zus.pl/swiadczenia/emerytury-i-renty-dla-osob-pracujacych/zamieszkalych-za-granica/zasady-przyznawania-emerytur-i-rent-dla-osob-pracujacych-w-panstwach-umownych/umowa-z-ukraina-o-zabezpieczeniu-spolecznym> Фонд соціального страхування

<https://www.krus.gov.pl/ue/realizacja-prawa-unijnego-przez-krus/>

Каса сільськогосподарського соціального страхування

<https://www.krus.gov.pl/zadania-krus/umowy-miedzynarodowe/umowy-dwustronne-o-zabezpieczeniu-spolecznym/umowy-o-zabezpieczeniu-spolecznym/umowa-z-ukraina/> Каса сільськогосподарського соціального страхування

6.3. Страхування здоров'я

Хто охоплюється страхуванням і внесок

Обов'язкове страхування здоров'я та материнства охоплює **переважно працівниць**.

Особи, на яких поширюється обов'язкове пенсійне страхування за віком та за інвалідністю, які, зокрема: виконують роботу на підставі агентського договору чи договору доручення, здійснюють несільськогосподарську діяльність (господарську діяльність, митці, артисти, фрілансери), можуть добровільно застрахувати здоров'я та материнство.

Розмір внеску страхування здоров'я та материнства становить 2,45% від підстави розміру внесків, Внески покриваються за рахунок коштів застрахованої особи.

Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами

На підставі страхування здоров'я та материнства виплачуються наступні **виплати**:

- 1) **лікарняні** - ця допомога призначається застрахованій особі, яка захворіла під час терміну дії страхування здоров'я. Як правило, право на лікарняні настає після закінчення т. зв **періоду очікування**. Особа, яка охоплена обов'язковим страхуванням здоров'я, отримує право на лікарняну допомогу після 30 днів безперервного страхування здоров'я.

Особа, яка охоплена цим страхуванням добровільно, набуває це право після 90 днів безперервного страхування здоров'я.

Застрахована особа має право на виплату лікарняної допомоги у розмірі 80% підстави розміру внесків. В свою чергу, якщо втрата працездатності сталася внаслідок **нещасного випадку по дорозі на роботу чи з роботи**, настала під час **вагітності** або стосується **донорів тканин, клітин чи органів**, лікарняна допомога виплачується **у розмірі 100%** підстави розміру внесків;

2) **материнська допомога** - ця допомога призначається застрахованій (жінці), яка під час страхування здоров'я або під час відпустки по догляду за дитиною:

- a) народила дитину,
- b) усиновила на виховання дитину віком до 7 років, а у випадку дитини, щодо якої прийнято рішення про відтермінування навчання у школі, - до досягнення нею 10 років та подала клопотання до опікунського суду про її усиовлення.
- c) усиновила на виховання в прийомну сім'ю, за винятком професійної прийомної сім'ї, не пов'язаної з дитиною, дитину віком до 7 років, а у випадку дитини, щодо якої прийнято рішення про відтермінування навчання у школі, - до досягнення нею 10 років.

Положення про право на материнську допомогу у випадку прийому дитини на виховання поширюються і на застраховану особу (чоловіка). Застрахований батько дитини також може скористатися виплатою материнської допомоги, якщо мати дитини бере відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами не менше, ніж на 14 тижнів.

Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами надається без будь-якого періоду очікування.

Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами призначається **за періоди**, що відповідають таким періодам:

- a) відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами та відпустка на умовах відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами - від 20 до 37 тижнів залежно від кількості дітей, народжених під час одних пологів, або кількості дітей, прийнятих на виховання,
- b) відпустка по догляду за дитиною - до 32 тижнів у разі народження

однієї дитини, до 34 тижнів у разі народження двох і більше дітей під час одних пологів або до 29 тижнів - у випадку усиовлення дитини для виховання, якщо працівниця має право на мінімальну відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю 9 тижнів

c) Батьківська відпустка - 2 тижні.

Застрахований батько дитини має право на материнську допомогу за період, визначений періодом відпустки по догляду за дитиною **нарівні** із застрахованою матір'ю дитини. Батьки також можуть використовувати материнську допомогу за період, **що відповідає** періоду відпустки по догляду за дитиною, за умови, що загальний розмір допомоги, що належить обом батькам не може перевищувати відповідно 32, 34 або 29 тижнів.

Зазначені положення також застосовуються до періоду отримання материнської допомоги застрахованими особами, які **не є працівниками**, особами, які отримують материнську допомогу у період відпустки по догляду за дитиною та особами, які отримують материнську допомогу після припинення права на страхування.

Існують також певні обставини (наприклад, смерть матері дитини, не охопленої страхуванням здоров'я, або відмова матері від дитини), за яких право на материнську допомогу має застрахована особа - батько дитини або інший застрахований найближчий а сім'ї, який отримав право на відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустку на умовах відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустку по догляду за дитиною чи перервав трудовий стаж з метою особистого догляду за дитиною.

Якщо мати дитини, яка не охоплена страхуванням здоров'я, працевлаштовується із неповною зайнятістю на не менше половини повного робочого часу, материнська допомога призначається застрахованій особі - батькові дитини, який отримав право на відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустку на умовах відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустку по догляду за дитиною чи перервав трудовий стаж з метою особистого догляду за дитиною **до вичерпання розміру допомоги**, не довше, ніж на час працевлаштування матері.

Материнська допомога за період, визначений періодом відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустки на умовах відпустки у

зв'язку з вагітністю та пологами та батьківської відпустки, виплачується, як правило, **у розмірі 100 %** бази розрахунку. Однак за період, визначений як період відпустки по догляду за дитиною, розмір материнської допомоги становить 100% від бази розрахунку за перші 6 (або 8 у разі багатоплідних дітей) тижнів відпустки, а за решту 26 тижнів відпустки по догляду за дитиною, допомога становить 60% бази розрахунку.

Якщо застрахована особа подає заяву про надання материнської допомоги на час відпустки по догляду за дитиною не пізніше 21 дня після пологів (або після прийому дитини на виховання), материнська допомога за весь загальний період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами становить **80% бази розрахунку**.

Для страхувальників, які є працівниками, основою розрахунку допомоги є середньомісячна заробітна плата, виплачена за 12 календарних місяців, що передують місяцю, в якому виникло право на допомогу.

Для застрахованих осіб, які не є працівниками, основою розрахунку є середньомісячний дохід за період 12 календарних місяців, що передують місяцю, в якому виникло право на допомогу.

Від материнської допомоги нараховуються внески на пенсійне страхування за віком та за інвалідністю (ці внески фінансуються з державного бюджету);

- 3) **реабілітаційна допомога** - надається застрахованій особі, яка вичерпала право на лікарняну допомогу, але **все ще є непрацездатною**, а подальше лікування або терапевтична реабілітація **прогнозує** відновлення працездатності. Допомога виплачується на період, необхідний для відновлення працездатності, але не довше 12 місяців;
- 4) **компенсаційна допомога** - призначається застрахованій особі, яка є працівником зі зниженою працездатністю, заробітна плата якої зменшена внаслідок проходження професійної реабілітації (професійна реабілітація - допомога особі з інвалідністю в отриманні та збереженні належної зайнятості та просування по службі), щоб адаптуватися або підготуватися до виконання певної роботи.

У такому разі компенсаційна допомога призначається **на період реабілітації**, але не довше 24 місяців. Допомога не призначається особі, яка має право на пенсію за віком або за інвалідністю.

Компенсаційна допомога — це різниця між середньомісячною заробітною платою за 12 календарних місяців, що передують реабілітації, та місячною заробітною платою, отриманою за роботу зі зниженою винагородою;

- 5) **опікунська допомога** - призначається застрахованій особі, яка звільнена від виконання роботи у зв'язку з необхідністю особисто доглядати за:
 - a) здоровою дитиною віком до 8 років у разі: несподіваного закриття ясел, садка чи школи, які відвідує дитина; пологів або хвороби одного з батьків дитини або одного з подружжя, який постійно доглядає за дитиною, якщо пологи або захворювання унеможливають для цієї особи здійснення догляду; перебування одного з подружжя або батьків дитини, який постійно доглядає за дитиною, в лікарні,
 - b) хворою дитиною віком до 14 років,
 - c) хворою дитиною з інвалідністю віком до 18 років,
 - d) дитиною з інвалідністю віком до 18 років у разі: пологів або хвороби одного з подружжя або одного з батьків дитини, який постійно здійснює догляд за дитиною, якщо пологи або захворювання унеможливають догляд або перебування одного з подружжя або одного з батьків дитини, який постійно доглядає за дитиною в лікарні,
 - e) іншим хворим членом сім'ї (іншим членом сім'ї вважаються подружжя, батьки, один з батьків, вітчим, мачуха, свекор, бабуся, дід, онуки, брати і сестри та діти віком від 14 років) - за умови перебування у спільному домогосподарстві під час здійснення догляду. Право на допомогу мають мати та батько дитини, а допомога виплачується лише одному з батьків, який звернувся за її виплатою за певний період.

Опікунська допомога призначається на час звільнення від виконання роботи у зв'язку з необхідністю забезпечення особистого догляду:

- a) **проте не довше, ніж 60 днів протягом року**, якщо догляд здійснюється за здоровою дитиною віком до виповнення їй 8 років або за хворою дитиною до виповнення їй 14 років,
- b) **не довше, ніж 30 днів протягом року**, якщо догляд здійснюється за хворою дитиною з інвалідністю, якій виповнилося 14 років, але ще не виповнилося 18 років, або дитиною з інвалідністю, якій виповнилося

8 років, але не виповнилося 18 років, у разі пологів або хвороби одного з подружжя чи одного з батьків дитини, який постійно доглядає за дитиною, якщо пологи або захворювання унеможливають догляд одним з подружжя або одним з батьків або перебування одного з подружжя або одного з батьків, який постійно доглядає за дитиною в стаціонарі,

- с) **не довше, ніж 14 днів протягом року**, якщо догляд здійснюється за хворою дитиною, яка досягла 14 років, або за іншим хворим членом сім'ї.

Опікунська допомога виплачується в розмірі **80% заробітної плати**, яка є підставою для нарахування допомоги.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Працюючи або займаючись несільськогосподарською діяльністю в Польщі та маючи страхування на випадок хвороби, громадянин України може розраховувати на виплати від Фонду соціального страхування, включаючи виплати та, напр., допомогу у зв'язку з хворобою, вагітністю та пологами або по догляду.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/rodzina> Міністерство Сім'ї та соціальної політики

<https://www.zus.pl/> Управління соціального страхування

<http://www.rodzicielski.gov.pl/> Спеціальна сторінка, присвячена відпусткам, пов'язаним з доглядом за дітьми

Більше інформації для громадян України

<https://www.zus.pl/-/dopomoga-na-vihovanna-500-i-simejnj-kapital-opi-1?redirect=%2Fua%2Fholovna-storinka>
Фонд соціального страхування (допомоги зі страхування на випадок хвороби) – українською мовою.

6.4. Пільги для сімей з дітьми

В рамках **системи сімейної допомоги** батьки мають право на три групи допомоги:

- 1) **сімейна допомога з доплатами** - право на сімейну допомогу належить, якщо місячний дохід сім'ї нетто на одну особу **не перевищує суми 674 PLN** (145 EUR) на місяць, а якщо член сім'ї є дитиною з інвалідністю - 764 PLN (164 EUR) на місяць

Станом на 01 липня 2022 року місячний розмір сімейної допомоги становить:

- 95 PLN (20 EUR) на дитину віком до 5 років,
- 124 PLN (26 EUR) на дитину віком від 5 до 18 років,
- 135 PLN (29 EUR) на дитину від 18 до 24 років.

Сім'я, яка має право на сімейну допомогу, може отримувати **доплати до сімейної допомоги** залежно від свого сімейного становища, це:

- Доплата при народженні дитини** - 1000 PLN (215 EUR) одноразово,
- доплата на виховання дитини у багатодітній сім'ї** - 95 PLN (20 EUR) на місяць за кожну третю та кожну наступну дитину в сім'ї, яка має право на сімейну допомогу,
- доплата по догляду за дитиною під час відпустки по догляду за дитиною** - 400 PLN (86 EUR) на місяць протягом 24 місяців,
- доплата на навчання та оздоровлення дитини з інвалідністю** - 90 PLN (20 EUR) на місяць на дитину віком до 5 років або 110 PLN (23 EUR) на місяць на дитину віком від 5 до 24 років,
- доплата для самотніх батьків/матерів, що виховують дитину** - 193 PLN (41 EUR) на місяць на дитину, не більше 386 PLN (83 EUR) на всіх дітей, у випадку дитини з інвалідністю розмір допомоги збільшується на 80 PLN (17 EUR) на кожну дитину, але не більше ніж на 160 PLN (34 EUR) на всіх дітей,
- доплата у зв'язку з початком навчального року** - виплачується один раз на навчальний рік у розмірі 100 PLN (21 EUR) на дитину,
- доплата за дитину, яка здобуває освіту за межами місця проживання**, надається у зв'язку з:

- проживанням в населеному пункті, де розташована старша або мистецька школа, де здійснюється обов'язкова освіта та навчання, а також середня школа, якщо дитина або учень має інвалідність або ступінь інвалідності - у розмірі 113 PLN (24 EUR) на місяць на одну дитину **або**
- доїздом від місця проживання до населеного пункту, де розташована школа, у разі доїзду до старшої школи, а також мистецької школи, де здійснюється обов'язкова освіта та навчання, в обсязі, що відповідає освіті в старшій школі - у розмірі 69 PLN (15 EUR) щомісяця на одну дитину;

2) допомога при народженні дитини - ці виплати включають:

- a) **одноразову допомогу при народженні дитини** в розмірі 1000 PLN (215 EUR), яка залежить від відповідності критерію доходу, який становить 1922 PLN (414 EUR) нетто на одну особу в сім'ї, а також від перебування жінки під медичним наглядом не пізніше ніж з 10 тижня вагітності і до пологів,
- b) **доплата, затверджена постановою ґміни**, що виплачується ґміною за рахунок власних коштів. Ґміна сама вирішує, чи буде вона додатково надавати цей вид допомоги, визначає критерії набуття права на допомогу та її розмір,
- c) **батьківська допомога**, яка призначається батькам, які в силу свого професійного становища не можуть скористатися виплатою материнської допомоги або виплатою у зв'язку з вагітністю та пологами. Цією підтримкою користуються переважно безробітні, студенти та ті, хто працює на підставі договору підряду. Батьківська допомога в розмірі 1000 PLN (215 EUR) на місяць не залежить від критерію доходу і виплачується протягом одного року (52 тижні) після народження дитини, а у разі багатоплідних пологів цей період може бути подовжено до 71 тижня;

3) опікунська допомога - ця допомога включає три види допомоги, які надаються особам, які доглядають за особами з інвалідністю (їх неможливо завантажити разом):

- a) **допомога по догляду**, що виплачується ґмінами, надається батькам, які професійно неактивні у зв'язку з необхідністю догляду за особою з інвалідністю, інвалідність якої виникла до досягнення нею 18 років або під час навчання в школі чи університеті, але не пізніше, ніж до

досягнення 25-річного віку. Допомога по догляду виплачується незалежно від доходу і з 1 січня 2022 року становить 2119 PLN (приблизно 456EUR) на місяць. За осіб, які отримують цю допомогу, також сплачуються внески на пенсійне страхування і страхування на випадок інвалідності та медичне страхування,

- b) **спеціальна опікунська допомога** - виплачується ґмінами особам, які доглядають за дорослими людьми з інвалідністю, які не мають права на допомогу по догляду, які професійно неактивні у зв'язку з необхідністю догляду за непрацездатним членом сім'ї. Вона надається після виконання критерію доходу, який становить 764 PLN (164 EUR) на члена сім'ї, у розмірі 620 PLN (133 EUR) на місяць. За осіб, які отримують цю допомогу, також сплачуються внески на пенсійне страхування і страхування на випадок інвалідності та медичне страхування,
- c) **допомога для опікуна** - допомога, яка виплачується ґмінами опікунам дорослих осіб з інвалідністю, які професійно неактивні у зв'язку з необхідністю догляду за непрацездатним членом сім'ї. Наразі на цю допомогу можуть претендувати лише особи, які мають встановлене право на допомогу для опікуна на період дії висновку про інвалідність або висновку про ступінь інвалідності, у зв'язку з видачею нового висновку. Допомога для опікуна виплачується незалежно від доходу і становить 620 PLN (133 EUR) на місяць. За осіб, які отримують цю допомогу, також сплачуються внески на пенсійне страхування і страхування на випадок інвалідності та медичне страхування,

Крім того, особи з інвалідністю, які мають відповідний висновок, що підтверджує їх інвалідність, та особи віком понад 75 років мають право на **допомогу по догляду**, яка є різновидом сімейної допомоги, яка виплачується ґмінами для часткового покриття витрат, пов'язаних з необхідністю догляду та допомоги іншій особі. Ця допомога виплачується незалежно від доходу в розмірі 215,84 PLN (46,51 EUR) на місяць. Допомога по догляду не призначається особам, які мають право на виплату допомоги по догляду в рамках пенсійних виплат за віком та за інвалідністю.

В рамках системи сімейної допомоги ґміна може надавати **сім'ї додаткову допомогу**. Ґміна, враховуючи місцеві потреби своїх мешканців у сфері сімейної допомоги, може за рішенням ради ґміни встановлювати сімейні

допомоги. Рішення, щодо застосування та розміру такої додаткової допомоги, є виключною компетенцією міської ради. Ця допомога фінансується за рахунок бюджету гміни.

З 1 квітня 2016 року **запроваджено допомогу на виховання в рамках реалізації програми «Сім'я 500+»**. Допомога на виховання виплачується в розмірі 500 PLN (107 EUR) на кожну дитину в сім'ї до досягнення нею 18 років. З липня 2019 року допомога на виховання є універсальною і доступна для кожної дитини віком до 18 років.

У 2018 році запроваджено **програму «Добрий старт»**. На основі цієї програми дітям віком від 7 до 20 років (у випадку дітей з інвалідністю віком до 24 років), які навчаються в школі, надається - незалежно від доходу - одноразова допомога для «доброго старту» в розмірі 300 PLN (64 EUR) на дитину у зв'язку з початком навчального року.

Особа, яка має право на аліменти від одного з батьків, має право на **допомогу з аліментного фонду** на підставі виконавчого листа, отриманого або затвердженого судом, якщо стягнення було безуспішним. Допомоги з аліментного фонду сплачуються в розмірі поточних аліментних платежів, але не більше 500 PLN (107 EUR) на місяць. Надання права на допомогу з аліментного фонду залежить від відповідності критерію доходу, який становить 900 PLN (193 EUR) на місяць на одного члена сім'ї.

Виконання завдань з питань призначення сімейних допомог, допомоги з аліментного фонду покладається на орган місцевого самоврядування гміни (війт, бурмістр, президент міста). З іншого боку, завдання у сфері сімейних допомог у питаннях, що стосуються координації систем соціального забезпечення, виконує воєвода.

З 1 січня 2022 року завдання, пов'язані з призначенням допомоги по догляду за дитиною, виконує Фонд соціального страхування, який також здійснює призначення та виплату допомоги по догляду за дитиною, у випадках, коли положення про координацію систем соціального захисту застосовуються з 1 червня 2022.

У питаннях, пов'язаних із допомогою по догляду за дитиною, воєвода виконує обов'язки лише в частині, пов'язаній з координацією допомоги ЄС.

З 1 липня 2021 року призначенням та виплатою допомоги «Добрий старт» займається Фонд соціального страхування. З 1 січня 2022 року Фонд соціального страхування займається також призначенням та виплатою допомоги по догляду за дитиною за програмою «Родина 500+» займається.

З 1 січня 2022 року функціонує **Сімейний опікунський капітал**, тобто нова допомога для батьків дітей віком від 12 до 36 місяців – всього 12 тис. PLN за другу та кожну наступну дитину. Допомогу призначатимуть незалежно від доходу. Реалізацію програми «Сімейний опікунський капітал», тобто проведення процедури призначення допомоги та її виплати здійснюватиме Управління соціального страхування. Допомога виплачується з 1 січня 2022 року.

1 березня 2019 року запроваджено програму «Мама 4+» (також для батьків). **Додаткова батьківська допомога** – це спеціальна допомога, яка не передбачає внесків і фінансується з державного бюджету у вигляді соціальної допомоги. Це підтримка для осіб, які присвятили себе вихованню щонайменше чотирьох дітей, відмовилися від професійної діяльності або працювали занадто мало, щоб отримати право навіть на найнижчу пенсію (з 1 березня 2022 року – 1338,44 злотих брутто).

Основна мета додаткової батьківської допомоги – нагородження тих людей, які, беручи на себе зусилля з виховання більшої кількості дітей, були змушені відмовитися або не змогли зайнятися оплачуваною роботою. Отримання права на цю допомогу не пов'язане з достроковою сплатою внесків на соціальне страхування, це допомога, що фінансується з державного бюджету, яка є лише додатковою або альтернативно пов'язана з ризиком старості. Це не те саме, що вихід на пенсію. Право на отримання допомоги виникає з першого числа місяця, в якому винесено рішення, але не раніше дня досягнення пенсійного віку.

Право на користування програмою додатковою батьківською допомогою мають:

- a) матір, яка народила та виховала або виховала не менше чотирьох дітей, а у разі смерті матері або відмови матері від дітей, або у випадку, коли мати на тривалий час перестає виховувати дітей, батькові, який виховав не менше ніж четверо дітей;
- b) особа без необхідних засобів для існування. Після досягнення пенсійного віку - для жінок 60 років, чоловіків - 65 років;
- c) особа, яка проживає виключно в Польщі і має (після досягнення 16-річного віку) т. зв. центр життєвих інтересів на території нашої країни - протягом не менше 10 років;
- d) громадянин Польщі або особа, яка має право на перебування чи право на постійне перебування в Польщі, або громадянин країн-

членів ЄС чи ЄАВТ чи іноземець, який легально перебуває на території Польщі.

Якщо відповідна особа вже отримує допомогу, нижчу за найнижчу пенсію за віком, батьківська допомога доповнює отриману допомогу до розміру найнижчої пенсії за віком – з 1 березня 2022 року 1338,44 PLN (288 EUR). В свою чергу, у випадку з особою, яка не має права на будь-яку допомогу, розмір батьківської додаткової допомоги відповідатиме цій сумі.

Додаткова батьківська допомога виплачується **на підставі клопотання відповідної особи**. Заяву необхідно подати до відділення Управління соціального страхування або відділення Каси аграрного соціального страхування (Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS)). Заяви можна подавати з 1 березня 2019 року. До заяви додаються свідоцтва про народження дітей, інформація про номери PESEL дітей та заява про особисте, сімейне, майнове та матеріальне становище, а також інші обставини, встановлення яких необхідне для надання допомоги. Кожна подана заява розглядатиметься в індивідуальному порядку відповідно до адміністративного рішення Головою Управління соціального страхування або Головою Каси аграрного соціального страхування. Допомога надається відповідно до адміністративного рішення.

Батьківська допомога індексується щорічно. Допомога підлягає оподаткуванню, а страховий внесок вираховується з пільги на умовах, визначених Законом від 27 серпня 2004 року «Про надання медичного забезпечення, що фінансується за рахунок бюджетних коштів»

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Якщо громадянин України звертається за отриманням сімейної допомоги чи допомоги по догляду за дитиною, положення про координацію систем соціального забезпечення (регламенти ЄС) застосовуватимуться у випадку, якщо другий із батьків або чоловік/дружина особи, яка звертається за допомогою, проживає, працює або отримує допомогу (наприклад, пенсія за віком, пенсія по інвалідності, допомога по безробіттю та інші) в іншій державі-члені ЄС, Норвегії, Швейцарії, Ліхтенштейні, Ісландії та в деяких випадках у Великобританії.

Додаткову батьківську допомогу отримують також громадяни України, якщо вони відповідають зазначеним вище умовам.

Громадяни України та їхні родини, які внаслідок воєнних дій прибувають до

Польщі з 24 лютого 2022 року, мають доступ до сімейних виплат у розумінні Регламенту (ЄС) № 883/2004, тобто:

- сімейні допомоги відповідно до Закону про сімейні допомоги (сімейна допомога з відповідними доплатами, одноразова допомога при народженні дитини, допомога по догляду за дитиною, допомога по догляду за інвалідністю),
- виховні допомоги згідно із Законом про державну допомогу на виховання,
- сімейний опікунський капітал відповідно до Закону про сімейний опікунський капітал

та

- допомога «Добрий старт»,

на тих самих умовах, що й громадяни Польщі.

Згідно з законами, вищезазначені допомоги надаються після виконання відповідних умов і критеріїв, викладених у законах і нормативних актах, що регулюють ці допомоги.

Слід зазначити, що громадяни України, які прибули до Польщі після 23 лютого 2022 року та отримали номер PESEL, мають додатковий символ UKR у реєстрі PESEL і **факт наявності у громадянина України номера PESEL з символом UKR становить для компетентних гмінних органів та ZUS підтвердження вищезазначеної умови законності перебування і є підставою для отримання допомог громадянином України.**

Реалізацією завдань, пов'язаних із наданням та виплатою сімейних допомог, займається компетентний орган гміни, тобто **войт, бурмістр, президент міста або уповноважений керівник/працівник центру соціального захисту** чи іншого організаційного підрозділу гміни **за місцем проживання заявника.**

Однак призначенням та оплатою:

- допомоги «Добрий старт»,
- допомоги по догляду за дитиною за програмою «Родина 500+» (у випадках заяв, поданих з 1 січня 2022 року),
- сімейного опікунського капіталу,

займається **Форн соціального страхування**

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/rodzina> Міністерство Сім'ї та соціальної політики

Більше інформації для громадян України

<https://www.zus.pl/ua/holovna-storinka/500-dla-gromadan-ukraini.-pitan-na-ta-vidpovidi> 500+ для громадян України - запитання і відповіді українською мовою

<https://www.gov.pl/web/ua> Сервіс для громадян України

<https://www.gov.pl/web/rodzina/wiadczenia-rodzinne> Міністерство Сім'ї та соціальної політики – допомога сім'ї

6.5. Пенсія за віком та допомога для людей похилого віку

Права

Пенсійне страхування використовується для забезпечення доходу після досягнення пенсійного віку та припинення професійної діяльності. Право на майбутню пенсію за віком залежить від щомісячних внесків, сплачених із заробітної плати або доходу від іншої прибуткової діяльності, що підлягає обов'язковому страхуванню, в т.ч. від виконання договорів доручення або ведення несільськогосподарської діяльності.

Пенсійні системи в Польщі

Загальна пенсійна система базується на трьох рівнях:

- 1) **I рівень** — це оплата по факту використання і керується державною установою — ZUS, яка веде індивідуальні рахунки застрахованих осіб;
- 2) **II рівень** складається з двох частин: відкритих пенсійних фондів та субрахунку в ZUS.

Відкритими пенсійними фондами (Otwartymi funduszami emerytalnymi (OFE)) керують приватні установи – загальні пенсійні товариства (powszechne towarzystwa emerytalne (PTE)). Відкритий пенсійний фонд – це юридична особа, метою якої є нагромадження коштів за рахунок внесків застрахованих осіб та їх інвестування на фінансовому ринку. До 31 січня

2014 року участь у відкритих пенсійних фондах була обов'язковою для осіб, які народилися після 31 грудня 1968 року. З 1 лютого 2014 року люди, які розпочинають свою першу роботу, можуть вибрати, чи хочуть вони, щоб частина їх пенсійного внеску надходила до відкритого пенсійного фонду або весь внесок до управління соціального страхування. Особи, які вже є членами відкритого пенсійного фонду, у період з 1 квітня по 31 липня 2014 р. могли вибрати, чи хочуть вони продовжувати перераховувати внески до відкритого пенсійного фонду. Наступне т. зв «трансферне вікно», тобто період, протягом якого застрахована особа могла змінити своє рішення щодо перерахування внесків до відкритого пенсійного фонду, діяло з 1 квітня по 31 липня 2016 р. Наступні плануються з інтервалом в 4 роки.

Субрахунок — це додатковий рахунок в Управлінні соціального страхування, що ведеться в рамках рахунка застрахованої особи, на якому обліковуються внески до II рівня пенсійного страхування, які не підлягають перерахуванню до відкритого пенсійного фонду. Кошти на субрахунку підлягають валоризації із середніми темпами економічного зростання за попередні 5 років. Додатково, починаючи з 10 років до закінчення пенсійного віку, кошти з відкритого пенсійного фонду поступово перераховуються на субрахунок. Цей механізм захищає застраховану особу від т. зв ризик «невдалої дати», тобто обвалу ринкових ставок під час виходу на пенсію, що призведе до зменшення пенсійного капіталу і, як наслідок, до зниження пенсійних виплат;

- 3) **III рівнем** керують приватні установи. Приналежність до них є цілком добровільною. У майбутньому це повинно забезпечити підвищення пенсійних виплат за додатковий внесок. В рамках цього рівня функціонують:
 - a) пенсійна програма працівників (pracownicze programy emerytalne (PPE))
 - b) індивідуальний пенсійний рахунок (pracownicze programy emerytalne (PPE))
 - c) індивідуальний рахунок пенсійного забезпечення (indywidualne konto zabezpieczenia emerytalnego (IKZE))
 - d) плани капіталовкладень працівників (pracownicze plany kapitałowe (PPK)).

Пенсійні програми працівників є добровільною формою групового накопичення для виходу на пенсію, організованою роботодавцем за участю працівників. Основний внесок фінансує роботодавець, а працівник може заявити, що сплачуватиме додатковий внесок, який утримується із заробітної плати. Кошти, внесені в програму, управляються фінансовою установою, яка обирається роботодавцем і працівниками на етапі організації програми. Учасник Пенсійної програми працівників може зняти накопичені кошти одним платежем або частинами не раніше, ніж після досягнення ним 60-річного віку. Ліміт сплати додаткових внесків учасником однієї програми у 2022 році становить 26 649 PLN (приблизно 5743EUR).

Будь-яка особа віком від 16 років може заощаджувати кошти на **індивідуальних пенсійних рахунках** та **індивідуальних рахунках пенсійного забезпечення**. Під назвою IKE або IKZE функціонують окремі рахунки, якими керують: банки, страхові компанії, добровільні пенсійні фонди, компанії інвестиційних фондів або організації, що здійснюють брокерську діяльність. І IKE, і IKZE дають змогу накопичувати на пенсію **без необхідності сплачувати 19% податку на прибуток від приросту капіталу**. Різниця між ними – момент оподаткування коштів податком на доходи фізичних осіб. У випадку **IKE від цього податку звільняється**, остаточний платіж накопичених коштів, тоді як для платежів на рахунок немає звільнення від оподаткування. У випадку **IKZE платежі на цей рахунок вираховуються з бази оподаткування податком на доходи фізичних осіб**, тоді як ставка податку за єдиною ставкою 10% підлягає сплаті з IKZE після закінчення періоду накопичення, тобто після досягнення не менше 65 років. Вклади на обидва типи рахунків підлягають щорічним обмеженням. У випадку IKE ліміт платежів однаковий для всіх і в 2022 році становить 17 766 PLN (приблизно 3828 EUR). У свою чергу у випадку IKZE з 2022 року було введено два ліміти платежів, тобто для осіб, які займаються несільськогосподарською діяльністю – 10 659,60 PLN (приблизно 2297 EUR) та для решти осіб – 7 106,40 PLN (приблизно 1531 EUR). Окрім того, законодавством запроваджено **плани капіталовкладень працівників**, однак їх функціонування, залежно від трудового статусу в тому чи іншому суб'єкті, розпочнеться: з 1 липня 2019 року для суб'єктів, у яких працевлаштовано не менше 250 осіб, з 1 січня 2020 року – не менше 50 осіб, з 1 липня 2020 року – не менше 20 осіб та з 1 січня 2021 року для інших суб'єктів працевлаштування, у тому числі бюджетної сфери. РПК – це програма, яка автоматично охопить усіх працівників віком від 18 до 54 років, за яких роботодавець сплачує пенсійні внески (не підлягають РПК самозайняті особи, окремі державні структури (поліція, пожежники, військові

сили тощо) та фермери). Люди віком від 55 до 69 років можуть брати участь у РПК лише після подання відповідного волевиявлення. Учасник може відмовитися від участі в РПК.

Основний внесок до РПК фінансується роботодавцями у розмірі не меншому за 1,5% від винагороди бруто та працівниками у розмірі не меншому за 2% від винагороди бруто, утриманих з винагороди працівника. Також роботодавець може внести до РПК додаткові внески в розмірі: до 2,5%, а учасник РПК – до 2%. Крім того, до РПК здійснюються щорічні доплати з Фонду праці в розмірі 240 PLN (51 EUR) та привітальна сума у розмірі 250 PLN (53 EUR). Внески, доплати та привітальна сума перераховуються до фінансової установи, обраної роботодавцем (інвестиційний фонд, яким керує Товариство інвестиційних фондів, пенсійний фонд під управлінням РТЕ або пенсійне товариство працівників чи страхова компанія). Учасник РПК може забрати накопичені кошти після досягнення 60-річного віку. Як правило, учасник має право на одноразову виплату в розмірі 25% коштів, накопичених у РПК, а решту 75% коштів виплачуватиме поділено на кількість не меншу за 120 місячних платежів. У цьому випадку виплата не оподатковується. Однак, якщо учасник РПК вирішить отримати решту 75% коштів меншою кількістю часток, він буде зобов'язаний сплатити податок на прибуток у розмірі 19% з доходу, отриманого від РПК.

Учасник РПК має можливість вилучити всі накопичені кошти до дати платежу (повернення), однак це пов'язано з необхідністю сплати податку на прибуток від приросту капіталу в розмірі 19%. У випадку повернення коштів привітальна сума та річний платіж, а також прибуток, отриманий з цих коштів, перераховуються до Державного казначейства та розглядаються як дохід Фонду праці. Крім того, 30% коштів із субрахунку роботодавця (внески роботодавця та отриманий на них прибуток) буде перераховано в ZUS та вважатиметься доходом Фонду соціального страхування. Інформація про суму, перераховану в ZUS, буде відображатися на рахунку працюючої особи як внесок на пенсійне страхування.

Внесок на пенсійне страхування

На пенсійне страхування сплачується **внесок** у розмірі 19,52% від бази розрахунку (заробітної плати/доходу).

Пенсійний внесок фінансується в рівних частинах як роботодавцем, так і застрахованою особою, однак внесок, що сплачується до відкритого пенсійного фонду або реєструється на субрахунок, повністю походить із частини, яку сплачує застрахована особа.

Роботодавець несе відповідальність за сплату внеску в ZUS. Пенсійна система ґрунтується на тісному зв'язку між розміром допомоги та розміром фактично сплаченого внеску, оскільки основою для розрахунку пенсії за віком є сума внесків на пенсійне страхування (правило визначених внесків).

Є два можливих варіанти розподілу цього внеску в другому рівні:

- якщо застрахована особа не вступила в OFE, то внесок обліковується на: рахунку ZUS - у розмірі 12,22%, субрахунку в ZUS - у розмірі 7,3%;
- якщо застрахована особа вирішила перерахувати внесок на рахунок OFE, то розподіл внеску виглядає наступним чином: 12,22% - обліковується на рахунок в ZUS, 4,38% - на субрахунок в ZUS, 2,92% - на рахунок в OFE.

Надання виплат

Пенсія за віком **надається**, як правило, **на підставі клопотання** відповідної особи. Рішення про надання пенсії за віком приймають органи пенсійного забезпечення, уповноважені за місцем проживання особи, яка звертається за виплатою. Процедура надання пенсії за віком розпочинається після подання відповідною особою заяви.

Пенсія за віком надається особам, які **досягли загального пенсійного віку**.

Загальний пенсійний вік у Польщі становить **60 років для жінок і 65 років для чоловіків**. Для надання пенсії за віком особам, на яких поширюється дія нової пенсійної системи, не передбачено мінімального страхового стажу.

Базою для розрахунку пенсій за новими правилами є сума індексованих внесків за період з 1 січня 1999 року, що обліковуються на рахунок застрахованої особи, та індексованого початкового капіталу (розрахованого як еквівалент внесків на пенсійне страхування, сплачених до 1 січня 1999 року). збільшена на суму внесків, перевірених і валоризованих на субрахунок. Пенсія за віком розраховується шляхом ділення визначеної таким чином бази на очікувану тривалість життя осіб у віці, що дорівнює пенсійному віку застрахованої особи.

Пенсія за віком збільшується до розміру найнижчої допомоги за умови, якщо застрахована особа:

- чоловік - має страховий та нестраховий стаж не менше 25 років,
- жінка - має страховий та нестраховий стаж не менше 20 років.

У випадку громадян, які проживають на території іншої держави-члена ЄС, а також для осіб, які проживають за межами ЄС, з якими Польща пов'язана міжнародним договором у сфері соціального забезпечення, зобов'язання щодо надання пенсій виконуються **Департаментом іноземних пенсій головного офісу ZUS та/або організаційними підрозділами ZUS, визначеними Головою ZUS**. Аналогічне правило поширюється на осіб, яким при визначенні права на отримання та розміру пенсії за віком враховують страхові періоди, набуті за кордоном, якщо це передбачено міжнародними договорами.

У 2020 році в Польщі на постійній основі запроваджено систему страхування на постійні додаткові виплати **щорічної грошової допомоги пенсіонерам за віком та за інвалідністю (так звана 13-та пенсія)**. Нормативно-правовими актами запроваджено щорічну виплату цієї допомоги всім пенсіонерам у розмірі найнижчої пенсії за віком, яка діє з 1 березня року, в якому виплачується щорічна додаткова грошова допомога. Ця допомога призначається особам, які на 31 березня року, в якому виплачується додаткова щорічна грошова допомога, мають право на пенсію за віком та за інвалідністю в загальній системі, пенсію за віком та за інвалідністю для фермерів, окремі державні структури (поліція, пожежники, військові сили тощо), проміжні пенсії, передпенсійні виплати та надбавки, соціальні пенсії, компенсаційну допомогу вчителям, батьківську допомогу, пенсію для осіб з інвалідністю, отриману внаслідок війни та військовослужбовцям. Додаткова щорічна грошова допомога не виплачується особам, яким було призупинено право на допомогу з 31 березня року, в якому здійснювалися виплати щорічної додаткової грошової допомоги.

У 2021 році виплачено чергову окрім 13 пенсії **щорічну грошову допомогу пенсіонерам за віком та за інвалідністю, т.зв. чотирнадцяту** пенсію. Чотирнадцята пенсія була виплачена восени 2021 року. На відміну від тринадцятої пенсії, тут запроваджено критерій доходу 2900 PLN брутто (625 EUR) із застосуванням принципу злотий за злотий. У 2022 році 14-ту пенсію також виплачуватимуть на тих самих умовах, що й у 2021 році (виплати цієї допомоги розпочнуться наприкінці серпня).

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Якщо громадянин України працював у Польщі та Україні, він може отримати **дві допомоги від ZUS та установ соціального страхування України**. Необхідно виконати умови на території обох держав. Правовою основою є

Угода між Республікою Польща та Україною про соціальне забезпечення, укладена в Києві 18 травня 2012 року, яка набула чинності 1 січня 2014 року.

ZUS виплачуватиме громадянину України пенсію чи іншу допомогу за періоди страхування в Польщі, а українська установа оплачуватиме періоди роботи в Україні.

Правила Адміністрації соціального захисту залежать від того, чи народилася особа раніше 1949 року чи після 1948. Якщо дана особа народилася до 1949 року, вона вже досягла пенсійного віку, який у Польщі становить 60 років для жінок і 65 років для чоловіків. ZUS призначить пенсію, якщо така особа продемонструє відповідний страховий стаж. Страховий стаж, необхідний для призначення пенсії за віком (періоди сплати та несплати внесків) становить: 20 років для жінок, 25 років для чоловіків. Якщо особа не може підтвердити такий тривалий період сплати внесків, вона може отримати пенсію за наявності стажу не менше: 15 років для жінок, 20 років для чоловіків.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/rodzina> Міністерство Сім'ї та соціальної політики

<https://www.zus.pl/> Фонд соціального страхування - розділ «допомоги»

Більше інформації для громадян України

https://www.zus.pl/documents/10182/167561/Emerytura+i+renty+dla+os%C3%B3b+na+Ukrainie_w+ukrai%C5%84ska_do+internetu.pdf/e7e27a16-6aac-0dea-9735-a32815468281?t=1583765257222

Фонд соціального страхування – довідник українською мовою про пенсії за віком та інвалідністю в Польщі

6.6. Пенсія за інвалідністю

Права та внесок

Пенсійне страхування за інвалідністю гарантує грошову допомогу у разі втрати грошового доходу, пов'язаної з **настанням інвалідності**

(непрацездатності) або смертю годувальника. У такій ситуації особи, які сплачують внески на пенсійне страхування за інвалідністю, отримують пенсію за інвалідністю, яка заміщує втрачену винагороду або дохід, а у разі смерті застрахованого годувальника членам сім'ї виплачується пенсія у зв'язку з втратою годувальника. Як правило, пенсійне страхування за інвалідністю охоплює ті ж категорії осіб, що й пенсійне страхування за віком.

Внесок на пенсійне страхування за інвалідністю складає 8% від бази нарахування внесків, з яких 6,5% – із коштів роботодавця, а 1,5% – із коштів працівника.

Виплати з пенсійного страхування за інвалідністю

З пенсійного страхування за інвалідністю виплачуються такі виплати:

- 1) пенсія у зв'язку з непрацездатністю - цей вид пенсії призначається застрахованій особі, яка сукупно відповідає наступним умовам:
 - a) не в змозі працювати,
 - b) має обов'язковий страховий та нестраховий стаж не менше п'яти років періодів внесків та без внесків за останні 10 років до подання заяви або до настання непрацездатності, а також якщо втрата працездатності настала, до моменту досягнення 30-річного віку, необхідні періоди страхового та нестрахового стажу відповідно коротші,
 - c) непрацездатність настала протягом періоду страхового та нестрахового стажу або не пізніше 18 місяців з моменту закінчення цих періодів - ця умова не поширюється на застраховану особу, яка має підтверджений страховий і нестраховий стаж не менше 20 років для жінок і 25 років для чоловіків, і є повністю непрацездатною.

Непрацездатною вважається особа, яка внаслідок порушення працездатності організму повністю або частково втратила працездатність для виконання оплачуваної роботи і не прогнозується відновлення працездатності після перекваліфікації. Непрацездатність та її ступінь підтверджуються сертифікуючим лікарем ZUS як I інстанції, що надає висновок. Зацікавлена особа має право подати заперечення на рішення Медичної комісії ZUS - як II інстанції, що надає висновок.

Пенсія у зв'язку з частковою втратою працездатності становить **75% пенсії у зв'язку з повною втратою працездатності**;

- 2) **сімейна пенсія (у зв'язку з втратою годувальника)** - цей вид пенсії призначається правомочним членам сім'ї (дітям, вдовам, вдівцям, батькам) особи, яка на момент смерті мала встановлене право на пенсію за віком або інвалідністю або відповідає умовам, необхідним для отримання однієї з цих допомог. При оцінці права на сімейну пенсію передбачається, що померла особа була повністю непрацездатною.

Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається у розмірі:

- a) **85% допомоги**, на яку мав би право померлий, якщо право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника має одна особа,
- b) **90% допомоги**, на яку мав би право померлий, якщо право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника мало дві особи,
- c) **95% допомоги**, на яку мав би право померлий, якщо право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника мали три або більше осіб.

Усі члени сім'ї, які мають право на отримання пенсії, мають право на **одну сукупну пенсію у зв'язку з втратою годувальника**, яка, у разі потреби, розподіляється порівну між тими, хто має право. Якщо право на пенсію має повна дитина-сирота, вона має право на **надбавку до пенсії у зв'язку з сирітством**;

- 3) **пенсія на навчання** - ця пенсія призначається особі, яка відповідає умовам для призначення пенсії у зв'язку з втратою працездатності, щодо якої винесено рішення про доцільність професійної перепідготовки у зв'язку з непрацездатністю за поточною професією. Цей вид пенсії видається на 6 місяців. Цей період може бути скорочений або продовжений максимум до 30 місяців. Розмір пенсії за навчання становить **75% бази розрахунку**, а якщо непрацездатність є наслідком нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання - **100% бази розрахунку**;
- 4) **допомога на поховання** - це грошова допомога, яка призначається для покриття витрат на поховання. Допомога на поховання виплачується у разі смерті:
- a) застрахованої особи,
 - b) особи, яка отримує пенсію за віком або за інвалідністю,
 - c) особи, яка на день смерті не мала встановленого права на пенсію за віком або за інвалідністю, але відповідає умовам для її надання та отримання

- d) особи, яка отримує допомогу у зв'язку з хворобою, реабілітаційні виплати, допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами або допомогу у розмірі допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами за період після закінчення страхування,
- e) члена сім'ї застрахованої особи або одержувача пенсії за віком чи за інвалідністю.

Допомога на поховання становить 4000 PLN (приблизно 862 EUR) і виплачується філіями ZUS. Допомога на поховання виплачується члену сім'ї, який покривав витрати на поховання та подав заяву.

Допомога на поховання може бути надана також роботодавцю, центру соціального захисту населення, гміні, повіту, юридичній особі костелу чи релігійного об'єднання, якщо ці особи покривали витрати на поховання. Допомога може бути надана також іншій особі, крім члена сім'ї та зазначених вище осіб, якщо померлий висловив власну волю щодо допомоги на поховання. У цьому випадку сума допомоги відповідає фактичним витратам на поховання – максимум до 4000 PLN (862 EUR).

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Пенсії та допомоги

Пенсія та допомога зі страхування по інвалідності виплачуються на підставі угоди, укладеної між Польщею та Україною, підписаної в Києві 18 травня 2012 року, яка набула чинності

1 січня 2014 року.

Права та пенсійні внески для громадян України такі самі, як і для громадян Польщі.

ZUS надає допомогу по непрацездатності (пенсію по інвалідності) при виконанні всіх умов, а саме:

- особа визнана непрацездатною (довідка видається компетентним лікарем ZUS),
- особа має відповідний віку страховий стаж (стаж із сплатою внесків та без сплати внесків):

- 1 рік страхового стажу – якщо непрацездатність настала до 20 років,
- 2 роки страхового стажу – якщо особа стала непрацездатною у віці від 20 до 22 років,
- 3 роки страхового стажу – якщо особа стала непрацездатною у віці від 22 до 25 років,
- 4 роки страхового стажу – якщо особа стала непрацездатною у віці від 25 до 30 років,
- 5 років страхового стажу – якщо особа стала непрацездатною після досягнення 30 років.

Допомога на поховання

Допомога на поховання – це грошова допомога, яка надається для покриття витрат на поховання.

Виплачується:

- члену сім'ї,
- роботодавцю,
- чужій особі,

якщо вони покрили витрати на поховання.

Допомога на поховання виплачується у разі смерті:

- застрахованої особи,
- особи, яка отримує пенсію за віком або по інвалідності,
- особи, яка на день смерті не мала встановленого права на пенсію за віком або по інвалідності, але відповідала умовам для її призначення та отримання,
- особи, яка отримує допомогу у зв'язку з хворобою, допомогу на оздоровлення, допомогу по вагітності та пологах або допомогу в розмірі допомоги по вагітності та пологах на період після припинення права на страхування,
- члена сім'ї застрахованої особи або одержувача пенсії за віком чи по інвалідності.

Можна також звернутися за допомогою в українську установу на умовах, встановлених законодавством України. Допомога на поховання надається установою країни, де проживала особа на момент смерті.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/rodzina> Міністерство Сім'ї та соціальної політики

<https://www.zus.pl/> Управління соціального страхування - розділ «допомоги»

Більше інформації для громадян України

https://www.zus.pl/documents/10182/167561/Emerytura+i+renty+dla+os%C3%B3b+na+Ukrainie_w+ukrai%C5%84ska_do+internetu.pdf/e7e27a16-6aac-0dea-9735-a32815468281?t=1583765257222

Фонд соціального страхування – довідник українською мовою про пенсії за віком та інвалідністю в Польщі

6.7. Допомога у зв'язку з нещасними випадками на виробництві та професійними захворюваннями

Права та внесок

Страховання від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань поширюється на осіб, які підлягають обов'язковому пенсійному страхуванню за віком та за інвалідністю, зокрема, найманих працівників, осіб, які працюють на підставі договору доручення, та осіб, які здійснюють підприємницьку діяльність.

Відсоткова ставка внесків на страхування від нещасних випадків різна для окремих платників внесків і визначається залежно від рівня професійних загроз та їх наслідків. Для платника внеску, який претендує на страхування від нещасних випадків для не більше ніж 9 застрахованих осіб, ставка становить 50% від найвищої процентної ставки, встановленої для видів діяльності, тобто **1,67% від бази розрахунку**.

Весь внесок за страхування від нещасних випадків сплачує Роботодавець.

Виплати у зв'язку з нещасними випадками на виробництві та професійними захворюваннями

На підставі страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання застрахована особа має право на наступні пільги:

- **допомога у зв'язку з хворобою** - для застрахованих осіб, непрацездатність яких настала внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання,
- **допомога на реабілітацію** - виплачується після вичерпання допомоги у зв'язку з хворобою, якщо застрахована особа все ще є непрацездатною, а подальше лікування або реабілітація, ймовірно, відновить працездатність,
- **компенсаційна допомога** - застрахованим працівникам, заробітна плата яких зменшена внаслідок стійкого або тривалого погіршення здоров'я,
- **одноразова компенсація** - для застрахованої особи, яка страждає на постійне або тривале порушення здоров'я, або для членів сім'ї померлої застрахованої особи або пенсіонера,
- **пенсія у зв'язку з непрацездатністю** - для застрахованої особи, яка стала непрацездатною внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання,
- **пенсія на навчання** - для застрахованої особи, щодо якої винесено рішення про доцільність професійної перепідготовки у зв'язку з непрацездатністю за поточною професією внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання,
- **сімейна пенсія (у зв'язку з втратою годувальника)** - для членів сім'ї померлої застрахованої особи або пенсіонера, який має право на пенсію у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням, та надбавка до пенсії у зв'язку з втратою годувальника - для повної дитини-сироти (яка втратила обох батьків),
- **доплата за догляд** - особам, які мають право на пенсію, визнані повністю непрацездатними та не здатними на самостійне обслуговування, або досягли 75 років.

- **покриття витрат на лікування** - у сфері стоматології та профілактичних щеплень, а також постачання ортопедичних виробів у межах, визначених законодавством.

Розмір пенсії у зв'язку з непрацездатністю внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання обчислюється як пенсія за інвалідністю, але не може бути нижчою за:

- 60% бази розрахунку пенсії за інвалідністю для осіб, обмежено працездатних,
- 80% бази розрахунку пенсії за інвалідністю для абсолютно непрацездатній особі,
- 100% бази розрахунку пенсії за інвалідністю - для особи, яка має право на пенсію на навчання.

Розмір одноразової компенсації у зв'язку з нещасним випадком на виробництві залежить від відсотка втрати здоров'я, визначеного лікарем або медичною комісією ZUS. У період з 1 квітня 2022 року по 31 березня 2023 року потерпілий має право на компенсацію в розмірі 1133 PLN (244 EUR) за кожен відсоток незворотного або тривалого погіршення здоров'я. Особа, визнана повністю непрацездатною та не здатною до самостійного обслуговування внаслідок професійного захворювання або нещасного випадку на виробництві, має право на одноразову компенсацію в розмірі 19819 PLN (4271 EUR).

Відповідальність застрахованої особи

Застрахована особа **не має права на страхування від нещасного випадку**, якщо єдиною причиною нещасного випадку стало доведене порушення застрахованою особою положень щодо **захисту життя та здоров'я**, спричинене ним навмисно або внаслідок грубої недбалості.

Також **не виплачується виплата** застрахованим особам, які **в стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних або психотропних речовин** значною мірою призвели до виникнення нещасного випадку.

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

Право на отримання пенсії по інвалідності та одноразової компенсації у разі нещасного випадку на виробництві чи професійного захворювання

визначатиме ZUS, якщо громадянин України був застрахований у Польщі:

- під час нещасного випадку на виробництві,
- під час виконання роботи, внаслідок якої виникло професійне захворювання.

Право на допомогу у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням не залежить від тривалості страхового стажу. Розмір допомоги, визначений ZUS, розраховується лише на основі польських періодів страхування.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/rodzina> Міністерство Сім'ї та соціальної політики

<https://www.zus.pl/> Управління соціального страхування - розділ «допомоги»

Більше інформації для громадян України

https://www.zus.pl/documents/10182/167561/Emerytura+i+renty+dla+os%C3%B3b+na+Ukrainie_w+ukrai%C5%84ska_do+internetu.pdf/e7e27a16-6aac-0dea-9735-a32815468281?t=1583765257222

Фонд соціального страхування – довідник українською мовою про пенсії за віком та інвалідністю в Польщі

6.8. Допомога по безробіттю - перерахування

Якщо громадянин країни-члена ЄС або ЄАВТ має право на допомогу по безробіттю в Польщі, він також має право на неї, коли шукає роботу за кордоном у всіх країнах-членах ЄС або ЄАВТ.

У випадку, якщо громадянин ЄС або ЄАВТ не знайшов роботу в іншій державі-члені і продовжує, відповідно до національних правил, мати право на допомогу, він повинен повернутися в країну. В іншому випадку право на отримання допомоги буде втрачено.

Безробітна особа, яка отримала право на допомогу по безробіттю в державі свого останнього місця працевлаштування, яка є членом ЄС або ЄАВТ, і приїхала до Польщі шукати роботу, має право на перерахування допомоги по безробіттю. Для цього необхідно отримати відповідний документ **PD U2**, який дає право на перерахування допомоги (раніше це була форма E 303). Дуже важливо, що право на перерахування (тобто на виплату в іншій державі-члені) **допомоги по безробіттю обмежене в часі і поширюється лише на людей, які відповідають певним критеріям.**

Допомога може виплачуватися протягом **3 місяців** (з можливістю подовження до 6 місяців), протягом яких безробітна особа повинна активно шукати роботу. Важливо й те, що метою поїздки є власне пошук роботи, а не, наприклад, туристична поїздка, навчання чи початок ведення власної господарської діяльності.

Важливо, щоб особа, яка хоче шукати роботу за кордоном та отримувати там допомогу по безробіттю, **відповідала всім критеріям надання допомоги в своїй країні** (де вона проживає чи останній раз працювала). Отже, якщо громадянин Польщі хоче шукати роботу в країнах ЄС або ЄАВТ і отримувати там польську допомогу, він або вона повинні відповідати польським критеріям для її надання (працювати 365 днів протягом останніх 18 місяців). Особа, яка бажає перерахувати допомогу, повинна **додатково:**

- бути зареєстрованою як безробітний щонайменше протягом 4 тижнів (можна клопотатися про скорочення цього терміну- у цьому випадку рішення повинно бути видано компетентною установою - у Польщі це відповідний воеводський уряд праці),
- повідомити до компетентної установи у своїй країні (де ви проживаєте або нещодавно працювали) про свій намір виїхати, щоб шукати роботу в іншій державі-члені ЄС або ЄАВТ, і подати клопотання про видачу документу PD U2 (не повідомлення про факт від'їзду може призвести до втрати права на допомогу по безробіттю в даній країні),
- повідомити (зареєструватися) до компетентної установи (центр зайнятості) країни, де ви маєте намір шукати роботу, протягом 7 днів з моменту виїзду (у виняткових випадках цей термін може бути продовжений) – виконання цієї умови означає виплату допомоги по безробіттю також на період перебування у подорожі - якщо не дотримано 7-денного терміну, то допомога надається лише з дати реєстрації за вирахуванням тривалості подорожі,

– фактично шукати роботу, тобто бути в розпорядженні центру зайнятості.

Допомога по безробіттю виплачується компетентною установою в державі-члені ЄС або ЄАВТ, з якої виплачується допомога - **безпосередньо на банківський рахунок безробітного або іншим чином за погодженням між установою і безробітним.**

Повітові уряди праці в Польщі виконують завдання, що впливають із координації систем соціального забезпечення, включаючи **перевірки шукача роботи**, як у випадку безробітної особи в Польщі.

Під час пошуку роботи допомога виплачується максимум протягом 3 місяців з дати виїзду з даної країни-члена. У деяких випадках можливе продовження терміну перерахування максимум до 6 місяців. Для продовження терміну перерахування допомоги по безробіттю до закінчення перших 3 місяців переведення безробітному необхідно подати заяву про продовження до установи, яка надала йому право на допомогу по безробіттю. Метою перерахування допомоги по безробіттю є пошук роботи безробітним на території держави-члена, куди перераховується допомога по безробіттю.

Рішення про продовження терміну перерахування допомоги по безробіттю до Польщі приймає компетентна установа країни, де була призначена допомога по безробіттю та з якої вона перераховується. Це рішення є індивідуальним і здійснюється на розсуд. Європейське законодавство не визначає обставини, за яких період передачі допомоги має бути продовжений.

Внески на соціальне страхування та податок на виплачену допомогу сплачуються в країні походження допомоги (відповідно до договорів про уникнення подвійного оподаткування).

Безробітна особа може скористатися пільгою в країні, де вона шукає роботу, протягом не більше 3 місяців (або 6 місяців) між двома періодами працевлаштування.

Допомога по безробіттю - принцип додавання страхових періодів або стажу роботи в одній із держав-членів

Принцип підсумовування страхового та трудового стажу гарантує, що той, хто переїжджає з місця проживання в іншу країну, буде **захиснений від безробіття**. Якщо необхідний робочий та страховий період у Польщі, а також період працевлаштування та страхування за кордоном були занадто короткими для того, щоб безробітний міг отримати право на допомогу по безробіттю, сумування, тобто додавання років та місяців роботи в усіх

країнах ЄС або країнах-членах ЄАВТ, дозволяє отримати період, необхідний для отримання допомоги по безробіттю. Це означає, що періоди роботи або страхування, отримані в інших країнах-членах ЄС або ЄАВТ, також включаються в період отримання права на допомогу по безробіттю. Сумування обидвох періодів найманної праці, тобто роботи на підставі трудових договорів, договорів підряду та самозайнятості.

Документом, що підтверджує страховий стаж або стаж роботи, є документ **PD U1**, для отримання якого безробітна особа може **звернутися до установи держави останнього місця працевлаштування**. Якщо безробітна особа не зробить цього, воеводський уряд праці в Польщі отримає цю інформацію у спеціальних документах SED від компетентної установи відповідної країни-члена ЄС або ЄАВТ.

Законодавство ЄС передбачає, що даний громадянин ЄС або ЄАВТ отримає допомогу, якщо він відповідає всім вимогам у державі-члені, де було остання місце його працевлаштування.

Коли громадянин ЄС або ЄАВТ втрачає роботу, наприклад, у Швеції, його право на допомогу по безробіттю та її розмір визначаються відповідно до шведського законодавства, тобто відповідно до законодавства країни, де він втратив роботу. Виняток із вищезгаданого правила становлять, зокрема:

- **відряджені особи** - на них поширюється законодавство держави, в якій розташоване компанія, що здійснює відрядження, а не держави, в якій вони працюють;
- **самозайняті особи на території принаймні двох країн** - на них поширюється дія законодавства держави проживання, якщо вони здійснюють там частину своєї діяльності. Якщо вони не проживають в жодній з країн, де вони здійснюють свою діяльність, на них поширюється законодавство країни, де вони здійснюють більшу частину своєї діяльності;
- **моряки** - підпадають під дію законодавства держави прапора;
- **прикордонні працівники** - підпадають під дію законів країни проживання, і лише в цій державі вони можуть подати заяву на отримання допомоги по безробіттю після роботи в іншій державі-члені;
- **транскордонні працівники** - вони можуть подати заяву на отримання допомоги або в країні свого останнього працевлаштування, або в країні проживання.

Допомога по безробіттю - правила розрахунку розміру допомоги

Закони про умови отримання та розмір допомоги по безробіттю відрізняються в країнах ЄС або ЄАВТ. Це або:

- **фіксована допомога**, незалежно від розміру заробітної плати безробітного протягом останнього часу (так, наприклад, є у Польщі, де заробіток не впливає на розмір допомоги). Її розмір визначається законодавством держави, яка буде виплачувати допомогу;
- **допомога змінного розміру**, розрахована на основі розміру заробітної плати безробітного протягом останнього часу. Так, наприклад, є у Німеччині.

У разі прикордонного чи транскордонного працівника установа за місцем проживання бере до уваги винагороду, яку працівник отримував у державі свого останнього місця працевлаштування. У випадку інших працівників установа країни, яка надає допомогу, враховує лише винагороду, отриману за роботу в цій країні.

Прикордонні та транскордонні працівники

Законодавство ЄС розрізняє **дві окремі категорії працівників**:

- **прикордонні працівники** - які працюють в одній державі-члені та проживають в іншій державі-члені, **до якої вони повертаються щодня або принаймні раз на тиждень**; наприклад, громадянин Польщі, який проживає в польському Згожельці і працює в німецькому Герліці, який щодня доїжджає до місця проживання, має статус прикордонного працівника;
- **транскордонні працівники** - особи, які мають звичайне місце проживання в одній державі-члені та місце роботи в іншій державі-члені і не мають статусу прикордонного працівника (тобто їм не потрібно повертатися до місця проживання щодня або один раз на тиждень). Наприклад, громадянин Польщі, який ненадовго поїхав працювати в Ірландію, залишивши в Польщі дружину та дітей, яких утримує (тобто центр його життєвих інтересів знаходиться в Польщі) і повертається в країну через рік, має статус транскордонного працівника. Транскордонним працівником також вважається **сезонний працівник**.

Звичайне **місце проживання** визначається на основі індивідуальної оцінки життєвої ситуації за певними критеріями. Основними критеріями для

визначення місця проживання є: тривалість та безперервність перебування в обох країнах, характер роботи, сімейне становище, житлова ситуація, податкова резиденція, неприбуткова діяльність. У випадку студентів також враховуються джерела їх доходу.

Крім того, право на допомогу по безробіттю прикордонного працівника залежить від того, чи є особа частково чи повністю безробітною. Часткове безробіття у такому випадку означає ситуацію, за якої дана особа фактично не працює (або виконує роботу протягом обмеженої кількості годин), але перебуває в трудових відносинах (має трудовий договір):

- **у випадку часткового або тимчасового безробіття** на підприємстві, яке здійснює працевлаштування, прикордонний працівник має право на допомогу по безробіттю відповідно до законодавства відповідної держави, тобто держави працевлаштування. Працівника трактують таким чином, ніби він проживав на території цієї держави;
- **у випадку повного безробіття** прикордонний працівник отримує допомогу лише за законодавством держави проживання, навіть якщо він виконує умови для набуття права на допомогу по безробіттю відповідно до законодавства держави-члена останнього місця працевлаштування. Права вибору в даному випадку немає.

Щодо **транскордонного працівника** діють **інші правила**:

- **якщо працівник є частково або тимчасово безробітним** і перебуває у розпорядженні свого роботодавця на території держави останнього місця працевлаштування, він отримує допомогу відповідно до законодавства цієї держави, а допомога виплачується компетентною установою, так, ніби ця особа проживала на території цієї країни;
- **якщо працівник є повністю безробітним і вирішив зареєструватися в державі останнього місця працевлаштування**, він отримує допомогу відповідно до законодавства цієї держави, а допомога виплачується компетентною установою, так, ніби ця особа проживала на території цієї країни;
- **якщо працівник є повністю безробітним і вирішив зареєструватися в службах зайнятості держави свого постійного проживання**, він може отримувати допомогу відповідно до законодавства держави проживання, так, ніби там було останнє місце його працевлаштування.

Допомога по безробіттю - документи

Для допомоги по безробіттю використовуються документи ЄС із серії U (стандартні електронні документи - так звані **SED**), які стосуються допомоги по безробіттю і використовуються лише компетентними установами, які перевіряють право на вищезазначену допомогу.

Також існують документи, видані компетентними установами **на запит** безробітного, які замінили попередні бланки із серії E-300. Це:

- **PD U1** - документ, що підтверджує періоди, що враховуються при призначенні допомоги по безробіттю,
- **PD U2** - документ, що підтверджує збереження права на допомогу по безробіттю (перерахування допомоги по безробіттю).

Інформація для громадян України, які прибули до Польщі у зв'язку з воєнними діями

До громадян України може застосовуватися **двостороння координація систем соціального забезпечення**, не ЄС, тобто підписана в Києві 18 травня 2012 року та чинна з 1 січня 2014 року:

- Угода між Республікою Польща та Україною про соціальне забезпечення і
- Адміністративний договір про застосування Угоди між Республікою Польща та Україною про соціальне забезпечення.

З польської сторони вищезазначена Угода поширюється, зокрема, на: **допомоги по безробіттю**. Вона дає підставу для **врахування періодів роботи, завершених в Україні, для отримання у Польщі допомоги із соціального страхування, зокрема допомоги по безробіттю**.

Відповідно до ст. 9 п. 1 цієї Угоди з урахуванням періодів роботи, виконаної в Україні, визначити право на допомогу в Польщі можливо лише за умови, що останній період роботи безробітного був у Польщі. Для того, щоб отримати право на допомогу по безробіттю в Польщі, безробітний громадянин України повинен надати польській службі зайнятості довідку, яка підтверджує страхові періоди, завершені на території України. Ця довідка видається українською установою на бланку UA/PL, погодженому обома країнами.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/rodzina/dsz-koordynacja-systemow-zabezpieczenia-spolecznego> Міністерство Сім'ї та соціальної політики

<https://www.gov.pl/web/rodzina/dsz-instytucje-lacznikowe> Інституції - посередники

<https://www.gov.pl/web/rodzina/zasady-ogolne> Правила координації систем соціального забезпечення в ЄС

<https://www.gov.pl/web/rodzina/wiadczenia-w-ramach-koordynacji-unijnej> Допомоги в рамках координації систем соціального забезпечення в ЄС

<https://www.gov.pl/web/rodzina/ustawodawstwo-majace-zastosowanie-ustawodawstwo-wlasciwe> Застосовне законодавство

Більше інформації для громадян України

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20130001373/O/D20131373.pdf> Угода між Республікою Польща та Україною про соціальне забезпечення

7. COVID-19 – ВПЛИВ ЕПІДЕМІЇ НА ЖИТТЯ І ПРАЦЮ У ПОЛЬЩІ В 2020 РОЦІ

7.1. Загальні відомості про епідемію

На рубежі 2019 та 2020 років у світі та в Європі спалахнула епідемія COVID-19, спричинена вірусом SARS-CoV-2. У Польщі перший підтверджений випадок зараження зафіксували на початку березня 2020 року. У зв'язку з поширенням епідемії в березні 2020 року в Польщі ввели спочатку стан епідемічної загрози, а потім – стан епідемії. Було запроваджено санітарні обмеження та обмеження на в'їзд на територію Польщі. Поширення епідемії відстежувалося на постійній основі. Спочатку відбувалося «заморожування» економіки, яка поступово, поетапно «розморожувалася».

У залежності від розвитку епідемії на території Польщі вводяться відповідні санітарні обмеження, тому **перед приїздом до Польщі варто ознайомитися з актуальною інформацією на цю тему.**

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/koronawirus> Урядовий портал що стосується питань, пов'язаних з коронавірусом

<https://www.gov.pl/web/tarczaantykrzysowa> Урядовий портал про Антикризовий щит - підтримку для підприємців та працівників

<https://psz.praca.gov.pl/dla-pracodawcow-i-przedsiębiorcow/tarcza> Підтримка в рамках Антикризового щита, яка пропонується службами зайнятості

7.2. Правила в'їзду на територію Польщі під час епідемії

Залежно від розвитку епідемії COVID-19 у Польщі вводяться обмеження на в'їзд до Польщі, зокрема необхідність проходження 14-денного карантину.

Перед приїздом до Польщі необхідно ознайомитися з актуальною інформацією щодо умов в'їзду на територію Польщі.

Більше інформації

<https://www.gov.pl/web/koronawirus/informacje-dla-podrozujiacych> Урядовий портал що стосується питань, пов'язаних з коронавірусом

<https://strazgraniczna.pl/> Прикордонна служба

<https://reopen.europa.eu/pl/map/POL> Спеціальний вебсайт Європейської комісії щодо в'їзду на територію країн-членів ЄС/ЄАВТ

eures.praca.gov.pl
ec.europa.eu/eures

Міністерство Сім'ї та соціальної політики
Департамент ринку праці